

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.

A' Hazai 's Külföldi

Tudósításokhoz

Toldalékul írta, 's kiadta

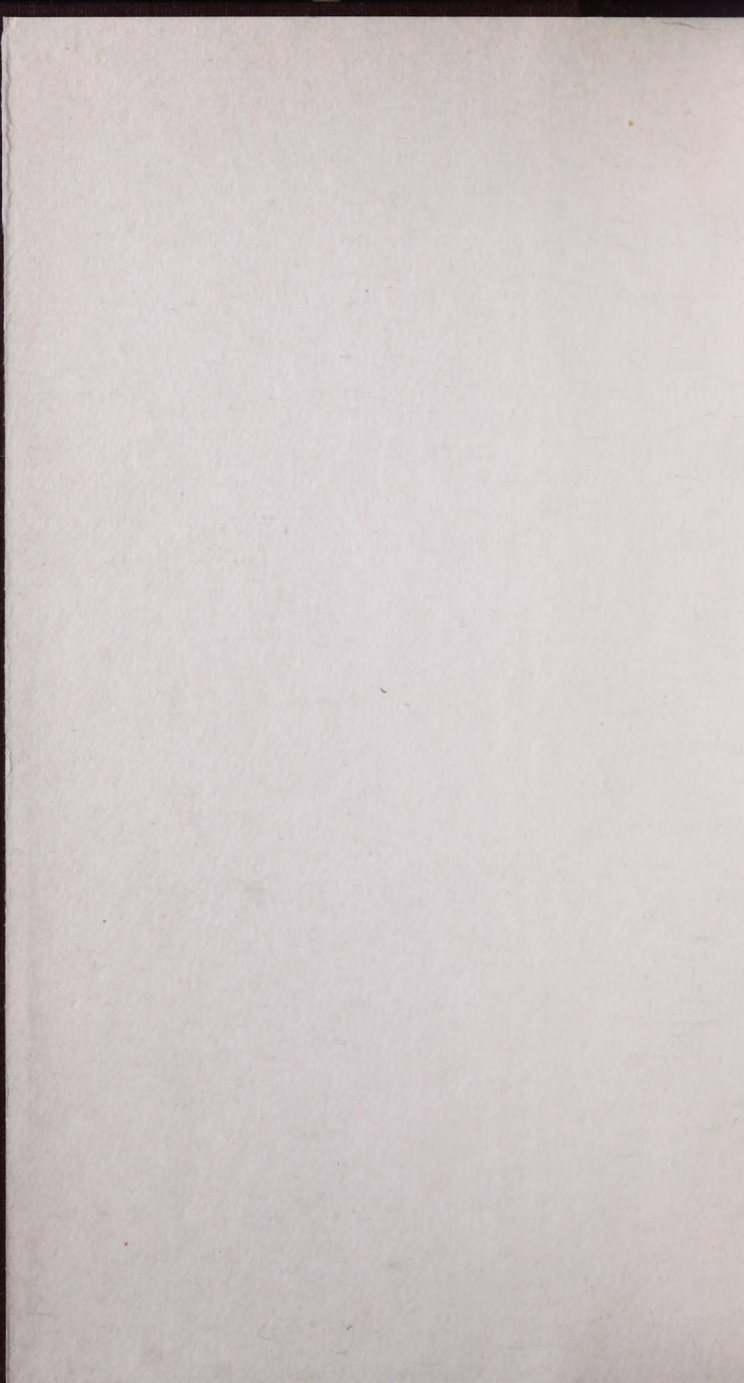
Kultsár István.

1 8 2 6.

Második Félésztenőre.

P e s t e n,

Petrózai Trattner Mátyás' betűivel.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(1.)

B o r t s á r a.

Mit visz Bortsa, 's miért mosolyog? Visz fesleni indúlt
 Rózsa - bokort, 's habzó mellire illegeti. —
 Tiszta szerelmének tsak az első lángja lobog most,
 'S rózsza - pirossával festi be arczatit.
 Érti az ártatlan, 's kedves másának örülvén,
 Gyenge mosolygással fejti ki érzeteit.

Kultsár,

Hazai szeretet.

Midőn III-dik Eduard Anglia Királlya,
 1346-dik esztendőben Calé városát ostro-
 molná, hosszas fáradozásai után sem bol-
 dogúlhata, végre eltökéllé magában, hogy
 a' várost éhséggel fogja kényszeríteni, a' maga
 megadásra. De e' közben seregéből igen sokat
 vesztett, ugyan azért bosszújának kitölté-
 sére, megparantsolá, hogy a' város lako-
 sainak nagyobb részét kontzolnák fel kato-
 nái. Ezen irtóztató kegyetlenségen megin-
 dúlván körülötte lévő vezérei, ötet annyi-

ra kérlelék, míglen dühös szándéka tellyesítésétől némi némüképpen el nem állana: de előbbi parantsolatja felfüggesztéséért még is azt kívánta: hogy a' városbéliek hat polgárt magok közül kiválasztván, azokat hajadon fővel, nyakok kötéllal körül hurkolva, küldenének ki, kik elhozván a' város kultsait, többi polgár társaiknak életök megmentéséért tulajdon éltoket feláldozzák. — A' város Igazgatója a' lakosokat öszve hívatá, és a' Hirálynak ezen irtóztató parantsolatját, és kívánságát nékiek hírül adá. Eliszonyodván ezek az ellenség kívánságán, a' legnagyobb tsendesség volt a' szerentsétlen lakosok között, és tsak egymás szemibe némán tekingettek 's majdan kétségbe estek, hogy közülök válhatnának hat olyan férfiak, kik a' köz ügyért életöket feláldozni készek volnának. Ekkor Eustachius de Saint Pierre nevezetű polgár, a' sokaság közül kinyomúlván ezeket mondá:

„Kedves Polgár Társaim! a' legundokabb vétek volna, ha az ide öszve sereglett éhező sokaságot, éhenhalással, vagy az ellenség dühös kardjai által kivégezni engednénk, főképp midőn nekünk annak megmentésére mód nyújtatik. Az a' ki őket ezen embertelen bánástól megmenti, az Istentől bizonyossan jutalmát veszi. Ezen jutalom reménységétől élesztetvén, én vagyok az első, a' ki Polgár Társaimért meghalok”.

Ezen nemes elszánás hallatára Polgár Társai a' nagy lelkűnek lábaihoz borúlván, azt háládatos könnyeik záporával áztatták. Illy felséges az erkölts jutalma! Voltak mindjárt többen kik példáját követték, úgy hogy tsak hamar a' kívánt számmal az Igazgatónak vezérlése alatt a' kapukhoz indulhattak, a' honnan az ellenség táborába bortsajtattak.

Midőn a' Király eleibe jutottak, és nékie a' város kultsait által adák, mindnyáján a' jelenlévők megsajnálta a' nemes elszánású polgárokat, tsak Eduard nem könyörült, hanem bosszúálló dühös szemével megtekintvén őket, azt parantsolá, hogy a' halálra vitetnének; ekkor Vallis Herczeg a' Király előtt térdre esvén irgalomért esedezett, de haszontalan volt kérése, végre a' nagy lelkű Királyné is térdre esvén, kegyelemért esedezett: mondván kegyelmet ezen nemes, és nagy lelkű Polgárok életöknek Felséges Uram! ne mentsd meg diadalmas borostyán koszorúdat, ezen szerentsétlenek vérével! a' Királyné ezen beszédére, leütvén a' Király szemcét megengedé, hogy a' Királyné banna a' foglyokkal tetszése szerént.

A' Királyné magához hívatá ezután a' foglyokat, és szobájába vitetvén, tsinos öltözeteket, ebédet, és fejenként 6. arany emlék-pénzt adatott nékiek, megditsérvén végre hazai nagy szeretetöket, és bátor magok elszánását, ör katonái által a' városba vissza kísértette.

Új ásások Pompejiben.

Május hónap utolsó napjaiban, Pompejiben több tsontvázakat gyűrűkkel, és pénzekkel együtt egy helyen találtak, melly véget közönségesen és mint hogy ezen szerentsétlenek bizonyosan akkor, midőn az egész várost a' végső veszedelem körül vette, futottak oda; azt vélték, hogy még több ritkaságokat találhatnának, Május 29-dik napján Ő Felsége a' Calabriai Királyné, és Korona-örökös és több főrendű vendégeknek mint szinte Arditi fő Igazgatónak jelenlétében folytatták az ásást, és valóban csak hamar 3 gyűrűt, sok arany, ezüst, és réz pénzeket, külömbféle ezüst szereket, (mellyek között több kis kanalat) találtak. Mellyeknek fogások ketske-láb formájú. Más helyeken folytatott ásások után pedig több ércz, agyag, edények, lámpások, mértékek 's sok házi eszközök találtattak.

Napoleon és Talma.

Midőn Elbából Napoleon vissza térvén, Talma híres Színjátékossal öszve jönne, ekkép szólítá meg Napoleon Talmát: „Azt mondja Chateaubriand, hogy az Úr oktatott volna miképpen játszam Tsászári rollámat, ezen észrevételt én nagy complimentnek tekintem, mert evvel ő azt jelen-

tette, hogy én Tsászári rollámat legalább jól játszottam.

Napoleon Talmát régolta ismerte, és Talma már igen híres ember volt, midőn Napoleon mint fiatal katona Tiszt ettől a Theátromba ingyen Billéteket kapott. Akkor Napoleon Talma barátjával leginkább a' babonás könyvek olvasásában, és lelkes történetek mesélésében is találta mulatságát; — eloltotta a' gyertyát setétben mesélt. — Soha ezentúl is Barátja eránt háládatlan nem volt.

Különös giliszta betegség.

Bulka Mező-városában, Muschek nevezetű Seb-orvos hét hónap óta egy 20 esztendőös paraszt leányt gyógyít, ki egész testében nagy fájdalmak ellen panaszolkodott, az Orvos dynamicus módon gyakorta könnyített a' szenvedőnek fájdalmain, de tsák hamar ismét száz - meg százféle fájdalmakat érzett a' beteg, ugyan azért teste erős alkotásához alkalmaztatott kemény orvosságokkal olly szerentsés volt az orvos, hogy ezektől is megmentené, és Mártius közepétől fogva a' leányzó egész Május kezdetéig ismét jó egészségben a' mezőn dolgozhatott: Május 2-dikán a' fájdalmak újrolag jelengették magokat, ugyan azért az Orvos bürök-mérget adatott a' betegnek. Ezen orvosságnak a' volt a' következése,

hogy 7 nap múlva tudniillik Május 9-kén a' bal füléből egy $3\frac{1}{2}$ hüvelknyi hosszúságú, és szalmaszál vastagságú gelisza kibújt, ez történt 15-dik és 15-dik Májusban is, 17-ben három; 18-ban hat; 19-be 41. geliszták bújtak ki ugyan onnan. Május 24-én mind a' két füléből háromszorra 98 darab gilisza bújt ki, mellyek közül a' legnagyobb 6 hüvelknyi hosszúságú, és olyan vastag volt mint a' legvastagabb lúd toll. Ezeknek látására az említett Seb Orvos az Uradalomtól Biztosokat kért, kik az orvosi világnak ezen ritka, és igen különös betegségét értesére adnák. A' közelébb múlt Junius hónap 12-dik napján írott levelében a' fent említett Orvos azt állítja, hogy már 551. gilisztái vagynak, mellyek közül az utóljára kibújtak csak $\frac{3}{4}$ hüvelknyi hosszúságúak, és olyan vékonyak, mint a' czérna szál.

Rejtett szó:

Lásd, az egész vért szívni gonosz; kész állati kínzó:
Ám feje még rosszabb; fát is emészti,
tsudáld.

Jegyzet. Az első Félesztendei 51-ik és utolsó számbeli Rejtett szó: Írígy.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(2.)

S o n e t t.

Király Jó'sef Pétsi Püspök árnyékához.

Midőn Megyédbe jöttél, vígadozva
Köszönte Mú'sám, 's hosszú éveket
Kívánt közöttünk élned; most zokogva
Sirodra hullat gyászos könnyeket.

Ó! illy hamar mért lettünk elszakadva;
Mért itt nem érhetél több őszeket!
Most minket édesb helyhezet mosolygva
Ringatna, 's birnánk jó személlyedet.

De jaj! tsak így megy minden e' világon:
Nints semmi itten, a' mi tartana,
'S kedvünkre felhőt ne borítana.

A' béke szárnya boltodon nyugodjon.
Király! utánad így sóhajt Egyed *).
Mig élni fog, 's kér háláját vegyed.

*) Paksi Plébánus.

Különös gilisztá betegség.

(Folytatása.)

Az előbbi levelünkben említett paraszt leányzónak betegsége külömbféle jelenésekkel adta ki magát. Ugymint: a' szenvedőnek gyakorta nagy fejfájásai valának, úgy hasában, és gyomrában kemény fájdalmak. Gyakorta igen nagy tsuklás, és erős rázkódás jött reája. Midőn Muschek Seborvost tanácsra hívák éjtszaka 10. órakor, a' leányzó olly nagy elfásító görtsben szenvedett, hogy fejének hátulsó részét láb-sarkához húzná. Egy óráig feküdt illy szörnyű helyheztetésben; ezután kinyújtódzott, és mint valami fa, vagy kő bálvány megmerevedett. Kétszer a' kutya dühösség nyavalyának jelei látszattak rajta, a' midőn az italtól, 's különösen a' víztől olly annyira irtózott, hogy midőn az nékie beadatnék, azt négy lábnyira nagy dühösséggel lökte ki szájából. — Egynehányszor tüdő görtsben is szenvedett, testének hasonló rendkívül való öszve zsugorodásával, ekkor a' levegő után kapkodván 40—50 secundumokig kinlódott, azután erőtlennül ágyába dült. Illy kínokban némellykor két 's több óráig is szenvedett; ájulásai gyakran 8—12 óráig tartottak. Teste melegsége ilyenkor a' tagokban, külömbféle volt. Leginkább tsudálkozásra méltó, hogy illy rendkívül való fájdalmak közt élet ér-verése (Pul-

susa) többnyire rendes volt. October 's Novemberben mintegy hat hétig 14 éjtszaka nem alhatott, egy éjjel megmerevedett volt. Némellykor 3 hétig sem kért enni, gyakran vért, véres vizet, mellynek igen bűdös rothadt szaga volt, sótt némellykor genyetséget is okádott. Bal füléből ugyan már régóta genyetség folyt, de November közepétől óta véres víz is folyt belőle, utóbb jobb füléből is. A' gyógyítás ideje alatt mind a' két füleiből közel 10 pint egészen vérrel megtelt víz folyt ki, melly a' múlt levelünkben említett kibújt gilisztáknak alkalmasint eledele volt. — A' múlt télen 11 nap olly nagy izzadás jött a' leányzóra, hogy egész teste, de különösen mellye gőzölgött. Folyó 1826-dik esztendei Junius 13-dik napján, midőn a' melegség Reaumur mértékje szerint 30 grádus volt, a' mezőre ki ment, de tsak hamar vissza jönni kénytelenítettett, és akkor bal füléből minden szag nélkül való ténia feketeségű folyam tsurgott. — Mártius közepétől egész Május kezdetéig, a' mint az első levél szerint közlöttük, olly egészséges volt, hogy a' mezőn dolgozhatott. — Május 9-kétől — Junius 18-dikáig bújtak ki az említett nem 351, hanem 359 giliszták jobb, és bal füléből.

Muschek Úr ezekből a' gilisztákból 9-et egy üvegbe tett, és noha abba semmi nedvességet nem adott, még is Juniusig eléltek, már 7-dikben majd tsak egészen meg

nem száradtak, és igen kevés életet mutattak; ugyan azért 28° melegségű vizet töltött reájok, és erre azonnal nagy életbeli erőt mutattak; Junius 11-én ismét 26—31 grádus melegségű langyos vizet töltött reájok, de már ekkor az életnek semmi jelét sem mutatták, melylyért őket Bor-szeszbe (Spiritus Vini) tette.

Hogyan teremhettek ennyi giliszták a' leányzónak fejében? Muschek Seb-orvos a' fej rendetlen belső alkotásának (dísorgani-zatio) tulajdonítja, és azt erősíti, hogy az többször érdeklett nagy számú giliszták benne termettek; minthogy az Anatómiával ellenkeznék, hogy kívülről belé másztak volna. Az említett Seb-orvos Úr a' legnagyobb figyelemmel fáradozik a' beteg körül, és utóbbi tudósítása szerint Junius 14-dik napjától ólta már giliszták nem bújnak ki; a' leányzó füleiből.

A' Pamuknak gyógyító ereje.

A' pamukban, igen sok gyógyító részek vannak, melly végett az emberi nyavalyák gyógyítására is igen igen hasznosan fordíttathatik. Úgymint:

1-ör Az égés ellen; nem régiben egy gyermek égő szénre esvén hátát egészen megégette, az annya a' gyermeket a' tűzről elkaptá, és hogy az Orvos után fut-hasson; gyermekét egy rakás pamukra veté.

Rövid idő múlva vissza tér, és fiát édessen aludva találja; az égés által okozott sebről a' pamuk reá ragadott, 's mély sebei a' gyermeknek minden más orvosi segítség nélkül nem sokára meggyógyultak.

2-or Igen hasznos orvosság a' Reumaticus szem gyulladások ellen, ha az illy betegségben a' betegnek fejét egész a' szeme aljáig úgy nevezett (Vatta) pamuk levéllel éjszakára bekötjük.

3-szor Ha a' torok-fájás meghűtés által történt, egy éjjel által meggyógyúl, ha éjszakára az említett leveles pamukkal, a' fájdalmas nyakat beburkoljuk.

4-er Megszünteti a' hurutot, és köhögést, vagy legalább megkönnyebbíti, ha a' beteg nem csak nyakát, hanem mellyét is leveles pamukkal éjszakára befödi. Ide értetődven a' nélkül is, hogy a' beteg még ezen kívül jó meleg éjjeli köntöst vegyen magára, 's egy vagy két find'sa jó meleg Hollandus theát igyék, melly már magában is a' köhögés, és hurut ellen igen hasznos, de a' torok-fájás ellen is.

5-ször A' meghűtés által okozott hasmenést azonnal megszünteti, ha az ember testének egész alsó részét, különösen tomporáját jó vastag leveles pamukkal befödi, 's rövid ideig nyugalomban othon marad.

6-szor A' fej-fájások is megszünnének, ha az egész fej leveles pamukkal beburkoltatik.
Végre

7-szer Reuma által eredt fog-fájások is a' pamuk által leginkább megszűnnek.

Folyó 1826-dik esztendei Julius hónapban alkalmasint várható időjárás.

Folyó esztendei Julius hónapban, lesznek ugyan több komor, hűves, és essős napok, mindazonáltal még is több napokban a' melegség, Reaumur mértékje szerint $+ 30$ gradusnyi lészen. Ezekre az említett kedvetlen napok következnek, mellyeket az égi háború által meghűtött levegő párája okoz, ez felhőkké válván essőt szerez. A' gyakori szelek különösen a' napnyúgoti, és éjszak napnyúgoti, meghűvesítik a' délután igen megmelegedett levegőt, melly által leginkább a' rekedt meleg napokban, midőn a' levegő, 's az föld színe száraz nehéz felhők, és nagy égi háborúk kerekednek.

Ha Julius hónapnak több esztendőbeli azon idő járásait megvizsgáljuk, mellyek az idő forgásnak a' mostanihoz hasonló helyzetetésében többször elől fordúltak, azt a' következtetést vonhatjuk vizsgálódásainkból, hogy a' Barometrumnak legmagosabb állása $28'' 7''' 4'''$ a' legalacsonyabb $28'' 0''' 8'''$ a' közép $28'' 4''' 7'''$ lészen, a' legnagyobb meleg közel $+ 30$, a' legkisebb $+ 8$, a' közép $+ 16$ grádusnyi lé-

szen Reaumur mértékje szerint: Az időnek hasonló járásakor egészen tiszta, 's minden felhők nélkül való nap tsak 2 egészen komor, 's napfény nélkül való 5; és 24 napok voltak, mellyekben napfény a' felhőkkel együtt felváltva vólt. — Pásztás esőket 13; és égi háborúkat 4 napokon várhatunk. Leginkább napnyúgoti szelek fognak fúvni, lesznek éjszaki napnyúgoti, dél napkeleti, és éjszaki szelek is, de nem olly gyakran. Mind ezeket a' levegő változásainak több esztendőbéli pontos vizsgálódásaiból, és hosszas tapasztalásból, de leginkább a' levegő-égnek mostani állapotjára nézve a' mostan elkezdődött Julius hónapban következtetni lehet. Nem lehet azt gondolni is, hogy olly későn érkezett tavasz után, és olly nedves, hűves, és nagyobb részint komor 's felhős Junius hónap után állandó tiszta, meleg, 's száraz Juliusi napok következnének, mert ez a' tapasztalással: de a' levegő ég változásainak természetével is ellenkeznék. Azomban bizonynyára befog azon vélekedés tellyesedni, hogy Juliusban néhány nap nagy melegség, de több napokban nagy égi háborúk, 's szelek lesznek, egyébbaránt igen változó, 's kellemetlen lészen. A' nagy napnyúgoti szelek okozzák a' változó időjárást, és minthogy a' magossabb levegő ez által olly annyira meghűl, természetesen a' felemelkedő pára gyakran felhővé lessz. A' melegség, égi-háború, szél, hűvesség, eső

közönségesen egymást illy rendben fogják felváltani, és tsak igen ritkán fog száraz, meleg, 's tiszta idő 8 nap egymás után lenni, melyet egyedül a' napkeleti, 's dél napkeleti szelek okozhatnának: de ezek nem tartóssak, 's a' mi tájékunkban az éjszak napnyúgoti szél által közönségesen felváltatnak, leginkább midőn égiháborúk után, melyekhez közönségesen a' levegőnek ömlése alkalmaztatja magát.

Dr. Fischer W. Jó'sef,

A p r ó s á g.

Bizonyos Tudós azt állítá, hogy Orpheus Meséje azt látszanék bizonyítani, hogy a' Muzsika már akkor nagy tökéletességében volt: de eggyik hallgató tagadta, mondván. „Ezt éppen nem hiszem; mert tegnap látám, hogy egy részeg koldús az útszán igen tsúfúl kintornált, 's mégis temérdek sok ember oda tódúlt: sőt az útszán lévő köveket is megindította, mert a' gyermekek feléje kővel dobáltak.

Rejtett szó:

Hat a' betűm, mégis tsak kettő értelme,
Fele ruhát adhat; egész jó ételre:
De tsudáld, mind kettő tsak úgy jön keletre,
Ha szorgalmatosan meg vagyon töretve.

J e g y z e t. Az 1-ső Számbeli Rejtett-szó: Szu-nyog.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(3.)

Nagy értékű Koporsó.

Midőn 1543-dik esztendőben, III. Pál Pápa idejében, Rómában a' Szent Péter templomában egy kápolna építéséhez a' fundamentomot ásnák, egy nagy koporsóra akadtak, melly tíz lábnyi hozzaságú, 's hat lábnyi szélességű legdrágább márványból vólt. A' koporsóban két egymás mellett feküvő holt testet találtak, kiknek fejeik gyöngyökkel, és gyémántokkal igen gazdagon kirakott arany koronákkal vóltak felékesítve. A' tsontok arany köpönyegbe beburkólva, fejeik pedig arany kendőkkel, és fejkötőkkel befödve. A' köpönyeg szálai már el vóltak rothadva, de az arany por éppen hevert a' tsontok között, ezt össze szedvén, és kitisztítván, nyolczvan font tiszta arany került ki. Az egyik test' nyakán egy gömbölyű gazdagon Smaragddal 's Gyémánttal kirakott nyak ékesség függött egy darab aranyba foglalt Smaragd követ, mellyen Honorius 'Tsászár' mely-képe vólt.

Továbbá egy haj pántlikán arany betűkkel ezen szókat lehetett egyik oldalán olvasni: *Domino nostro Honorio*, a' másik oldalán: *Dominae nostrae Mariae*. Volt több kilyuggatott munkával ékeskedő balzamos, és egyéb jó szagú vizekkel megtöltött edény a' testek körül. Ezeken az edényeken kívül voltak a' holt testek körül még több drága kövek, tsigák, findzsák, golyóbisok, asszonyi piperékhez való eszközök, Jaspis, Harbunkulus, Gyémánt, és 50 igen nagy jó féle gyöngyök, de ezek már annyira megromlottak, hogy az újjak között el lehetett morzsolni. — Azon kívül a' koporsóban 100 arany gyűrűt, egy ezüst kelyhet találtak, mellyen a' négy Arkan-yaloknak nevei voltak bevésvé.

A' haj pántlikán olvasható írással voltak a' holtaknak neveik, kik ezen koporsóban 1118 esztendeig nyugodtak. Ezek tudniillik Stilikonak Leányai voltak, ki nagy érdemeiért Olasz ország Grófjává tétetett, s azon időben igen híres Honorius Tsászárnak gyermek korában, a' napnyúgoti tartományokat kormányozta. Mind a' két leányainak egyforma szerentsétlen sorsok volt. Honorius Stilikónak legidősebb leányát elvette, de ez csak néhány napig élt özvekelése után; Stiliko, kinek nem annyira leánya' halála, mint az atyafiságos egyben köttetés' felbomlása fájt, Honorius Ter-mantia fiatalabb leányának elvételére reá beszéllette, de a' menyegzői készülétek kö-

zött ezt is a' halál elragadta, 's a' yíg lakodalom helyett szomorú halálos pompa lett. Mind a' két holt tetemek Tsászári ékességekkel, és mind azon kintsekkkel, mellyekkel azon időben, midőn Róma Tsászári pálcza alatt vala, bővelkedett, felékesítve temettettek el Rómában, mellyek ismét, de már a' Püspöki pálcza lágy igazgatása alatt napfényre jöttek. Ezek a' kintsek II-dik Julius Pápa Palotájába vitettek, utóbb Szent Péter Templomába az Oltárba épített Szűz Mária képe' ékesítésére fordítottak.

Kronologiai különös öszve hasonlítások.

Tizen harmadik Lajosnak, Anna Ausztriai Herczeg Asszonnyal való öszve kelésében, Franczia országban sokan ellenkeztek; de számosabban voltak kik több kedvező öszve hasonlításokól, 's azoknak meg-eggyezéseiből, a' két új házasság között sok jót jövendöltek *Loui de Bourbon* névben 13 betű vagyon; midőn a' Herczeg megházasodott 13, esztendő volt; *Anne d'Autriche* névben is 13, betű foglaltatik, 's a' Herczeg Asszony is 13. esztendő volt, és olyan nevű 13. Herczegnéket számlált a' Spanyol Királyi Ház. Anna, és Lajos egyforma nagyságúak, és Rangúak voltak, valamint egy esztendőben, és hónapban is születtek.

Akkoriban az ilyen öszve hasonlításokat igen kedvelték: így XIV-dik Henriknél a' tizennegyedik szám igen nagy hasonlításokra szolgáltatott alkalmatosságot. Ő tudniillik Krisztus születése után 14-dik században, 14-dik tizedben (Decas) és 14-dik esztendőben született; December 14-dikén látta legelőször e' világosságot, és Május 14-kén halt meg. Élt négyszer 14 esztendeig, tizennégy hétig, és annyi napig, neve is Henri de Bourbon 14. betűből áll.

Gyomor Kefe.

A' gyomor-kefe, 's annak használása már a' tizenhetedik században, vagy talán előbb is az Olasz Barát-Klastromokban divatban vólt. Alkalmasint a' Barátok találták fel, kik még akkoriban többnyire a' betegek gyógyításában foglalatoskodtak, és a' kik dologtalan henye életökben gyakran gyomrokat mértékletlen étel 's ital által megterhelvén, illy gyomor tisztító eszköz feltalálását nagy nyereségnek tartották. Evvel a' gyomor kefével, a' gyomorban öszve gyűlt mértéken felül való és meg nem emésztett étkeket, tisztátalanságokat, és nyálat kefélték ki. A' kefe finom bak-ketške szőriből készítettett, és 3—4 hüvelyknyi hosszaságú tojás formájú vólt, melly kétszer öszve sodrott, kiégett vas dróton füg-

gött, melly selyemmel körül tekertetett. Minekelőtte a' gyomor keféléséhez fogtak volna, a' beteg egy pohár pálinkát, 's arra egy kanál vizet ivott; ez után a' kefét a' gégen le a' gyomorba taszították, ott hol jobbra, hol balra tsavargatták, 's a' testet is külömbféleképpen forgatták, míg hányás nem következett, melly után a' kefét ismét kihúzták. Ezt az orvosi munkálódást mind addig folytatták, míg a' gyomrot egészen ki nem tisztították. Sokáig titokban tartották a' magoknak élni kívánó Barátok ezen új, 's nékiek olly gyakran szükséges orvosi eszközt, míg egy német Minister, ki Olasz országi útjában megbetegedett, a' Barátok által a' gyomornak illy kefélése által ismét egészségét vissza nyerte. Német országban tsak 1711-be kezdték el a' beteg gyomrot kefélni, melly orvosság a' Berliniek által, mint igen hasznos, és az életet meghosszabbító, ajánltatott. Egy ideig a' német gyomrokat gyakorta kikefélték, míg az újság kíváncsisága meg nem szűnt, 's néhány szerentsétlen példák az embereket más hasonló belső munkálódásnak, 's kevesebb veszedelemmel végrehajtó orvosi szernek kitalálására serkentették, mellyeket az orvosok tsak hamar feltalálván, megmutatták a' világnak, milly veszedelmes legyen a' gyomor kefélése, 's helyette más gyomor tisztító orvosságokat rendeltek.

Vitorlás Kotsik.

A' tizenhatodik századnak második felében, Stewin Simon Brüggeben olly kotsit talált fel, mellyen minden állati erő nélkül igen sebesen kotsikázhatott az ember; voltak ennek a' kotsinak rendes kezei, 's egyéb részei, de ezeken kívül egy Vitorlája is, mellyben megütköztén a' szél, a' kotsit hajtotta, és egy kotsis üllés, mellyen egy ember a' kotsit olly módon, mind a' vizen a' hajót, kormányozta. Noha ebben a' kotsiban 28 személy ülhetett, még is terhével egyenlő sík földeken olly sebeséggel folytatta útját, hogy két óra alatt tizennégy Hollandus mértföldet elfutott. Slater Anglus utazott illy Vitorlás hajón Alexandriából Bassoróba, és kedvező szelek fuvásával egy óra alatt négy német mértföldre ment.

Zizsik kiírtásának igen könnyű, 's jó módja.

Perrodeau Úr, igen könnyű módot közöl, a' gabonát olly annyira pusztító zizsik féreg kivesztésére, az életes házakból, A' mezei gazdaságban igen nagy tekintet érdemlő kár elhárítására, vagy inkább megszüntetésére szolgáló hasznos módhoz a' fent említett Úr véletlenül jutott. Perrodeau Úrnak attya több juh bőrkét, mel-

lyeken még a' gyapjú rajta vólt egy gabonás házban szárítás véget szét rakott, mellyben igen sok zizsikes gabona vólt, néhány nap mulva ismét az életes házba bement, 's nem kis tsudálkozására a' juh bőrök egészen megvóltak rakva döglött zizsikekkel. Erre tapasztalását bővíteni kívánván, ismét megújította próbáját, és a' juh-bőröket megint döglött zizsikekkel bevonva találta: végre gabonáját megforgattatván, egyetlen egy zizsiket sem talált benne. Később ismét megzizsikesevén gabonája, kívánt kimenetellel terítette el a' buzára juh-bőrre: ezt követték több szomszédjai is, és minnyáján ezen pusztító féreg pusztításaitól megmenekedtek. Melly próbák után már bizonyosnak lehet tartani, hogy a' gyapjas zsiros juh-bőrnek közel léte elégséges a' zizsiknek a' gabonából való kivesztésére, a' nélkül hogy mind eddig az elrejtett munkálódó erőt tudhatnók meghatározni.

A' Jövendölő.

Dara, Cha Jeham Mogolnak egyik fia, valamint többnyire a' napkeleti Herczegek, úgy ez is igen sokat hitt a' jövendölő astrologusoknak. — Egyik ezen ember-tsalók közül, egykor azt jövendölé feje vesztése alatt Darának, hogy ő az Uralkodást meg fogja még idővel nyerni. A' Herczegnek gyengesége annyira neveke-

dett, hogy a' tsalárd ámitó beszédjében sokkal többet bízott, mint törvényes jussai-
ban, édes attya' kegyelmében, és tulajdon
bátorságában. A' Tsillag-vizsgáló az első
vált, a' ki Dara Herczeg fellengző kívánsá-
gát nyilvánságosan kikaczagta, és éppen
nem félt; azoknak, kik őtet az eránt kérdez-
ték, hogy mimódon tökéllhetette el magát tu-
lajdon feje vezetése alatt a' Herczegnek illy
kétséges dolgot jövendöltni, ekkép felelt:
Egynek a' kettő közül meg kell történni;
vagy Dara országolni fog, és akkor én sze-
rentsés ember vagyok, vagy meggyőzette-
tek, és akkor az ő halála bizonyos, én pe-
dig boszújától nem félhetek.

A p r ó s á g.

Lord D. Young Satyrikushoz azt mon-
dá: „Kínozza az Úr tetszése szerént a' go-
nosságot, tsak a' gonoszokat kimélje meg”.
Jaj úgymond Young: „így a' Lord azt kí-
vánja, hogy a' kártyát, nem pedig a'
hamis játékosokat kárhoztassam”.

M e s e.

Lehet szüzből, vagy özvegyből:

De férfiből nem lehet:

Noha mégis emez nélkül

Soha végbe nem mehet.

Jegyzet: A' 2-dik Számbeli Rejtett-
szó: Lentse.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(4.)

Londoni Theátrumok.

Londonban tizenegy Theátrum van, az 1-ő a' Királyi Theátrum, mellyben Olasz énekes darabok (operák) és mesterséges tánczos darabok (Balletek) adattatnak. 2-szor Drury-Lane, melly Shackspearé-től alkottatott. 3-szor Conventgarden, mind a' két Theátrumban szomorú, 's víg darabok, 's énekes játékok Pantomimák, Parodiák, Balletek, Concertek, Husvét, Pünkösöd, 's Karátson napjain oratoriumok is adattatnak; mind a' két Theátrum a' darabok elől adásokra nézve egyformák. 4-ik Az Adelphi Theatrom a' tenger partjánál mellyben víg, 's énekes darabok, kis nevetséges Operák, és Pantomimás Parodiák adattatnak, melly daraboknak készületei 3—4 ezer font Sterlingbe, közel 30—40000 forintba ezüstben kerülnek, ugyan azért illy drága darabok egymás után minden estve, egy egész hónapig is adattatnak. 5-dik A' Surrey Theátrum, mellyben az

éppen említett Theátrumhoz hasonló darabok adatnak. 6-ik A' Saddlersvelli Theátrum, víz medencze felett van építve, melly végett a' tengeri tsaták előlmutatására igen alkalmas. 7-dik Az Ashley Theátrum, mellyben Ducrow Ur gymnasticus gyakorlásokat, és mesterséges lovaglásokat mutat. 8-dik Az Anglus Operák Theátroma, a' Tenger partjánál, egyedül tsak Operák adattatnak az esztendőnek bizonyos részeiben. 9-dik A' Royalty Theátrum Citybe, a' mellyben az Adelphi Theátrum darabjaihoz hasonló játékok adattatnak. 10-dik A' Hay-Marketen a' Királyi Theátrumnak által ellenébe lévő Theátrum, mellyben tsak Julius hónapban, 's azon 6 hetek alatt, mellyekben a' két fő Theátrumok bevannak zárva, Vig játékok, és Operák adattatnak. 11-dik A' Francia Komédia ház, ebben tsak a' költségekben résztvevők jelenhetnek meg, 's a' szerelmes darabokban gyönyörködhetnek.

Ezen közönséges mulató házakon kívül, vágyon Londonban az úgy nevezett Argyl-Roms-ban egy nagy Concert Szála; Honnover Squarében egy muzsika iskola; Allmach-ban nagy Báll ház, és a' nevezetes Bauxhall a' hová tavaszkor, és majd egész nyáron igen sok nép ki szokott járni.

A' nagy Operák Theátroma, tsudálkozásra méltó szép épület, mellyben belül hat sor Loge vágyon, ezek közön egészen gazdagon felékesített Dámákkal tömve vágy.

nak. Az úgy nevezett Parteron a férfiak kaputban közönséges nyakravalóval, 's tsizmában meg nem jelenhetnek. Itt tsak válogatott, 's előkelő emberek gyűlnek öszve. A' bémenetel egy fél Guinea. (5 forint 6 xr. ezüstben) a' három első sor Logék közönségesen abonirozva vagynak. Ezen Theátrumnak szörnyű nagy piaczn 900, az az kilencz száz Uri kotsikat is lehet olvasni.

A' hajók fődésére való söveg-posztó készítésének módja.

Angliában Middlesex Grófságban Wood Úr, egy fabrikát nyitott ki, mellyben a' hajók fődözésére alkalmas, és a' nedvességnek ellent álló söveg posztó levelek hájból, bőr darabotskákból, és gyapjúból készítenek. Ezek a' részek, mint a' kalap készítésnél öszve kevertetnek, és minekutána a' keverék öszve állíttatott, 's a' levelek kiszabott forma szerint kiszakasztattak, szurokból, 's degetből (az az szekér-kenyőből, kulimászból) készült lébe mártogatják, melly által a' leve'ek posztója nem tsak sűrűbb lesz, hanem megszáradván, a' nedvességnek is ellent áll.

Nedvesség 's szárazság mérő (Hygrometrum).

Levenau Jó'sef Tsászári Királyi Tanácsos Úr, a' mezei gazdáknak Tyrolisban,

Alzatiában 's annak szomszédságában lévő Franczia tartományokban a' mezei gazdák által nagy haszonnal közönségesen használt szárazság 's nedvesség mérőjének leírását közölve, azt minden mezei gazdának ajánlja. A' szárazság 's nedvesség mérő alkotása e' következő:

3—4. láb hosszúságú, 's emberi kar vastagságú darab fa többször, vagy kevesebbszer egy száraz kötéllel körül hurkoltatik, mellynek két végei a' háznak szabad levegő által járt falára olly módon szegeztenek, hogy a' fa a' kötélt közepén szabadon fűgjön. A' fa alá egy láda, mosdó, vagy mosó, vagy kenyér-sütő teknyő olly módon alkalmaztatik, hogy a' függő fa az említett edénynek fenekét csak megérintse. Illy módon készen van a' nem sokára következő száraz, vagy nedves idő bizonyos mértéke a' mezei gazda számára, mellynek jelei után kaszállását, széna gyűjtését, szántását, vetését, 's egyéb mezei munkáit bátran elintézheti, és folytathatja; mert, ha száraz meleg idő következik, az új kötélt jóval előre a' levegő szívása által megnyúlik, és a' függő fa nem csak erőssen az alatta lévő edényen fog nyugodni, hanem majd jobban, majd kisszebben meg is hajól: ellenben, ha eső, vagy nehéz nedves felhők érkeznek. noha az idő még mindég száraz, és szép mégis a' kötélt össze húzódik, és előbbi módon fogja a' függő fa az edény fenekét érinteni, vagy fellyebb is fűgg. Illy módon mind addig

fog változni a' kötél hosszasaága, 's rövidsége míg a' kötél nagyon meg nem avúl, vagy meg nem zsirosodik.

Veszedelemes élet mentés.

Második Károly Spanyol Királynak felesége Mária Aloyska, Orleánsi Herczeg Asszony, 1681-dik esztendőben olly szerentsétlenül esett le paripájáról, hogy lábával a' kengyel-vasban megakadott, 's a' ló a' Királynét a' Palota Udvarában, a' köveken hurczolta, úgy hogy élete halálos veszedelemben forgott. Senki sem mert a' jelenlévő férfiak közül a' Királynén segíteni, mert halálos büntetés alatt meg vólt tiltva a' férfiaknak, a' Királynét megilletni. Látván mindazonáltal a' veszedelem nagyságát két Nemes ifiak eltökéllék magokban, hogy tulajdon életök veszedelmével a' Királynét megmenteni kívánnák, ugyan azért, a' vágató ló eleibe ugorván az egyik a' lónak kantárát megfogta, a' másik a' Királyné lábát a' kengyel vasból kiszabadította, és azután mind a' ketten sebessen elfutottak. Midőn a' Királyné feleszméledett, és az ijedsége megszűnt, életének megmentői éránt kérdezősködött: de a' jelenlévők azt felelték, hogy a' nagy elszánású Nemes Ifiak a' halálos büntetés előtt elillantottak. A' Királyné Felséges Urához ment, és addig esdeklelt előtte, míg a' jelenlévő sze-

rentsétlen esetre nézve, az Ifiak életöknek megkegyelmeze. A' Királyné ország szerte botsájtott hirdetés által a' Királynak kegyelmét közönségessé tette, és Felséges személlye eleibe szólítván az Ifiakat, őket gazdagon megjutalmazta.

Bőr Hajók.

1724-dik Esztendőben egy Franczia Inzenér, olly bőr hajót talált fel, mellyet noha a' zseb-kendőbe hordozta tulajdonosa, mégis rajta a' legnagyobb vizeken átal hajókázhatott. Ez a' hajó igen finom, de erős bőrből vőlt készítve, melly, az ember szájával egy szelelő lyukon keresztül felfújván, olyan lett, mint egy 3 rőf hosszúságú hurka. Az öszve varrása ezen hurkának igen mesterséges vőlt, és a' víz semmi módon átal nem szivároghatott rajta, a' hurka közepén tányér nagyságú fenék vőlt, mellyre a' mestere ezen hajónak ült, és lábaival a' vízbe érvén, két rövid oldal evedzővel dolgozott, és kórmányozta hajóját, mellynek végén igen tsinos lobogó függött. — Fregier kiadott Kilibeli utazásaiban illy hajókról emlékezetet tesz, mondván, hogy a' Kilibeli halászok tengeri farkasok bőreikből készített illyen hurka hajókkal halásznak.

1692-dik esztendőben, Becker Tsászári Királyi Ezredes Hadnagy Úr, Bétsben

olly bőr hajót készített, mellyen egy $\frac{3}{4}$ fontos ágyú, hat belé fogott lovak voltak, és az ágyú mellé megkívántató emberekkel, a' Dunán keresztül bátran által evedzettek. Külömben 12 embernek igen tágas helye lehetett. Az egész hajó olly könnyű volt, hogy minden hozzá tartozandó szerekkel együtt egy ló erőltetés nélkül a' szárazon tovább vihetete.

Fontos Mondások.

Pericles így inté tiszti társát, ki egy szép asszonyba bele szeretett vala: A' Tanátsbeli embernek nem tsak tiszta kezének kell lenni, hanem tiszta szájának, és tiszta szemének is.

Pythagoras azt szokta mondani, hogy az ember élete éppen ollyan, mint a' nép ünnepe, mellyre némellyek viaskodni, mások vásárt tsinálni, mások megint tsak úgy, mint nézők jelennek meg. De tsak a' nézők élnek tsendesen az ünnepnek örömeivel, midőn másokat mind a' gond szorongatja; és az illyen néző a' Philosophus, ki a' világnak ezen néző piaczn tsak azért jelenik meg, hogy a' természetet, 's az emberek indulatit vizsgálja.

Midőn Sokrates halálra ítelték volna, azt mondá sírva felesége Xantippe: Ah, kedves Férjem, így tehát ártatlanul kell meghalnod! Sokrates így felele: Hát azt akarnád, hogy úgy haljak meg, mint vétkes?

Aristoteles a' tudományt a' fával hasonlította össze, mellynek gyökere keserű, de gyümöltse édes. — Máskor azt mondá: A' Tudomány drága kints szerentsés állapotban, és menedék hely szerentsétlenségben.

Böls Biontól midőn kérdeznék: ki a' legszerentsétlenebb, 's legnyughatatlanabb ember a' világon? azt felelé: Minden, a' ki igen indulatos, 's mégis szerentsés akar lenni; és a' ki igen heves, mégis nyugodalmat keres.

Cató szokta mondani: A' szerelmesnek lelke mindég másnak testében él.

Midőn Diogenestől kérdeznék, hogy ki fogná halála után testét eltemetni, mint-hogy senkije sint, ki neki szolgálna; azt mondá: Azt megfogja tenni az, a' ki lakásomat használni akarja.

Rejtett szó:

Szívét kétfelé foghatod :

Elsővel időt jelent ;

Ha végéhez fordítgatod ,

Már elenyészetre ment.

Jegyzet: A' 3-dik Számbeli Mese:
Menyasszony.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(5.)

Miszippi Völgye.

Miszippi völgye, az egyesült Amerikai Státusok' közepében vagyon. Keletről az Alleghan hegyek felé nyúlik, mellyek az éjszak Amerikai tartományokat, az Atlantikumi, és nyugoti részekre osztják, nyugotra a' kősziklás hegyek, mellyek a' Miszippi nyugoti részén való tartományokat, a' tsendes Ocean partjain lévő birtoktól választják. Illy módon az éjszaki szélességnek 19, és hosszaságnak 32 grádussát, mint egy milliom □ Anglus mértföldet elfoglal.

A' folyó vizek, mellyek ezen a' szörnyű nagy tartományon keresztül folynak, számtalanok, igen hosszúak, és mindnyáján Missisippi folyóba ömlenek. A' napnyugotról Missisippi felé siető folyó vizek e' következők: Arkansas 2000 mértföldnyi, mellyek közül 1000 mértföldnyire hajókázható. Missouri 4400 mértföldnyi, 2000

mértföldre hajókázható; ezeken kívül nap-nyúgotról a' Mississippi-be ömlenek a' Vörös folyó-víz, melly 500; a' Desmoins, melly 800, a' Szent Péter folyó vize, melly 200 mértföldnyire hajókázható. — Nap kelet-ről Yagoo 100 mértföldre hajókázható; Ohio 945 mértföld hosszaságú 's egész hosszában hajókázható; Illinois 200; Quisconsia 350 mértföldnyi hosszaságú, és 130 mértföldre hajókázható.

Mississippi völgyében, a' tengeri kereskedésnek minden ága, az Indiai czukor, nád, az Aethiopiai Riskása, a' Malaccai fűszerszám, a' Franczia venyegék, és a' déli tengerbéli szigetek Pamukja; szabadon, és igen bőven terem. A' növény országának illy nagy hasznú természetményein kívül az ásványokba is hasonló nagy a' gazdagság, és külömbféléség. — Az Amerikai felzendülés (Revolutio) óta ebben a' völgyben több megtelepedések történtek, Státusok, 's birodalmak emeltettek, és ott a' hol az előtt a' legnagyobb vadonság volt, olly gazdag, 's szép városok építettek 20 esztendő alatt, mellyek a' száz esztendők óta fenn álló híres városokkal mind szépségekre, mind gazdagságokra nézve vetélkedhetnek. New Orleans-ban (az egyesült Státusok városai nagyságára nézve a' 6-ikban) mostanában 40,000 lakosok, Cincinnati-ban, hol 1805-ikben csak 500, már 1820-ikban 9600 lakosok, Lexington-ban, melly a' Kentuki tartományhoz tartozik 5300,

Nashvillé-ben Tenes tava tartományába 6000 ; Louis-ban Missouri tartományban, 4200 lakosok vagynak. Mind öszve az egész völgy lakosai száma mint egy 2,300,000 mégyen.

Konstantinápolyi nevezetesebb Metsetek.

A' Konstantinápolyi számos Metsetek közül, leghíresebb a' Szent Sofiáé. Ezen híres épület Cupulájának átmérője, melly szörnyű vastag, s nagy termés márványból készített oszlopokra épült bolthajtásokon nyugszik, 115 láb. A' Metset padolatja, garádsai, hasonlóképpen márványból vagynak. A' galiériák egymás mellé épített márvány oszlop sorra, az erőssen épített fő déllel együtt, különös tsinossággal vagynak elkészítve. — Ezen metsethen vagyon Konstantin Tsászár' sír-köve, mellyet a' Törökök különös nagy betsben tartanak.

De ezen a' metseten kívül, még kettő különösen megérdemli a' Konstantinápolyban utazónak figyelmét, tudniillik IV-dik Mahomed által Valide Szultánnénak, egészszén márványból építettett szörnyű nagy Metset ; és Solimán Sultánnak négy szögű metsetje, mellyet minden szögleten egy szép torony, a' közepén pedig márvány oszlopokon nyugvó gyönyörű szép cupula, valamint a' két oldalon hasonló szép oszlopokon nyugvó 2 kisebb

cupula ékesit. A' padolat, 's a' templom mellett folyó tornácz márványból vagyon. A' nagy cupula közepén különös, és tsudálkozásra méltó szép márványból készült oszlopokkal ékeskedő kút vagyon, továbbá a' nagy Úr számára az egyik oldalon fehér márványból készült imádkozó szék, a' másikon egy kis galleria, mellyhez különös szép kis aranyos rostéllyal ékeskedő garádits vezet. A' Metset végén egy oltár formán ez a' szó „Isten” vagyon vésve, melly mellett 6 láb magosságú két gyertyatartók bele illő viaszok gyertyákkal vagynak. A' padolatja gyönyörű szőnyegekkel be van vonva. A' Metset szörnyű sok lámpásokkal ékeskedik. Ezen metsetnek igen nagy az udvara, mellyen több szép zöld márvány oszlopokból készült, és 28 ón oszlop-fejekkel ékeskedő kerekdek járás, és a' közepében egy gyönyörű kút vagyon.

A' jó mostoha Anya.

Sweng Yang Kinai Tsászár, kormányozása alatt, egykor a' fürkésző strázsák a' mezőn egy megöletett emberre, és nem messzire a' holt testől két testvérre akadtak, kiket mint gyanús embereket azonnal elfogtak. Mint hogy a' meghólton tsak egy seb vólt, és azért minden egyéb jelekből tsak azt lehetett következtetni, hogy a' kettő közül tsak egy lehetett a' gyilkos. Már most

az a' kérdés kerekedett, hogy ki hát a' kettő közül a' bűnös, egyik testvér a' másikat oltalmazván, mind egyik magát vádolta. — A' történet a' Fejedelem eleibe terjesztetett.

A' Tsászár a' különös esetre ezeket mondá: „mind a' két testvér életének megkegyelmezni, annyi volna, mint a' gyilkost büntetetlenül hagyni, ellenben mind a' két testvér életét elvenni, midőn csak egy lehetett a' gyilkos, kegyetlen, 's törvény ellen való tett volna, ugyan azért hívjátok elő a' vádoltak' anyját, ő határozza meg mellyik a' kettő közül volt a' bűnös? Ő mint anya tartozik gyermekeit leginkább ösmérni”.

A' felséges parantsolatra az anya megjelent, és elkeseredett szívvel, forró könny záporai között ezeket mondá, „ha kényszerítetem, — Istenem, a' szörnyű határozást kimondani! — haljon meg hát a' fiatalabb!”

A' Fejedelem az asszonynak határozásán, annyival inkább tsudálkozott, holott az anyák többnyire fiatalabb gyermekeiket jobban szeretik, de az asszony a' Felsőhez illy módon szóllott: „Az a' testvér a' kinek életét én most megmentem, — nem az én fiam, ő nékem csak mostohám, de mint hogy én attyának esküvéssel megígértem, hogy első feleségétől való gyermekét úgy fogom tekinteni, mint tulajdon gyermekemet, melly kötelességet mai napig minden részben megtartottam; gyalázatos-

san szegném meg már ma azt az esküdt fogadást, ha tulajdon édes gyermekem életét az ő életével kívánnám megvásárolni. — Jól érzem, oh igen is nagyon, mennyiben kerül ez az áldozat anyai szívemnek, de — erre fájdalmas fohászkodásban és siralmas zokogásban szava elállott. — A' Felség az asszony tétlen megindulván, mind a' két testvér életének megkegyelmezett.

Bibirtses Hegyi borsó (*Orobis tuberosus*).

Garnett Professor Úr, (igen nevezetes utazó) Nagy Britanniáról azt jegyzi meg, hogy ott is találtatik illyentén plánta, melly különben Hollandiában az erdőkben, és mezőkben, széltiben nő, és az előtt a' Hollandusok által nagy bétben tartatott, a zomban még mai napig is hasznát veszik. Ennek a' Plántának vörös bibor színű, 's a' lepke szárnyához hasonló virág levelei vannak, mellyből a' hüvelyje nő, ebben közel 12 feketés, és a' kis seréthez hasonló szemek vagynak. — Gyökerei a' plántának főve igen jó izűek, és sok tápláló erőt foglalnak magokban, szárítva, és lisztnek őrölve meglehetősen kenyér sül belőle. Glen-Moreni erdőségekben igen sok terem, itt a' Hollandusok öszve gyűjtik megszáraztadják, és dohány helyett rágják. Erről a' plántáról még azt is tartják a' Hollandusok,

hogy a' gyökeriből őrlött kevés liszt rágasával az éhséget el lehet kerülni, ugyan azért ha vadászatra, vagy halászátra indulnak, közönségesen eleség gyanánt illy lisztet magokkal szoktak vinni.

Az arany Nyereg.

Napoleonhoz igen sok panaszok érkeztek, a' nyergek, és ló szerszámok rosszasága miatt, ugyan azért megszóllítá Bessieres Marschalját, és azt mondá néki, igen jól teszik a' Commissariusok, hogy a' rossz nyergeket, és szerszámokat által nem veszik! a' Marschall erre: a' nyergek éppen nem rosszak Felséges Uram, hanem csak a' Commissariusoknak gyalázatos szokása, hogy a' nyereg-jártók munkáiban így piszkálódnak. A' Liferánsok megbizonyíthatják, hogy a' munkák jók, ők az én földieim, és én magam is részt veszek az ő megsértésekben. Ha az ő követelések igazságtalan volna, én volnék az első, a' ki ellenök dolgoznám". Minthogy Bessieres a' Liferánsokat ennyire oltalmazta, azt mondá nékie Napoleon: „Ne beszéljen ezen tárgyról mással a' Marschal, mert azt mondhatnák, hogy földiei arany nyereggel kedveskedtek, csak hogy az ő rossz nyergeiket jóvá tegye.

A p r ó s á g.

Párisban N. N. híres Doctorhoz, egy beteg jött, ki bádjadsága, és kedvetlensége ellen panaszolkodott. A' Doctor úgymond: az Úrnak igyekezni kell magát felvidámítani; mennyen tsak gyakran az Olasz Theátromba, ha Charlin, ki a' Harlekint szokta játszani, fel nem vidámítja, úgy az Úr baja igen veszedelmes". — Charlin? felkiálta az idegen, fejét tsóválván, — az én magam vólnék, és noha én szoktam az embereket felvidámíttani, magamat vigasztalni még sem tudom.

M e s e.

Puha anyából jön,
Maga keménkedik,
Belőle majd könnyű
És puha származik;
Az annyát takarja,
Az embert nyugtatja.

Jegyzet: A' 4-dik Számbeli Rejtet-
szó: Korom.

NB. A' mostani 5-dik számmal küldetik
az Első Félesztendei Multságok Laj-
stroma, és Boritékja.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(6.)

Hét napos ajúltság.

Godfrey Anglus Obesternek felesége, a' ma híres Marlborough Herczegnek testvérhúga, bátyjának halálán, de leginkább a' Herczeg özvegyének hidegségén, ki a' boldogúlat minden halottas pompa nélkül igen gondatlanul takarított el, olly annyira elkeseredett, hogy igen hosszas, 's tartós betegségbe esnék, e' közben az elszomorodott asszony olly ájulásba merült, hogy bizonyosan ha véle is olly könnyen bántak volna, mint Bátyjával, eltemettetett volna.

Egy Vasárnap tudniillik azt gondolá, hogy már jobban van, 's hogy a' templomba elmehet. Midőn e' végett felöltözköd-nék, egyszerre öszve rogyott, 's a' körülötte lévők minnyáján azt gondolták, hogy szörnyet halt. A' tselédeknek nagy lármájára Godfrey Obester is belépett a' szobába, ez alkalmasint már illy elájulásokat láthatott, ugyan azért feleségét az ágyra

fektette, 's melléje két virrasztót rendelt, kik a' holtinak vélt feleségére vigyáznának: az Orvosok az asszonyt megvizsgálván holt-nak lenni állították, és az Obestert kérték, hogy a' holt testet temettetné el, de ezeknek beszédére az Obester nem hallgatott, hanem a' kimenetelét várta az ájulásnak. Heted napra Vasárnap ugyan azon órában, melyben az előtt egy héttel elájúlt, midőn éppen a' templomba harangoznának, ismét az életnek jeleit mutatta, és inassait megpirongatá, hogy őtet olly későn költötték volna fel, mely végett a' templomba már most annak idejébe fel nem készülhet. Godfrey Obester Úr hitvesét szívből könyvezte, annak felelevenedésén igen nagyon megörült, és már előre tselédjeinek meghagyta, hogy minden további szomorú következtések elkerülésére feleségének a' történetről semmit se mondanának, a' mint is az asszony hólta napjáig tulajdon ájulásairól semmit sem tudott.

Betsület Taxája.

Le Tellier Rheims-i Érseknek szokása volt mondani: „Hogy betsületes ember lehessen valaki, szükséges, hogy legalább 120,00 Livres jövedelme legyen. Midőn egykor az Érsek Boileau Versköltőtől egy ifiúnak betsületjéről kérdezősködnék, ki hozzá szolgálatba akart lépni, ez hevennyé-

ben azt adá az Érseknek feleletül: „Az ifiúnak még esztendőnként 4000 Livrés jóvedelem hibázik, hogy betsületes ember lehessen.

A' váratlan éjtszakai Vendég.

Egy szerentsétlen tébolodott Asszony kiszökvén a' bolondok toronyából, estve felé az utzákon tsavargott, az emberk látván tébolyodását vizzel megöntözték. Által nedvesedvén a' szerentsétlen, a' Thuanus Előlüllő házában, vonta meg magát, ez éjtszakára belsukattatván, a' tébolyodott asszony a' házába szorúlt, éjtszaka az egész házat körül járkálta, nyitva találván pedig, az Előlüllő alvó szobáját, abba bement, nedves ruháját levetette, és a' kályhára szárítani rakván, keresztül az ágyra feküdt, az Előlüllő elejintén vendégjét észre nem vette de utóbb a' tehertől lábai nagyon nyomattatván, felébredett, és segítségért kiáltozott, a' tébolyodott asszony felkelt az ágyból, 's a' szoba falai körül járkált, ekkor az Előlüllő a' hólóvilágnál látta, hogy valami ember forma járkál szobájában, felkiáltott tehát: ki vagy? a' tébolyodott asszony pedig azt felelé (Regina coeli) Meny Országnak Királynéja. A' tselédek az alatt felébredtek, 's az asszonyt rendeltetése' szerentsétlen helyére vissza vitték. A' dolog a' Király fülébe ment, valahányszor a'

Templomban a' Regina Coelit hallotta énekelni, meg nem tarthatta magát, hogy az Előlüllőre ne tekintene, 's néki azt ne mondaná (laetare) örvendj a' vólt vendégeden.

Coca Levél.

Perúnak több tájain, a' lakosok éhségek' elhárítására Coca fa leveleit rágják, főképpen a' Bányászok, melly által azok annyira megerősödnek, hogy minden egyéb eledel nélkül 3—4 napig is eldolgozhatnak, sőt azt is állítják, hogy némelykor a' munkások Coca fa levelének rágásával 7. 8. 9. sőt 10. napig eltűrik az éhséget, még pedig minden álm nélkül.

Ezen fa levelének íze, igen kellemetlen, de ha kevés czitrom lé tsavartatik reá, kellemetes édes íze vagyon, ugyan azért a' Peruiak czitrommal 's Coca levelekkel megtöltvén tarisznyájokat, 10. sőt több napi útát is minden más készület nélkül megjárják. A' leveleket hordó gyalog pósták, kiket Masquis, v. Masquerosnak neveznek e'képp utaznak Limába, mintegy 100 órányi járásra *).

*) Tsudálni lehet, hogy annyi Európai utazók még ezt el nem tanúlták, 's a' Coca fát által nem plántálták.

Tsudálkozásra méltó sebes készítése a' gombos, és varró-tőknek.

A' gombostű tsudálkozásra méltó se-
bességgel készül. A' drót készítő naponként
120,000 gombostűhöz elkészíti a' drótot;
a' hegyesítő naponként 70—100,000 gom-
bostűnek hegyet tsinál; az elmetező napon-
ként 190,000 gombostűt egyenlően elmetsez.
A' gomb készítő naponként 8—15000 gom-
bokat a' tűhez egy Machina által ragasztja;
továbbá a' jártas tű szűrő asszonyok egyen-
ként naponként 26000 gombostűt papiros-
ba szűrnak. Egy font érczből, közönséges-
sen 4000 darab közepszerű gombostű kerül.

A' gombostűnek sárga réz színét nem
kedvellik, azért a' legfinomabb Anglus czi-
nel, ónnal, ezüsttel, de némellykor tsak
kényesővel szokták megfejériteni. A' ké-
nyesővel fejezített tű szűrése sokkal fájdal-
massabb, 's nem gyógyul olyan hamar.—
A' haj-tűk Terpentin, 's fekete Firneissal
festetnek, melly által tartósabbak lesznek.

A' varró-tűk lyukai' készítésére, egy
igen kemény hegyes, és éles vas vagyon,
mellyel a' darab vasatskákat által lyukaszt-
ják. Ezek a' lyuggató vasak olly finomak,
hogy a' Mesterek avval az emberi haj-szá-
lat is eltudják hasítani, és más hajszálat
fűznek belé. Egy jó 's alkalmas tű készí-
tő legény egy óra alatt 5—800 tűnek lyu-
kát kitudja ütöni. Míglen a' finomabb tű el
készül 72-szer fordul meg a' kézben.

Mesterséges Találmányok.

1) A' Gőz-hajókat Blasco de Loyola Spanyol 1543-dik esztendőben találta fel legelőször. Ő V-dik Károly Tsászárnak, és az ő fiának Fülöpnek ajánlásokat tett, hogy számokra olly pósta-hajót készít, melyet a' gőz által fog hajtatni. És valójában Bercellonában készített gőz-hajójával igen szerentsés próbákat tett, ennek bizonyítványai, valamint a' hajó alkotásának rajzolatjai mai napig a' Salamanca-i Leveles Tárbán fen tartatnak. Azomban Blasco de Loyola is, mint közönségesen az újítani kívánó nagy Mesterek, ellenségekre és irigyekre akadott, de V. Károly Tsászár is ezen mesterséges találmány' hasznát átal nem látta, és így ezen szép ész szülemény akkoron feledékenységbe ment.

2) Vashingtonban egy Mester olly harangokat talált fel, mellyek a' közönségeseknél $\frac{3}{4}$ vagy $\frac{4}{5}$ részszel óltsóbbba kerülnek. Az egész együgyű találmány, és tsak aczél rudakból áll, mellyek három szögre vannak öszve hajtogatva, és egymáshoz úgy alkalmaztatva hogy az egész egy rendes három szögöt képez, ezen harang egyik végénél felfüggesztetik, és egy vas rúdon lévő három nagyobb, és kisebb kalapátsok verik belől a' rudakat, melly gyönyörű, s nagy harang hangot ad.

A p r ó s á g o k.

Londonban , folyó esztendei Junius 3-kán Chabert Úr barátjai előtt mesterségét mutatni kívánván , egy darab hússal keményen befűtött sütő-kemenczébe avval a szándékkal bújt be , hogy megsütvén a húst , azt majd bámuló barátjainak a kemenczéből kinyújtja. 12 órakor a sütő-kemenczét 15 darab hasáb fával befűttette , és minekutánna a kemencze egészen által melegedett , egy darab hússal bele ült , 's midőn a hús már jól megsült , azt barátjainak kinyújtotta. Ekkor ismét más nyers-hús darabot adatott be magának , ezt is igen szépen megsütvén , avval kilépett , és tsudálló barátjai körében különös jó appetitussal maga is evett a sültből. Ezen új mesterséges találmány a Londoni Sütőknek , 's Szakátsoknak legnagyobb tsudálokozását vonta magára.

Egy híres Író azt állítá , hogy a Tudósnak voltaképpen soha sem kellene házasságra lépni. Lehet még is egy kivétel az Orvosokra nézve. Mert illendő , hogy a Státusnak gyermekeket nemzenek kármentésül azon sok emberekért , kik gondatlanságok miatt meghaltak.

Egykor valami falusi sajt áruló egy Tudóshoz mene , 's tőle egynehány kötet

beírott papirost (maculátát) kére pénzért. Midőn a' Tudós neki azt mondá, hogy neki nints ilyen portékája, így felele a' sajtos: Hát mit ír kend egész esztendőben? El-lehet gondolni, hogy a' Tudós boszongodva kergette ki az alkalmatlankodót.

Fridrik Vilhelm Burkus Király betegségében Komornyíkja által az estvéli imádságot előre mondatta, midőn azon pontra jött: az Isten áldása száljon reád! a' Komornyék azt olvasá: Az Isten áldása száljon magára! „gaz ember” úgymond a' Király; „mért nem olvasod úgy a' mint írva van; az Isten előtt én is tsak olyan bűnös ember vagyok, mint te”.

M e s e.

Látszik ugyan, mintha a' munkás elvetne: Bár kenyeret nálam nélkül nem ehetne.

Akkor is, ha néked keménykedni látszom,
Tsak néked használok, tiéd lesz forgátsom.

Jegyzet: Az 5-dik Számbeli Mese:
Toll.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(7.)

Első Károly Angliai Király' kopor-
sója.

Első Károly, Angliai Király, azon he-
vességéért, hogy a' Parlamentum ellen ha-
dait vezérelte, törvényszerént halálra ítélte-
tett, és 1049-dik esztendőben, Januarius
30-dik napján Londonban nyilván feje vé-
tetett. Minden fürkészések után csak 1813-ik
esztendőben akadtak véletlenül a' szeren-
tsétlen Fejedelem testére. A' régi, és új-
jabb Történet-Irók meg nem egyeztek. Her-
bert a' Király' Komornyikja, ki a' Királyt
a' halálra késértette, azt állítá, hogy a'
Király lelketlen tetemének Vindsorba való
vitele, nékie vólt megparantsolva, és hogy
ott 8-dik Henrik Király Kriptájába temet-
tette. Clarendon ellenben, és utánna
többek azt vitatták, hogy Első Károly Ki-
rály teste ugyan Vindsorba, György Ká-
polnájába temettetett, hanem, hogy már
második Károly Király, ki különös fiúi
buzgóságból édes attya testét a' Vestmün-

steri Apáturságba által tétetni akarta, a' testre nem akadhatott.

Midőn 1813-dik esztendőben a' mostani Király egy Kriptát építtetni kívánt, Szent György Kápolnája Korussa alatt a' padlatot keresztül kellett törni; ez által 8-dik Henrik kriptája véletlenül feltöretett, 's a' lyukon 8-dik Henrich Király, és Seymour Johanna Királynénak koporsóin kívül, még egy harmadik fekete bársonnyal bevont koporsót láttak, melly Herbert Komornyiknak nyomtatásban kiadott állításánál fogva Első Károly koporsójának tartathatótt. A' történet a' Regens Herczegnek értesére adatott, ki ezen, az Angliai történetekre nézve olly emlékezetes esetnek bővebb megvizsgálását azonnal megrendelte. 1815-dik esztendei Aprilis első napján maga a' Regens Herczeg Cumberland Herczegtől, Münster Gróftól, Vindsori Stevenson templom Dékánjától, és Halford Királyi Orvostól (ki még azon esztendőben a' felfödözést közre botsátotta) késértetvén, a' hely színére ment.

A' Kripta 7 láb, 2 hüvelyk szélességű 9 láb 6 hüvelyk hosszúságú, és 4 láb 10 hüvelyk magosságú; a' boltozat vastagsága téglá szélességű, és a' Kápolnában a' Király üllése által ellenében épen a' Korusnak közepe alatt volt.

Minekutánna a' bársony, a' koporsóról lefejtetett, alatta egy igen közönséges, ón pántokkal készült, ón koporsó volt,

mellynek tetején ezen szavakat: „Károly Király 1648”. igen jól lehetett olvasni. A nélkül, hogy a’ koporsó födelét felemelték volna, annak tetején olly lyukat vágta, mellyen elégségesen belé lehetett a’ koporsóba tekinteni. A’ lyukon belől fa koporsóra akadtak, de ez öszve rothadván darabokra szét esett, mellyen belől a’ test viaszkos vászonyba beburkolva feküdt. Egyéb eránt az egész koporsó valami kövér kenyőttel volt bevonva, alkalmasint azért, hogy a’ külső levegő belé ne nyomúlhasson. Ezen kenyőtsöt, és a’ viaszkos vászont, igen nagy vígyázattal a’ holt testről levették, és íme ekkor a’ boldogútnak majd egészen ép képét látták a’ jelenlévők. A’ bőre halavány sárga, az homloka, és halántékja telve, az órra porczogója pedig leesve volt. Egyedül tsak a’ fülei még egészen épek, eggyik szeme pedig nyitva, ’s telve volt, de mihent a’ külső levegő reá jött, azonnal öszve omlott. A’ szájában még több fogak voltak, és a’ ketske szakállá, mellyet azon időben igen viseltek, egészen éppen taláztatott. A’ boldogúlt képe hosszúkas gömbölyű, és noha az idő emésztő ereje által megrongáltatott, mégis a’ jelenlévők a’ Királynak Van Dyk híres képíró által festett mely - képével megegyezőnek lenni találták.

A’ fej, melly a’ testől el volt vágva, ’s azt minden baj nélkül ki lehetett venni, nedves, és vörössen zöldellő nedvességgel

volt körül véve. Ez a' nedvesség bizonyosan az a' vér volt, melly a' Királynak lenyakasztatása után torkából folyt ki, a' mint Halford Udvari Orvos is annak tartja. Elöl a' fején a' haj egészen épen, hátul röviden lenyírva találtatott, alkalmasint a' hóhérok által, a' fejeztetése előtt. Meglehet azomban, hogy a' szerentsétlen Fejedelem baráti emlékezet jelül hajait levágták. A' hajnak sötét barna színe volt, a' haj, vagy fej-bőr olly jó állapotban találtatott, hogy a' fejnek hátulsó részén, a' gőz, vagy párolgó lyukakat is lehetett látni. Minnekutánna e' szerint a' koporsó, és a' holt test igen szorgalmatossan megvizsgáltatott, a' fej előbbeni helyére ismét vissza tétetett, és viaszkos vászonnyal beburkóltatott; a' koporsó kivágott nyílása pedig azonnal beöntetett.

A' többi két koporsót, a' Regens Herceg nem engedte kinyittatni, megelégedvén a' történetre nézve illy nevezetes felfödözéssel. Első Károly koporsóján állott egy kis vörös bársony takaróval betérített koporsó, mellyben alkalmasint ezen Fejedelemnek a' szülésben meghalt gyermekének tsontjai vannak. — A' báltozatnak egyik oldalán tapasztalták a' jelenlévők, hogy az már egykor betörettetett, mert az csak törött téglákkal, 's nem olly rendesen van beépítve. A' fellül említett két történetről Claradon, és Herbert mind a' ketten abban megegyeznek, hogy a' szerentsétlen

Főjedelmi eltemettetése a' Helytartónak jelenlétében, a' legnagyobb sietséggel történt.

Az emberi halandóságról való tapasztalás.

Beniston Úr, Chateaufneufból az emberi halandóságról egy fél század alatt, tudniillik 1775-dik esztendőttől kezdve, 1825-ikig következő tapasztalásokat bocsát közre: az előtt 100 született gyermekből az első esztendőben 50 meghalt, most már csak $33\frac{3}{5}$ halt meg; ezt a' tehén himlő hasznos beoltásának, és az allyas és szegény nép' sorsa megjavulásának lehet köszönni. Ennek előtte 10 esztendő előtt százból $55\frac{5}{10}$, most tsák $43\frac{5}{10}$ hal meg. Az előtt száz emberből tsák $21\frac{5}{10}$, most pedig már $32\frac{5}{10}$ éri el az ötvenedik esztendőt. Hatvanadik esztendőt az előtt száz emberből tsák 15-en, most 25-en érik el. — Az előtt esztendőnként 30-ból egy ember, most már tsák 30 emberből halt meg egy. A' szülés azomban a' népesedés szaporodásához képest megkevesült; mert az előtt a' szülések annyira különböztek egymástól, mint 1—23-tól, most mint 1—31-től. De a' házasságok száma is megkevesedett, mert az előtt a' népesedés' számától annyira különbözött, mint 1—111-től, most mint 1—155-től. A' szaporodás a' régiben

van, tudniillik négy házasságok után 1. gyermek. Ebből bizonyos, hogy noha a' házasságok, 's szülések a' népesedés számához képest megkevesedtek, a' népesedés száma még is napról napra nevededik, mert született gyermekek most nagyobb élet kort érnek, mint az előtt.

Régi megfagyott embernek felelevenedése.

A' Lyoni Journál du Commerce, e' következő mesét közöli: Doctor James H o t h a m a' Northumberland-i Grófságban Morpethbül, ki Tyrolisból mostanában érkezett haza, azt beszéli; hogy nem régen Szent Gotthard hegye alljánál egy órányira Airoló-tól Valde Levantiná-ban olly szörnyű tsuda történt, mellyhez hasonlót még az emberek nem tapasztaltak. Mert az említett Doctor jelenlétében, a' hegyről lezuhant hóból öszve fagyott jég darab alatt, egy embernek, ki külsőjére nézve mint egy 31 esztendőös lehetett, holt testére akadtak. Minthogy ezen test olly fris vólt, mintha azon nap holt volna meg, Hotham Úr a' hólnak ruháiról a' jeget letisztította, levetköztette, és olly hideg vízbe mártatta, hogy a' vízen tsaknem jég hártya fagyott, ezután langyos, és kis idő múlva melegebb vízbe mártatta, melly után meleg ágyra fektetvén, a' fagy által megholtat felélesz-

tésére megkívántató szükséges orvosi szereket, olly hasznos következéssel fordította, hogy a' megfagyott az életnek jeleit ismét mutatná, és a' jelenlévők szörnyű tsudálkozására Anglus nyelven megszólamlana, és azt mondaná, hogy ő Roger Dodsworth, hasonló nevű Régiségekkel kereskedőnek fija volna, és hogy ő 1629-ikbe született, 1660-ikban vissza térvén Olasz országból, útközben az említett lezuhanó hó által eltemettetett! és így 166 esztendeig a' hó között hevert légyen!

Muhar (*Panicum Germanicum*).

A' Muhar jó kaszállókon vadon is terem, lónak és szarvas-marhának ennél jobb, 's egészségesebb abrakot adni nem lehet, mert ha még annyit eszik is belőle, soha a' gyomornak felfúvása nem következik.

Azon tájakon, a' hol hitvány, sovány kaszállók vagynak, megbetsülhetetlen abrakoló fű, és a' sovány homokos tájakon legfogamatossabban természetethetik. — Ha a' gazda bő termést kíván, földjét ollyan finoman el boronálja, hogy legkissebb tsomós föld ne légyen. Az új, vagy gyeper felszántásokban 2—3 esztendeig igen különösen bőven terem. Ha szénának vettetik be, szükséges, hogy minekelőtte a' plánta megérnék, még zöld korában, a' midőn ka

lásszai még sötét barnák kaszáltassék le, mert ha egészen megérik, a' plánta levelei, 's szára minden erejét elveszti, és a' marha sem eszi.

Három mérő alá való szántóföldbe elég egy negyed rész mérő Muhar magot vetni, mert egy vetésre tsak három újnyit, nem pedig egész marokkal kell vetni. Külömben igen sűrűen esvén a' mag, a' plánta tsak alaton marad, de: ha nagyon ritkán vetetik kivált a' kövér földben akkor is mag-nak ugyan jó, de szénának alkalmatlan, mert szárai nagyon felnőnek, 's úgy meg-vastagodnak, mint a' nád.

A p r ó s á g.

Két Anglus hadi hajó nem régiben a' Guinea-i tenger öbölénél Anamabu-ban ál-lított Franczia plántálókat szét kergette, mi-dőn a' Francziák ebbéli igazságtalan bánás-ért a' Ministernél panaszolzkodnának a' volt a' felelet: ha mi Nagy Britanniaiak tevéle-tek Franczia Urak mindég igazságossan bán-nánk, úgy hat hónap múlva nekünk el-kellene vesznünk".

Rejtett szó:

Négy betűim összeséggel ritka művet mu-tatnak,
Mellyen a' ház keresztül megy, a' lakók ben-maradnak.

Jegyzet: Az 6-dik Számbeli Mese:
Ts ép.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(8.)

A' Kéznek ékességei.

A' Rómaiaknál a' szép kéz, szép láb, igen nagy betsben tartatott. Beszéd közben a' kezekkel igen sok forgásokat tettek, és avval annak szép alkotását fitogtatták. Még most is az Olasz igen sok belső érzéseket, egyedül kezének forgatásával ki tud jeleníteni. Mint hogy a' Rómaiak kesztyűket nem viseltek, igen nagy gondjok volt kezeik tsinosítására. Mindenek felett a' fényes körmöket, az újjakról lapossan, 's kerekdeden levagdalva, nagy szépségnek tartották. Ovidius a' szerelem mesterségében ezt tanátsolja: Azon szépek, kiknek nagy újjaik, durva körmeik vagynak, kezökkel sokat ne hadarásszanak". — Az újjak, 's körmök tisztogatására különös rab-szolga asszonyok voltak, 's a' köröm vágáshoz olló helyett kis késetskét használtak. — A' köröm hulladékot a' Rómaiak házi orvosság gyanánt is használták. Plinius azt mondja: „Keverd össze a' köröm hulladékot viaszkkal, készits

belőle egy kis tésztát, és mázold más háza ajtajához, tehát bizonyosan házadból, annak házába átal megy a' Hideglelés"! — A' kinek annyi módja nem vólt, hogy magának köröm faragó 's tsinosító rab-szolga asszonyt tarthatott volna, eljárt e' végett a' Borbélyhoz, mert senki maga keze tsinosításában nem fáradozott.

Végre a' kéz tsinosítására a' gyűrűt kezdték hordozni. Ezen szokás kezdete olly régi, hogy annak eredetét az elő idő homálya egészen eltemeti. Annyi bizonyos, hogy Egyiptomból vették a' Görögök, ezektől a' Hetruskok, kiktől a' Rómaiak költsönözték.

Az első gyűrűk vasból készítették, 's csak a' katonák az ő kezöknek nevetlen, vagy utólsó előtt való újján viselték, ugyan ezért ezen újját gyűrűs, utóbb arany újnak nevezték, midőn arany-gyűrűket kezdetek viselni. Az arany-gyűrűket már Kanna-tsata idejében viselték, melly után Hannibal Karthagóbéli Senátusnak egész dézsa gyűrűt küldött. A' Római Senátorok is arany-gyűrűket viseltek, és Florus azt mondja, hogy bár milly kedvetlen kimenetelű tsaták után is a' Római Senátorok arany gyűrűjöktől soha meg nem fosztattak. Nem sokára a' köz nép is gyűrűket kezdett viselni, de vasból, azomban különös szolgálatokért arany-gyűrűkkel is megjutalmaztattak. A' Tzászárok' uralkodása alatt nem csak a' katonák, hanem a' szabado-

sok között is lehetett arany-gyűrűseket látni, de a' szabadosok csak azon esetben viselhettek, ha a' Tsászár kezéből kapták. Justinianus megunván a' sok folyamosdásokat, megengedte, hogy minden kéz arany-gyűrűt viselhessen. Ugyan azért közönségesen arany, vagy megaranyozott gyűrűket viseltek. Valamint a' régiségek gyűjteményeiben bőven láthatjuk. Midőn csak vas-gyűrűt volt szabad viselni, annyira ment az emberek vágyódása, hogy az aranyat vas-szinnel festették, csak hogy arany gyűrűket alattomossan viselhessenek.

A' kesztyűket alkalmasint azért kezdték hordozni, hogy avval a' kezeket a' megfagyástól, s némelly állatok tsípéseitől megőrizték. Az első kesztyűk bőrből igen rendetlenül újak nélkül készítették. A' Pánczélos kesztyűk vas-táblával voltak befödve, és a' vitézi játékok ékességeihez tartoztak. Ezek után posztóból, és selyemből, pamuk karimával készítették a' kesztyűket. Az előtt a' templomba kesztyűvel nem jártak, csak a' közép idő kortúl kezdve viselték ott is. A' Papság előbb csak nagy ünnepek alkalmatosságával, a' Pápa, Kardinálisok, Püspökök 's a' t. utóbb, a' templomban is viselte. Váltak olly idők, hol a' Királyhoz vezető garádsokra senki sem mérészt lépní, a' nélkül, hogy kesztyűjét le nem húzta volna. Ellenben később a' Fejedelmek udvaraiknál a' játék, 's étel között megkí-

vánták, hogy a' vendégek mindég kesztyűvel befödött kézzel legyenek.

Embertelen Itélet.

Rintfleisch János, Boroszlói Polgár, 1478-dik esztendőben Lengyel országba utazván, Poltz városában a' kortsmában igen sok pénzt ellopták, de olly szerentsés vólt; hogy a' tolvajt megfoghatta, és a' Biróság elejébe álíthatta. A' Poltzi Tanáts (majdan hihetetlen) ilyen ítéletet hozott:

„Az bizonyos, hogy, ha valaki mást tolvajságért, vagy más halálos bűnös tettet törvényessen vádol, és az azért halálra ítéltetik, ha hóhér nem vólna, a' vádoló fél tartozik annak kötelességét tellyesíteni, és az Executiót végre hajtani, ha tsak a' vádoló maga a' halálos, és a' vissza térítés büntetésében esni nem kíván”.

Ennek következtében Rintfleisch Jánosnak meghagyatott, hogy a' tolvajt, mint hogy helyben Hóhér nem vólna, maga akasztaná fel. Haszontalanúl igyekezett a' szegény a' pörnek vissza vételével, az megterített kárnak nem tsak természetben, de kétszeres vissza fizetésével a' gyalázatos kötelesség tellyesítésétől magát megmenteni; a' Tanáts azt felelé néki, hogy: vagy ő a' tolvajt, vagy a' tolvaj, ki igen késznek mutatta magát, őtet akasztaná fel. Sehogy se menekedhetvén tehát meg az Executiót vég-

re hajtotta. De alig tért haza Boroszlóba, azon fájdalom, és szégyen, hogy ő egy ember halálnak nem tsak oka: de eszköze is vólt, annyira mardosta, hogy nem sokára meghalt.

A' szerentsétlennek egyik fija Rintfleisch Keresztel, Boroszlóban a' Királyi Törvény-széknek Tábla Bírája vólt. Ennek tisztitársai az attyának gyalázatját fíjára ruházták, és őtet betstelennek, és ezért hivatalának további folytatására alkalmatlannak lenni nyilatkoztatták ki. Keresztely a' Királynál panaszolkodott, ki hasznos Tábla Bírája részére több kedvező parantsolatokat küldött, de ezek mind sikeretlenül maradtak; végre az üzőbe vetetett Rintfleisch Keresztely 1507-ben Királyi határozatot kért, mellyben ő betsületes embernek, alkalmas Tábla Birónak lenni megismértetett, és a' Király az attyának, mint erőszakkal reá vett tettét megsemmisítette, keményen megintvén a' Boroszlóiakat, hogy őtet jövendőre minden szemrehányásoktól megkiméeljék. De ez is, valamint egy újjabb Királyi parantsolat, sikeretlenül maradt, mellyben a' Király a' gúnyolókat a' legkeményebb büntetésekkel, hivatal vesztéségével, számkivetéssel fenyegette. Az előlitélet mind ezeken erőt vett, és Keresztelyt egy átaljában nem akarták köztök megszenvadni. 1507-dik esztendőben ezen engedetlenségéért Boroszló városára 100 ezüst nehéz (Márk) büntetés rendeltetett, mellynek beszédésére Mün-

sterberg Herczeg küldettetett. Minthogy a' város a' Herczeget megvetvén fizetni nem akart, hadra kelt a' dolog, melly egész 1515-dik esztendeig az említett város, és a' Herczeg között változó szerentsével 8 esztendeig folytattatott.

Az Állatok' szarvaik.

A' szarvas állatok' szarvaik, az állatok' külömbsege szerént a' főnek külömbféle tsontjaiból nőnek ki. Az ökörnél és juhnál a' homlok tsontból; az egy szarvú Rhinocerusnál az orr-tsontból, a' két szarvúnál az egyik az orr-tsontból, a' másik a' homlok tsontból. Némelly szarvas állatoknál ugyan azon egy tsontból több szarvak nőnek ki, mint p. o. a' sok szarvú juhnál a' homlok tsontból. Nem minden szarvak egyforma alkotásúak. Azon állatok szarvai, mellyek azokat nem változtatják, tsont forma alkotásúak: illyek az ökörnek, juhnak, ketskének, és az antilopának szarvai. Ezen állatoknál a' homlok tsontnak külső színéből akona forma domborodás emelkedik ki, mellynek ürege, a' homlok üregekkel özsze köttetésben van, és lassanként nővén, állandó szarvakká válik. Ellenben azon állatok szarvai, mellyek azokat esztendőnként változtatják, szaru forma alkotásúak, és bőrtokban vagynak elrejtve, mint p. o. a' szarvasok szarvai. Ezen szarvak belül nem

üressék, mint az előbbiek, és a' homlok tsontnak különös domborúságiból, melyeket virág bokroknak hívnak, nőnek ki, és midőn esztendőnként változnak, szinte azon virág-bokornál válnak el. Vagyon még a' szarvaknak különös neme, melly formájára, alkotására, és belső üregére nézve a' tsont forma szarvakhoz, de az által, hogy szinte bőr-tok födi, a' szarú forma szarvakhoz hasonlít. Ezen nemét a' szarvaknak a' Giraffánál láthatni. Az Antilapák szarvai is némű-néműképen ezekhez közeli-tenek. A' szarú forma szarvak változása különös tűneménye a' természetnek, ha meg gondoljuk, melly rövid idő alatt megszűnik, az üdült szarvaknak táplálása, midőn azokat az állatok elvetik, és újjakat kapván, melly rövid idő alatt helyre állnak: p. o. egy vén szarvasnak $\frac{1}{4}$ mázsás szarvai tíz hét alatt végkép megnőnek, melly iszonyú tápláltatás kívántatik ehez! Továbbá, ha meg gondoljuk, hogy egy állati testnek egyik tagja egészen különös életet él, melly azon állat életétől, a' mellyen tenyészik, egészen független: p. o. a' szarvas élete rendszerént 30 esztendőre terjed: de szarvai csak egyre, minden esztendőben egy ággal bojtossabb szarvat kapván. És mégis, a' szarvaknak ezen különös élete, az állat némelley egyéb tagjainak életével szoros össze köttetésben van, különösen a' szarvasoknál a' nemzés tehetségével; mert ha a' szarvasnak nemző részei, vagy készakart-

va, vagy véletlenül megsértetnek a' szarvaknak változása (a' sértés nagysága szerint) vagy végképen félbe szakad, vagy igen hijánossan történik. Ezt Dr. Rich. Russelnek sokféle próbái bizonyítják; de a' mi több Dr. Paris, és Mellin tapasztalások szerint, ha a' szarvasnak újonnan termett szarva megsértetik, a' him állat terméketté lesz. — A' szarvak képzésének különös tüneténye némelyek szerint néha a' Nyúlakban is látszatik. Mutogatnak t. i. némely Museumokban (különösen Casselben) hosszú bojtos szarvakat, melyek nyúlak főkoponyáikon termettek. Mondják, hogy kelet Indiában volnának; de hogy a' XVI. században Európában is lettek volna ilyen nyúlak, újabb természet Tudósok szorossabb vizsgálataik szerint mindazáltal ezen szarvak öz szarvaknak lenni tapasztaltak.

Rejtett szó:

Hat a' betűm, 's engem minden héten ált'
élsz;

A' vagyok, a' minek tudom, hogy nem is
vélsz.

Felem' patikából adják a' betegnek;
Az egész visszásan czimje levelednek.

Tóbi Antal.

Jegyzet: Az 7-dik Számbeli Mese:
Háló.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(9.)

Klobusiczky Jó'sef.

Azon ritka férfiak között, kik Hazánkban külömbféle nagy Hivatalokon keresztül men-
vén, mindenkor magok körül fényt terjesz-
tettek, és a' Fejedelmeknek megelégedését,
Polgár Tarsaiknak tiszteletét egyaránt meg-
érdemlették, különös helyet foglal néhai
Nagy Méltóságú Klobusiczi Klobusiczky Jó-
'sef, Ő Ts. Királyi Felségének belső Titkos
Tanácsossa és T. Ns. Borsod Vármegyének
nagyon szeretett Fő Ispánnya. Ifiúságától
folytatott pályája az eleven észnek, külö-
nös ügyességnek, és szorgalmatosságnak
mindenkor bizonyosága vala, mellyek még
utóbbi esztendeiben is, olly hathatósan ki-
tündöklöttek: hogy 70 esztendő korában
is, ifiúi tűzzel, és erővel birni mutatnák.
Erre nézve igen méltó élete folyását bár rö-
videden is, a' késő maradéknak példájára
feljegyeznünk:

Nemes Szathmár Vármegyében Gyarmathon 1755-ikben Aprilis 5-én látta legelőször a' világot; szüleinek gondos nevelése, és az ifiúnak buzgó tanulása őtet a' köz Hivatalokra úgy el készítették: hogy a' tisztelt nemes Vármegyében az Eskütt - és Jegyző Hivatalokat ditséretessen viselhetné. Már 1776-ben Felséges Mária Theresiától azt a' megkülömböztetést érdemlette, hogy a' Fiumei K. Kormány Széknél Titoknokká nevezetnék, a' honnan Felséges II-ik Jós'ef által 6 Esztendő múlva, a' Magyar K. Helytartó Tanátshoz ugyan Titoknoknak rendelteték; itt annyira megkülömböztette magát, hogy két esztendő múlva életének csak 31-ik évében ugyan ezen Királyi Helytartó Tanátsnál Tanátsossá tétetett. Itt az ő munkássága annyival nagyobb fényben kitündöklött, mennyivel hivatalbeli foglalatosságai inkább szaporodtak. Így eltelve jó hírével nem csak a' Fő Város, hanem az egész Ország is, őtet mostan ditsőségesen Uralkodó Felségünk mint jeles tehetségekkel felkészült férfiút a' Hazánk tenger melléki részeinek Fiumei Kormányozójává, és a' Magyar Kereskedésnek gyámolítójává nevezte. Ezen fontos Hivatalban méltónak mutatta magát a' Felség bizodalma, méltónak azon férfiak sorára, kiket mint Pásztory Sándort, a' Haza mindenkor áldani fog. Illy nagy példát nyomban követvén, hathatósan árasztotta Hazánkra a' kereskedés hasznait, és mind addig ezen buzgó törekedésében

meg nem bült, miglen az ellenségnek ereje Országunknak sajnos veszteségére váratlan egygyezés által Fiumét Országunktól el nem szakasztotta. Ekkor is nagy böltsességgel figyelmeztet mind a' Felséges Aerariumnak kármentésére, mind Polgár Társainak hasznára, hogy így a' Pozsonyi Békességnek káros következtéseit kissebbíthetné. Illy nagy érdemeit Felséges Urunk belső Tanácsosi ranggal, és Tekintetes Borsod Vármegyének Fő Ispányságával, és Leopold Rendje Commendatori Czímerével méltóztatott megtisztelni. Így Klobusiczky Hazánk első rangú Csillagai közé számláltatván, a' Felségnek további bizodalját is az által tapasztalta, hogy mind Magyar, mind Erdély Országban fontos Commissiókra rendeltetnék, mellyeket egyenlő ditsóséggel végzett. Róla méltán mondhatni, hogy valóságossan élt! mert életét hasznos tettekkel tetézte, az ő egyenes nyíltszívűsége, nyájas leereszkedése, vidám társalkodása őtet mind azoknak bámulása tárgyává tette, kik szerentsések lehettek őtet közelebbről ismérni. Illy férfiúnak elvesztét, olly nagy mértékben érzette Nemes Borsod Vármegye, a' millyenben tisztelte az ő bölts kormányozását. E' végett e' folyó esztendő Május 10-én elfelejthetetlen emlékezetére Miskoltzon fényes halotti ünneplést tartott, mellynek alkalmatosságával Nagy Tiszteletű Lonovits József Ur, Theologiának Doctora, 's Várkonyi Plébánus tartott a' meghóltról olly halotti

beszédet, melly valamint a' Boldogúlnak, fényes érdemeit a' Nemes Gyülekezettel hathatóssan éreztette, úgy a' szószóllónak jeles ékessen szóllását is fényessen kitündököltette. Ezen jeles Beszédet Szigethy Mihály Miskoltzon negyed rétben 32 oldalra tsinossan kinyomtatta. (Megholt Pozsonyban Februárus 8-kán 1825.)

A' Magdeburgi Káptalan Templom Orgonája.

A' Magdeburgi Szent Ulrik Káptalan templomának nagy ritkaságai között nem utolsó helyet foglal az Orgona, melly külömbféle mozgó figurákkal ékeskedik, melyek Szent Mihály napja után való Vasárnap, egy láthatatlan Organistátúl igazgattatván, trombitával dobbal tárogatókkal, és sípokkal egész muzsikai Concertet játsznak az öszve tsoportozó nép előtt. Ezen figurák között különösen kitündöklék egy Kakas. — Ezen muzsika között háromszor kukorikol. Ennek a' Kakasnak hallására nem tsak a' fél város, hanem a' körül belől lévő helységek lakossai is tsoportonként tódúlnak a' Káptalan templomába. Az utzák tömve állanak emberekkel, 's a' ki a' templom kapuba szorul, annak bajos az állapotja, míg a' sokaságon keresztül vergődhetik. A' templomba, szorúlt sokaság morgása olyan nagy

mint a' tengeré, a' papnak Prédikátzióját senki sem értheti, tsak a' keze szája és teste mozgásait láthatni. A' Prédikátzió után kezdődik a' Muzsika; de ebből is keveset lehet hallani, hanem midőn az Orgonán emberi kéz mozdulásokat látni, a' nagy lármából egyszerre nagy tsendesség lesz. Ekkor minnyájan a' Kakasra vigyáznak, 's nem sokára szárnyait megrázzván, s' fejét tsóválván kitátott szájjal mint a' természetes Kakas egy más után háromszor nagyot Kukorít. (kérdezhetné az Olvasó, hogy ezen mesterséges Kakas, melly az Orgonánál nagyobb figyelmetességet von magára, behunja e' szemét mint a' természeti eleven Kakas? — — Hihető hogy igen is, mert szinte úgy könyv nélkül tudja notáját.)

Bosszúálló Indulat.

Midőn a' Francziák Muszka Országból vissza vonúltak, Miloradowits Generalis Adjutánsának megparantsolá: hogy az el-lenségnek hátra maradt embereit össze szedje, és bátorságos helyre vitesse. Ezen útjában egy faluba lovaglott, és ott egy tsínos házba betért, hogy a' házi gazdátul egy pohár pálinkát kérhessen. Midőn lováról leszállván a' szobába lépett, tsudálkozással szemlélte, hogy a' Muszka paraszt két Francziát vendégel, e' részben kérdést tévén, a' paraszt ekképpen felelt: „Uram ezeka' Gaz-

emberek nékem 5 Ruhelemben vagynak, én őket egy Kozáktól vásároltam. Azért, hogy édes Atyám megölettetését rajtok megbosszúlhassam, akkor ők nagyon ki éhezve voltak, és noha azon kinokért, a' mellyeket a' Francziáktól édes Attyámnak szenvedni kellett, örömet mindgyárt széjjel daraboltam volna, de eszembe jutván, hogy azon pillantatban ezen Gazembereknek a' halál jótétemény lett volna, eltökéllettem magamban őket előbb jól tartani, és életbe hozni. Ezután fogom őket kínossan éhen halással kivégezni.

Az Adjutáns a' szörnyű bosszúálló szándékot kitudván a' többi tanuságára és ezen mérges bosszúállóParasztot keményen megfenyítette, a' Francziákat pedig oltalma alá vette.

Hattonnak Egér fonyóháza.

Hatton Scotus, azon találmányáról, mellynek következésében drótokat tapodó Egerekkel pamuk kötő tzérnát fonyat's ezeket közli: 1822-ik esztendei Junius hónaptól kezdve két bezárt egerek nálam tapodó drótok által pamukból kötő tzérnát készitenek. Ünnepnapok az én fonyó házamban nintsenek, az egereknek Vasárnap is dolgozniok kell. Egy egy egérnek naponként 100 — 110 25 hüvelk hosszaságú szálakat kell elkészíteni, hogy ezen munkát elvégezhesse, na-

ponként taposó drótjai között fél fertály órányi utat végez; ezt kis gyakorlás után minden fáradság nélkül el futja. Illy módon egy egér esztendőnként nyoltzadfél Schilling Sterlinget keres. Ha illyen tapodó eszköz vételére, és igazítására egy Schillinget, az egér tartására 3 hetekre 1 Penczny Árpa Lisztet számítunk (többre nincs szüksége a' külömben tsontostól bőröstül tsak egy latot nyomó kis állatotskának) úgy egy egérnek esztendőnként 6 Schilling Sterlinget, mint egy 7 forintot Váltóba kell keresni. Már most fonóim számát meg akarom nagyobbítani, itt a' szomszédságban vagy on egy 100 láb hosszúságú, 50 láb mélységű, és ennyi magosságú roskadt épület, ebben 10,000 illyen drótos tapodó Karikákat felállithatok, és mégis a' felvigyázó tselédeknek, és tsudáló vendégeimnek elegendő helyek leszen. Már ha mindgyárt ezen háznak vételére 10000 font Sterlinget számlállok, mellyet esztendőnként 500 font Sterlingen kibérelhetek, a' tartásért, és felvigyázásért a' tselédeknek 200 font Sterlinget fizetek, így az Intézetnek esztendei költségei 700 font Sterlingre (mint egy 7000 forintra ezüstben) jönnek. Még is esztendőnként a' 10,000 egér keresetéből 2300 font Sterling, (mint egy 23,000 forint ezüstben) tiszta nyereség marad.

A r p ó s á g o k.

Midőn Báró Wolf a' Böltsekedés tanításába a' matematikai rendet béhozta, sokan éigig magasztalták ezen módot, és igen sok ilyen szabású munkát írtak: de némellyek tsúfolták is, sőt egy gúnyoló írás jelent meg, mellyben a' varga mester-ség matematikai mód szerént volt elő adva. ('s talán nem rosszúl)

V-dik Károly Tsászártól azt kérdék: hogy mondaná meg, mi vólna leg inkább szükséges a' háborúra? Ő azt felelé: eleség, pénz, 's Katona, 's ha ezek közül egy nélkül szü-kölködnöm kellene, ha tapasztalt régi Katonáim vagynak, minden egyébb szükségeket megszerezhetek.

Rejtett szó:

Ha egészen nézel gyümöltsel levéllel
Használok, ruházlak nem szőrrel; selyem-
mel:

De ha farkam vágod, olly keserűséggé
Leszek, kevés híjja; hogy legyen mé-
reggő.

J e g y z e t: Az 8-dik Számbeli Rejtett-
szó: Szerda, adresz.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(10.)

Fő Méltóságú Fogaras-földi Gróf,
idősb Nádasdy Mihál Úr, Császári
Királyi Kamarás, és valóságos bel-
ső Státus Tanácsos, Magyar Or-
szágban Királyi Ajtón-állók Fő
Mestere, T. N. Komárom Várme-
gye Fő Ispánja halálára.

Eltűnt, kit a' bölts Gondviselés sokak
Javára tartott. Melly keserű eset!

Ő benne éltünk, 's vígadánk; de
Most sietünk szomorú halálra.

Könyves szemekkel, szíve sebét nagyon
Érző Komárom Vármegye buskodik

Kesergi jó Attyát Vezérét,
Mint kiaszott fűvek az fa dültét.

Nádasdy hol vagy? Tégedet özvegyek,
Árvák sohajtnek. Téged az Isteni

Oltár keres, mint Tisztelőjét.

Drága Hazánk Te utánad óhajt.

Köz jó 's igazság oltalom oszlopát
Fel-lelte benned, néked örült igaz,
'S tsak a' kaján bűn látta, hogy légy
Ostora; mert menedékre nem lelt.

Mínek sorsodon nem buslakodunk, kegyes!
Nagy érdemid, szent virtuos életed
Az Úr előtt nyertek jutalmat;
Már az Egek kebelében örvend'sz.

Tamás, Ferencz ott 's többi nagy őseid
Vígán fogadtak, 's nyert örömök veled.
Onnan tekints ránk 's Magzatidra;
Tedd, hogy igaz Magyarok lehessünk.

Ordódy Tódor.

Káros bosszúállás.

1805-dik Esztendőben October 22-dik napján Albion, kelet Indiai kereskedő hajó Richardson Beniamin Kapitány vezérlése alatt a' Portsmuthi öblöt elhagyá, és Diána nevű 800 Tonnás kereskedő hajótól, és egy őrző fregátától kísértetvén kelet Indiába evedzett. Mind a' két hajónak terhe többnyire Spanyol Piaszterekből állott, melyeket a' kereskedő Társaság a' Kormány-széktől olly végre vett által, hogy azokból Calcuttában Pagódokat, és Ruppiákat verettethessen. Albion hajón 22 útason kívül 106. tengeri hajósok, és kelet Indiába rendelt 40. Ujjonczaak voltak.

A' hajó olly szerentsésen utazott, hogy már Május 12-dikén 1806. Madaraszban kiköthetett. Itt az Ujjoncokat a' szárazra kitétték, a' Piasztereket az egyébb teherrel együtt kirakták; a' hajót ismét kelet Indiai természetményekkel megrakva Julius 2-kán Kina felé Kantonba folytatták útjokat. Ide is October 5-dik napján szerentsésen megérkeztek. Azomban Jefferson György hajós legény a' fő Kormányostól 20. Guinét aranyban ellopott; kitudódván bűnös tette, noha Angliában ezért felakasztatott volna, itt tsak hatszor tizenkét korbátsütésre ítéltetett. Büntetését a' nélkül, hogy fájdalmának legkisebb jelét mutatta volna, (mint némelly megrögzött gonoszok), tsendessen kiállotta ugyan, de arcza-vonásaival bosszúálló indulatját nyilvánosságossá tette. Midőn az ágyúról, a' hová kötöztetve vólt, felszabadíttatott irtóztató káromkodások között ezeket mondá: „God dam my Eyes, y'll catch yon all together” Istenemre, majd megadom én néktek mindnyátoknak.

Ezen káromkodását, 's fenyegetődzését senki fel sem vette; estvefelé Jefferson a' hajó gazdájához ment faggyúért, hogy a' kötelek tsigáit avval megkenhesse. Mint hogy ezeknek megkenése, mint első evedzöst, őtet illette, a' gazda 6 font faggyút adott néki. Hét órakor a' hajóban a' födél alatt tűz támadott. Midőn mindnyájan a' tűz oltásában foglalatoskodtak, akkor jött, a' hajó aljáról a' födélre Jefferson, 's fel-

keresvén a' fő Kormányost, azt átal ölelte, és ekkép felkiáltván: „én vagyok a' gyújtogató” s azt magával rántotta a' tengerbe. A' tűz annyira elterjedett, hogy minden igyekezet mellett csak a' rajta volt emberek menthették meg magokat, az egész hajó pedig, a' rajta volt portékákkal együtt a' lángnak prédájává lett. Jefferson, s a' fő Hormányoson kívül a' hajón volt emberek mindnyáján megmentették életöket. Midőn az emberek már a' hajóból kiszállottak 1. fertály óra múlva által égvén a' puskaapor tartó kamara, a' benne volt sok puskaapor által a' hajó felvettetett, és ízzé porrá törtetett. Jefferson gonosz indulatja Musulipotam kereskedőnek, és Vejének Taylor Generalisnak egész vagyonát megemésztette; a' kár 22,000 font Sterlingre, mintegy 500000 forintra, ment. Mire viszi az indulat az embert!

Lemberg Városa Tornyának öszve omlása.

A' Lembergi Újság közelebb múlt hónap 15-dik napján következő szomorú történetet említi: „Tegnap u. m. Julius 14-kén a' Városháza' tornya, Lengyelül Ratusz, melly 1491-dik esztendőben épített, estve 7 órakor öszve omlott. Mind azok, kik Lemberg városát látták, képzelhetik ezen toronyból kikerült temérdek so k

égetett téglát, és termés köveket, mellynek öszve omlása annyival nagyobb figyelmet vonhat magára, holott a' toronyban az óra, és tűzi felvigyázás végett sokan laktak, de külömben a' torony sűrű ház sorral is volt körül véve. Ide járúl, hogy mostanában a' Városháza építése miatt a' torony mindenkor munkásokkal körül volt vétetve, sőt azok benne laktak is. Ezen omlás által, minthogy már előtte való nap a' hanyatlás tapasztaltatott, egyéb kár nem történt, mint az, hogy a' Torony felvigyázónak 15. esztendő's leánya, és két Granátiros katonák, kik mulatságból egészen a' torony tsútsáig felmentek, zúzattattak öszve a' lero-gyott falak által. A' toronynak öszve dőlése tsak lassan történt, minekutánna az alsó falak szét váltak, és a' felső részeknek természetes nehézségök végett a' torony belső üregébe kellett omlani, mind addig, míg az meg nem tölt, a' többi része a' torony-nak nyúgoti része felé lassanként leomlott. Mind ezen tsendes omlás mellett mégis igen nagy volt a' Lembergi lakosok ijedsége, úgy hogy oda hagyván házaikat azokból kifutnának. Nevelte az ijedséget azon nagy por felhő, melly az omláskor a' Várost befogta. Mostanában a' kő-por eltakarításában foglalatoskodnak, mellyben a' nagy harangra, melly egészen ép, már reá akadtak.

A' Genti két kép Szobrok.

Flandriának Gent városában, a' hidon érczből készült két kép szobor vagyon, mellyek igen nevezetes történetre emlékeztetik a' városbélieket. Ezen kép szokrok közül az egyik atyát, a' másik annak fiát képezi, kik mind a' ketten törvény útján bizonyos bűnös tettért halálra ítéltettek. Némmelly környülállások az ifiú tettet meglágyították, azért egy Barátnak tanácsára annyival változtattatott meg büntetése, hogy a' halál helyett az fiú legyen az attyának gyilkosa.

Eleinten az ifiú nem akart engedelmeskedni, és életét illy kötelesség tellyesítésével meg nem akarta vásárolni. Mégis attyának nagy kérésére, ki azt mondá néki, hogy örömmel várja tőlle a' halált, tsak őtet megmenthesse, a' szörnyű ítéletet már végre hajtotta volna az ifiú, de midőn a' felemelt pallost édes attya felé sújtaná megmerévedvén keze, a' pallos belőle kiesett. Ha' ezer élete lett volna most ez ifiúnak örömmel feláldozta volna ezen véletlen tsuda történet után édes attyáért, kit megölelvén maga elő szóllítá a' hóhérokat mondván: „Öljetek meg mind a' ketőnket, édes atyám, édes atyám mi együtt halunk meg"! A' sokasága a' történeten megindulván, nagy zokogásra, 's sírásra fakadt, és egyes akarattal a' szerentsétleneket a' hóhérok közül kiszabadították, és

az Itélő-széktől nekik megkegyelmezést eszközöltek.

Ezen eset emlékezetét tartja fel mai napságig is a' fent említett két kép szobor, mellyek éppen azt a' szörnyű jelenést képezik, midőn az elkeseredett fiú, édes atya felé akarván sújtani a' pallost, keze megmerevedett, és abból a' pallos kiesett!

A p r ó s á g o k.

Silberschlag János Illyés, fő Consistorialis Tanácsos, és a' Berlini Szent Háromság Templomának Prédikátora, egy munkájában azt állítja, hogy minden ember annyit vétkezett, hogy azon számot az Új Testamentomban elő - forduló szolgának 10000 talentomával sokszorozván, az az 15000000 Tallérral össze hasonlítani lehet. Éppen illy híres más tudós azt javallja, hogy ezen szám az 6000 esztendőök ólta született embereknek számával sokszoroztassék, 's ebből olly szörnyű nagy szám fog kikerülni, hogy ahoz képest a' külömben igen nagy adósságai a' Nagy Britanniainak nemzetnek egészen elenyésznek.

Valdecki Bosz Josiásnak igen sok, 's nagy hasznót hajtó malmai voltak, mellyeknek egyik malom kövéből egy kis darabot igen drága arany-gyűrűbe foglalta-

tott, és azt viselte. Midőn e' végett több birtokos Nemes emberek által kigúnyoltatnék azt felelte: „Ez a' kő nékem közel két forintomban van, de esztendőnként ezer forintnál több hasznót hajt, a' ti drága követek ellenben több ezerekben vagynak, és néktek egy krajczárhasznót sem hajtanak.

8-dik Boguslaus Pomeránai Herczeg, Brandenburgi Lajos Választó Herczegnek ilyen tanátsot adott: Őrizkedj a' mézes szájaktól, 's a' borsos szívektől.

Sussex-ben, Ashburnham templomában I-ső Károly Angliai Királynak azon inge, mellyben feje vétetett, és még mai napig látszanak rajta a' vér tsöppek, nagy szorgalommal tartatik.

M e s e.

Tested része vagyok, noha tsont sem, hús
sem azonban;

Érzésem sintsen; oszlani szálra kemény.
Nem vagyok én, mint fog, tsontból, sem
hajjal enyészni

Nem tudok; ősz 's gyermek kor noha
nőni tanít.

J e g y z e t: Az 9-dik Számbeli Rejtett-
szó: Eper.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(11.)

Holmann vak útas.

Holmann Anglus tengeri katona Tiszt, hogy vakságát némü némüképpen elfelejthesse, eltökéllé magában, hogy egész Európát körül utazzon. Legelőször meglátogatta Francia, és Olasz Országokat mellyekről észrevételeit közre botsátotta, és annyira megkedvelte az utazást, hogy már most csak ugyan eltökéllené magát, az egész világot körül utazni. 1822-dik esztendőben Muszka országba evedzett, innen szárazon Asiát kívánta megjárni, és onnan a' tengeren folytatni útját. Mostanában Whitackernél Londonban „Travels through Russia, Siberia, Polona etc. Czim alatt 1822—1824-ik esztendeig való tapasztalásait 8 réz metszésű táblákkal együtt kiadá, melly 24 Scillingen árultatik. Ezen munkájában azon ellenvetésre, hogy miképpen tapasztalhat vak ember valamit, és hogy taníthat ő másokat tapasztalásairól? Azt feleli: „hogy ő minden, helyeken nevezetes emberekkel,

közönséges Tisztviselőkkel, 's más ilyen emberekkel társalkodott, és azoknak beszédeiből az Országoknak emlékezetre méltó állapotjairól, külömbbféle ritkaságairól, noha tulajdon természetes szemeivel azokat nem láthatta, olly annyira felvilágosittatott: hogy arról bátran többi ember tárgyainak is tanúságot adhat. A' mint valójában ezen derék útas többnyire könyvében társaságokban elő jött beszédekről, és abban szerzett ösméretekről beszél, mellyeket Holmann Úr igen jeles válogatással le ír.

Szent Pétervárában több nyilvános, 's közönséges Intézeteket meglátogatott, mellynek előadása alkalmatosságával több Valásbeli Czeremoniákat le ír, ezekről más helyeken is emlékezetet tesz. Ezek után Moszkau új ország utyán való utazását le írja, továbbá a' Moszkau közönséges Intézeteket, mellyeket személyessen meglátogatott, és ezen Intézetekben uralkodó halandóságról igen jeles észrevételeket közöl. — Egy Tatártól kísértetvén Holmann Úr Kazánba folytatta útját. Közönségesen ezen utazó a' Tatárokat a' Muszkáknál több tekintetből nagyobbra betsüli.

Katalin Várán keresztül utazván, Szibériának minden Várossaiban a' helybéli Elöljárók vendég szeretetét ditséri, Szibériának havassai között úgy mond: az emberek nem ellenségei a' társaságnak, sőt úgy látszik, hogy azon hideg Klíma, a' barátságna szorossabb egyben kötetésére

alkalmatos. Nínts egy nevezetes vendégség mellyben Sampanyi bor bőven nem adatnék az asztalra, noha egy palaczkát 25—50 Rubelen vásárolják. Szökevények, 's számkivetettek gyakran az erdőkben össze csoportoznak, és a' tájékot félelemmel betöltik. — Irkuczkban vak útzónknak a' Kormányozó értésire adja, hogy a' Tsászárnak különös engedelme nélkül útját Kamtsatkába nem folytathatja, valamint hogy ott hajóra se szállhat, hanem ezért még Szent Pétervárba kellene irni. Az engedelem helyett egy kerülő jött, kinek az a' parantsolatja volt, hogy a' vak utast a' Moszka határokhoz vissza kísérje. Illy véletlen Rendelés indító okára nem jöhetvén utasunk egészen oda vólt; ő munkájában azt állítja hogy beszédjeivel legkisebb gyanúra sem szolgáltatott alkalmatosságot, és nem hiheti hogy vaklétére tőle a' kémlelés végett félhetek volna. Mind ezeknek előadásaival se menekedhetett meg váratlan uti társától, a' tábori vadásztól hanem parantsolatjának engedelmeskedni kénytetvén Moszkába kísérte-tett. Itt azon Tisztviselők kik az előtt véle nagy barátsággal voltak mint gyanus, és Politiának felvigyazása alatt való embert megve-tették, Moszkába is tsak három nap mulat hatott, és azontúl azon parantsolatot vette, hogy Muszka Ország akár mellyik határán keresztül takarodjon ki.

Illy módon azon szándékában, melly szerint az egész világon keresztül kívánt

utazni meggátoltatván, sebessen által utazta Lengyel Országot, Austriát, és Német Országot. Említett utazása leírásában sok igen nevezetes szokásoknak és társaságoknak leírásain kívül, több nevezetes topographikus ösméretek közöltetnek. A' ő munkájából, ugyan nem igen sok új ösméreteket lehet szerezni, de sokkal jobb kedvvel olvashatja az olvasó ennek, mint más utazónak munkáját, kik noha egészséges szemekkel látták a' tárgyakat, még is azokat tisztán megtekinteni elmulasztották.

1825-dik Esztendei Üstökös Tsillagok.

Seneca egyik nevezetes munkájában azt mondja: kell egy napnak jönni, melyben az emberek az Üstökös Tsillagok természetét, és nagyságát, valamint pályájoknak körét, nagyságát, 's a' Planétáktól való különbözését kitanúlhatják. Akkor a' késő maradék, a' régiek tudatlanságáról, és olyan dolgokról, mely nékiek olly közönséges, és tsekélynek fog tetszeni, tsudálkozni fog. Senecának ezen jövendölése közelebb múlt esztendőben leginkább beteljesedett. Európának különbféle Tsillag vizsgáló Tornaiból öt Üstökös Tsillagot vizsgáltak meg, nem azon okból, hogy a' közelebb múlt esztendőben ezen vándorló tsillagok számosabbak, voltak, hanem azért mert a' tsillagvizsgáló tsövek, 's eszközök most már

majdan a' legnagyobb tökéletességre vitet-
tek, 's ezen égi tűnemények már ma sokkal
nagyobb figyelemmel vizsgálthatnak, mint
hajdan. A' tavali Üstökös Tsillagok közül
az első Marseille-ben Majus 19-én láttatott,
a' második Nimesben Julius 13-ikán, a' har-
madik Florentziában Augutus 9-én, a' ne-
gyedik London mellett 7-ber' 19-kén, az
ötödik ugyan Florentziában November 7-di-
kén. Ezeken kívül azt tartják: hogy a' föld
golyóbisának déli fél részén is a' 6-dik Üs-
tökös-tsillag látszatott, melly az 1682, és
1759-dik esztendei Üstökös tsillagok után
a' legnagyobb, eleintén üstökének kevés
sugára, 's fényessége, de utóbb annál na-
gyobb' volt, mennél inkább közelített a'
földhöz.

Ö Felsége meggyógyulására vert em- lék pénz.

Azon számtalan jóbbágyi buzgó szere-
tetből eredett hódulások között, mellyekre
folyó esztendei Mártius hónap veszedelmes
napjai szolgáltattak alkalmatosságot, külö-
nös emlékezetet érdemel ezen emlék pénz-
nek veretése, melly a' finom gondolatra,
helyes 's mesterséges, öszve szerkeztésére
nézve a' nagy szándéknak tellyessen megfe-
lel; mert a' kiállott veszedelmes napoknak
emlékezetét a' legkésőbb maradéknak képes
rajzolatokkal fenntartja.

Nemes Lucam János Úr tudniillik közönséges ezüst 1. forintos nagyságra a' legfinomabb ezüsből emlék pénzt veretett, melyet Nemes Ifiabb Lampi János Úr a' kiadónak kívánsága szerint rajzolt, és Lang Jó'sef Tsászári Királyi pénzmetsző a' fő oldalát és Stuckhart Ferentz a' visszás oldalát elkészítették a' föld alatt.

A' különös nagy szorgalommal, 's tinnossággal vertt emlék pénznek ábrázolása e' következő: Az egyik oldalon Ő Felső-gének kegyelmes Uralkodónknak igen jól eltalált melyképe ezen körül írással vagyon: FRANCISCUS I. ORBI CONSERVATUS (a' világnak megtartatott I-ső Ferencz) a' visszás oldalán a' három Párka igen tinnos csoportban vannak öszve szerkesztetve, melyek közül a' középső a' kedvelt Uralkodónak csak igen rövid élete fonalát már ollójával el akarja vágni, de ezen gyölöletes kívánságától Austria védő Angyalától gátoltatik, ki jobb kezével a' Párka karjai közé dől, 's bal kezével ezen szavakra: Patri parce (Kéméld az Atyát)! mutat. Az oldálnak alszeletében a' betegség hónapja, és esztendeje vagyon feljegyezve.

Ezen emlék pénz Bétsben Weigl T-nak művészeti 's Mu'sikai lerakó boltjában a' Grabenen 1144.-dik szám alatt lévő házban, igen tinnos boritékban, 's nyomtatott magyarázattal egyenként 3 forint 20 xrral, Szaffian bőrből készült boritékban 4 forin-

ton, az ezüstben egy keveset nehezebb pénz-
zek 4 for. 20 xron, és ugyan olyan borí-
tékban 5 forinton ezüst pengő pénzben á-
rultatik.

A p r ó s á g o k.

Midőn Napoleon első Consullá tété-
tett Angliával békességet kívánt kötni.
Ugyan azért 1800-dik esztendőben Januari-
us 1-ső napján III-dik György Angliai Ki-
rályhoz írt. Lord Grenville Anglus Mini-
ster a' békességet elmellőző feleletet kül-
dött. Midőn Bonaparte a' levelet elolvasná
ezeket mondá: „Ez az Úr igen nagy Író-
nak tartja magát: de én meg akarom a' vi-
lágnak mutatni, hogy nem tsak írni, ha-
nem hadakozni is tudok.“

Colonna Kardinál Caligula Tsászárnak
igen szép öntött melyképét vitte Spanyol
Országba. De a' Spanyol örökösödés eránt
viselt háború után Gallovay Minister ez eránt
kérdőzködvén, úgy találta, hogy azt egyik
toronyban az Óra nehezékére fordították.

Scotiában Falkirt táján egy igen koros ember él, ki egész életében egy Vendégfogadóban Istálló-takarító, és mindenkor a' bornak nagy barátja vólt, azt tartják ezen emberről: hogy miolta él, legalább 366,400 pohár, vagyis 11,600 gallon, mintegy 986 akó pálinkát megivott, mégis az emlékezete olly eleven, és erős, hogy a' Szent Bibliában előforduló mondásokat, és a' Zsoltárokat hiba nélkül eltudja mondani.

Tegnapelőtt (így szól egy Londoni Levél, Julius 15-dik napján) Cowes-ben igen szörnyű történet adta magát' elő. Több hordó puskaapor saraglyán a' kikötő felé vonattatott a' hajóba való szállításra, 's egyszerre a' lónak patkójával okozott szikra által meggyúlladván, a' levegőbe vettetett, több emberek, 's lovak életöket vesztették, 's egy majorság majd egészen eltöltetett.

M e s e.

Sok a' fogam, és mind a' rágásra készek:
Bár mennyit koptassam, Borbélytól nem félek

Sokat rágok ugyan: de meg nem hizhatom;
Mert fogaim mindég tsak fában koptatom.

J e g y z e t: A' 10-dik Számbeli Mese:
Köröm.

Formosa Szigetnek lakósi.

Ezek magas, izmos termetű, fekete sárgás színű emberek. Valamelly régi törvény' parantsolatjából minden nyáron három hónapig mezételen járnak. Az asz-szonyok alacsony termetűek, és erős test-alkotásúak, mindennap kétszer mossák magokat meleg vízzel házok' küszöbje előtt; nyájasok, meglehetősen hívek is férjeikhez; ők mívelik a' szántó-földeket, és a' házi gazdaság minden terheit ők viselik. A' férjfiak vadászattal 's hadakozással foglalatoskodnak, melly végre ebeket is tartanak, mellyek a' vadat felkeresik, és felverik. Vadászó és hadi eszközeik dárdák, nyilak, kardok, és paizsok: dárdájokra tsengetyüt kötnek, hogy ennek hangját hallván megtudhassák merre szaladott légyen a' megsértetett vad.

Két vagy három feleséget vesznek magoknak, mellyeket tetszésök szerint el is botsáthatnak. Húsz esztendő's korok előtt

nem lépnek házasságra, minden feleségeiknél téendő látogatás előtt kötelesek magokat azoknál bejelentetni, és nem engedtetik meg, hogy a' házasok 50 esztendőskorok előtt együtt lakjanak. A' gyermekek három esztendőskorokig az Annyoknál maradnak, ez idő elfolyása után a' fiúk az attyokhoz mennek, a' leányok pedig az annyoknál maradnak. A' törvény tilalmazza 30. esztendőskorok előtt a' gyermekágyba való jutást. Ennek okáért, ha ezen törvényesen kiszabott idő előtt terhbe esnek, kötelesek méhek gyümölsét mesterséggel, és erőszakkal magoktól elűzni. — Tudni való dolog az, hogy ezen törvény leghathatósabb eszköz a' népesedés' szaporodásának megátolására.

Házaik tsinosak, bambus nádból, fűzgalyakból, és agyagból vagynak építve. Ruházatjuk szarvas bőr. Földjeiket mivelik tsákánnyal, kapával. Legbötsösebb ékességnek tartják a' meggyőzött ellenségeik' koponyáit, tsontjait, és hajait.

Ezen sziget lakósi egy általjában mind bálvány-imádók. Legelőkelőbb Istenségöknek a' neve **Ta magis angál**. Ennek lakását dél felé lenni mondják, ehez intézik imádságaikat a' férjfiak; az asszonyok ellenben ezen fő Istenség feleségéhez, kinek neve **Tecaroëpoda**, és erről azt tartják, hogy napnyúgoton vette lakását. Azt mondják, hogy ezeken kívül még egy más Istenök is vagyon, a' ki éjszaken lakozik, de ezt veszedelem hozónak tartják.

Az Isteni szolgálattal gyakorláni szokott rendtartást az asszonyok viszik véghez. Az Isteni szolgálat imádságokból, és szeretés áldozatokból áll. Ezen Papnék görtsöket, és rángatódásokat kapnak, mihent valamelly Istenség megjelenik, tudniillik nékiek; mert az Istenséget meglátni csak a' felszentelteknak lehet. Eltávozása után az Istenségnek lassan lassan magokhoz térnek, és ekkor előbeszéllik, miket láttanak. Megjövendölik az üdöváltozást, és a' léendő vagy történendő viszontagságokat is; szentelések által megtisztítják a' megbetstelelt helyeket; a' gonosz lelkeket nagy zörgéssel, melyet külömbféle hangszerek által okoznak, vagy a' levegőbe tett kardvágásokkal kényszerítik, hogy a' tengerbe bukjának.

Tizenkét férjfiakból álló Tanács kormányozza ezen szigetet, ezek Quattiknak neveztetnek, mindegyike közel 40. esztendő, és minden második esztendőben változnak. Hatalmok igen szoros korlátok közé vagyon szorítva, minden végzéseikhez megkivántaták a' népnek jóvá hagyása. Leg főbb kötelességek a' Papnék' parantsolatit végre hajtani, és szorossan vigyazni arra, hogy az Isteneknek illendő tisztelet adassék. A' parantsolatok' megszegőit szabad megbüntetni, azonban nem testiképpen, sem szabadságok elvesztésével. Szokás szerént pénzbéli büntetést szab-

nak. A' tolvajok, gyilkosok, és házasságtörők ellen kiki a' maga bírója.

Temetéseik igen különös rendtartással mennek véghez. Ők nem különben mint más szigeti lakósok holtjaikat fa-rakásra teszik, de olly magassan, hogy az a' lángok által meg nem emésztethetik, hanem csak megszárittatik, melly kiszáritás, vagyis aszalás ügyes tűzellés által 9. nap alatt történik. A' megaszalt testet gyékénbe takargatják, és még magassabb helyre, mint vala ez előtt, helyheztetik a' levegőbe, itt haggyák már most 3 esztendeig feküdni, mellyek elfolyása után tulajdon hajlékába eltemetik.

Hisznek jövőendő életet, a' halál után léendő jutalmat, és büntetést. A' poklot képzelik mint valamelly tisztátalansággal tellyes örvényt, mellybe a' gonoszak, azt által nem ugorhatván, béesnek; a' jámborok ellenbe keresztül ugorják, és valamelly gyönyörűséges kertbe bejutnak, mellynek mintegy sánczúl szolgál ezen otsmánysággal tellyes istentelenek' örvénye. Hiszik végtére, hogy nem minden vétkekért lehet ez életben eleget tenni, hanem hogy volnának olyanok is, mellyekért csak ez élet után lehetne eleget tenni. Ezen utólsókhoz tartozik a' hazugság.

Karamáni Juh.

A' Karamáni Juhokat kis Asiának Karaman tartományában többnyire Török alattvalók tenyésztetik, kik mindazonáltal tsak sátoros vándorló Pásztorok. Ezen fajtából egy Török hajóról, mellyen azt Konstantinápolyba akarták szállítani, Tombar Görög Admirális elvett egyet, 's azt Gerri Úrnak, Károly és Ellen hajó Kapitányának, ajándékozta. Ezen juhoknak gyapja a' szövésre fő képpen alkalmas, a' húsa igen tápláló, és különös jó ízű. A' farka a' Karamáni juhoknak igen széles; gyapjának természetes színe olyan barna, mint a' tobáké. Kivéven a' hasát, mellyen tsak rövid gyapjú van: a' testének többi részén a' gyapja földig ér, és lába-szárait egészen betakarja. Egy Karamáni juh közel 20 font gyapjat ad. Ezen állatnak igen tartós, és erős egészsége van. Nagyságára az Angol legnagyobb juhokat fellúl haladja. A' feje igen szép, szemei igen elevenek, és tüzes tekintetűek, a' gyapja fülét be nem fõdi: hanem egész feje, melly a' gyapjúból tsak mintegy kibujni látszik, sötét barna vad ketske formájú, rövid szõrrel van befõdve, mellyet két szépen kinõtt közepszerû nagyságú szarvak ékesítnek.

Brentnal János Úr, Wood Bridgei árendás, azt állítja, hogy ezen juhoknak egy nyiretésébõl 21 font gyapjút kapott, és, úgymond: „bizonyossan 25—26 fontot

nyírhettem volna róla, ha gyapját annak különössége miatt sokan meg nem lopták volna". Ezen ritka Juhnak mostani tulajdonosa azt lerajzoltatván magas, izmos és rendes test alkotásúnak képezi. Brentnal Úr azon juh bőréről azt mondja, hogy az nagyon finom 's hó fehérségű; és azt tartja, hogy ezen állat az Angliai hegyi juhokkal való szaporításra, 's nemesítésre sokkal alkalmasabb lehet, mint a' Merinos, vagy más akármelly juh fajták.

Ezen állat, melly mostanában tsak 3 esztendő, bizonyosan még nagyobbra nő, és akkor még több gyapjat is lehet róla várni: Azt is mondják felőle, hogy kétszeri nyírású gyapját is jól lehet használni.

Lavalette Napoleonnál.

Midőn Napoleon Syriába St. Jean d' Acrét ostromolná, egy bizonyos hadi pont-ra három Adjutánsokat küldött, 's mind a' három legottan meghalt, a' szükség azt kívánta, hogy még egy negyedik küldetnék: de már ekkor tsak Eugén vólt nála, és 1815—16 esztendőben annyira elhiresedett Lavalette. „Az Úrnak, úgymond Napoleon, kell a' ponthoz lovagolni, ezen ifiút nem küldhetem oda, mert az annya gondviselésem alá bizta, már pedig látta az Úr azon a' ponton a' halállal kell küszködni. „Lavalette sebessen oda vágatott.

's a' veszedelemből szerentsésen kimenekedett.

Jó Leczke.

Karolina Angliai Királyné legöregebb leányának szokása volt, hogy éjtszaka, midőn ágyába lefeküdnék, egy Udvari Dámának olvasása által magát elaltatná, egykor annyira kinzott egy Dámát, kinek állva ágya mellett olvasni kellett, hogy az nem győzván már tovább az olvasást elájulván a' földre rogyott, a' Királynénak a' dolog értésére esett, 's leányának büszkeségét olly módon orvosolta, hogy őtet ugyan olvasás végett ágyához szállíttatta, hol a' Herczeg asszonynak állva kelle mind addig olvasni, míg a' Királyné el nem aludnék: a' Herczeg asszony több ízben megállapodott, elfáradván a' hosszas olvasásban, és állásban: de a' Királyné, a' könyvnek további olvasására készteté; midőn a' Felséges annya már látta, hogy leánya nagyon meggyengült, akkor szép anyai intést adott nékie, 's jövőre az alábbvaló ember társaival való emberségesebb bánásra oktatá.

Ritka Katonai elszánás.

Diu Portugallusok' Várát egykor az Indusok ostrommal bevették. Az Indusok

a' puskaporos hordókra égő tsóvákat vetettek, melly által azok már égni kezdetek, akkor Rodriguez Portugallus hátára vetvén egy puskaporos tonnát, mellyre már több égő tsóvákat vetettek, azt a' tüzes tsóvának zápora között, a' veszedelmes helyről el vitte, pajtásait ekképpen szállítván: „Félre az útból, én az ellenségnek a' halált viszem”; így az ellenség leg-sűrűbb tsopórtjai közé sietett, 's oda érven meggyújtá a' puskaporos tonnát, és avval magát, és egynéhány száz Indusokat a' levegőbe vettetett.

A p r ó s á g.

A' Török Tsászárnak, az Országos alapos törvények szerint jussa *vagyon, naponként minden ok nélkül egy Urf, vagy Kabinetbeli Irás által alattvalói közül minden külömbség nélkül 14-et megöletni; mert a' Korán azt tartja, hogy a' Szultánnak sok titkos kívánságai vagynak, 's sok Istenni sugárlásoktól vezéreltetik dolgaiban, mellyeknek okait semmi halandónak kifürkészni nem szabad.

Rejtett szó:

Van egy ízi két szavunk,
K-val mondva fejedén,
P-vel úszik vizedén.

Úgy kéz műv, így állatunk.

J e g y z e t: A' 11-dik Számbeli Mese:
Fűrés.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(13.)

Erskine Lord Cancellariusnak öz-
vegye.

Egy szegényen öltözködött asszony, kinek külseje nagyobb rangot mutatott, a' minap Londonban a' Lord Major Törvénytársasága eleibe jött, hogy tőle tanácsot kérjen mi módon menekedhessen meg nagy szükségétől, mint hogy a' szegénység már annyira elpusztította, hogy élete fentartására megkivántató költség nélkül szükölködnék. Azon kérdésére a' Lord Majornak: „hogya ki volna”? azt felelé: „hogya ő Erskine Lordnak özvegye”, ki őtet első feleségének halála után elvette, 's véle boldogul élt, az ő halálával minden reményeit, 's élete fen tartása módját is elvesztette. Haszontalanul folyamodtam úgymond a' Felső előtt özvegyi kegyelem tartásért (Pensióért) a' Férjem után hátra maradt vagygon rendbeszedésére kinevezett Biztosok Roslyn, és Duncanon Lordok, nem úgy

bántak velem, a' mint gondolatimban reménylettem, 's megfosztván vagyonomtól, azt legfiatalabb fiamra ruházták. Azomban kisült, hogy Roslyn és Duncanon Grófok a' Királyi kintstárból 500 font Sterlinget kaptak, hogy avval Erskine Lady-nak legnagyobb szükségein könnyebítsenek. A' szegény özvegy Május hónap elejétől kezdve ugyan hetenként 16 Schillinget, de olykor csak 12 Schillinget kapot tartás fejében. Gyermekei számára 50 font Sterling volt rendelve. A' Curátorok, az említett két Lordok, avval meg nem elégedtek, hogy az özvegynek legfiatalabb fiját, néki által nem adták, sőt az asszonyt mint bor iszákost az emberek előtt elhíresztelték. Igen könnyen képzelhetjük Anglia Lord Cancellariussa özvegyének nyomorúságát, midőn egy kő-fűrészlő szegény ember volt az első, a' ki az özvegy elhagyattatott állapotját szívére vévén a' Lord Majornál jelentést tett. Camberlain fuvarozó paraszt ember, az özvegy eránt sok jóval volt, és néki gyakran ingyen enni adatott, és az által is kevés pénzének kiadásától megmentette. — Már eddig is aláírás nyittatott meg, 's a' mint reménylhető, az özvegy sorsának könnyebbítéséről nyilván is szó leszen.

A' Hangok zavarja.

Negyedik György Angoly Királynak attya, a' Valesi Herczeg nem csak a' tudo-

mányoknak, hanem minden szép mesterségeknek is nagy kedvelője volt. Természeti vidámsága szerént hol egy, hol más szép mesterségek' mesterével, ha azok alkalmatosságot szolgáltatnak, víg tréfákat is űzött. Így egykor Händel-lel, ki új munkáit gyakran az egész Herczegi udvar előtt eljátszattatta, és a' muzsikai eszközöknek hang- egyengetését olly annyira utálta, hogy a' muzsikuskok midőn ő igazgatná a' muzsikai kart, már jóval előre öszve illesztgetnék hangra eszközeiket, egykor egy tréfás udvari embere által a' már öszve hangoztatott muzsikai eszközöket mind fonál hangra igazítottatta, 's rendetlenségbe hozatta, midőn Händel megjelent, 's azonnal nagy oratoriumának elkezdésére jelt adott, olly visszásan elváltak hangoztatva a' muzsikai eszközök, hogy nem állhatván fülei a' hangok zavarját, nem tekintvén a' Herczeg jelenlétire, helyéről leugrott, egy bőgőst letaszított, az első hegedűsnek a' fejéhez a' réz dobót vetette, ezen mérges foglalatosságai közben parókája helyéről megmozdult, melly a' hallgatókat nagy nevetésre indította, látván a' Herczeg, hogy e' végett indulatossága külömben igen szeretett Händeljének még tovább mehet, őtet avval tsillapította le, hogy nékie azt mondotta, hogy ő volna az oka ezen nagy zavarnak, és hogy a' muzsika eszközök hangjait, tudván hogy Händel a' visszás hangokat olly annyira gyűlöli, ő hozatta légyen illy nagy zavarba.

Svécziai kereskedés Amerikában.

Jul. hónap' elején Gothenburgból 34,842 hajó-fontnyi vasat vittek ki, 's ebből egyedül Amerikába 16,132 fontnyit szállítottak.

A' külső dolgok' Ministerének Wetterstedt Grófnak ajánlására; az Országló-szék azt határozta: hogy 2000 mázsa puskaport a' korona magazinumából nyúgot Indiába, és az Amerikai száraz földre kivigyenek, 's ott eladják.

A' kártékony Mennykő.

Helvetziában a' f. e. Jul. 4-dikén az Aldbodeni mezőkön Berna falunál egy juhnyáj legelt. Tizenegy juhász az erdőbe ment fát vágni; 's égi háború kerekedvén, a' jegenye fák alá húzták magokat, hová a' nyájnak is egy része szaladt vala. A' mennykő közikbe üte, és az embereket, 's juhoikat leveré. Nem sokára némelly emberek feléledtek, de olly gyengék valának, hogy a' többit nem segíthették. Végre egyik annyira megerősödött, hogy a' szomszéd kunyhóba mehetett segedelemért. Mit talált itt? 22 esztendő's ifjú feküdt hasonlóképpen két megdöglött bikán; a' házi-gazda pedig akkor haldoklott. A' többi későbbben mind feléledt, egyen kívül. — Egy Helvetiai híres természet vizsgáló azt az észrevételt te-

szi, melyet a' havasokon a' tapasztalás megbizonyított, hogy a' szarvas - marhát mindég éri a' menykő, midőn a' fát megüti, melly alatt azok állanak; de a' ketskék a' mennykő leütése előtt néhány perczenettel elfutnak onnét, mintegy előre érezvén a' közelgető veszedelmet. A' pásztorok, kik ezt tudják, követik a' ketskéket.

Czigány Vajdából lett Orvos.

Gonsenheimba Mainz mellett nem régiben, egy Czigány tsoport a' Vendégfogadóba néhány napokig tartózkodott. A' Vajdája ezen vándorló tsoportnak a' Pékhöz ment, ki éppen akkor gyermeke betegsége végett nagy szomorúságban volt. A' vén Vajda a' gyermek beteges állapotja felől kérdéseket tett, és hallván hogy a' gyermek gyógyítására külömbféle orvosságok használtattak, minden haszon nélkül, 's hogy magok az Orvosok is a' gyermek meggyógyulhatásán kétségeskednek, több babonás mondásokat ejtvén, a' Péknek erőssen fogadá, hogy ő gyermekinek életét bizonyosan megmenti, ha az ő akaratját tellyesíteni, 's parantsolatját pontosan mindenekben követni fogja. Az elszomorodott szülék azonnal mindenre eltökéltették magokat, és már most a' vén Dadé azt parantsolá, hogy a' beteg gyermeket olyan szobába vinnék mellyben minden kintsek,

drágaságok egy ládába legyen elrejtve, és annak kulcsát nékie adják. Minekutánna már erre is elhatározta magát a' Pék, feleségével együtt azt kívánta a' Czigány hogy a' Pék egy felső szobában, az asszony pedig a' pinczébe mennyen, és ottan mind addig maradjanak, míg őket elő nem hívná. Rövid idő múlva tsak ugyan el ment a' Pékhez, és nékie azt monda, hogy ötet 3 patakon keresztül követné, mellyeknek átlábolásakor babonás tetteket szükséges elkövetni. Erre is reá szánván magát az elkeseredett atya, 's külömbféle babonás tettek után három patakon keresztül a' Mainzi Munster kapu előtt lévő Valseri árokhoz értek, itt is hasonló babonás Hokus pokusokat tsinált a' tsalárd, mellyek után azt monda a' szomorú Péknek: ne búsúljon már most, hanem térjen nyugodtan egészséges gyermekéhez vissza, de az úton senkivel ne merjen beszélni, 's drágaságokkal töltött ládáját harmad nap előtt ne merje megtekinteni. A' Pék kettőztetett lépésekkel sietett hazafelé, haza érvén gyermekét régi beteges állapotjában találta, de a' ládából a' drágaságok közül a' Czigány Vajdával együtt 200 forint ezüstben eltűnt, és a' helybéli Politiának minden fáradságai után sem juthattak mind eddig a' Czigányok nyomába.

Miképpen lehet megtudni, hogy azon a helyen a hol kútat akarunk ásni? mennyire légyen a víz a föld alatt.

Azon a helyen, a hol kútat kívánunk ásni, egy lábnyi mélységű kerekded gödrötskét kell ásni, minekutánna ez egy-néhány napokig száraz időben jól kiszáradt, fényes mázú tserép edénybe 5 lat oltatlan meszet, 5 lat kénkövet, 5 lat réz-rozsdát (Grüinspant), 5 lat fehér tömjényt porrá törvén, 's jól öszve kevervén 5 lat elhányt Juh gyapjút tegyünk fölbe, 's ekkor fényes mázú új földéllal földjük be, 's így a kiszáradt gödörbe tegyük, és a kiásott földdel takarjuk be. Ezen próba előtt az agyag edényt a belé tett szerekkal együtt még kell fontolni, 's 24 óra múlva száraz időben midőn kivéttetik ismét megmérni. Ha ezen idő alatt nehezségében vesztett, bizonyos jele, hogy 75 láb mélységnél föl-lebb azon helyen víz nintsen: ellenben ha ezen idő alatt megnehezedett, és pediglen:

ha 1 Láttal, tehát a víz bizonyosan	75 lábnyira van a föld színétől
4	30
6	37 1/2
8	25
10	10 1/2

Ha a helynek fekvése szerint a víz ágyát még mélyebben gondolnánk lenni, akkor oltatlan mész helyett öszve állott friss hamuzsirt, vagy sósavanyas meszet, 's

az elhánt, vagy elhullott Juh gyapjú helyett Pamukot vegyünk. Illy próbákat tesznek közönségesen egész Olasz országban, minekelőtte kút ásáshoz fognának.

A p r ó s á g.

Bizonyos igen híres Irlandi Törvényszéki Prókátor, ki nem régiben Dublinba Nelson emlék oszlopa alatt, lovagló korbáttsal úgy megverettetett, hogy véressen vitetnék lakására, a' minap nagy rátartással a' Törvény-szék előtt egy embertől, ki megtámadtatás végett panaszolkodott azt kérde: „no hát jó megsuhángolták az Urat? Igen is Uram „így felelt az ember”, éppen úgy mint az Urat, a' Nelson emlék-oszlopa alatt. A' Prókátor a' szégyentől, méregtől, és bosszúságtól hol megvörösödvén, hol meghalaványodván. Nord Norburg-hoz fordúlt, és ezeket mondá: Mylord, én ezen szemtelen gorombaságért a' Törvényszéktől elégtételt kívánok! „Lord Norbury erre azt felelé: hogy a' Törvényszék senkitől oltalmát meg nem tagadhatja, a' ki a' halhatatlan Nelson alatt vérzett.

Rejtett szó:

'Tejből léptem e' formára;

Lábam' törve, 's visszájára

Ne mond a' kevély Hölgynek.

Hekly András.

J e g y z e t: A' 12-dik Számbeli Rejtett szó: Konty, Ponty.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(14.)

A' hamis Barát.

A' tizenhatszadik század végével Londonban Morton nevezetű ifiú, ki olly nagy mesterséggel birt, hogy a' folyamatosan volt Bank-notákat (Bankó-czédulákat) nem csak elkészíteni, hanem azokból 30,000 font Sterlinget kiadni is tudott, utóbb tsalárd-ságai kitudódván befogattatott, és halálra ítéltetett. Ezen szerentsétlennek Dreds nevű barátja a' Pernek lefolyta előtt őtet gyakran meglátogatta, és Mortont biztatván, néki megígérte, hogy minden erejét arra fogja fordítani, hogy őtet megszabadíthassa, és csak ugyan a' Tömlöcztartót pénzzel megrontván Mortont kiszabadította, 's néki Flandriába való bujdosásra alkalmatosságot nyújtott. Midőn Morton már szabadságban volt, akkor a' hamis barát, a' Törvény-szék elejébe ment, és azt ígérte, hogy ha nékie 5000 font Sterlinget fizetnek, Mortont ismét vissza állítja: de csak 1000 font Sterlinget ígérték néki. Ev-

vel is meglegedett, 's a' szerentsétlen Mortonnak levelet írván, avval ámitotta el, hogy már most bátran vissza térhet Angliába, minthogy a' Bank Kormányja bizonyos okoknál fogva a' dolgot feledékenységbe hozta. A' szerentsétlen bízván Barátja szavaiban, Angliába vissza tért, de itt azonnal megfogatott, — és minden kegyelem nélkül felakasztatott.

A' Parókás Kereskedő.

Rost, egy igen betsületes 70 esztendőös öreg ember, és G. Városheli kereskedő, egykor régi módra készült parókájában báltja előtt álldogált; arra megy egy szeles tsélsap ifiú markos kardjával, és azt kérdi a' Kereskedőtől: parókáját nem adná-e el? „Miért nem édes Úram; én mindenemet el adom tsak jól megfizessék, felelé a' kereskedő”. „Hát hogy ez az avúlt paróka”? két arany, mondá a' Kereskedő. Már a' drága, de talán fejjel együtt?” és markos kardját mérgessen kirántá; de a' Kereskedő azt felelé: „Az Úrnak a' fejét tsak oda lehetne a' parókával együtt adni, de az én fejemnek ha másra nem, a' portékák eladására még lehet használni. Így meg-szégyenittetve, az ifiú kardját hüvelyébe ereszté, 's elosontott.

Cochenillának Európában való tenyésztése.

Spanyol Országban, Murcia táján a' Cochenilláknak Európában való tenyésztésére tett próba igen kedvező; ezen féreg kimondhatatlanul szaporít, és már annyira mentek a' próbákkal, hogy noha az idén Murciában olly kemény tél volt, mellyhez hasonlót 40 esztendő óta nem értek a' lakosok, még is szabad levegőben is éltek, 's a' férgekben éppen semmi kár sem esett, hanem hogy az idei szedés későbben lesz.

H o r t e n s i a.

A' Hortensia nem tsak hogy a' legszebb virágok, de egyszer'smind azon plánták közé tartozik, mellyek a' szorgalmatos kertésznek tsak közepszerű fáradságát is bőven megjutalmazták. Commerson, Franczia Fűvész 1767-dik esztendőben találta fel legelőször Chinában, és néhány virág plántákat Isle de Francebe hozott, a' hol meg is halálozott. Innen 1790-dik esztendőben Angliában a' Kew-ki Királyi kertbe vitétt, 's mint nagy ritkaság sokáig tsudáltattott. Még a' mostani század kezdetével egy Hortensia virágért Franczia, és Német országban több aranyat adtak. Ezen ritka szépségű virág plántából, a' legnagyobbak, 's legszebbek vagynak Angliában, hol 1817-

dik esztendőben egy plántán 350 virág, 1823-dik esztendőben ugyan azon az egy plántán 395 virág vólt. A' plánta bokor közel 24 lábnyi területében, szárai pedig $4\frac{1}{2}$ lábnyi magosságúak. Ezen szép virágnak Hortensia nevét Commerson adá, Hortense Borré kedvese' nevérol, ki őtet útjaisban vadász ruhában követte.

A' Krumplinak szaporasága, ha a' Kukoriczával vegyest ültettetik.

Albrecht Tamás György földes Úr, a' Szléciai, és Morva Országi gazdaságbeli Társaság Jegyzékébe, a' krumplinak a' kukoricza között való bőterméséről következő tapasztalását teszi közönségesse, Konyha kertébe, hol az előtt krumpli vólt ültetve kukoriczát ültetett, történetből két krumpli a' földben maradt, mellyek a' kukoriczával együtt kihajtván, avval megkapáltattak; a' krumpli mellett lévő kukoricza ugyan a' többitől sem szára magosságában, sem tsővei nagyságában, 's számában nem különbözött, de annyival inkább a' krumpli; mert ezen két krumpli olly bőv termésű volt, hogy a' kukoriczán túl különös darab földben termesztett krumplik termését sokkal fellül haladná; mert a' két fészek alatt 43 darab krumplit, a' krumpli földnek leginkább elterjedett, 's legtermékenyebb egyes bokrai alatt, pedig tsak

11 krumplit talált. Ezen szaporaságát a' krumplinak alkalmasint a' kukoricza gyökerei eszközlik; mellyek által a' föld megporhanyosíttatván a' krumpli inkább nevedhetik.

Fenn említett Albrecht Úraz idén nagyban tesz próbát, melly néki egyébbe nem kerül, mint a' kukoricza magba, mert a' munka mindég egy, akár kukoriczával légyen keverve a' krumpli föld, akár nem.

Nem isméretlen az Erdélyi Szászok előtt a' krumpli bő termése mesterséges elősegállításának ezen együgyű módja; kik már régolta kukoricza földjeiket a' krumplival vegyest olly módon ültetik, hogy két sor kukoricza között mindég egy sor krumplit tesznek, és azt tartják, hogy a' kukoricza ugyan közönséges, a' krumpli azonban nem csak bő termést ad, hanem gyümöltse ez által sokkal jobb ízű is lesz.

A' Tolvajok Országa.

Van Diemes tartomány Plántálói között az a' szokás uralkodik, hogy minden bötsösebb jószágait, mellyeket magoknál nem hordhatnak, a' földbe temetik. Ezt a' munkát ők „plántálásnak nevezik” valamint a' tolvajok, kik közönségesen még az első láрма elmúlnék, a' lopott portékákat a' föld gyomrába rejtik el. A' láрма letsillapodása után kiássák a' portékákat,

melly munkát űk ismét a' „plánta kikelésének” nevezik. Ezen tartomány lakosainak gyakorlatosságát a' lopás mindenféle ne-
meiben, 's különös frissességét lehetetlen leírni. Egy tréfás Pap, kit egy másik ezen tartományba érkezett Pap társa az eránt kért meg, hogy néki egy bátorságos lakást tanátsolna, azt monda társának: hogy az egész Városban sehol olyan bátorságos lakást nem kaphat mint Peachy Vendégfogadóban (az az a' tömlöczben) ez az egyetlen egy erős épület az egész Városban, a' többi részint égetett téglából, részént deszkából épült házak, az utóbbiakat inkább kedvelik a' lakosok; mert ha feltörik, zör-
genek, a' téglá házakon pedig a' tolvajok kifürkészvén a' házakban a' vékonyabb falakat, azon könnyen egy két téglát kitörnek, és azután könnyen megnagyobbíthatják a' lyukat.

Hosszú Élet.

Kamtsatkában Péter-Pál öblénél, melly Sz. Péterváratól 12,710 Muszka Werstre, (mintegy 1817 német mértföldre fekszik) folyó esztendei Aprilis 25-dik napján Golzow Iván 123 esztendőes ember, éppen születése napján meghalálozott. Még I-ső Péter alatt születvén, a' mostani ideig 10 Uralkodónak a' Tsászári Thrónusra való emeltetését elérte. Legnevezetesebb ezen

ember' éltében, hogy noha azon éghajlat igen hideg, még is egész életében soha pálinkát, vagy más tüzesítő italt nem ivott, és még is utolsó napjáig egészséges, izmos, és jó emlékezettel bíró ember volt. Már 23 esztendő's korában megházasodott, és 100 esztendeig tartó házassági életét egymás után elhalt 5 izmos feleséggel töltötte, kikkel 58 egészséges gyermeket nemzett. Ezek is már annyira megszaporodtak, hogy gyermekei, és unokái 138-ra mennek.

Éghetetlen máz, a' földél', és földél fák' bevonására.

Pew Angol, következő éghetetlen mázat ajánl a' földélnek, 's gerendáknak bevonására. Tudniüllik a' legkeményebb, 's legtisztább mészkövet, mellyben semmi homok, vagy agyag, és más idegen részek nintsenek, vagy e' helyett fehér márványt (melly minden esetre legjobb) a' meleget vissza verő kemenczében megégetvén, azt porrá kell törni, és megszitálni. Ezen mészből egy megfontolt rész, kétszer annyi nehézségű kiégetett, porrá tört, és megszitált agyaggal nagy vigyázattal össze kevertetik. Továbbá egy rész megégetett, porrá tört, 's megszitált gipsz, melly ismét két rész megégetett, porrá tört, 's megszitált agyaggal kevertetik össze, 's ezután ezen keverék az előbbi keverékkel ösz-

ve töltetvén, ismét jól öszve kevertetik. — Ezen keveréket, melly száraz helyen hosszabb ideig is eláll a' nélkül, hogy megromolna, ha azonnal a' háznak födél fái 's födele bemázolására, és a' tüztől való megmentésére akarjuk fordítani, akkor az egész keverék' nehezségének egy negyed rész nehezségű vizet lassanként, 's folyton folyvást való keverés között kell közé tölteni. ez által a' keverékből tészta lesz, mellyet azonnal a' födél, 's födél fák' bemázolására lehet használni. Ezen keverék idővel kő-keményiségű lesz, a' fákat és födelet nem tsak minden külső nedvességek beszivárgásától, hanem azokat a' tűznek emésztő lángjaitól is megmenti, midőn még nedves, akár melly színnel belehet festeni, és azt állandóan megtartja. Végre a' melegség miatt le nem pattog.

M e s e.

Szél nélkül nints haszna; de szél sem hajtja helyéből.

Ő tova hajtja szelet, 's tsak vele haszna nagyobb.

Jegyzet: A' 13-dik Számbeli Rejtett szó: Túró, rút.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(15.)

Olasz Országnak története a' Franczia
Uralkodás alatt röviden elő adva.

Minekutánna a' Frantziák Olasz Országba berohantak 1796 esztendőben, Lombardiában egymást váltotta fel az Uralkodás formája. Előbb Cisalpínusi, azután Olasz országai Köz-társaság, végre Olasz országai Királyság lett belőle. Öszveséggel 18 esztendőt töltött így el, de ezen idő szakaszban, bár ha mástól függött is, nagy dolgoknak helye vala.

Midőn a' Franczia Revolúció kiütött, Olasz ország így oszlott fel: vólt benne két Királyság: a' Neápoli, 's a' Szárdiniai; azután a' Pápa birtoka; három független Státusok: Velentze, Genua, és Lucca. Ezen fellül a' Toskánai Nagy Herczégység; a' Pármai 's Modenai Herczégység, 's Ausztriához tartozó Majlandi, 's Mantuai Státusok. Ezekben az Uralkodás formája külömbféle vólt: de ámbár mindenütt az Ari-

stocratia (Fő Nemesség) uralkodott, itt amott a' Népnek sorsát az Uralkodó szelíd-sége, 's okossága tűrhetővé tette. Minde-nütt lehetett találni kegyes intézeteket, kö-zönséges épületeket, ország-utakat, sétáló-helyeket, 's Theátrumot. A' Nép meg volt elégedve, 's szerentsés volt.

A' Franczia Revolutziót hideg vérrel nem nézhették az Olasz Státusok. Legelőbb is a' Szárdiniai Király, 16 Lajosnak közel-ről való rokona, támadott fel a' Francziák ellen; de ugyan csak ő is lakolt meg leg-először. A' Francziák 1792-ben Szavoját, és Nizzt elfoglalták. Genua Neutralisnak adta ki magát, de ahhoz elég ereje nem volt, 's azért a' Franczia Had ennek földjén keresz-tül ütött Olasz országra, és a' Hadaknak a' Genuai kereskedők szolgáltatták az eleséget. 1793, 94, 's 95 többször öszve tsaptak a' Franczia köz-társaság' katonáji a' Piemonti seregekkel, 's ennek segítségére jött Au-stria-beliekkal, de ennek egyéb követke-zése nem volt a' vér-ontásnál.

Végre 1796 egy fiatal, alig 26 eszten-dős, Generalis vette által a' Franczia Had' kormányát Nizzában. Aprilis hólnapjában a' Montenettoi, 's Mileszimói ütközet által megnyitotta magának az utat az Havasok közzé, 's Piemont völgyeibe, és mint a' villám, olly hamarsággal lepte meg a' szö-vetségeseket. Az Austria seréget a' Piemon-tiaktól szét oszlatá: megverte ezeket Ceva, 's Mondovi mellett; a' Turini Udvar meg-

rettenté, 's vele fegyver nyugvást kötött. Nagy sietséggel Majlandra tsapott. Lodi, 's Pizzighetoni mellett győzedelmeskedett, 's Május hónapjában Lombardia fő Városát elfoglalta.

Igy a' Franczia sereg éjszaki Olasz ország' szívében letelepedvén, árvíz módjára elöntötte Modenát, Toskánát, 's a' Pápa birtokát: megszállotta Mantuát, 's maga előtt hajtván az Austriai Seregeket, Bressiát, és Veronát bevette, 's ez által a' Velencei köz - társaságnak Neutralitássát is megsértette.

Erre az Olaszokat a' hámulás, 's a' félelem fogta el. A' köz-népnel feléledett a' vak-buzgóság, 's a' Papság nevelte azt, minthogy a' Francziák lábbal tapodták a' Hit' Szentségét, 's annak szolgáin kegyetlenkedtek. Igy Majland, Pávia, Verona, Binasco, 's Lugó Városokban felkeltek a' lakosok a' Francziák ellen, de ez a' szerenstétlenséget tsak nevelte. A' Franczia Tisztek tsak hamar elnyomták a' támadást, Binascot, és Lugót felprédálták, 's felégették, 's halál fia lett nagy része a' lakosoknak. Páviában is sokat lövettek agyon a' Francziák, 's másokat Franczia országba küldöttek kezességül. Igy vólt kitéve Olasz ország az inségnek, 's zsákmánnya lett egy olly Seregnek, mellyet sem a' Hit szentsége, sem a' világi fenyték nem tarthatott zabolában.

Jegyzések Chináról.

A' Chinai Birodalom 20 Tartományra van felosztva; 135 fő várost lehet benne számlálni, 's ugyan annyi második rangú nagy várost. A' taksák, és adófizetés esztendőnként $13\frac{1}{4}$ milliom font Sterlingre mennek; de ebből ki kell venni azon 1 milliom 912,000 tonna gabonát, és riskását, mellyeket a' fegyveres seregek' tartására, és a' nyilván való gabona házak megrakására fizetnek. A' polgári Hivatalok tsak $2\frac{1}{2}$ milliom font Sterlinghe kerülnek; de a' katonaság 6-szor többbe; erre 8 milliom font Sterling költség kívántatik. A' Chinai országos költségek' czikkelyei között találni lehet: 6 milliomot a' sárga folyó fentartására; 2 milliomot Yuen-Ming kertre, és nevezetes summákat az első, és második rendű Státus Ministerekre, kiknek száma 5525-re megyen. A' Státus jövedelme pénzben, és termékekben 30 milliom font Sterlingre betsültetik. A' bé-és kivitel vámja, mellyeket az Angol, és Amerikai hajók fizetnek (mert tsak ezek mehetnek Cantonba) ezen jövedelmet még egy milliommal megsaporíthatják. Angliának jövedelme, mellynek tsak 22 milliom lakosa van, 1824-ikbe másfélszer nagyobb volt, mint a' Chinai Birodalomé, mellynek az utolsó nép számlálás szerint, nints kevesebb lakosa 146 milliomnál. Ezek közül 2 milliom folyvást a' vízen él. Ott tsak 9511 polgári Tisztviser-

lő, és 7552 Tiszt. Az ármádia 1 milliom 263,000 emberből áll, mellyből 822 gyalog, 410,000 lovag, és 31,000 tengeri katoná.

Házasúlandók' Jelentése.

A' Párisi Német Újság ilyen jelentést közöl: Azon Fejérszemélyek' lajstroma, kik férjhez menni kívánnak. Ezek eránt Brünét Úrnál, rue de Seine St. Germain Nro 29. lehet útasítást venni. Férjhez menendők: 1) két leány 18, és 21 esztendő, mind a' kettő 150,000 Frank jegy-pénzzel, 2) két más 20, és 22 esztendő 50,000 Frankkal: 3) egy 27 esztendő 112,000 Fr. 4) egy 18 esztendő 300,000 Fr. 5) egy 24 esztendő 100,000 Fr. 6) egy 23 esztendő 60,000 Fr. 7) egy 25 esztendő 150,000 Fr. 8) egy 22 esztendő 100,000 Fr. 9) két 18 esztendő 75,000, és 120,000 Fr. és igen nagy számú leányok, és özvegyek 2000-től 25,000 Frankig. Mivel nekem sok illy cliensem van, és tsak igen keveset számlálhatok elő azok közül, igérem azoknak, kik bizodalmaikkal engem megakarnak tisztelni, hogy haladék nélkül kívánságaikat teljesítem. — (Nevetségesnek látszik talán némellyek előtt az ilyen hirdetésnek módja; de, ha meggondoljuk, hogy az ilyen mód által sok férjfiaknak, és asszonyi személyeknek szerentsége eszközölthetik, kik

8

talán az Országnak valamellyik szegletében ismeretlenül senyvednek ; semmiképpen nem lehet haszontalannak , annál kevesebbé ne vetségesnek tartani.

Sörtésekkel kotsikázó.

Angliában, St. Alban Városa mellett, egy kis jószágnak tulajdonosa , ki már rég-
olta tsudálatos természetű embernek tartat-
tott, 1813-dik esztendő közepe táján , mi-
dön épen hétivásár volt, egy kis kotsin ,
mellyet négy vastag sertés húzott , a' Vá-
rosba bejött. A' sokaság kurjongatásai kö-
zött sebessen koczogva négyszer a' Vásár
piaczon körül kotsizott, azután ki fogván
igássait makkal jól tartotta. Két óráig a' vá-
rosban mulata, azután ismét nagy éljen ki-
áltások , 's tapsolások között jószágára visz-
sza tért. A' sertések tanításával 6 hónapig
fáradozott, melly idő ezen állat taníthatá-
sának könnyűségét éppen nem mutatja.
Voltak a' városban több megkedvellői a'
derék 4 hámos marháknak , és azokért 50
font Sterlinget, mintegy 1250 forintot Vál-
tóban, ígértek, de az örömmel eltelt Gaz-
dájok semmiképpen meg nem akart tőlök
válni.

Agú (Agou) új Gabona.

Fontenelle Julius Úr, Franczia Ország-
ban , Dro Agou, vagy Sagou nevű gabona

termesztésével több próbákat tett. Ennek magvát olly módon főzik meg, mint a' ris-kását. De lisztnek is szokták örölni, és belőle mind tésztát készíteni, mind sört főzni, mellyet fahéjjal fűszerezve erősítő szer-nek tartanak. Fontenelle az Agu gaboná-nak magvait, a' Narbonni síkságon köles alá szántott földbe vetette. A' plánta kül-ső formája elejénten ollyan, mint a' kölesé, de, midőn szárai már 8 lábnyira felnőttek, ollyan lett, mint a' nád-szál, és szálai 15 latot nyomtak egyenként. A' kalászok 1—4 hüvelk hosszaságúak, 1 hüvelk vastagságú-ak, 's közel 1 latot nyomnak egyenként. A' plántát melegebb napokban öntözgetni szükséges.

A' Hold sugárainak melegsége.

Howardnak, a' Marylandi Universitás-ban lévő Professornak bizonyítása szerint, a' Holdnak sugárai, ha behorpadt tükörben össze gyűjtetnek, érezhető melegséggel bir-nak. Professor Prevost ezen próbákat meg-újjította, a' tellyes Hold sugáraival, és a' Genevai, Physicai és természet históriai Társasággal közlött tudósításai szerint azok meg nem bizonyodtak.

A' győzedelmes Suvarov Varsónál.

Kosziusko bámúlva kiálta fel, midőn tapasztalta az Oroszok vitézséget, 's látta, hogy a' nyílt tsata mezőn azok, Suvarov vezérlése, alatt az ő két akkora ármádáját megverték, bámúlva, 's mintegy jövendölve kiálta fel: „Finis Poloniae”; vége Lengyel Országnek! — Az ő jövendő-mondását a' dolgoknak következése megbizonyította. — Suvarovnak Varsóba való bemenetele békeséges, és kiméllő volt: sokan előtte térdre esének, 's a' város' kultsaival, régi példázat szerént, kenyeret nyújtának neki. A' győzedelmes azt kegyes indulattal fogadá.

M e s e.

Tsak akkor tetszetős,
Ha elmésség viszi.
Vagy tsak meglehetős,
Ha szófogás teszi
Lehet benne igazság:
De rút, ha van hazugság.

J e g y z e t: A' 14-dik Számbeli Mese:
Fűjtató.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(16.)

Vörösmarty Mihál Hős Költeményére.

Mint dagadott mejjem, 's buzdúlt tele szívem örömtől,
Régi dicsőségünk' látván dél színre derülni
Énekiden, 's Árpád' diadalmit büszke Zalánról!

* * *

Méltó Költő, vagy! — kire Pannon barna borostyán
Friss koszorút fűzzön! — ki dicső Magyar hős Eleinknek
Tetteiket, 's szép híreket így adod a' maradéknak, —
És míg csillagok a' kék égen fényelve ragyognak,
'S a' Magyar él: velek élj, terjedvén századokon túl
Ős neved; a' Nap míg hintált földünkre világít
El ne feledje Magyar nép; — 's harsogtassa örök Hír.

Ferenczy Jó'sef,

Néhai Nagy Tiszteletű és Tudományú
Medgyessy Pál Úrnak, a' Kets-
keméti Nagy Tiszteletű Egyházi
Vidék Esperestjének, a' N. Kőrösi
Ref. Ekklé'sia egyik volt Lelki
Pásztorának f. e. Május 23-dikán
történt halálára.

Medgyessy, a' Nagy, fájdalom! ah oda,
Kidült! az élet napjai, terhei,

Eggyütt reá halmozva, végre
Már erejét leverék, ledönték.

Kidúlt! 's elestén köz jajok árai
Folynak, — nem egy Ház fénye borúla be,
Nem! vesztességünk köz: 's halálán
Mindenikünk kegyesét siratja,

Ez Esperestség benne fejét, 's szemes
Kormányozóját, — Kőrös az ő jeles
Munkássá' hunytát, Oskolája'
'S Temploma' régi diszét kesergi.

Minerva négyes lakhelye *), — mellyeket
Hív gonddal ápolt, — a' Tudomány, 's kegyes
Vallás, ez elhunyt pártfogója'
'S oszlopa' dülte felett busongva

Gyászol: 's erőtlen tiszteletek között
Óhajtja Őt' a' néma halál setét
Éjjénn is ép fényben ragyogva,
Példa gyanánt, sok időkbe látni.

Nem is nyelé bé sírja egészlen: a'
Víg elme, tűz ész, nagy tudomány, nemes
Érzés, kegyes szív, — a' köz ügyre
Vonva figyelmező lélek, — a' már

Porába dült test égi lakossai,
Élnek; 's repesvén a' ditsó Hír' örök
Szárnyán, darab márványra, gyáva
Módra, bizony soha nem szorúlnak.

Te! — sok Nagyoknak nyúgodalom helye!
Öledbe a' több, már hamuvá omolt,
Testek között, testét pihentesd
Kőrösi sír! — 's ditsekedj porával!
a' Czeglédi Ref. Oskola által.

*) T. i. az ezen Ketskeméti Esperestségben lévő négy
főbb Oskolák.

A' Jantsár' név.

Minthogy a' Török Birodalomra nézve a' Jantsároknak, és minden régi katoná fenytéknek eltöröltetése különös időszakasztteszen; nem leszen kedvetlen dolog, ha megemlítjük a' Jantsárok' eredetét. — Murad Szultán országlásának harmadik esztendejében, 1362-ikben, állította fel ezen hadi sereget; és megszóllította Hadsi Begtas Seiket, ki a' Dervis-Rendnek, a' Török Barátoknak, szerzője volt, hogy ezen katonaságra Isteni szertartással adna áldást. Hadsi Begtas szerzetes fejer köntösének (Aba) újjából egy darabot levága, 's egy ilyen új katoná' fejére tévén, így szólla: „Így terjesszettek félelmet és rettegést az ellenség között, és legyen nevetek Jenitseri, az az új hadi seregek”.

A' dühödésben meghalt Leánynak története.

A' dühös kutyák' harapásának szomorú következései sok példából ismeretesek; de különös példát jelentett most Laszberger Grätzi Doctor (Aug. 9. 1826.) e'képpen: Senger Mária a' Göstingi kerületben, és pedig Thalban paraszt embernek 15 esztendő leánya állandóan az attya' házánál lakott, és egészséges volt. Hanem a' múlt 1825-dik December 18-dikán jobb kezének

közép-újját valamelly kutya megharapta, melly ugyan az nap a' lánczról elszabadulván, több szomszéd tájakon keresztül futkosott; de dél tájban a' gazdája megtalálván, ahoz olly nyájasnak mutatta magát, hogy hozzá menne, előtte farkát tsóválná, és egész tsendességgel meghagyván magát fogatni, az elejébe tett téjből ivott. A' kérdésre vonatott emberek rajta a' dühösségnek közönségesen ismért jelét nem tapasztalák; hanem idegen emberekre, ha hozzá közelgettek, a' fogait vitsorgatta. Harmadnapra azt vették észre, hogy igen merőn nézett, az első lábai roskadoztak. Ugyan az nap déltájban megis döglött. Más kártételét nem tudják; de ezen meg harapott leányzó az idén Jul. 20-ikán, és így hét hónappal későbbben azon panaszkoda, hogy jobb keze nagyon meg merevedik: ezt mindazáltal annak tulajdonítá, hogy akkor egész nap aratott. Más nap a' merevedett kezében keze szárára, és vállafelé terjedő fájdalmakat érzett, egészen a' közép ín felé Jul. 22-ikén reggel a' beteg jól érzette magát, 's az ágyból fel is kelt; de délfelé közönséges elgyengülést érzett testében, melly estvélyig egészen a' nyaka tsigájáig terjedett, és akkorra a' bujdosó fájdalom is elő került, melly miatt kéntelen is volt korábban lefekünni. Már 23-ikán gyengesége miatt fel sem kelhete, és midőn délfelé levest adnának neki, akkor látszattak rajta a' megdühödésnek első jelei, a' levestől való idegen-

kedés által. Délután nagy szomjúsága miatt vizes bort kére, de midőn adni akarák neki, irtózással elmellőzte; sőt midőn közel vinnék szájához rángatózásba esett, 's a' mint vallá, torka szinte öszve húzódott, és nagy irtózást tapasztalt, mindazáltal estve még is bodza thét ihatott, és egész éjfélig tsendesen aludt. Jul. 24-dikén éjfélt után 1 órakor sem thét, sem levest nem ihata, sőt nyeldeklője is görtsös öszvehúzódásban vala. A' szeme-fénye megtágult, és mejjében szorongatásokat érzett, torka pedig mintegy szüntelen való nyomattásban vala. Ezen jelek után Seborvost hívának, a' ki hamar megjelenvén orvosi szert rendelt, de abból a' szerentsétlen tsak kétszer ihatott; mert utóbb semmit le nem nyelhet. Estvefelé igen nyughatatlan vala, és köhögni kezdé, 's akarátja nélkül folyt a' nyála, 's utóbb annyira nyughatatlankodott, hogy az ágyban magát legnagyobb erőszakkal hányná vetné, úgy hogy szükséges volt őtet lekötöni. Nagy szorongatások, és rángatózások között tölt el az idő egész éjfélig; akkor eszén kívül kezdé lenni, és 1 órakor erejét egészen elveszté: erre eltsendesede, és Jul. 25-dikén reggel 3 órakor meghalt, betegsége tellyesen négy napig sem tartván. Vajha ezen szomorú példa intésül szolgáljon, hogy semmiféle gyanús, és kóborló kutyanak harapását meg ne vessék, hanem orvosi gondviselés alá bízzák a' beteget, hogy illy irtóztató kö-

vetkezésekre okot ne adjanak; mert bizonyos az, hogy a' kitört dühösséget az orvosok meg nem gyógyíthatják; hanem a' szerentsétlen harapás kitudódván, ha hamarjában orvosi segedelemmel élnek, a' dühödésnek kitörését meggátolhatják. De egyszer'smind a' kutyáknak gazdáikra nézve is intő példa ez, hogy azokat, ha gyanúsoknak látszanak, mindárt gyógyíttassák; különben pedig tőlök az illendő táplálást, kiváltképpen a' vizet ne kiméljék.

A' Paraditsom Madár.

A' gyönyörű Paradicsom madár a' legszebb madarak nemei közé tartozik, szép nevét méltóképpen viseli; fején, hátán, és farkán fényes barna; szárnyaín sárga, torkán melyén, és hasán kékesen zöldellő tollal vagynak; fején két sárga feketével pettyezetett tollak emelkednek fel, melyek által a' madár szépen felékesítettetik. A' farkán lévő középső tollakból két drót forma tollúk nőnek ki, melyek messzire nyúló karikát formálnak, a' Paraditsom madárnak ezen két hátúlsó tollai 2 láb, 9 hüvelk hosszúságúak. Mind eddig a' Paraditsom madárnak csak 9 nemei ösmereteseek.

A' Férgék' nagy szaporasága.

A' Férgék' szaporasága igen nagy, a' Se-lyem-bogár 4—5000, az anya-méh 45—50000

tojásokat tojik esztendőnként. A' darázs fészkeket esztendőnként tsak egy anya-darázs szokta öszve hordani, mégis a' nyár végével közel 10000 kamarákat találhat az ember, mellyekből az ifiú darázsok kikölttek. — A' káposzta-féreg, mellyből a' legkissebb, és majdan tsak a' közönséges gombostű fejnek nagyságához hasonlítható lepkek szoktak kerekedni; a' tojásból 4 hetek múlva lepke lévén belőlök, egy-egy 10—24 tojást tojik, úgy hogy a' közönséges 7 meleg hónapok alatt egy anya 200,000-re szaporodik. — A' bepökő légy esztendőnként 20000-ret szaporít. — Egyetlen egy pár légynek egy esztendőben szaporítását 2. milliomra számítják. — Egy lapos-tetűnek ötödik nemzéséből esztendőnként közel 6000 milliom lapos-tetű szaporodik.

A' Violák ideje.

Francia országban közönségesen azt beszéllik, hogy midőn Napoleon 1814-dik esztendőben Fontainebleau-ból eltávozott azt mondotta volna: hogy a' violák nyílása' idejére ismét vissza fog térni, noha már ekkor állításainak kevesebb hitele vólt, még is igen sokan vissza érkezése után abban meggyőződtek, hogy Napoleon Francia országba való vissza útazásáról, mellyről ő tréfából sokat beszélt, valósággal is gondolkodott. Ez után mind Páris városa

mellett lévő falukban, mind a' Genevai tó partjai körül a' Viola azon titkos jel volt, mellyel a' nép Uralkodóját értette. Közönségesen viola színű illy felírású gyűrűt: „Tavasza ismét meg fog jelenni” viseltek. Ha valakit arról kérdeztek: hogy szereti e' a' Violát? és ő azt felelte reá: igen! azt következtették a' feleletből, hogy a' felelő nem tartozik a' felekezethez; de ha az adott kérdésre azt mondá: igen is! ezen felelettel ösmertették meg magokat a' felekezet társai, és ekkor a' vendégségekbe menvén, a' Viola Káplár egésségiért ittak.

A' Tsergő Kigyó.

Peal Museumában Philadelphiában két Tsergő kigyó 16 élő fiat hozott a' világra, mellyek a' kilenczedik nap először megvedlettek, levedlett bőrok 15 hüvelk hosszaságú volt. Eleinte pedig 11 hüvelknyi. Peal azt beszéli, hogy minden vedléskor tsergőjük újjonnan képeződik. Vedlésök pedig háromszor történik esztendő által.

Rejtett szó:

Bötüje négy, 's rajt' zár vagyon,
Vég kettejét, nyáron nagyon
Rátsa, sártsa keresi.

Gilly János.

Jegyzet: A' 15-dik Számbeli Mese:
Tréfa.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(17.)

Mitsoda időt lehet f. e. September
hónapban várni.

September hónap egy általjában száraz, és derült szokott lenni. A' melegségben fellül haladja ugyan Julius, Augustus, és Junius' Hónap. Noha a' Nap Septemberben reggeli 6 óra előtt mutatja magát, és estvéli 6 óra után tűnik el. Ez Martius' vége felé is megtörténik, következésképpen eggyenlő 12 óráig tartó nap hosszúsága vagyon: mindazonáltal hasonlíthatatlanul hidegebb vagyon Martiusban, mint Septemberben, úgy hogy közönségesen Martiusban a' közép meleg $+ 6$; a' legnagyobb $+ 15$; Septemberben pedig a' közép meleg $+ 14$; a' legnagyobb $+ 22$ grádust téssen Reaumur hőmérője szerint. — Ezen különbségnek az oka abban áll, mivel Martiusban még sok hegyek hóval vagynak befödve, 's az éjszaki tartományokban még tél vagyon, és nálunk is az előtt

hideg vala, melly hirtelen meg nem szűnhet; Septembert ellenben még az éjszaki tartományokban is a' meleg nyár előzé meg, következőleg a' föld felső színe még megvayon melegedve. Hogy ezen hónapban közönségesen szárazság, és derűtség uralkodik, onnét következik; mivel a' levegő egyenlően vayon megmelegítve, gőzzel nints felesleg megterhelve, sem a' havas tájékokról olly hideg szelek nem fújnak, mellyek a' gőzöket essővé változtathatnák. Ezen okokból, és a' melegnek kissebbségéből következik az is, hogy ezen hónapban igen ritkán valának égi háborúk, kivált az ollyan esztendőekben, mellyekben forró, és száraz nyár vala. Azonban Septem-berben kezdődnek már a' ködök, mivel a' hosszabb, és hidegebb éjjelek gyakran a' levegőben lévő finom víz gőzöket megsűrűsítik, és így köddé változtatják. Ha tekintetbe vesszük több esztendők' idő-forgásait, mellyeknek a' mostanival nagy hasonlósága vayon, a' September Hónapi időjárásokból kitetszik általjában, hogy Septem-berben a' Barometrum' legmagassabb állása 28" 8''' 0''''; a' leg mélyebb 27" 11''' 9''''; és a' közép állása 18" 5''' 7'''' légyen. A' legnagyobb meleg + 23°; a' legkissebb + 7°; a' közép 13° Reaumur szerint volt. Tökéletesen derült felhőtlen nap volt 5, egészen borult, és napfény nélkül 3; és 22 nap váltá fel egymást a' felhő, és napfény. Nagyobb részént ált

menő esső vala 8; köd pedig 5 napokon. Az uralkodó szél többnyire napnyúgotról jöve, ritkábban éjszaknyúgotról, éjszakról, és délkeletről. Ezen időjárást nagy hihetőséggel jövendölhetjük az idei September Hónapról is, és az éjszaki tartományokban ez idén uralkodó forró nyár miatt gyaníthatni, hogy ezen első Őszi hónap meleg, és száraz, azonban gyakran szeles napok által magát megkülömbözteti.

Veszedelmes Légy-tsépés.

E' folyó Hónapnak 5-kén estve Hálában valamelly már éltes Asszonyt a' kéz-hajlás táján egy légy megszúra, melly légynek nemét meg nem mondhatá. A' hely tüstént gyúlladásba jött, és a' következő reggel már az egész karja válláig megdagadt. Hétfőn a' daganat olly igen nevedett, hogy az asszonymnak orvosi segedelemhez folyamodni kellene. Két nap, és két éjjel hidegítő borítékok rakattak a' daganatra: de mivel ez nem használt, tehát ezen éltes asszonyon érvágattatott, melly alkalmatossággal 3 font vért botsátottak ki testéből. Azonban semmi sem használt, a' daganat mind inkább nevedett; Tsötörtökön a' fene hozzá jött, és Pénteken már az asszony meghalt. Hihető, hogy a' légy tsak egy közönséges szürke szűrő légy volt, melly kevéssel ez előtt valamelly lép-gyúlladásban

szenvedő szarvas-marhát megszúrt, és innét az iszonyú mérget az asszonyba oltotta. Talán a' seb-orvosi segedelem elejét vehette volna ezen halálnak a' megszúrt tag elvágása által.

A' szerelemfáltás' dühös indulatja.

Bruand Úr, a' ki Besançonban kerületbéli Tanácsos volt, házastársául veve magának egyet Francia Ország legszebb alakjai közül. Természete szerént gyanús, és hirtelen haragos volt, a' házassági békesség a' legfertelmesebb szerelem-fáltás által felbonthatott. Minthogy Bruand Ur tulajdon fiának, ki 16—17 esztendő volt, származásáról kétségeskedett, melly okból feleségét legszomorítóbb szemrehányásokkal terhelni meg nem szűnt. Ezt tselekvé mintegy 14 nap előtt is, midőn feleségével és fiával az asztalnál ülne; ekkor annyira elkeseredék az asszony, hogy az asztaltól felkelvén, zokogások között a' szobából kimenne. Annyának eltávozása után a' fiú illő tisztelettel, de nyomosan meginté az Attyát. Ez az elkövetett gyilkosság után tsendes elmével felkereste feleségét, és mondá neki: hogy a' fia éppen most kést ütött volna önnön melyébe. „Minthogy én, úgymond továbbá, bizonyossá tettem őtet arról, hogy ő az én fiam nem volna; ő tehát a' maga szégyenét, Asszonyom! és önnön

magáét nem akarta továbbá eltűrni, ezek következései a' maga büntetésre érdemes viseletének ; most sietnünk kell, hogy a' szerentsétlennek testét eltakaríthassuk ; én magam fogom a' Törvényszéknél bejelenteni az öngyilkosságot, és minthogy szentelt helyre el nem temettethetik, majd a' városon kívül sírt készíttetek néki." Bruand Úr végrehajtja Plánumát, és gondoskodik egyszer'smind arról, hogy elegendő oltatlan meszet hánnyanak a' testre, melly mind a' testet, mind a' gonosztételnek nyomdokit el enyéssze.

Azonban néhány napok múlva lárma támad ; a' Törvényszék erről tudósíttatik. Ez a' testet ismét kiásatá ; és mindeneknek bámúlására különös Isteni gondviselésből a' mész, melly az egész testet már megemésztette, a' szerentsétlennek szívét sértetlenül hagyá. Az orvosoknak nem nagy fáradságokba került, a' sebnek mind mélységéből, mind tekintetéből magokat meggyőzni arról, hogy ezen seb nem öngyilkosság' míve volna. Bruand Úr ezekről tudósíttatván, bézárta magát a' szobájába levelet írt, mellyben gyilkosságát a' töredelmességnek minden jelei nélkül megvallotta, Testamentomot készített, mellyben egyetlen még élő fiát az örökségből kirekeszté ; végtére pisztolyt ragadván, az abban lévő golyóbissal feje' koponyáját ön magának szét szaggatta. Ezen kettős szomorú eset Bruand Asszonyságot a' sirnak szélére taszította.

A° meleg-házak jobbítása.

A° számos üveg - vagy meleg-házaknak, a° hol télen meleg által a° növények' tenyészését fentartani kellene, következő nagy hijánosságaik vagynak. Tudniillik az égett téglákból, vagy termő kövekből készült falak annál jobb meleg terjesztők menél nedvesebbek, melly által az illy épületekből a° szükséges meleg hamar elenyészik. A° hideg fal magához szívja a° növények' kipárolgását, és így a° meleg által a° falak nedvessége még inkább nevededik, melly által a° növények' hátráltatik. Ha kívülről a° hideg nevededik, akkor a° kipárolgás a° falakra fagy, a° megsűrűsödött vízgőz hóvá változik, és így a° költséges' tűz által okoztatott nagyobb hévség, ennek a° hideggel való feltserélése; és ez által meghátráltatott kipárolgás a° növények' ártalmára válik. Továbbá gátolja a° növények' kívánt tenyészését a° fejer szín is; mert az által az üveg ablakokon bérohanó számos világító sugarok ismét vissza veretnek, melly miatt ezekből a° melegség ki nem fejtődzhetik, mellynek a° növények' tenyészését eszközteni kellene. Azon fellül a° fejer szín ezen sugarok vissza verése miatt a° hideget is több ideig fen tartja.

Ezen fontos, és méltó tekintetet érdemlő hijánosságok elhárítására szükséges, az üveg vagy meleg házak belsőjét három hüvelknyi távolyságra a° kőfaltól egészséges

és vastag deszkákból készült fallal kibélelni, és pedig nem csak oldalait, hanem még a tetejét, és padlóját is úgy, hogy a' belső tér semmi közvetetlen öszve kaptcsolásba se légyen a' kőfallal. Ezen deszka-falnak a' belsőjét azon föllül feketére kell festeni, azonban nem tündöklő fényes festékekkel.

Igen fontosak az innen származó hasznok. Mert így egy általjában esztendőnként a' tüzelésre kivántatott fának felénél több megkiméltetik, és még is a' meleg egyenlőbben fentartatik, mint háromszorta nagyobb tüzelés által. A' fa-fal kivált ha száraz sem a' meleget el nem rabolja, sem a' hideget magához nem szívja; mellyért is a' megmelegedett levegő a' melegházakban szabadon vagyon, és így tartós, és egyenlő befolyasa a' növényekre fentartatik. A' növények tenyészésére, és termékenységre megkivántató kipárolgásokat hirtelen a' hideg falak bé nem szívják, és így a' jótévő harmat a' növényeknél megmarad. A' meleg-ház belsőjének fekete nem tündöklő színe, a' délfelé fordított ablakokon beható számos világító sugárokból kifejti a' meleget, és még a' növényekből magokból is, melly meleget minthogy a' deszka-fal hamar el nem nyelhet az által a' növényes vóltaképen elő segittetik. Végtere a' fekete szín az üvegház belsőjének szépítésére is szolgál, mivel ha a' fekete szín az üveg, vagy meleg-házak belsejében uralkodik, akkor a' levelek zöldsége, és virágok kü-

lömbsége a' szemet sokkal jobban ketsetgeti, mint a' fejr, és a' nedvesség miatt pettegetett fal.

Ennél fogva reménylhetni, hogy az ilyen üveg, vagy meleg-házak' értelmes tulajdonosi, ezen közhasznú, és tapasztalásokon épült javallást követni fogják.

Ritka maga megkeményítése.

Új Yorkban él még most is az a' bíró, ki szemével látott tanúbizonysága a' következő történetnek: A' Yorktowni tsata után más nap Jul. 5-dikén 1781-ben, hol Lord Cornwallis la Fayette Marquist megverte, egy ifjú muzsikus az Amerikai ármádából úgy megsebesítettett, hogy a' lábát elkellett vágni. Le akarák kötni az asztalra, mint szokás az ilyen operatiókor; de a' beteg felkiálta: „Doctor! nem bánom, ha testemből szivemet szakasztod is ki, de leköttetni magam' soha sem engedem. Nints valami muzsika eszköz a' táborban? hozzatok egyet.” Egy hegedűt vittek neki; mindjárt elkezdte hegedűlni. 's így szólla: „No most kezdjeteK hozzá!” — 's az egész munka alatt.

Rejtett szó:

Én adok a' soknak rendet:
Magam benne nem állok;
Én táplállok, fordíts rendet,
Ha kemenczébe szálllok.

Jegyzet: A' 16-dik Számbeli Rejtett szó: Ajtó.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(18.)

Az Esztendő 12 Hónapjainak természet-
szeti munkái.

Bort szerető Jánus beköszönt, 's ezt mondja: bibámus!

Februs farsangol, 's Vénus ölébe borúl.

Mártius is gyengül, vele majd a' mord hideg enyhül,

Sok havakat fel bont, 's árvize földre be ront.

Aprilis fényt nyert, és nyílik előtte virág kert;

Május többre viszi, 's Flóra fejére teszi.

Junius ad szénát; Julius már hoz zabot, árpát;

Augustus szedeget búza kalászt eleget.

Érleli September szőlőjét, 's csebet az ember

Bőv szüretekre kerít, majd tele kádba merít.

Szántogat Octóber, 's fortt mustját szűri az ember;

November meleget, kér tüzelőt eleget.

Van petsenyéd bőven, búzád, borod? üljbe December,

Jól fült kályhádhhoz, friss petsenyédre borozz.

Zajos János
Pétsváradról.

A' hideg víznek különös haszna.

Oertel Professor Úr az illy czímű munkájának: „Dissertatio de aquae frigidae usu Celsiano”, Hirdetése alkalmatosságával azt mondja: Most foglalatoskodom a' vízzel való orvoslásom tudományát a' tudatlanok', és köznép' számára okszeresen (systematice) elkészíteni, és abban haszonvehetőképpen, és értelmesen megmutatni: „hogy a' fris kút-víz a' legjobb gyógyító, és egészség fentartó szer, mind az emberekre, mind a' harmokra nézve. „A' hideg vízben, úgymond Hufeland, kétségkívül sokkal nagyobb erőn van elrejtve, mint a' millyet eddig sajdítottunk: tsudálatosan életető erő”. „A' hideg víz, így szól Zeller, ha hamarjában használtatik, gátolja a' gyúlladást, sebet, és gyúlladási hideglelést”. „A' kútból merített fris vízzel, úgymond Theden, több rétre öszvehajtogatott és megáztatott vászon ruha eloszlatja néhány órák alatt a' legnagyobb gyúlladást, és daganatot”. „A' fris víz, ez az Isteni erő' szere' a' hibázhatatlan természetnek, bizodalommal, és állandóan belül, és kívül használva sok esetekben erősebben, hamarabb, bátorságosabban, és egyszer'smind oltsóbban munkálkodik, mint minden más, akár melly erős, mesterkélt orvosi szer. Meggátol minden fájdalmakat, gyúlladásokat, daganatokat, elzsibbadásokat, gutaütéseket 's a' t., ha pedig már kiütöttek,

azokat elűzi. Legtöbb testi betegségekben, és sérelmekben valamelly közönséges orvosló szer gyanánt tetőtől talpig szolgál. Feléleszti, és megfrissíti az állati testet úgy, mint a' beteg, és hervadozó nővérenyt.

E' szerént munkálkodik Oertel Professor Úr Anbachban. „És (Cadet de Vaux Francia Orvos szerént) már tudja 12 óra alatt megivott 12 icze meleg vízzel ugyan 12 óra alatt a' köszvényt (Podagra, Gicht) minden tagokból kivarázsolni; mennél hatásosabb a' hideg víz, mivel ez nem csak a' köszvényt elűzi, hanem az egész beteg testet újonnan felélesztheti, megtisztíthatja, és további tartósságra megerősítheti!” A' fris víz gyakorlott kezekben, úgymond Tauchon Francia Orvos, igen drága, és csak nem közönséges szer. Egyedül az ember igen tsudálatos, gyakran bizonytalan szerek után sok költségekkel kapkod, és előki megvetéssel azokat, melyeket a' gondviselés ingyen, mint különös jótéteményt, a' kezeibe adott”. Én is (Oertel Professor Úr) 18 esztendei vízi-orvoslásom gyakorlása közben részszerént tulajdon észrevételeimből, részszerént más Orvosoktól a' vízről írt könyvekből belsőképp tökéletesen meggyőződtem, hogy a' friss kút-víz sok betegségekben, és sértésekben minden mesterkelt orvosi szerek között közönséges szernek hivattatni érdemes. Nékem legalább szerentsém volt házi népemnél, és más jó

barátimnál minden orvosi - szerek nélkül egyedül friss vízzel, mindennemű pörsenéseket, daganatokat, gőrtsöket, megégetéseket, gyulladásokat, keléseket, megzúzásokat, kificzamódásokat, arany - ereket, méh - szúrásokat, kutya - betegségeket meggyógyítani,

Hallatlan fösvénység.

A' Weimari Journál szerint Berlinben egy különös temetés' mindenneknek figyelmét magára vonta. Néhány hetek előtt itten meghalt egy özvegy Asszony, ki tulajdon, már felettébb is megvénült, hajadon leányával együtt lakott. Az Anyja nagy vagyona mellett is igen fösvény volt, mint hogy pedig nem esik messze az alma a' fájától, tehát a' leánya sem volt kevesbbé fösvény. A' meghalt ezen leányának, mint egyetlen örökösének 50,000 Tallérból álló vagyont hagyott; mellyért is az örökös nem szomorítá annyira Szülőjének halála, mint a' temetés költségeiről való gond. A' nagy költségek megkémélése végett minden kigondolható fáradságát arra fordította, hogy valamelly Koporsó - Lerakó helyen igen - igen oltsó koporsót vehetne. De mind egyiket felettébb drágállotta, és ezen közben már tizennégy napok elmúltak. A' test már tökéletes rothadásba által ment, a' házi zsellérek féltvén házi Asszonyoknak

egészségét, és mivel minden szépséges intések az eltemetésről sikeretlenek maradának, a' történetet feladták a' Policziánál. Ez illendően megintette, hogy a' temetést továbbra ne halasztaná: Már most tehát a' megkívántató rendelkezéseket megkellett tenni. Megalkudott tehát a' Sír-ásókkal, a' halottas kotsit kibérlelte, és a' vivőket is meghívta. A' Policziától is egy tiszt küldetett megtekintésére annak, hogy valjon a' főbb rendelés bétellyesíttetné-e? Mindeneket készen talált, egyedül az örökös még most is reménylven, hogy igen oltsó koporsót vehetne, azt még meg nem szerezte. Már most erősen reá parantsoltatott, hogy ezen héjjánosságot tüstént kipótolja. Ekkor nagy mérgesen elsietett egy közel lévő Lerakó helybe, és mivel csak egyetlen egy jó mértékű koporsót találhatott, ezért 80 Tallért kellett néki fizetni. Ez pedig olly nagy volt, hogy a' ház ajtaján bé nem fért, és a' garádsokon felvinni nem lehetett. Így tehát a' koporsó az utszán álló halottas-kotsi mellé helyezettett, és a' már megrothadt holt test itten a' kívántsi népnek sokasága előtt a' koporsóba tétetett, és a' rendelt helyére kivitetett. — Így bünteti gyakran maga magát a' fösvény.

A' Vad-gesztenye, mint eledel.

Mind eddig sokat fáradoztak a' Kemikusok, hogy olly módot találhatnának,

melly által a' Vad-gesztenye gyümölcseinek keserűségét elvehetnék, hogy azt az emberek, és marhák eledelére lehetne fordítani, azomban az ez részben tett javallatok, mint hogy csak hosszas Kemikus munkálódásokkal, és a' gyümölcse nagyobb részének elvesztével szokott megtörténni, a' gazdának nem igen ajánlható volt. Mindazonáltal ha az apróra öszve vágott vad-gesztenye gyümölcse káposzta leveleivel elegyítetik, a' tehenek eleinten ugyan csak immel ámmal, de 3 nap múlva hozzá szokván szívesen megeszik.

10 font Gesztenye naponként egy tehénynek elég; ha hizlalni akarnák a' marhát 12—20 font gesztenyét az állat nagyságához képest lehet adni. Illy mennyiségű gesztenye, és szükséges szalma mellett a' marha erősebb, és egészségesebb lesz, mint ha éppen annyi darált gabonát; a' vagy két annyi krumplit kapnának. A' Tehenek teje sokkal izesebb, és kövérebb lesz, mint a' gabona, vagy krumpli abrak mellett.

A' fent említett gesztenye mennyiségét három részre osztván, részenként reggel, délben, és estve kell a' marhának egy kevéssel több itallal, mint az előtt, adni. Míg a' gesztenyék meg nem keménykednek, egy kövel szét törettetnek, ha megszáradtak, és megkeménykedtek, darának őrlötetvén megnedvesíttetnek, és úgy adatnak a' marhának.

Hollandiai toll készítés.

A' természet ugyan az írásra alkalmasnak készítette a' madarak' tollait; de a' mesterség annyiban segíthet a' természet' művén, hogy a' tollakat megtisztíthatja, és alkalmasabbá teheti az író-toll tsinálásra. Ezt némellyek meleg hamuba való duggatással viszik végbe, melly a' tollat megpuhítja, és így a' késetskével igen könnyű a' külső hártáját lehúzni; 's ez által megtisztítva belőle író-tollat tsinálni. — A' Hollandusoknál, kik az író-tollakkal nagy kereskedést űznek, ezt máskép' viszik végbe; t. i. meleg-vízbe, melly tsak nem forró, mártogatják a' tisztítatlan tollakat, 's minden mártás után a' késetskével rajta végigmenvén, a' megpuhult tollnak sípját végig meghúzogatják, 's így nyomogatva, a' hártjától megtisztogatják. A' bemártást kétszer, háromszor is teszik, és újra-újra a' késetskének vagy fokával, vagy oldalával nyomogatván minden hártját lefosztanak. Mivel a' nyomogatás által a' toll behorpad, minekutánna már egészen tisztának látják, megszokták szárítani, 's azután ismét forró vízbe mártani, 's így az újra megpuhított toll' sípját az újjaik között öszve gömbölygetik. — Ez által szép kerekded leszen a' toll. De észre kell venni azt is, hogy a' lúd' jobb szárnyának első, és második tollát e' végre nem használják.

Maga feltalálása a' veszedelemben.

Lord Berkeley (Anspachi Markgrófnénak, a' ki ezt beszéli, Testvérje) éjjel utazván aludt a' kotsijában, midőn őtet ál-mából hirtelen egy útonálló felijeszté, és pisztolyt szegezvén a' Lordnak, annak erszényét erőszakosan kérte. „Hallottam, úgymond az útonálló, hogy az Úr avval ditsekedik, hogy egy embertől ki nem hagyja magát raboltatni; nosza tehát, meg kell most a' szavát tartani”. Lord Berkeley kezével a' zsebjébe nyúl, mintha az erszényt akarná onnét kivenni, és e' közben imígy szóll az őtet megfosztani kívánóhoz: „hogy ő bizonyára azt nem is szenvedné, ha hátulról valamelly pajtást észre nem venne.” Ezen szavakra az útonálló akaratja ellen is hirtelen megfordúlt, hogy látná, ki lenne az, a' ki jönne, és ugyan e' szempillantásban a' Lord őtet egy pisztoly lövéssel a' földre teríté.

Rejtett szó:

Ha végső tagomat majd elsővé teszed,
Anyámnak erejét úgy elejbe veszed.

Engem korom kéméll: de tsak két évekig;
Héj szegény fejemet majd kenderbe kötik.

J e g y z e t: A' 17-dik Számbeli Rejtett szó: Sor, ro's.

NB. Az előbbi Mulatság végén kimaradtak ezen szavak: meg sem rándult, hanem folyvást helyesen hegedült.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(19.)

Mulatságos utazások az Éjszaki sark
tájékira.

Valamint Német országban a' természetnek nem csak tisztelői, hanem még bámúlói is gyakran mulatságos utazást szoktak tenni Brocken, és Oriás' Hegyekre, hogy onnét a' tellyes pompával felkelő napot láthassák; úgy Orosz, Sveczia, és más éjszaki tartományok' lakósi efféle mulatságos utazásokat tesznek az éjszaki sarkhoz közelebb eső tájékokra, hogy ottan a' le nem alkonyodó napnak látásával szemeiket gyönyörködtessék. Ezen tüneménynek látására legalkalmasabb Finnlandiának Avassax nevű, csak 532 lábnyi magasságú, Torneótól nem messze fekvő, hegye. Bizonyos Orosz utazó, a' ki ilyen mulatságos utazásról tudósítást téssen, a' „Morgenblatt” nevű folyó írásban, Torneo városáról, melly noha csak 628 lakósokból áll, mindazonáltal az Orosz Birodalomnak kereske-

dő határ-városa, mivel itten a' Finnek', és Lappok' számára gyakran vásárok tartatnak: ennek egy félszigeten való fekvéséről, az azt környékező szigetekről, és szép magas partjairól igen kellemetesen, és fellengzőn ír. Az utazónk a' leghosszabb napokban ért oda: bizonyára télen ezen kellemetességek mind elmúlnak; mert a' hideg gyakran a' 30-dik, néha pedig a' 37-dik grádusig is nevededik, továbbá a' lakosoknak zürzavarral küszködniök, és magokat a' hó alól mind úntalan kikapálniök kell. Torneo városában öszve találkozott az utazónk nem tsekély társasággal, melly hasonlóképpen, valamint ő, a' hegyre igyekezett. Ezekkel Torneo víz partjához sietett, a' hol sok sajkák vagynak készen az utazók' általvitelére. A' folyónak tulsó partján a' sűrű bokrok, és számtalan kőhalmok a' kiszállást terhessé teszik. Kiszálván az egész társaság nagy ügyel-bajjal néhány minutummal éjfél előtt felért a' hegy tetejére. Itt minekutánna azon felhő eltávozott, melly a' társaságot egy kevéssé megszomorítá az utazók fáradtsága leg-gazdagabban megjutalmaztatott, és kívánságok egész megelégedésig bétöltetett. A' nap t. i. egész fényében még magossan a' láthatáron fellül volt, a' körül fekvő hegyeknek teteji mintegy megaranyozva, oldalai pedig aranyos vonásokkal felékesítve lenni látszának. Ezen tűneményt ékeesebbé tették az alatt folyó víztől, és a' völgyekben lévő tavaktól vissza veretett nap-súgórok; melly

tűneménnyel ellenkezőt játsza a' délkeleti tájék, mellyre a' vastag felhők setét éjszákát terjesztének. Ezek látására az egész társaság tagjai, mint annyi kő-oszlopok, bámulva úgy állának. De nem sokára a' nap a' felhők megé kevés időre elrejtván magát, rövid éjjelt ábrázolt, a' honnét kibújván, úgy látszott, mintha más napra kelt volna fel, melly új napra való felkeltét még a' természet is reszkettető hideggel hirdette, mellyet a' társaság el nem tűrhethén nagy tűz rakáshoz letelepedett. A' társaságban voltak több utazó Asszonyok, és Svéczia' valamelly tartományának Kormányzója egész familiájával, több Orosz Tisztek, és nagy számmal Upszalai Deákok, kik már ez előtt Német országon keresztül déli Francia országba gyalog utaztak, és most Laponiába szándékoztak. — Ezekből már kiteszik, hogy most még a' gyalog utazások is messzebb tartományokra terjednek, mint hajdan, olly annyira, hogy, ha Seume ismét feltámadna, az ő Syrakusába tett gyalogolásával senkit tsudálkozásra nem hozna. Nem lesz már elegendő Bernhard, és Gotthard hegyeire, hanem Avasaxra kell utazni, hogy ottan a' le nem menő nap tekéntetéből gyönyörű képzeleteket szerezhessünk magunknak az örökké való világról. A' ki Avasax hegyére fel ér, nevét kőbe bévésheti, a' hová már számtalan nevek bemetszve vannak. Igen kellemetes' látás vagyon ezen hegyről; láthatni innét

Torneo városát, ugyan azon nevű folyójával, több apróbb szigeteket, és a' képzelődést igen ketsegtető módon elszórt számtalan falukat; meglátni innét a' Botniai tenger öbölt, és nagy távolságra a' hegyeknek láncz sorát. Ha éppen Keresztelő Sz. János napján ér az utazó ezen helyre, annak éjjelén minden dombokon pogány szokás szerint tűz rakásokat, és körülöttek vígan éneklő, és ugráló számtalan embereket láthat.

Tsászári Szó-könyv.

Kelet Indiában egy mostan uralkodó Tsászár ezen Czím alatt: „A' hét tenger” Persa szó-könyvet adott ki, mellyet a' kelet Indiai kereskedő Társaság által Európába, nevezet szerint Német országba a' Burkus', és Saxoniai Universitásokhoz küldött. A' munka igen tökéletesnek találtott, nagy folio hat kötetjében 22,862 szó foglaltatik, a' hetedikben vagyon a' Persa Grammatika. Ő Felsége a' Szerző, a' ki a' mostani Muhamedanus Fejedelmek között legtudósabb, és a' tudományoknak legnagyobb tisztelője. Ezen munkát Udvarának Tudósaival 1813-dikban és 1814-ben készítette, 1820-ban pedig és 1821-ben Ő Felsége lakóhelyén Lucknauban kinyomtatta, 's a' közönséges haszon végett közre bocsátotta, valamint ez a' Persa nyelven

írt előbeszédből kitetszik, mellyben a' Tudósok Ő Felségét, és munkáját, melly a' napkeleti virágzó, és udvari nyelven vagy on írva, nagy ditsérettel magasztalják, minthogy ezen szó-könyv minden eddig volt Persa szó-könyveknél sokkal tökéletesebb.

Ó Köntös.

Kirkalhyban Angliában él egy 89 esztendőös öreg, a' ki mindannyi felső-köntösök' nagy apját viseli. Ezen köntös 50 esztendeig ünneplő öltözete volt néki; de már 21 esztendeje, hogy mindennap hordozza. A' köntös 1700-dikban új volt, midőn nagy apja ezt mennyegzői köntösnek tsináltatta, mellyet mindjárt a' mennyegző után fiának, a' mostani birtokos' atyjának ajándékozta, kiről ismét a' mostani birtokosra örökségül szállott.

Nagy Kor.

Bajor Országban Lomma Helységben e' f. esztendei Május' hónapnak 2-dikán valamelly Martinek Ádám nevű 122. esztendőös ember halt meg. Ezen öreg egész életében zab-kenyérrel, téjjel, és sajttal élt, közönséges itala tiszta víz volt, néha ugyan, de ritkán pálinkát is ivott, Vasárnap pedig,

és Ünnepek napokon' sertvés, vagy birka húsból készített meleg étkeket evett. Száz esztendőskoráig mivelte sovány, 's magas hegyen fekvő földetskéjét, és tsendes álommal minden betegség nélkül által méne az örökkévalóságba. Két gyermekei, 18 Unokái, és Unokáinak 11 gyermekei késérték meghúlt tetemét. A' megholtinak édes anyja 115. esztendőt élt, atyát pedig 45. esztendőskorában a' villám ütötte agyon.

Nevezetes' felfödözés.

Julius 21-dike minden Bresciába találkozó tudósoknak, és régiség nyomozóknak öröm napja, úgy nem külömben a' résztvévő többi lakosoknak bámulása vala. Nem messze Brescia Városától egy dombon a' földből valamelly nagy márvány oszlop emelkedett, mellyről közönségesen azt beszélték, hogy ez része volna valamelly a' homályos' előüdőkben ott állott Herkules' templomának. Két esztendőskor előtt a' Város Tanácsa (municipalitas) ezen dombot ásatni kezdette; mellynek következése lett, a' közbeszédnek megvalósodása. — Nem sokára ezen ásás közben több régi épületbéli maradványokra, és Római felírásokra találtak, mellyekből valamelly roppant épületet lehetett gyanítani. Végére szembe-tűnt egy iszonyú nagyságú templomnak a' fundamentoma, és azokból külömbbféle

folyosóknak bemenetelei. Már most ezekbe bemenvén a' fellyebb említett napon az ásók fallal elzárt rejtekhez értek. Ezt keresztül törvén, nagy örömökre abban találtak iszonyú nagyságú legnagyobb mesterséggel bronzból ékesen készült szárnyas Victoriát; nevededett örömök mind inkább, mennél tovább fürkészenek, mivel egy más hasonló rejtekben 6 melyképekre találtak; az egyik Faustinát, Markus' Aurelius' feleségét, ábrázolja, és egy szépen kiczifrázott paripára való mely pánczélt. A' 3-ban és 4-ikben találtatott egy ötödfél lábnyi magasságú vastagon megaranyozott képszobor, melly valamelly hadban elfogatott Királyt ábrázol, és egy óriási Kar, mind kettő bronzból ügyes' mester kéz által nagyon alkotva: azon föllül több felírások is szemléltetnek, mellyek közül egyik Brixia Romanáról szól. A' Király', és Victoria' szemei Onix köből vagynak. Mind ezek tökéletes' épségben maradtak. Azon hely, hol ezen tárgyak találtattak, nyilvánágon bizonyítja azt, hogy ezek oda elrejtve valának, és nagyobb bátorság okáért befalazva, a' mit hihetővé teszen az is, mivel a' Victoriának szárnyai, és karjai ki valának véve, és annak lábai elejébe téve.

Ezen kintset triumphushoz hasonló pompával, török-muzsika szóval mind a' Városbéli Tanács', mind a' lakosoknak számtalan sokasága kíséerte a' Város Házához. Minthogy pedig bizonyos a' remény-

ség arra, hogy még számtalan régiségek itt a' földbe elrejtve legyenek, mivel mind a' Victoria, mind a' megkötözött Király arra mutatnak, hogy hajdan ezen a' helyen a' Rómaiak triumphust tartottak, és innét hihetősen gyaníthatni, hogy több ásatás után még valamelly Hadi vezér, Imperator, is kikerülhet négy lovas szekérével (Quadriga) együtt a' föld alól, azért is annál nagyobb tüzzel fog az ásatás ezután folytatni. A' mi eddig már találtatott, megérdemli felső Olasz országban felfödözött régiség maradványi között a' legnagyobb becsét, és elsőséget.

Némellyek azt tartják, hogy Commodus Tsászár itt tartotta legyen a' Germanusokon, vagy Britannusokon nyert győzelem után győzedelmi pompáját, és mint-hogy ez a' Hercules' templomán is látszik, ki tudja, vallyon a' fáradozást nem fogja-e megjutalmazni a' Hercules' Commodianus?

Rejtett szó:

A' feje lisztet ront; végével kérdeni szokunk;

Öszvesen ez növény, szívni, nem enni való.

Petes Feréntz.

Jegyzet: A' 18-dik Számbeli Rejtett szó: Tsikó, Rotsi.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(20.)

Moszkva Városának Történet írása.

Moszkva (Moscu) városa építettett 1147-dik esztendőben, és már 1176-dikban Riaesan Herczeg által bévétetett, és elégettetett. 1237-ikben a' Tatárok ostrommal bevették, és lakósainak nagy részét felkonczozták: 1304-ikben Alexandrovits András és Daniel testvérek között kiütött viszálkodás alkalmatosságával igen megerősítettett. Daniel az első Nagy Herczeg, ki Moszkvánál eltemetve fekszik. Ennek a' Fia I-ső Iván (szül. 1301-ben meghalt 1341-ben) 1328-ikban kezde uralkodni, és Moszkvát (Wladimir helyett) lakó helyének választá. 1366-ikban nagy dög halál, és későbbben rettentő tűz pusztitá Moszkvát. 1367-ikben kezdették építeni Kreml várát (a' régi Czárók várát). 1368-ban Olgerd Tatár ostromlotta a' várost, melly 1382-ben Tachtmisch Tatártól el is foglaltatott; nagy része a' városnak elpusztittatott; minden

Férjfi, és Asszony lakosi megölettek, és 21,000-nél több holt testek megégettettek. Ezen alkalmatossággal sok régi kéziratok semmivé lettek. — 1390-ikben Julius 22-dikén több ezer fa-házak elégték. — 1409. történt ostromoltatása a' Tatároktól, és a' külső városainak elégetése Wladimir által; újonnan megszállák a' Tatárok 1438-ban, és megége 1445-ikben, melly alkalmatossággal 3000 ember elveszett: October 4-dikén földindulás volt. — 1451-ben Moszkvának külső városait elégetik a' Tatárok. — 1470-ben Augustus 30-kán estve 8 órakor támadt tűz a' Város' nagy részét megemésztí. 1472-ben Julius 2-kán 11 órakor éjjel tűz támad; a' Nagy Herczeg Vasilievits Iván sokat megment. — 1473-ban Aprilis 4-kén éjszélkor tűz; hasonlóképen 1475-ben October 4-kén délben, és 1493-ban Julius 28-án támadt tűz a' Palotákat, és Templomokat megemésztí. A' Mária Menybe-menetelére szentelt Székes templomot 1475-ben Gyümölcstől Boldog Asszony templomát 1481-ben, és a' Szent Mihályét 1503-ban kezdték építeni. — 1520-ban Moszkvában 41,500 ház volt. — 1535-ben Május' 16-kán kezdődött a' Kitai-Gorod' sáncznak építése. Rémitő égések valának 1547-ben Aprilis 12-én 20-án és Junius' 21-én; ezen utolsóban az asszonyokon, és gyermekeken kívül 1700 férjfiú veszett el. — 1568-ban és 1570-ben döghalál uralkodott. — 1571-ben Május 24-én a' Krimiai Tatárok tűz áldozatjává

tevék a' külső városokat; 100,000 ember veszté itt életét, kik közül 23 az Angol kereskedő társasághoz tartozta. — 1587-ben kezdték a' várost kőfallal keríteni. — 1611-ben a' Lengyelek a' külső városoknak egy részét felgyújták. — 1636-ban Olivier volt első, ki Moszkvába utazott; és ezen várost leírá. — 1648-ban volt a' felzendülés Michaëlovits Elek ellen: — 1658-ban volt a' nép felzendülése; 1671-ben jelent meg Dr. Collinnak Moszkva leírása. 1743. Hanvay volt Moszkvában, 1770-ben ütött ki a' mirigy halál. Az 1812-ben Napoleon által okoztatott nagy égés, oka volt Moszkva' tsinosodásának. 1818-ban Junius 4-dikén Moszkva városa szerentsés vala boldogúlt Sándor Tsászárt, és a' Burkus Királyt elfogadni. 1820-ban Moszkvában 6 Fő Templom, 21 Klastrom, 254 Templom, 6 nem Görög templom; nyilvánóságos épület 129. közönséges Fördő 16, Ház 7476 vala. Területje 6717 quadrát Destetint (az az 790 milliom □ lábat) teszen.

A' Szép Mesterségek' új Példái.

I) A' Veszprém Vármegyei Muzsika Egyesület szép pályáján ismét előbbre ment, és a' Magyar Nóták' Gyűjteményét kilencedik fogással szaporította, mellyben legelől jelenik meg Felséges Királynénk koronáztatására Bihari által készítettett lassú

Magyar; továbbá vannak friss Magyar Nóták, mellyeket követi Árvaitól egy méltóságos darab, és Ruzitskától egy friss: ismét egy friss, és azután Arnold Györgytől lassú víg Nóta, mellyre Trio képpen más bús következik. Van továbbá friss vidám Magyar, és e' Kötetet bérekeszti Rózsavölgyi által készítettett felséges lassú Magyar. Ezen fogás már a' 76-dik Magyar Nótával végződik, mellyből a' Gyűjteménynek bötsös voltát kiki által láthatja. Ezeket is Ruzitska Ignác alkalmaztatta Forte-piánóra, és ez által a' magános multságokra is haszonvehetővé tette. A' czél, úgymint a' Nemzeti tsinosodás', és Nemzeti érzésnek meggyökeresítése, olly köz helybehagyást, és megkedveltetést nyert, hogy ezen fogásnak ajánlását is egy érdemes' Magyar Fő Aszszonyság t. i. Méltóságos Topolyai Bárá Kray Maria Méltóságos Vázsonkői ifjabb Gróf Zichy Miklós' Hitvese elfogadta, és ez által megmutatta, hogy Hazánkban a' muzsikának nem tsak kedvellői, hanem pártfogói is találtnak.

II.) Az élő, és megholt nevezetes férfiak' képeiknek Gyűjteménye ismét két képekkel szaporodott. Az első Nagy Méltóságú Gróf Dienesfalvai, és Cziráki Cziráky Antal Magyar Ország Tárnok Mesterének Ns. Fejér Vármegye Fő Ispányának képe, melly eleven képeről Lieder által festetett, és e' szerint Ehrenreich által rézre metszetett. — A' második kép Zsám-

b ó k y J á n o s Orvosnak Ts. Kir. Tanácsosnak, és Történet-írónak képe, melly a' Bétsi Könyvtárban találtató eredeti képszerént S c h e d y által rajzoltatott, és E h r e n r e i c h által rézre metszetett. Mind a' két képben elég pontosság, és mesterséges ügyesség látszik úgy, hogy ezen Gyűjteménynek folytatását méltán óhajthatni; minthogy ez által mind az élőknek érdemei köz tiszteletre kitételnek, és a' jövőendő maradékra is által szállíttatnak; mind pedig a' megholtaknak ditsősége újonnan felleveníttetik. Óhajtanunk kell, hogy ezen célznak bizonyosabb elérésére valamelly tudós Hazafi a' képeken megjelenő érdemes személyekről Magyar nyelven életírást készítsen, és ez által a' képeknek bötsét tellyesebbé tegye.

Vigyázva higyj.

Nem régen Reichert nevű Kőműveslegény Köthenből (Szileziában attya parancsolatjára Pleszbe ment, hogy ottan az attya' bátyánál lévő 300 Tallért megkérje. Vissza menetelében öszve találkozik egy Úrral, a' ki hintón megyen vala éppen azon az úton, mellyen a' legénynek mennie kellett, kinek is az Úr megengedé, hogy hintójának hátuljára felülhetne: út közben mindenekről kikérdezte a' legényt, és minekutánna megértette, hogy pénzt vinne

magával, kényszeríté maga mellé ülni a' hintóba, 's továbbá arra vevé a' legényt, hogy a' közel lévő Helységben meghálnának, reá is állott a' legény; azonban éjszaka ezen idegen Úr útas társának feje alól a' 300 Tallért ellopta. Reggelre kelvén az idő a' felébredt legény észreveszi a' kárt, ezt mindazonáltal a' Vendégfogadósnak nem panaszkodhatta, mivel Lengyelül nem tudott. Mellyért ezen idegen Úr javallá néki, hogy mennének együtt Oppelbe, a' hol is ártatlanságát békabizonyítani, és magát a' gyanúból kimenteni szándékozna, erre is reá állott a' legény; közel érvén Oppelhez, az Úr ezen szegény legényt kotsijáról levette, és elkergeté; maga pedig kotsijával sebesen elvágta, azonban még is a' Politzia katonaságtól elfogatott, és ekkor kitetszett, hogy ezen idegen Úr Grudziecki Landberger Valentin nevű Zsidó volna, ki is mostan a' fogságban büntetését várja.

Reménytelen megmenekedés.

A' múlt Hónapnak 14-én Ivánczi-ban Zágrábtól egy órányi távolságra fekvő faluban (Dusek Borbálát 7 esztendőös leánykát, a' ki szarvas marhát őrzött, hirtelen egész dühösséggel arra felé igető nőstény Farkas megtámadott, megmart, és bizonyára szétszaggatott volna, ha a' Mindenhatónak különös gondviseléséből a' tehenek

és ökrök szerentsétlen Pásztornéjok' megmentésére nem siettek, és szarvaikkal a' kegyetlen vadat el nem űzték volna. A' leány sikoltására, és a' marha kevergésére több emberek érkeztek, kik a' leánykát a' marhák közül kivették, és sebjeit Orvos által tüstént békőztették; mellyért is a' beteg' jobbulását lehet reményleni. A' parasztok pedig még az nap kiindultak a' vad ellen, és más nap reggel az erdő szélén szerentsé- sen agyon lőtték.

A p r ó s á g o k.

Azon időben, midőn ama híres Clau- diusnak enyelgő írási a' közönség figyel- mét magokra kezdék vonni, ezen író Ber- linbe ment, a' hol is ama különös gondol- kozású halhatatlan Burmann Költőt meg- látogatá. A' Költőhöz érvén kopogtatott az ajtón: „Szabad!” kiáltá Burmann, „ki az Úr”? kérdé tovább Burmann „Én vagyok a' Vandsbecker Boote” felele Claudius (ez czimje Claudius' egy esméretes folyó írásá- nak) Burmann erre úgy megörült, hogy örömében a' földre vetné magát, és kur- jongatva ott hempelyegne. Claudius az illy elfogadást hidegséggel elnézni illetlennek tartá, azért ő is a' földre leterült, és a' Házi-gazda után hempelygett, 's tsak akkor borulának egymás ölelésére, minekutánna a' szobában lévő asztalt illy módon meg- kerülték volna.

Ferney-n keresztül utazván valamelly Angol kérdé: „Valjon láthatnám-é Voltaire Urat”? Az inas ugyan ezen szavakkal megjelenté ezt az Urának, kitől ezen rövid feleletet: „Igen is” vette. Az Angol bémenvén Voltaire szobájába különös tisztelettel szöllitá meg a’ Filosofust. De ez némán fogadá vendégét, és néha néha előtte megfordúlt, hogy hátulról is megnézetné magát. Végtére azt mondá az Angolnak: „Mylord, magának 5 Sous-t kell fizetni”! — (Ennyiért mutatják Párisba a’ külföldi állatokat). Az Angol zsebjébe nyúlván 15 Sous-t nyújta Voltaire-nak ezen szavakkal: „Ime itt vagyon 15 Sous; és kérem mutassa meg nekem magát még holnap, és holnapután is”.

Rejtett szó:

Fű vagyok én, ételbe való; fő nélkül azonban
Erdélyben most is Nemzetségemre akad-hatsz,
Régi, mivel volt egy Zoltánnak Hőse, Vezére;
Ah, de ama’ fény már ennek végébe enyészett!

Jegyzet: A’ 19-dik Számbeli Rejtett szó: Dohány.

Kőrösi Csoma Sándor' útazása.

A' Kalkuttában „Quarterly original Magazine” név alatt kijövő folyó írás' 1825 Martiusi kötetjében e' következők foglaltatnak ezen Erdélyi Hazánkfiáról: „Kőrösi Csoma Sándor Úr Erdélyi születésű, nemzetére Magyar, Európából Tibetbe érkezett, és Moorkroft Úrnak (ki a' múlt esztendőben nem messze Bucharától meghalálozott) segedelmével egy üdőtől fogva Ladakhy-ban tanulását folytatta. Csoma Úr 1815-től egész 1818-ig Filosofiai, és Theologiai pályáját részszerént a' Nagy-Enyedi Collegiumban, részszerént pedig a' Göttingai Universitásban végezte. Mint-hogy pedig magában nagy kívánságot érte a' Hazai régiségek' kikeresésére, azért 1819-ben Temesvárra mene, hogy ott a' Serbus nyelvet megtanúlná; Zágrábban is nem kevés üdeig tartózkodott, hogy a' Horvát nyelvvél is megismérkednék, és így a' nagy

kiterjedésű Sláv nyelvnek több ágait érthetné. Ezen közben kedve gerjedt vizsgálódást tovább folytatni; azért eltökéllé magában Hazáját elhagyni, és a' Napkelet legtávúbb tartományiba utazni, hogy a' Magyarok' Ásiai származását közelebbről kinyomozhatná.

Ezen szándéktól lelkesítettén 1819-ben Nagy - Enyedről Bukarestbe, Oláh országba, ment, Rudsuknál a' Dunán keresztül kelvén több utazó Bolgár kereskedők' társaságában S o p h i á b a, Bolgár ország fő városába, érkezett. Innét Philippopolis-ba Romániába utazott azon feltétellel, hogy onnét Konstantinápolyba menne, de, minthogy azon hír elterjedt az ottan dühösködő mirigy halálról, Enosba ment; és onnét Alexandriába hajózott. Februariusban ide érkezvén, mivel itt is a' döghalál uralkodott, Alexandriát gyorsan elhagyta, és Palesztinába hajózott; Latakiánál kiszálván a' szárazra, Aleppóba gyalogolt, hová is 1820-dik Aprilis 13-ikán érkezett.

Nem sokáig mulatott Aleppóban. Itt együgyű Ásiai öltözetet vévén magára Május 19-én gyalog tovább indult. Külömbbféle utazó társaságokkal (Karavánokkal) Urfán, Mardinen, és Mousalon keresztül utazván, Juliusban Bagdádba ért. Az Angol követségbéli Helytartó Rich Úrnak ekkor Kurdistánban való létele miatt az ő Titoknoka Belliro Úr vette el Csomától az Aleppóból hozott leveleket, és elősegíté

az utazó' kívánságait, mivel olly állapotba helyhez-tette, hogy Teheránba utazhat-na, a' hová Octoberben érkezett. Négy hó-napig mulatott itten Csoma Úr a' Persa Király' lakóhelyében az Angol Követségi Helytartó Villok Úr' oltalma alatt. Az ú-tazónk ezen üdőt használván, a' Persa nyelv-ben némelly esméreteket szerzett magának. Villok Úr' bőkezősége által további útjára segítettett. Tehát 1821-iki Martiusban Persa öltözetben, Örménynek mondván magát, Teheránt elhagyta.

Meschkédbe (Khorasánba) érkez-vén a' szomszéd tájékokon lévő nyughatat-lanságok hátráltatták útja' folytatását, azért is October 20-káig ezen városban maradt. Későbbben Bokharába indult, és No-emberben oda is ért. Mivel pedig az Orosz hadi sereg eljöveteletét hirlelék, tanácsosnak tartotta tüstént mindjárt útra indulni. Bi-zonyos utazó társasághoz adván magát Balky-n, Khulm-on, és Bamia-non ke-resztül Kabulba érkezett; itt vala 1822-diki Januariusban.

Minthogy ismét alkalmatosság akadt egy utazó társasággal tovább menni, evvel Csoma Úr Kabul-ból Peschaver-be úta-zott. Decká-ban Runjeet Singh szolgálat-jában lévő két Európaira talált, kiket La-hortig elkésért. Itt tsak 10 napig maradt, mivelhogy igen óhajtotta a' már igen közel lévő czélt elérni. Innét Jamu-n keresztül menvén Május 14-ikén Káschmirba ér-

kezett, honnan 4 személlyel gyalog elindulván, 1822 Június' 9-kén Lei-t Ladakh fő városát elérte.

Csoma Úr' szándékozott innét Yarkand-ba menni; azonban megsalattatott gondolatjában részszerént az utazásbéli nehézségek miatt, részszerént pedig azon veszedelem miatt, mellynek a' Chinai Országlás irigysége kiteszi az Európai utazókat. Még Lei-ban sem maradhatott hosszabb üdeig, hanem legnagyobb megszomorodására Lahorba kellett néki vissza mennie. Már a' vissza menetelben volt, midőn Himbat-nál Moorkroft Úrral öszve találkozott. Evvel tüstént megismértette magát. Moorkroft Úrnak bőkezősége alkalmatosságot nyújta Csoma Úr' első feltételének folytatására. Ezen Angol utazó (Moorkroft) Indiából Ásia közepébe utazott; Csoma Urat ismét magával vissza vivé Lei-ba, és midőn Moorkroft ezen várost elhagyná, rendelkezet tett, hogy Csoma Úr a' Tibeti nyelvet megtanúlhassa. Későbbben Csoma Úr ismét felkereste Moorkroft Urat Káschmirban, a' kitől ismét pénzt, és ajánló levelet kapott mind a' Lei-i Ministerhez mind a' Tanglai Lámához, és megint vissza tért Lei-ba. A' Tibeti Minister hasonlóképpen ajánlotta őtet azon Lámának, a' ki Tanskárban Ladakh délnyugoti részén lakott. Ennél volt Csoma 1822-iki Juniustól egész 1824-iki Octoberig, hogy magát ennek utmutatása alatt a' Tibeti nyelvben gyakorolhassa.

Ez által a' Tibeti nyelv' Grammatikái ismertetét megszerzé, és azon 320 könyvekből álló könyv gyűjteménnyel is megismérkedett, mellyekben a' Tibetiek' Litteratúrája, és hit-ágazatai foglaltatnak. Azt állítják, hogy ezek a' könyvek a' Sanskritből fordítottak, és neveiket a' fordítóktól veszik. Ezek mellé mutató táblák is vannak ragasztva, mellyeket Csoma Úr leírt; továbbá foglaltatnak ezekben némelly Sanskrit, és Tibeti szavak; a' leghosszabb lajstrom, melly 154 lapot tész, az ő számára leíratott.

A' múlt tél kezdetén Csoma Úr Tanskárból Sultánpurba Kulluba, és innét Mendi Suketin és Belaspuron keresztül Subathu-ba utazott; ezen utolsó helyben, mint a' Tudósítások bizonyítják, még most is tartózkodik, és szándéka vágyon, ha valamelly akadály elő nem adja magát, ismét Tibetbe vissza térni, és az olly szerentsésen elkezdett nyomozásit tovább folytatni. — Melly igen óhajtani lehet, hogy ezen érdemes Hazánkfia továbbá is czélja' végrehajtására serkentessék, és elősegittessék. A' Tibeti nyelv, és Litteratura mind eddig igen keveset, vagy éppen nem ismértetes, s azért a' Tibetiek' Története, és religiója is tsak annyira mennyire van tudva. Vallyon az innét származandó Tudomány hasznos lenne-e, vagy se, kérdés? Azonban a' Tibeti nyelv' isméréte, és annak szótárja bé fog tölteni egy hézagot

a' nyelv-tudományban, és a' Tibetiekkel való kereskedést meg fogja könnyebbíteni. Nem különben a' Tibetiek' Religiója, és Történetbéli ismerete, a' közönséges Történet tudományban nagy részt fog bédugni (Hát különösen a' Magyarok' eredetére nézve? —)

Sandvich Királynénak Kotzebuehoz írt Levele.

Midőn Kotzebue Moritz a' világ körül tett utolsó útazásában Sandvich Szigeteihez közel ért volna, ezen sziget özvegy Királynéjától levéllel tiszteltetett meg, mellynek ez a' foglalata: „Egész szívemből szeretem magát, és még jobban mint önnön magamat, azért is leírhatatlan a' viszont itt létén való örömem. Mindeneket megváltozva fog itt látni; midőn Temeamea élt, akkor virágzott az Ország, halálával a' virágok lehullottak, és a' szigetek rendetlenség uralkodik. Az ifjú Király Londonban van, Caremaku, és Cahumanna mostanság nintsenek itthon; a' személy-viselőjök pedig kevesebbet bír a' néppel, hogysem magát illendően elfogadhatná; ő magának sem elegendő Tarrót (hal neme), se Patatát (gömbös növény) sem annyi disznókat nem adhat, a' mennyi magának szükséges. Szívemből szánom magát, hogy Muore szigetén lévő tágas birtokom a' ten-

geren túl olly távul vágyon: ha közelebb volna, azt akarnám, hogy mindennap disznókkal körülvéve lenne. Mihelyt Caremaku, és Cahumanna haza érkeznek, mindjárt mindenekről gondoskodni fognak a' maga kívánsága' bétellegesítéséről. A' Király' testvére is azokkal meg fog jönni, de ő csak még minden tapasztalás nélkül való gyermek, és még nem tudja a' jót a' gonosztól megkülömböztetni. — Kérem az Urat, ölelje meg Tsászárat helyettem, és mondja meg néki, hogy én magam is örömet tselekedném ezt, de fájdalom! nagy tenger fekszik közöttünk; — el ne felejtkezzék az Úr engemet nemzetének ajánlani. Mivel én keresztény vagyok, maga is keresztény, tehát tsekély írásbeli tudományomat kigúnyolni nem fogja. Az éhség kényszerít ezen levelem bérekesztésére; kívánom hogy vígan, és jó ízűen költse el a' számára készített disznó fejet. Királyi állhatatosággal fogja az Urat szeretni vég nélkül Nuhamanna"

A p r ó s á g o k.

Midőn egyszer a' Rochesteri Gróf Barrov Doctorral Londonban egy közönséges helyen öszve találkoznék, mondá az ötet követő társaságnak: Várákozzanak egy kevéssé, Barátim, majd tréfát űzők e' különös emberből. — A' Gróf közelebb menvén a' véle szemközt jövő Barrovnak mondá: „Do-

ctor Uram! én meghajtom magamat az Úr előtt egész a' czipő-kötőig". — „Mylord, felele Barrov azon közben, hogy kalapját levennie, én magamat levetem az Úr előtt egész a' czipő-talpáig; továbbá folytatá Rochester: „Doctor Uram, én vagyok az Úré egész a' föld közép pontjáig". — Mylord! felele amaz, „én pedig a' föld színén való ellenkező pontig". — „No tehát, felkiálta a' Gróf, én az Úré vagyok egész a' pokol mélységéig". „Ott bizvást megmaradhat Mylord", felele Barrov; „mert sehol jobb helyet nem találhat". — Ezen szavak után elment Barrov, és a' Grófot társai' nevetségének tárgyává hagyá.

Egy mesterséget tanuló Sváb inas kérde egyszer valaki: „Itthon van-e gazdád"? Nints felele az inas. — „Tehát mikor jön ismét haza"? Az Uram azt parantsolta, mondá az inas, hogy tsak azt mondanám meg, hogy nints itthon; de azt nem parantsolta megmondani, hogy mikor jön vissza".

Rejtett szó:

Én fa vagyok az erdőben;
De város a' Mappában,
Jó bor terem a' szőlőben,
Városom' határjában:
Rejtett nevemnek visszája
Egy jó Poeta munkája.

Jegyzet: A' 20-dik Számbeli Rejtett szó: Kapor, Apor, por.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(22.)

Béla futása Énekes Játékból.

Végző Kar - Ének.

Magyart Királlya ha hívja
 Hazáért a' tsatára,
 Ő a' Haza' sorsát vívja,
 'S vígan megy a' halálra.
 Természete a' Magyarinak,
 Hogy jussait nem hadja,
 De ha vele bánni tudnak,
 Az ingét is od' - adja.
 Drága kintse a' Magyarinak
 Királlya és Hazája,
 Öröm könnyei ragyognak,
 Ha közelít hozzája.

Bornui Királynak az Angol Király-
 hoz írt Levele.

A' Londoni Újságok Denman, és
 Clapperton Afrika belsejébe tett utazá-

sok leírásából a' Bornui Seiknek (Fejedelelemnek) az Angoi Királykoz ezen utazók által küldött levelét közlik:

„Ditséret az Istennek! Békeség, és Hála az Isten Profétájának (Mohamednek)! A' nagy Isten szolgájától Mohammed el Amihn ben Mohammed el Kanemihtől, ahoz ki az övéi közül kitetszik, és a' kit alattvalói tisztelnek, az Angolok nagy Királyának köszöntésünket előre!”

„Midőn küldöttjeid, kik az egész földet bójárják, hogy, valamint ők mondják, annak tsudamiveit láthassák, hozzánk érkeztek, szívesen fogadtuk őket, és bősületesen bántunk velök, mivel értésünkre esett, hogy Te öszveköttetésken vagy a' Muzulmánokkal, és hogy közötted, és azoknak Uralkodólok között Atyáitok, és nagy Atyáitok üdejétől fogva barátságos öszveköttetés uralkodik”.

„Ezen jó megegyezésedet tekintetbe vettük, és övelek érdemeik szerint bántunk, úgy a' mint a' mindenható Isten nekünk alkalmatosságot engedett. Ők megmondották nekünk köszöntésidet, és azt is, a' miről leveledben szóllasz, tudniillik; hogy ha szűkölködnénk azok nélkül, melyek országodban taláztatnak, azokat nekünk megküldeni kész volnál; mellyért Néked köszönettel vagyunk”.

„Most midőn céljokat elérték. Hozzád vissza térnek; de egy közülök élete végét elérte, és meghalt. Ez az, a' ki Or-

ros volt, (Doctor Oudney) okos, és be-
tsületes ember volt:”

„Rayes' Khalihl (Denham Fő
Strázsa-Mester ezt a' nevet vette magára az
útban) engedelmet kért Tőlünk, hogy olly
kereskedőknek, kik Elefánt - tsontokat
Strucz - tollakat, és más ollyas jószágokat
keresnek, mellyek az Angolok' országában
nem találtnak, szabad légyen Hozzánk
jönni. Mi azt feleltük néki, hogy Orszá-
gunk, valamint maga is láthatta, és tapaszt-
alhatta, nem gazdag útnak való Or-
szág, kik nagy vagyonokkal birnak; a-
zonban nem ellenzük, hogy egynéhány
kereskedők p. o. négyen - öten Hozzánk jö-
hessenek. Ez mind, a' mit néki meg enged-
hettünk. Nagyobb számmal ide ne jöjjenek.
Ha ismét más embereket országodból Hoz-
zánk küldesz, legjobb lesz, ha Rayes' Kha-
lihlt velök elküldöd; mivel ez ismeri mind
az Országot, mind annak Lakosit; ő ol-
lyanná lett, mint akármellyik közülünk.”

„Azoknak tsekély számát, mellyekre
szükségünk vagyon, egy különös, Hozzád
küldendő, Levélbe feljegyeztük.”

„Irt a' Tripolisi, és Kairói Consulid-
nak, és parantsold meg nekik, hogy, ha
valamellyik a' szolgálók, vagy alattvalóink
közül hozzájuk folyamodnék, vagy a' szá-
razon, vagy a' tengeren előfordult ügyében,
azt pártfogások alá vegyék, és kívánsága
szerént tselekedjenek. Békesség Vele!”

„Iratott Szombat estvéjén Dulhedschia Hónap közepén Hedschira 2230-dik esztendejében.”

„Megpetsételtetett. Az Isten akaratja tellyesedjék bé; az Istenbe helyhezteti bizodalmát, annak rabszolgája Mohammed Amihn ben Mohammed el Kanemih.”

A² Szappanfű (*Saponaria officinalis* Linn) Gazdaságbéli hasznairól.

Ezen növevénynek más nevei is vannak; tudniillik neveztetik nyálfűnek, vagy nyálgyökernek (mert ha rágtsáltatik, nyálat indít), mosó-fűnek, vagy szappan-gyökernek (mivel a' mosásba szappan helyett használtatik); kutya-szegfűnek, a' virágnak a' közönséges kerti-szegfűvel való hasonlatossága miatt. Mind fűve, mind gyökere oszosi szer. A' Patikákban ismerős ezen nevek alatt: *Saponariae radix herba*.

A' szappanfű Magyar és Német Ország tartományainak tsak nem minden tájékin vadon terem. Leggyakrabban találtatik a' Sánczokon, alatsan dombokon, régi épületek körül, omladékokon, és sövények mellett, egy szóval szereti a' jó érett termő földet.

Ezen növevénynek az a' különös tulajdonsága, hogy a' vízben úgy habzik, mint a' szappan, s azért is külömbféle edények, selyem, vászon, és gyapjú - ruhák

tisztítására használni lehet. Ebből kitetszik a' növény feloszlató, vagy lágyító ereje, mellyért, mint lágyító szer, az Orvosoktól igen használtatik.

A' szappan-füvet használhatni szappan helyett, és abból szappanyos vizet készíthetni, melly sokkal hathatósabb a' közönséges' szappan-viznél. Igen ismérés dolog az, hogy a' zsír, és olaj foltokat igen tisztán kiveszi, melly okból az üvegek', edények', 's t. a' f. tisztítására is használtatik; de kiváltképpen a' ruhákban találtató foltok kiszedésére hathatós szer gyanánt szolgál, a' mit sok ruha tisztító titokban tartanak.

Nagy haszonnal élhetni ezen növény-nyel a' gyapjú tisztításában, melly végre Plinius' bizonyítása szerint már a' Görögöktől Struthion név alatt használtott. Dioscorides', ki Saponariának nevezi, azt beszéli, hogy a' Kalmár boltokban árultatott, ruhának, 's gyapjúnak a' zsirtól, és szennytől való megtisztítására. P. Harduin azt mondja, hogy ez ugyan azon növény legyen, melly némellyektől „herbe à foulon”-nak (Kallózó-fűnek) nevezetik, mivel a' gyapjúból készült posztók, és szőr vásznak kallására használtott. A' halhatatlan Linnée azt mondja, hogy Spanyol ország' Mancha tartományának falusi lakosi ezen növény-nyel szappan helyett élnek, és hogy hihetőkép ez a' növény ugyan az, melly Kalabriában Lano-

ria név alatt igen isméretes. Böhmer a' kézi mesterségek történetiről írt könyvének I. részében 775-dik lapon azt állítja, hogy Angol országban a' szappan-fű gyökerével szappan helyett élnek, és Bergius magáról azt vallja, hogy ő próbákat tett, és tapasztalta legyen, hogy a' zsír, és olaj foltokat ruhákból, és edényekből szaporábban, és jobban kiveszi, mint akármelly más szer; azon fellül hogy a' ruha materiáknak színét meg nem változtatja.

Néhány esztendőktől fogva igen szerentsésen használtatik a' gyapjú tisztításban, melly másként igen nehéz. Eddig a' fabrikákban e' végre nagy költségbe kerülő szappan vízzel, vagy megposhadt vizelettel éltek.

Minthogy a' Gyapjú-fabrikákban nagy haszna ismérös, óhajtani lehet, hogy ezen növény miveltessék, és bővebben használtassék.

Magyar Országban előbb jöttek arra a' gondolatra, hogy a' gyapjút szappan-fű által tisztítsák; mivel pedig ezen tisztító szer igen hasznosnak találatott, Német Országban is a' gyapjút úgy, mint Magyar Országban már evvel a' növényen nyel kezdettek mosni.

Gőzhajókázás Triest, és Montfalcone között.

Triest és Montfalcone között okvetetlenül rendes Gőz-hajókázás fog fel-

állíttatni. Augustus 23-kán Triestből jött Tudósítások' egyike erről az útasról e' következendőkét foglalja magában: Nem sokára mindennap innét Montfalcone-ba, és onnét ismét vissza Gőz-hajó fog jární. Ez mind a' közellévő Friauli, mind a' távúllévő Lombard Velencei tartományokból való útasoknak nagy könnyeségökre léend, mivel ezen útjokban az alkalmatlan Opschinai tenger partot elkerülik, és azon útat, melyre 5 óra kívántatik, két óra alatt megtehetik. Azon közben a' Ts. Kir. privilegiált Károly Ferencz Fő Herceg nevet viselő pósta-hajó, melly útját rendesen Velenczébe veszi, és tegnap ide érkezett, első próba útját tette, és a' múlt esztendő végén megnyittatott új kikötőbe beérvén számtalan nézők' örvendetes kurjongása, és mozsarak' dörgése által fogadtatott. A' Pósta-hajón lévő 70 személyek pedig egy lélekkel felkiáltottak: „Éljen Ferencz Tsászár”, és a' tsatorna' (Canalis) kimenetelénél lobogott a' ditsőséges Austriai Zászló. Rövid idő múlva ismét vissza tért a' Pósta-hajó Triestbe, minekutánna az ide és oda való útjában nem egész két óra alatt 18 tengeri mértföldet futott volna meg. Az Osservatore Triestino Augustus 26-dikán azt jelenté, hogy az első Gőz Pósta-hajó ugyan azon a' napon délután 5 órakor elindult Triestből, és másnap reggeli 5 órakor Montfalconéből vissza tért. Ezen hajókázások mindennap rendesen folytattatnak.

Jegyzések az üstökös Tsillagról.

E' folyó esztendő Augustus 7-kén Pons Professor Úr Florencziában igen kitsin üstökös-tsillagot fődözött fel Eridanus tsillagzat' 11. tsillagának szomszédságában. A' Egyes Oskolákbéli tsillag-vizsgálók tüstént az ő igen helyes Gyűrű - Parány - mérőjökkel megvizsgálták, és ezen üstökös-tsillag' állását következőképpen határozták meg:

Aug. Közép üdö. Egyenes' felemelkedése. Délieltérése.					
8	15	32'	40	47°	20' 20'' 25° 34' 30''
9	15	34'	40	48°	39' 47'' 25° 14' 22''
10	15	37'	11	49°	49' 15'' 24° 51' 37''

Az üstökös-tsillagnak igen bádjadt világossága vagyon; semmi magvát észre nem lehetett venni, látszik a' naphoz közelíteni.

Rejtett szó:

Két betűm tavasz' pompája;
Harmadikat vedd hozzája,
Lesz külföldről jött vendége:
Ember! nagy kints nevem' vége;
Az egész egy hal fegyvere,
És sok mesterség műszere.

Eö. L.

Jegyzet: A' 21-dik Számbeli Rejtett szó: Eger, Rege.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(23.)

Infantado Herczeg' élete' leírása.

Infantado Herczeg első ifjú korát édes Annyával Salm-Salmi Hercegnével, ájtatos, és jótévő Asszonysággal, Franciaországban tölté el. A' Francia Revolutiónak első kiütésekor kényteleníttetett Francia országot elhagyni, Spanyol országba ment a' Hercegné fiával együtt, és ott maradt. Nem sokára kiütött a' háború Francia, és Spanyol ország között, ezen alkalmatossággal az ifjú Herczeg tulajdon költségén egy ezereket állított fel, mellyet maga a' tsata piaczára vezetett. Az ütközetben megsebesítettven ezerejét minden költségek vissza fizetése nélkül a' Királynak ajándékozta. A' Béke-Herczeg kormányozása alatt igen kevesen valának, kik magokat ezen Királyi kedvelt előtt meghajtották volna. Továbbá az Asturiai Herceggel öszve kötetésbe jött, kinek intézetjeiben részt vett, és az Escuriali nagy pörbe bé-

kevertetett; ennek okáért VII. Ferdinánd midőn országlani kezdene, megjutalmazá őtet az által, hogy a' Kastiliai Tanáts Elől-üllőjének, és a' Spanyol Gárda Obesterének kinevezte. A' Király' követőivel, és más előkelő Spanyolokkal Bajonneba hívatott, a' honnét Jó'seffel Madritba kellett néki menni; azonba elszökött, hogy Királyához való hivségét megmutatná. Ekkor az egész sereg fő vezérlése a' Francziák ellen reá bízott, mivel pedig a' Francziák már ezeket szétverték, tisztí hivatala függőben maradt. A' Cadixi Cortesek által mint Követ Londonba küldetett; alig érkezett oda, már vissza hívatott, és az újonnan felállított országlás' Elől-üllőjévé tétetett; mivel pedig észre vették, hogy mind az új országlás, mind annak Elől-üllője akarattjok ellen vagyon, a' Herczeget társaival együtt letették. Vissza térésekor a' Király ismét őtet a' Kastiliai Tanáts Elől-üllőjévé, és a' Spanyol Gárda Obesterévé tette. A' Cortesek által Cadixban 1812-ben meghatározott Constitutio miatt ismét elvesztette hivatalát. Azon fellül azon gyanúságból, hogy a' Rojalistákkal egyget értene, számkivettetett. Ezen számkivettetése nem sokáig tartott; mindazonáltal Junius 7-dike után Gallicziába küldetett, és innét két hónap után mint fogoly Madritba hozatott, mivel vádoltatott, hogy a' Julius 7-diki zenébenában részes lett volna. A' fő városba érkezvén szabadságát vissza nyerte. 1823-

dikban a' Cadixi Regenség Elöl-üllőjévé neveztetett ki. VII. Ferdinánd megszabadulása, 's vissza térése után a' Gárda fő parancsolójának rendeltetett, melly hivatalát egy esztendő után elvesztette, mindazonáltal e' helyett a' Spanyol sereg fő vezérévé tétetett. Ze a' Úr Ministersége alatt a' Királyi Oppositionisták fejének tartatott, 1825-ben October Hónapban Státus Titoknoknak, és a' Ministeriumbéli Tanács' Elöl-üllőjének tétetett. Minden hivatalaiiban haszon keresés nélkül szolgált mindegyiknek, a' Királyhoz hajlandó, a' kinek is Kintstárját mindenkor, ha a' szükség úgy kívánta nyitva tartotta. Fényes Hivatalai, nagy születése, és vagyona, régi öszve köttetése a' Királlyal, és minden Spanyol nemesek között megkülömböztetett gondolkozás módja a' Rojalisták között ötet a' fő polczra emelte. Infantado nőtelen, jövedelme egy millió franknál többre megyen. Ő a' Tolédói híres házból származik; titulusa ez: Infantadói, Pastranai, Lermái, Estremurai, és Francavillai Herczeg; Santillanai, Tavarai, Cenetai, Almenarai, Ceai, Campoi, Algecillai, és Arguesoi Marquis; Saldannai, Villadai, Manzanaresi, és Cidi Gróf; Melitói, és Evoli Princz. Ő első rangú Grand, Kamarás Úr; és Státus Tanácsos, Fő Kapitány, arany-gyapjas Vitéz, III-dik Hároly, és Sz. Ferdinand Rendjének ismét Franczia Sz. Lélek Rendjének, és a' Portugalliai Krisztus Rendjének Vitéze.

A' vitéz Asszonyok.

Midőn 1015-ben Misico Lengyel Herczeg Meiszen városát felégette és pusztította volna, erős ostrommal a' várat megtámadta, mellybe Hermann Markgróf katonáival vonúlt. A' Lengyel Herczeg ingereltetvén a' megszállottak bátor kirohanási által, tüzet hányatott a' várba, melly hirtelen a' vár tornyait lángba borította. Ezen zavarodásban az ostromlók főrohanást tettek a' Várra, melly a' megszállottakat annyira megrémítette; hogy azok a' Markgrófot a' vár feladására kényszerítenék. Azonban, midőn a' szükség legnagyobb lett, Meiszen városa' szét kergettetett lakosinak feleségei a' vár falain megjelentek, a' tüzet eloltották, nagy köveket eregettek az ostromló Lengyelekre, és a' hol a' szükség kívánta, kardot is ragadtak. A' Lengyelek kétségbe esvén a' győzelem felől, vissza vonúltak, elhatározván magokban, hogy másnap újonnan a' várra rohanni fognak. Mindazonáltal feltett szándékok' bétellyesítését hátrálta résszerént Elbe vizének áradása, résszerént pedig II-dik Henrik Tsászártól a' vár védelmére küldött segítség. Az Asszonyok vitézsége által tehát megmentetett a' vár.

A Meiszeni vitéz Asszonyok eránt való különös háláadásból a' Tsászár azt parantsolá, hogy minden esztendőben ezen vitéz tselekedetnek örök emlékezetéül egy nap ünnepeltessék, melly ditséretes szokás egész

a' tizenhatodik századig fenn tartatott, ekkor pedig — eltörültetett.

Napoleon megmenekedése.

Midőn a' Franczia Ármáda Moszkvából Szmolensk felé vissza vonúlva 1812 October 25-dikén, Napoleon még minekelőtte tellyesen felviradna Gorodniában tartott éjjeli szállásáról Malo-Jaroslavicze városnak tartott, melly az új országúton Borovszk, és Kaluga között fekszik Proszva vize mellett. Már October 24-én keményen viaskodtak a' két ellenkező felek ezen városnak birásáért. Végre még is Delzon Fr. hadi osztállyá Doktorovnak sokkal számosabb seregei ellen a' városkát megtartotta. Ide sietett tehát Napoleon, és már a' városhoz közel vala, midőn számos Kozák tsoportok feléje nyargalának, és az ötet késérő kevés számú sereget megtámadván, egynéhány szempillantás alatt el széljesztették. Már reáütöttek volna, hanem ő oldalvást fordítván lovát sebes vágatással arra futott, a' merre tudta, hogy Latour Maubourg Generalisnak lovassága vagyon, és így mint a' róka utat vesztvén magát bátorságba helyezettette. De ugyan azon szempillantásban már a' Tsászári fő szálláshoz tartozó Szász Albert' Herczeg' Regementjének egy Svadrona Helbig Majornak vezérlése alatt sebes vágatással oda

sietett, és a' Tsászárnak késérőit oltalmába vévén, a' Kozák tsoportokat rövid tsatázás után az erdőbe vissza kergette,

Tsudálatos Kút.

Levantében Tyrus tájékán találtatik egy igen különös, és álmélkodást gerjesztő tulajdonságú kút. Ez minden esztendőben, mint Mariti bizonyítja, a' ki szemeivel látta, October első napjaiban forogni kezd, a' fenék-homokot felhányja, és olly iszapos lesz, hogy használni lehetetlen. Ekkor a' lakósok öt, vagy hat korsó tengeri-vizet öntenek a' kútba, melly a' forrást két óránál előbb úgy megtisztítja, hogy ismét olly haszonnehető, mint az előtt volt.

Honnét van ezen felforrása a' víznek? Miképp tisztíthatja meg a' tengeri víz az édes vizet? Hogyan jöttek arra a' gondolat-ra az itt lakók, hogy ezt próbálnák? így kérdezősködött Mariti, és senki sem tudott megfelelni néki. A' Souri lakosok nyilván megvalják, hogy őseiktől látták, és ezeknek példájokat követik ebben a' felzavarodott édes víz' megtisztításában. Ezen napot ünneplik, és nagy bötsületnek jele a' kút' tisztítására megkívántató víz-vitel. Némellyek Salamont mondják ezen kút építőjének, és a' Sz. Irás' ezen szavait: „Praesens aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano” erre a' kútra alkalmaztatják.

A p r ó s á g o k.

Meg sem gondolhatni minő vakmerőséggel Old-Bromptonban a' Yorki Herczegnél éjjeli bétöréskor vitetett végbe a' rablás. A' Herczeg szobája mellett vala azon szoba, mellyben egy ezüst edénnyel megrakott láda volt. A' tolvajok zörgést hallottak a' Herczeg szobájában, azért kútsal belőlről bétsukták, és még egy nehéz nyugvó széket is tettek az ajtó eleibe, úgy hogy a' Herczeg bészárva volt. Azonban még is úgy látszik, hogy munkálkodásaikban háborgattattak, mivel az ezüst edényeknek tsak egy részét vitték el, és némelly eszközöket találtak a' szekrény mellett, mellyeket ennek feltörésére használtak.

Más az (azt mondják a' Braminák) gonosz emberrel társalkodni; más az ollyanokkal, kik se gonoszok, se erköltsösök, más erköltsösökkel. A' víz tsep, melly tüzes vásra esik tüstént megemésztetik, és elenyészik; az, melly valamelly levélre, vagy virágotskára tseppen ragyog ugyan gyöngy gyanánt, de még is belsőképpen tsak víz marad; az a' tsep pedig, melly véletlen valamelly nyitva lévő tsiga házba esik, valóságos gyöngyé válik.

Mint Korona Herczeg, és még Királyságának első esztendeiben is felettébb ked-

velte II-dik Fridrik Burkus Király a' majmokat, és többeket tartott a' szobájában, melyeknek külömbféle öltözeteket, és tulajdon neveket adott. Emlékezetre méltó dolog az, hogy ezen állatok egyedül tsak a' Király szavára, és parantsolatjára hajtottak, ellenben az Udvari szolgálktól éppen nem féltek. Későbbi esztendejében a' Király majmok helyett kutyaikat tartott, talán mivel most a' hívség kedvesebb kezdett előtte lenni az együgyű majmolásnál.

Rejtett szó:

Három tagom, de több ékes
Szíнем tűnik szemedbe;
Első is, a' második is
Zárt hely, jól vedd eszedbe:
Köz betűm két felé is jár;
Mind a' kettő ostromot vár;
Amazt a' tsapodárok
Vívják, ezt a' dandárok.

Kováts T.

Jegyzet: A' 22-dik Számbeli Rejtett szó: Fűrés.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6:

(24.)

A' Moszkvai harangok.

A' nagy Iván' tornya mellette, (melly emlékeztető alkotmánya annak a' rettenetes éhségnek, mely 1600-ban Godunov üdejében uralkodott. Ez a' torony 8 szegletű, magassága $38\frac{1}{2}$ ölet tészen: teteje, mely finom arannyal gazdagon meg van aranyozva, 6 öl, és 1 sing magasságú. Ennek a' keresztjét Napoleon elrablotta, de midőn tár-szekerei elfogattak volna, ez a' ragadomány is vissza került) balfelől vagyon amaz épület, mely Philaret Patriárka üdejében készült, a' melyben 32 iszonyú nagyságú harangok függenek, ezek között vagyon a' híres Novogorodi harang is, mely „népöszvegyűjtőnek” neveztetik. Vá-lójában a' lélek Istenhez való felemelkedést érez magában, midőn Husvét éjtszakáján a' legmélyebb tsendességben ezen harangok kongása által Creml Meg-Váltónk' feltámadását hirdetni halja. Legnagyobb ezek

között a' „Menybemenetel” harangja, melly 1271 mázsát nyom, és Boadanov híres mester ügyes fortélja által helyheztesztetett a' mos'ani függő helyére. Ez a' harang I-ső és III-dik Péter, I-ső Pál, I-ső Sándor Tsászárok, I-ső Katalin, Petrovna Erzsébet, II-dik Katalin, és Alexejevna Erzsébet Tsászárnék', úgy nem külömben az egész mos'ani Tsászári Házhoz tartozók' képeivel felvagon ékesítve. A' felírás emlékezetbe hozza az 1812-diki szomorú esetet. A' Nagy Iván tornyánál találtatik az eddig ismert harangok között a' legnagyobbik. — 1817-kig, a' mikor ezen harang tisztításakor két felírást födöztek fel, öntésének üdejéről külömbbféle vélekedések valának. Az egyik felírás azt bizonyítja, hogy Michailovits Alexei Czár' parantsolatjára 1054-ben öntetett, és a' nehezsége 2542 mázsa légyen, továbbá ezen felírásból azt is láthatni, hogy 14 esztendeig nem használtatott, ettől az üdőtől pedig egész 1701-ikig harangoztak vele, mikor Junius 19-ikén Kremlben nagy tűz támadván megrongáltatott, és 1731-ikig megnémúlt; — a' másik felírás pedig azt bizonyítja, hogy Ivanovna Anna Tsászárné' parantsolatjára még 636 mázsa harang-éercz hozzá adatván újra öntetett. Ez az óriási harang, melly már sok esztendőktől itt mélyen a' földbe lesüllyedve áll, látszik, hogy ugyan ott öntetett. Magassága 20 láb és 7 hüvelyk, átmérője 22 láb 8 hüvelyk, nehezsége pedig 3178 mázsa avagy 10,000

Pud. A' köre félannyival nagyobb mint az Erfurti, és $\frac{1}{3}$ nagyobb mint a' Pekingi harangé. — Kár hogy a' földön fekszik, és nem harangoznak vele. Így láthatni hogy az ágyú és harang-öntés mesterségben meghaladták az Oroszok az ő tanító mestereiket.

A' Persa Király' Palotája Ispahanban.

A' Királyi Palota erős, és magas kőfallal vagyon körülvéve, mellynek köre közel 3 Angol mértföldet téssen. A' Chehel Sitoon, a'vagy az úgy nevezett „negyven oszlopos” Palota, egy iszonyú nagy négyszegű térségnek közepén vagyon, mellyet számtalan tsatornák keresztül metszenek, és különbbféle arányba ültetett legszebb előfák ékesítenek. A' Palota fő oldala előtt vagyon egy négyszegletű víz-medencze, mellynek tulsó széléről a' fényes palotát szebben lehet meglátni, mintsem a' legválogatottabb szavakkal leírni, vagy a' leggyakoroltabb mester etsetjével lerajzolni. A' kert felé helyheztetett Elő-palota nyolczvan oszlopokon nyugszik, mellyek tükrökkel tetőtől talpig kívannak rakva; és mivel az üveg több helyet foglal mint a' fa, azért is bizonyos távolságból úgy látszik mintha az oszlopok egészen üvegből volnának. Minden oszlopnak márvány talpa vagyon, melly négy orosz lányokon áll. Az Elő-palota' legbelsőbb falai hasonlóképp tükrökkel vannak

felékesítve, és ezek olly rendesen elhelyeztetve, hogy az egész épület üvegből lenni látszik. — Igen tündöklenni kellett ennek a palotának, míg új volt. — A' födele arany virágokkal vagyon kirakva, mellyek még most is igen fénylenek. Kívülről a' Palota előtt nagy ernyők vagynak, mellyeket a' naphévség' mérséklése miatt leszoktak eresztetni.

Hogyan lehet óltsón, és jól külömbféle gyümöltsöt befőzni? — A' Gazda-asszonyok' számára.

A' Journál de conoissances usuelles' et pratiques' az 1826-diki 56-ik számban azt javasolja, hogy ha almát, körtvélyt, és más gyümöltsöt befőzni akarunk, ezeket szeletekre fel kell metélni, és apróra tört czúkkal a' mint akarjuk jobban, vagy kevesebbé békíteni, ezután szeletenként fazékba egymásra rakni, a' fazekat pedig sütő-kemenczébe tenni, minekutánna a' kenyér kivétt; vagy bográtsba helyeztetni, mellyben annyi víz vagyon, hogy a' fazék el ne merülhessen, és addig a' vizet forni hagyni, míg a' fazékba lévő gyümölts-szeletek porhanyók nem lesznek, ekkor a' fazekat kikell venni, és száraz helyre eltenni. Az így elkészített gyümölts igen különös jó ízű minden süteményekben. — Ha pedig valaki málnát, szamóczát, ribiszkét

(tengeri szőlőt) 's t. e'f. akarna befőzni, ezeket addig kell főzni, míg kása formák nem lesznek, és akkor sütő kemenczébe tenni, és ott hagyni míg megsűrűdik. Ezen ősztő befőzés - mód bizonynyára a' házi gazdaságban sok hasznot hajthat.

Az Egereknek a' gabonától, és más élelmektől való eltávoztatásáról.

Macdonald Úrnak Selapében már néhány esztendőttől fogva az egerek igen sok károkat tettek, nem tsak gabonáiban, hanem még más élelmeiben is. E' végre az a' gondolat ötlött eszébe, hogy talán vízi-mentával (*Mentha aquatica*) lehetne őket elkergetni, azért is próbát tett, és gabona rakásának tetejére ezen növény' néhány leveles ágait tette, és gabona rakásai sérelem nélkül maradtak. Ugyan ezt próbálta a' sajttal, mellyet az egerek örömet, és igen gyakran látogattak meg, és a' fellyebb említett vízi-menta leveleinek hasznát tapasztalta, de továbbá tapasztalta azt is, hogy mindegy, akár zöldek, akár szárazak legyenek a' levelek.

Drummond Tamás Kőszén-ásó.

A' Durhami Grófság' Angliában Kőszénbányájában mostanság mint közönséges Bá-

nyász dolgozik valami Drummond Tamás nevű, kit Drummond James Perthi Gróf maradványának tartanak, ki Cullodébe a Praetendensekhez adta magát, és a szerentsétlen ütközet után élete megtartása végett elbujdosni kényszerítettetett. Több vagyonos személyek néhány száz font Sterlinget ajánlottak Drummond Tamásnak segítségül, hogy származását megmutathatná. Nem is szenved kétséget, hogy a Parlamentom végzése által alávaló köszén bányászi állapotjából Perthi Grófságra ne emeltessék; továbbá az is hihető, hogy ezen Pair familia' ősi jószágait is vissza fogja nyerni.

A gyümölcstfák virágának elhullása ellen való szer.

Ha a gyümölcstfák virágzása üdejében a gyökérnek nem elegendő nedvességet ad a föld, akkor szükséges a fa körül $1\frac{1}{2}$ lábnyi mélységű gödröt ásni, ebbe 3—4 akó vizet önteni, és a gödröt ismét a kiásott földdel betölteni. Ezen mostanában nyert nedveség által a virágok gyorsan nőnek, és ezen okból a férgek tojásaikat a virágokba nem tehetik. Továbbá ezen bánásmód által akadályoztatik az éretlen gyümölcs' lehullása is.

Az öntött-vasból készült új fazekak³ használásáról.

Melly nagy hasznúak légyenek az öntött vasból készült fazekak, minden Házigazda tudja, azonban ezek' használásától sokakat elijeszt az, hogy ezek az edények új korokban fekete festékjüket eleresztik, és a' bennök főtt eledeleket megfeketítik. Ezen hibának megjavítása végett javasoltatik: hogy az új öntött-vasból készült fazék töltessék tele vízzel, melybe zsíradék kevertessék; ezután a' fazekat a' tűzhöz kell tenni, és addig ott hagyni, míg a' víz egészen kipárolog, és csak a' zsíradék marad meg; ez által az új fazék olly haszonvehető lesz, mint akár melly ő fazék.

Chinai mód törött Porcellánt össze- ragasztani.

Erre a' végre szükséges fejer tsillámló üveget (Flintglas) 5—6 minutáig folyó vízben főzni, ezután porrá törni, és tojás-fejérével kövön nagyon össze keverni. Ezen ragasztó szer által a' törött darabok olly erősen össze foglaltatnak, hogy az edény máshol előbb eltörik, mint a' ragasztásnál.

A p r ó s á g o k.

Egykor az esztendei katoná vizsgálatánál Fridrik Király egy Tisztól kérdé:

mi lenne a' neve? A' Tiszt megfelelt a' Király kérdésére, mellyre a' Király azt mondá: „Kend nem nemes ember!” „Felséges Király! mondá egész hideg vérűséggel a' Tiszt, második Rudolf Császár tíz Mark tiszta aranyat rendelt büntetésül annak, a' ki nemességemet kétségbe hozni merészelné”. Alázatos szolgálja! felele a' Király, most nints pénz nálam, és evvel tovább nyargalt.

Bizonyos Herczeghez hívatott egy Orvos, kit a' Herczeg imigyen szólíta meg: Orvos Úr nehezen használhatom az Urat, mivel másra nem akarom bízni magamat, mint ollyanra, a' ki már harminczat a' más világra küldött. Nékem tsak még egy hibázik felele az Orvos mivel már általam 29 lett a' másvilág' polgárává. Annál rosszabb felele a' Herczeg, mivel nintsen kedvem harminczadiknak lenni.

Rejtett szó:

Angyali név; — de kezdete
Tsak a' ludak' nótája;
Kellemetes végezete,
Tsak a' Török fitymálja.

Eö. L.

Jegyzet: A' 23-dik Számbeli Rejtett szó: Szivárvány, szív, vár.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(25.)

A' Gyümölts-hozó Ősz.

(Eredeti Magyar Versezet.)

Mostanában készült el Ferenczy Jósefnek ezen versezete, Petrózai Trattner Mátyás' betűivel: de a' Költeményt, a' mint elő szava jelenti még tizenhat esztendő's korában készítette, fiatal tüzetől gerjesztetvén Csokonaival való vetélkedésre, a' ki Kleiszt szerént a' Tavaszt remek módon fordította, és a' Dorottya nevű mulatságos Költeményében a' farsangi vigságokat elevenen leírta. A' vetélkedésre való gerjedés mindenkör nemes tüzet mutat az ifjában, mellyet elfojtani sokszor igen káros volna, mert tudjuk, hogy több nevezetes Tudósok már gyenge ifjuságokban az írásba édesedvén szüntelen való tanulás és gyakorlás által nagyra vitték írói tehetségöket. A' jelenvaló versezetnek írója mit tett, és minő reménységet nyújtott jövődőről, azt a' kedvtöltésben gyönyörködő olvasók határozzák

meg. Mi itt mutatóban az ős beérkezésének következését közöljük:

Gyümölts termő ős! te raktad meg
Régen Édennek is fáit,
'S drága gyümöltsiddel adtad meg
A' Paraditsom' pompáit.

Te voltál legelső kezdete!
A' Teremtéskor' üdőknek;
Ki új forgását is kezdette
Kezdetben az esztendőknék:

Most is az ember rád édesen
Emlékezik, 's tapasztalja;
Jóvoltod hogy melly bővségesen
Szükségit mind kipótolja.

A' fejér Gohér megzsendülvén;
A' Barna setétülni akar;
Köz'tök Király - színnel derülvén
A' szagos Pankota, 's Bakar,

A' Hárs-levelű át világlik
'S Kristály - szint ver a' vesszőkre;
A' fekete Dinka barnállik,
'S árnyéket sző a' tőkékre.

A' fejér piros, és kékellő
Hemény szemű Ketske-csecsűk;
Hosszas, 's édes Sombolyom-szólló
Soká állnak, 's tartós becsűk.

A' sűrű kis szemű fekete
Bogár - színnel fénylő Purcsint;

Tökéin tarkán egyvelgette
A' tapadt méz-ízű Furmint;

És Furmintnál még levesebb,
Aszszúnak, vagy Máslásnak szánt
Ritkásbb fürtű, fainabb 's édesbb
Nectárú drága Balafánt.

'S a' ragadós czúkkal kente,
Szeplős gerezdű Muskatal
Orrunkba ütvén, mint Nepente
Illatja — melly finom ital!

Tán a' régi pogány Istenek'
Csészéjékbe, ezt öntözött
Hébe; hogy jobban örvendjenek
Egi vendégségek között.

Persiai Kereskedés.

Per'sia' fontos kereskedéséről az Európaiak még igen hiányos ismérettel birnak. A' Konstantinápolyi kereskedők igen járatlanok a' Persa' kereskedésben. Az Angol nemzet egyedül az, melly közvetetlenül Persiával kereskedik, és kivált a' Per'sia öbölben fekvő Benderbuschir-i kikötő helyekben, a' hol portékáikat vagy készpénzért eladják, vagy selyemért feltserélik. Nagy kereskedés történik ottan. A' Nurus Ünnepe, mellyet Tauris-ban, Teherán-ban, szóval egész Persiában üllnek, az Európai Portékák' eladására legalkalmasabb idő-

pont; a' Vásár egy egész hónapig tart. Juniusban Szultanie-ben van a' kereskedés dívatban, mivel az esztendő' nyári részét itt szokta a' Schah eltölteni. Ez a' hely egész Per'siában egyedül az, hol a' portékákért kész pénzzel fizetnek, ellenben Tauris-ban a' kereskedés többnyire tserélés által megy véghez, kivéven az aranyból, és ezüstből készült Portékákat, mert ezek ott is kész pénzzel fizettetnek. Per'sia kap Konstantinápolyból selyem, arany, ezüst portékákat, és más Franczia miveket, mellyeknek bévásárlásáért Taurisból esztendőnként 300 kereskedők útra indulnak. Abbas Mirza Herczeg az ilyen kereskedésre minden esztendőben közel 20,000 Tomantot (88,000 Tallért) ad ki. Tiflis Tauristól mintegy 600 Verstnyire (86 német mértföld) vagyon; a' kotsik ezt az utat 20—30 nap alatt szokták megjárni, lóháton pedig 6—10 nap elég erre. Sok apró patakok, és kis folyók vágják az utat keresztül, és a' hegyes tartományokba való menetelt az essős üdők igen terhessé teszik. Egyébaránt az út bátorságos és mindenütt élelemre való lehet kapni. A' gyalog együtt utazók (Karavánok) 10 nap alatt mennek Taurisból Szultaniébe, holott lóháton ezt az utat három nap alatt meglehet tenni. Az Örmények Orosz Országból Tiflisen, és Gilánon keresztül mostanság 1,600,000 Rubelt érő Orosz portékát küldenék Persiába, melly többnyire üvegekből, vastag Musselinből, finom Czú-

korból, Nankinből, Posztóból, és t.e'f. áll. Az Asztrakániaiak a' tengeren túl fekvő Lenkorá-ba kereskednek, honnét a' portékákat Taurisba lóháton vitetik. Ezen helyen esztendőnként 10—12 együtt utazó társaságok jelennek meg Erzerum-on keresztül Konstantinápolyból. Így esztendőnként kap Per'sia 4—500,000 Tomansot, az az 17—2,200,000 Tallért érő Angol, és Franczia Portékát, mellyért ő készíttetlen selymet, Schalt, és Kermáni Kaschemirt, Dohányt, Indigót, és borsot ad. Szmirnából keveset hozatnak a' Persák, mivel ottan mindent készpénzzel kell fizetni. Esztendőnként 2—300 lovak Trebisondeből (Anatoliából) Taurisba üveg portékákat, hamis- és igaz porcelánt, és közönséges posztót visznek. Benderbuschir-ból kapnak a' Per'sák nád-mézet, Kávét, Indigót, finom Kartont, takarókat, és sok Angol Kartont. A' Portékák' ára, mellyek illy módon Teheránba, és Taurisba vitetnek, felmegyen 1 milliom Tomansra ($4\frac{1}{2}$ milliom Tallérra). A' szőr-kendők is Benderbuschir-on keresztül jönnek, mivel a' szárazon való út igen félelmes. Végére még Bagdádon keresztül is sok Angol, és Franczia portékák vitetnek Persiába, mellyeknek bötse 100,000 Tomansot (44,000 Tallért) téssen.

Adanson híres Fűvész.

Ez a' nagy elméjű, de szerentsétlen férjfiú született Aix-ban, a' honnét igen ko-

rán kiköltözött. Midőn Napoleon a' Francia Kormányt kezébe vette volna, Páris szomszédságában igen nagy szegénységben élt. Erről tudósittatván Napoleon tüstént 3000 Francot küldött néki, azon ígérettel, hogy minden esztendőben ilyen summa fog néki járni; de a' szegény tudós az első esztendőben már meghalt.

Tavoy Tartomány isméréte.

Tavoy egy azok közül a' három tartományok közül, mellyeket a' Birmánok a' mostani béke kötés szerént az Angoloknak által engedtek. Ez a' tartomány Jih-től délre, Tenasserimtől pedig keletre fekszik, Keleti határát teszi Henga vize; felosztatik 68 kerületre, és 20,000 lakost számiál. A' tartomány' mivelt része közel $2\frac{1}{2}$ □ német mértföldet téssen, a' többi erdőkkel, és bokrokkal van benőve. Továbbá a' tartomány dombos, vizekkel bővelkedő, azonban termékenyebb Mergui-nál, és egyedül tsak mivelő kézre vár. Nyugoti részében Bors, Areka nevű Thea, Cardemomus 'st. a'f. terem, azon fellúl igen sok, és jó épületre való fa taláztatik itten. Házi állati között leghötsösebb a' bival. Erdeiben vad elefántok, farkasok, medvék, vad-disznók taláztatnak. Bővelkedik mindennemű gyümöltsel. Földje az Európai növényeknek igen kedvez.

Természeti Tsuda.

A' változó Tó Orosz Országban.

A' Tarnavai folyótska, melly Kitoyrod-nál a' Dniesterbe ömlik, keresztül folyja Podoliai Kormányzéknek Uschützke nevű kerületjét, Tymna falutól egész Dunajaviecz-ig. Folytában Tymnától néhány verstnyire (11,740 lábnyira) tavat tsinál, mellynek hossza 1 verstnyi (3,480 láb) szélessége pedig 750 lábnyi. Ezen helyen a' víz 7 esztendeig megmarad, azután pedig lassan lassan fogyni kezd, és egy hónap alatt az egész víz elenyészik. Ekkor a' Tarnavát néhány mértföldnyire alább lehet látni. A' tó' feneke igen könnyű, és porhanyó földből áll, melly okból az első két esztendőekben nem lehet egyebet belé vetni árpánál, kendernél, és Török-búzánál; a' harmadik esztendőtől fogva pedig egész a' hetedikig minden vetemény igen szépen tenyészik. Az első esztendő elfolyása után ismét megjelenik a' víz, és más helyen szinte olly szélességű, és hosszaságú tavat tsinál mint az előbbi volt. Ezen változást már emlékezetet fellül haladó üdötől észreveszik a' lakosok. A' Tymnai Uradalom hajdan a' veszedelmes útazásai által híressé lett Károly Nassaui Herczeg' birtoka volt; most pedig Sinavsky familiához tartozik,

A' vörös, vagy ősz hajak' feketére festéséről.

Először szükséges a' hajakat vízzel, és szappannyal minden izzadságtól tisztán megmosni, azután venni kell négy lat öszve tört zöld dió-héjat, apróra tört gal-
lest, és konyha-sót, mindegyikből egy la-
tot; fűzfa-szenet, és megszáritott Narants-
héjat, mindegyikből két latot. Ezt mind egy-
gyütt egy pint vízben addig kell főzni, míg
olly sűrű nem lesz, mint a' pép. Ezen pép-
pel reggel, és estve a' haját bekell kenni,
egy fertály óra után pedig ibolya-porral be-
hinteni.

Lorettói bötsös Vas-rostély.

Azon Vas-rostély, melly a' Lorettói Kápolnát előlről bészárja, 4000 keresztény rab-szolgák' vas-bilintseiből vagyon készít-
ve, kik a' Lapantói győzedelem' alkalma-
tosságával a' Török rabságból kiszabadít-
tattak.

Rejtett szó:

Van minden Huszárnak, van minden Ba-
rátanak;
De illyest a' Német emberen nem látnak;
Mégis megfordítva nints a' Szerzetesnek,
Lehet a' Huszárnak a' feleségesnek.

J e g y z e t: A' 24-dik Számbeli Rejtett
szó: Gábor.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(26.)

Moszkvának Klastromai, és Templo-
mai.

Moszkva' városában 21 Klastrom va-
gyon, melyek közül némelyek régiségök-
re, mások pedig a' bennök találtató régisé-
gek miatt emlékezetre méltók. A' Krisztus
megjelenésére szentelt Klastrom legrégibb,
mivel ez 1269-ikben építetett. Ez után kő-
vetkezik az úgy nevezett Tsudov (Tsuda)
Klastrom, melyet 1365-ben kezdetek épít-
ni, itt sok régi Orosz Fejedelmek' ham-
vai nyúgosznak. Ezen Klastromba záratta
Vasziljevits Vaszilji Nagy Herczeg Isidor
Metropolitát azon okból, mivel a' Római
Anyaszentegyházzal egygyességre akart lép-
ni. Továbbá emlékezetre méltó a' Gyertya-
szentelő Boldog Asszony' Klastroma, ez
1397-ben építetett Istenhez való háláadás-
ból, hogy Orosz Ország Tamir-Apak (Ta-
merlan) Tatár Uralkodó sanyargatásítól
megmenekedett. A' Krisztus Menybemene-

tele tiszteletére 1589-ben Donskoi Dmitrji' Hitvesétől , Eudoxiától építtetett Apácák Klastroma Kremlben. Ebben 35 megholt Nagy Herczegek', és Czárnék' Koporsói találatnak; itt vagyon Natalia Tsászárnénak Alexei Tsászár' 2-dik Hitvesének, I-ső Péter', és a' nép' Annyának Koporsója. Tsászári Férjének halála után ezen Klastromba vonta meg magát, itt nevelte legnagyobb szorgalommal Péter fiát az Orosz birodalom' alkotóját, és attyát. Az Andronius Klastromnak által ellenében, melyet Elek (Szent az Oroszoknál) Moszkvai Metropolita fogadásból építtetett, vagyon magos dombon az úgy nevezett „Simon” Klastrom, ez erős falakkal, és tornyokkal vagyon körülvéve; innét a' várost és az egész tájékat igen szépen meglehet látni. Az új „Megváltó” Klastromban függ egy 4000 fontos I-ső Pétertől öntettetett harang. A' Doniai Klastrom 1594-ben a' Krimi Tatároktól való megmenekedés' emlékezetéül építtetett, és nagy árnyékot tartó fáiert igen nevezetes. Az Apácák' Klastromaiban igen sok pompás halotti emlék jelek találatnak. A' Klastromok' épülete jeles mesteri mív.

Moskvában 263 templom vagyon, ezek között legjelesebb mind építésére, mind fényességére a' Sz. Basilius tiszteletére szentelt fő templom. A' Kápolnák között legisméretesebb, és legnevezetesebb a' Boldogságos Szűz Kápolnája az Iver-i Kapunál, ebben találatik Platon' Moszkvai Metro-

polita' kérésére II-dik Katalin Tsászárnétól igen gazdagon felékesítettett Boldog - Aszszony' álló kép-szobra.

Természeti , 's Mesterségbéli ritkaságok.

Kanadában Klinó-hoz közel nem régen egy igen emlékezetes tűneményt mutató forrást fedeztek fel, melly kősziklából eredvén nagy vízi medenczét tsinál, mellyen téli üdőben semmi jég sem találtatik; ellenben nyáron jéggel egészen bé van födve. — Ezt a' tűneményt láthatni Hazánkban is Torna Vármegyében Szilicze falutól nem messze találtató Ledniczei barlangban, melly a' nyári hév napokban tele van jéggel.

Glasgovban él valamelly Kid Márk nevű 54 esztendőös Muzsikus, ki 4 esztendőös korától fogva vak. Ez nem régiben Ő Felső-gének a' Királynak bémutatta egy 74 ágyús Linea-hajónak kisdéd mását, mellyet ő-maga készített. A' kisdédmás hossza öt láb, a' készítése igen mesterséges, és tökéletes. Ő Felsőge a' világtalan Mestert Peel Úr által megajándékozta, küldvén néki 20 font. St. és a' kisdédmásat is vissza adván, melly mostanában Glasgovban minden látni kívánnónak mutogatgatik.

igen meredek helyhez érkezett, melyre felmenni lehetetlen volt; ennekokáért bokrot ragadott meg, hogy ennek segedelme által magasabbra mehetne, de a' bokor kiszakadván, nagy bámulására mind a' bokor gyökerén, mind pedig az alatta lévő földben tiszta ezüstöt talált. Ezen találmányából megrakodván, haza ment, és ezüstjét kimosván abból éldegélt, valahányszor pedig kintse elfogyott, mind annyiszor ismét helyére elment, és magának elegendőt hozott: azonban barátja, és szomszédja Guania észrevévén a' fellyebb említett Gualkának gazdagulását, kényszeríté őtet a' titkok' felfödözésére; nem állhatván ellent Gualka barátja' kényszerítésének, őtet is magával a' titkos helyre elvitte, de mivel a' használás módját Guaniának megmondani nem akarta, ez megharagudván, az egész titkot tulajdon Urának Villaronte Spanyolnak, ki valamint Gualka, Porcoban lakott, felfödözte. A' felfödözés után tüstént rendelkezések tétettek a' bányák' műveltetése végett, és Gualka többé kénye szerént ezüstöt nem hordhatott.

A' Birmánok' élés-módja.

A' Birmánok napjában kétszer esznek, tudniillik: délelőtt, és estve, az eledeleket Siamscheri mód szerint készített vállútkban szokták az evők' eleibe tenni. Élnek ugyan

A' Sárga-répának Nád-méz, és Kávé helyett való használásáról.

Pohl Professor Úr e' f. e. a' Gázdasági Technológiáról írt híres munkája' 75 lapján előadja azon módot: miképp lehet a' drága nád-méz, és kávé helyett az oltsó sárga-répát használni? E' végre szükséges a' sárga-répát kockákra vagy szeletekre felmetélni, és megszárítani, — A' megszárított sárga-répára későbbben vizet kell tölteni, melly a' nád-méz részetskéket felolvasztván, magába veszi, azután a' vizet le kell önteni, és kipárologtatni szirup sűrűségig. Az így nyert szirup igen kellemes ízű, és minden sárga-répa szagtól ment. A' méztől megfosztatott sárga-répa darabokat ismét meg kell szárítani, és sokkal jobban lehet ezeket kávé helyett használni, mint azokat, melyekből a' méz még ki nem vétetett.

Potosi hegyben találtató ezüst-bányák.

Potosi hegyben, melly déli Amerikában vagyon, és mellynek aljában fekszik Potosi nevű város, az egész világban a' leggazdagabb ezüst-bányák találatnak. Ezen kimeríthetetlen bányáknak felfödözése következendőkép' történt: 1545-ben Gualka, némellyek szerint pedig Gualpa nevű Indus ezen a' hegyen eltévedett ketskéit keresvén,

ők is riskásával, de nem annyira mint a' többi Indus Nemzetek. A' riskása vörös mázozó tálakban tétetik a' familia' tagjai' eleibe, kik kalánnal onnét magoknak kimernek, noha a' kézzel való evést sem utálják. A' Tavoy-i lakosok az Európaiakkal közös asztalnál is esznek. Erős szeszes italokkal nem élnek; a' dohányzást azonban igen kedvelik; 2—3 esztendőes gyermekek már Czigarrával a' szájokba futkosnak. Némelyek szakállaikat nőni hagyják, a' mértékletességet követik, de a' társaságot nem kerülik, se az ártatlan mulatságoktól magokat el nem vonják.

Di Bramante Kápolna Rómában.

St. Pietro di Montorio nevű Barátok' Klostromának udvarában találtatik az úgy nevezett „di Bramante” Kápolna; melyet 1500-ban Austriai Ferdinánd, Spanyol Király azon a' helyen álíttatott fel, mellyen Sz. Péter, az Apostolok' Fejedelme, felfeszítetett. Ezen gyönyörű emlék-jel mivel a' régiség, 's üdők mostohasága miatt igen megrontsoltatott, Ő Császári Királyi Fő Herczagsége Rudolf Olmuczi Ersek, és Sz. Péter Templomáról neveztetett Kardinális, Galeffi Kardinálisnak 1000 Scudit adott e' régi emlék-jel' megkivántató újítása, 's felékesítése végett.

Elmés' Mondások.

Malebranche-nak tanátszlák némelly jó baráti, hogy irjon azon folyó-írások' kiadói ellen, kik őtet megtámadták. „Én nem „akarok czivakodni” felele a' Filozofus, „olylan emberekkel, kik minden hétben, vagy hónapban könyvet készítenek”.

Aristoteles' kérdeztetvén mitsoda különbség lenne a' tudós, és tudatlan között? azt felelé: a' minő különbség vagy az élő, és holt között. (Ezen tudós férjfiú a' tudatlant kép-szobornak, nem pedig embernek tartotta).

Bautru Franczia tudós a' tsap-házakat olyan helynek lenni mondotta, hol a' boldonságot palaczkokban árulják.

Midőn Berderod Pétertől kérdeznék: miért emeljük imádságainknál kezünket az egek felé, így felelt: annak megbizonyításául, hogy nem csak szájjal imádjuk az Istent, hanem munkálkodni is akarunk, mert e' kettő nélkül az Isteni áldásra számat nem tarthatunk.

A' böltseség' egész veleje, úgymond Epictetus, e' két szóban foglaltatik: Sustine, et abstine, (tűrj, és tagadd meg magadtól).

A p r ó s á g o k.

Egy megélemedett Angol a' tengeri atonákat verbuváló Tiszthez ment, és szol-

gálatját ajánlá. A' Tiszt reá tekint az öreg rekrutára, 's kérdi tőle, hány esztendő volt? Nyolczvan, felé az öreg; és ezek-közül ötvenet töltöttem el a' szárazon szolgáló katonaság között; de mivel itt ssmmi előmenetelt nem tehettem, eltökélém magamban még 50 esztendeig a' tengeren szolgálni, és ha még ekkor se találom szerenetsémet, kiállván a' szolgálathból, kétségbeesésből valamelly gazdag özvegy Ásszonyt feleségül veszek, 's hátra lévő napjaimat, házasságba fogom eltölteni.

L. Úr a' Játékszénből haza jöven kérdezett, hogy minő darabot játszottak? Ezen kérdésre az lett a' felelet: éppen akkor, midőn a' Játék-színbe menék, az eső annyira esett, hogy a' Czédulát eláztatá, és azért nem olvashattam.

Rejtett szó:

Minden test' külsőjén vagyok,
És én azt magasztalom;
A' vak engem nem képzelhet,
A' szemest is megtsalom:
Fő nélkül testben kell lennem,
Rúgó erő vagyon bennem.

K. T.

Jegyzet: A' 25-dik Számbeli Rejtett szó: Öv, vő.

A° halhatatlan emlékezetű Hunyadi János által 1452-dik esztendőben Vajda-Hunyadon építtetett Kastélynak Örvendezése, hogy Ő Tsászári Királyi Felsége Királyi költségén kegyelmesen megújíttatni méltóztott 1826-dikban.

Félre váramtól szomorú kesergés!
Félre a' gyászos zokogó sirással!
Háladást, és víg örömet zenegjen
Thália' lantja.

Mert keservemnek panaszit fülébe
A' Király, 's Erdély' Fejedelme vévén,
Veszni indúlt kőfalaim megújult
Színre hozatta.

Tornyaim, 's aggott fedelim kevélyen
Fénylenek; rajtok szelidült galambok
Játszanak; baglyok' huhogása megszűnt
Éjji setétben.

A' vidék gyásszát levetette ; 's imé
A' hegyek , mellyek köremet kerítik ,
'S mind azok , kik most falaimra néznek ,
Tapsokat ütnek.

Áldjuk a' ditső Magyarok' Királyát ,
Szíves és nyájas dalolással áldjuk ,
A' ki megnyitván Fejedelmi tárát ,
Szólla : Legyen meg!

Meg van : — új fényben ragyog a' meszes kő-
Szikla' felnyúló tetején jövendő
Századokban is soha nem halandó
Hunyadi' vára.

Ez Királyunknak mive , Nagy Ferencznek !
Nagy ; — mivel szélvész' veszedelmi közben
Bátor elmével lebegő hajóját
Partra vezette ;

'S a' midőn mások' Birodalma' részit
Nagy kevélységgel , 's hatalommal oszt'nák ,
Akkor Országit nevelé nagyobbra
Fegyvere' súlya.

Szent Szövetséget koronás Fejekkel
Bonthatatlankép' köte ; így azóta
Már közöttünk tsak mosolyogva Béke'
Angyala járkál.

Így emelkednek Haza - Védjeiknek
Oszlopok , 's a' már töredeзве lévőők
Mind megújúlnak. Nagyok ilyenekben
Elnék örökre.

'S meddig a' Nagy Hunyadiak' Nevének
Híreket zengik Magyarok dalokkal,
El Ferenczünknek Neve vélek együtt
Századokon túl.

Vajda - Hunyadon
Tordai Lengyel István.

Az okos német-kutya (Pudel.)

Néhány napok előtt Bétsben, most pedig Pozsonyban mutogattatik egy német kutya (Pudel), melly tsaknem minden hitelt fellülhaladó tudománya által a' nézőket álmélkodásba hozza. A' kutyának neve „Fido Savant” (hív okos), és következendő mesterségeket tud:

1-ször Minden német betűket ismér, és ezekből akármelley szavat öszve rak, ha a' szó tisztán, és hangosan kimondatik.

2-or Nagy betűkkel papirosra írt szavakat, minekutánna ezeket egy darab ideig figyelmetesen megtekintette volna, az előtte rakáson, 's öszvekeverve fekvő betűkből öszve rakja.

3-szor Ezen négy német szavak közül: Vater, Mutter, Sohn, Kind akármelleyiket kívánság szerint Deákra fordítja.

4-szer Ismér minden kártyát, és azok közül azt kihúzza, mellyet parantsolnak.

5-ször Mindegyikkel, a' kinek tetszik, kártyáz.

6-szor A' kártyán lévő szemeket megszámlálja.

7-szer A' szám jeleket isméri.

8-szor A' feladott summát egész 10,000-ig a' számjelekből össze rakja.

9-szer Valóban nagy álmélkódásra méltó dolog az: hogy tud összeadni, kivonni, sokszorozni, és elosztani.

10-szer Ezen szavat „Mama” igen érthetőképpen kimondja.

Mesterségei közül többeket mutatott September 22-dikén a' Pozsonyi érdemes publicumnak. A' kutya először ezen betűket x. és n. parantsolatra a' többi közül kikereste. A' H a n s nevet az előtte fél kártya formában fekvő betűkből össze szedte, és valahányszor egy betűt kikeresett, azt mindenkor a' nézőknek megmutatta. Tanító mesterével kártyázott; a' feladott számot: 1008, kirakta, és mivel a' szám jelei között csak egy Zerus volt, ezt először a' második, későbbben onnét elvévén a' harmadik helyre tette. — Ezen számokat $40+18$ össze adván a' Summát 58 kirakta, hasonlóképp 18-at a' 40-ből kivonván megmutatta, hogy 22 marad. A' szót M a m a értelmesen kimondotta. Végére mutattak néki aranygyűrűt, és a' Mestere parantsolta, hogy jelelné fel, mi lenne ez, és mindenek tsudálkozására ezt a' szavat „Goldring” kirakta.

Bogotai irtóztató Földindulás.

Junius 18-dikán éjjel igen rettenetes földindulás volt Bogotában (Kolumbia' fő városában), valamint ezt egy olyan tanú írja le, ki jelen volt. A' tudósító valamelly társaságban kártyákkal mulatván magát, 's éppen akkor, mikor az óra egy fertályt tizenkettőre ütött, az egész társaság földindulást érzett, de ez igen gyenge lévén, a' kártyázást folytatták. Azonban mintegy 20 minutum után olly nagy földindulás lett, hogy a' falak inganának, a' gyertya-tartók feldől-
nének, a' játszó asztal, a' székekkel együtt a' szoba egyik oldalától a' másikhoz hanyatnék. Lábon alig lehetett állni, és a' félelem akkora lett, hogy még a' szobából kiszaladni is elfelejtenék. A' szoba vakolatja nagy darabokban hullott a' szobában lévő' fejeikre. Egy tűkörnek leesése még jobban megijeszté a' társaságot, mivel azt gondolák, hogy a' háznak egy része roskadt le.

A' földindulás mintegy 40 perczenetig tartott. Vége lévén ezen rettentő tűneménynek, a' tudósítónk többi társaival kiment a' házból, és minden útszakat temérdek sokaságú emberekkel megtöltve találta, kik térden állva öszve tett kezekkel az egek Urának esedeztek. Az Országlószék' háza előtt való piacon sok ezer ember öszve gyűlve volt; láthatni lehetett itt asszonyokat, és férfiakat, kik úgy futottak ki házaikból, valamint az ágyokból kiugráltak tsak valami te-

ritőt vetvén magokra ; látni lehetett, mint szorították a' megijedt anyák mellyökhöz veszedelemből kiragadott magzataikat ; hal-
lani lehetett az atyák', és férjek' könyörgő szavait, kik hozzájuk tartozandók' számára szállásért esdekeltek ; sok asszony tsoportok egymást neveiken szállítva tudósították, hogy életben vagynak. Közönséges vala a' kétségbe esés. Senki se akart lakóhelye felé közelíteni, sok ezerek a' piaczkon töltöték el az éjjnek hátralévő részét.

Nagy volt a' kár, mellyet ezen ren-
gés okozott. Sok házak egészen öszve roskadtak ; mások a' fundamentomokig öszve hasadoztak. A' fő templomnak egyik oldala fenekétől egész a' tornyáig meghasadott. Illy nagy földindulást nem éreztek 1805-től fogva ezen földön az emberek. Legnagyobb szerentse az, hogy tsak három ember halt meg ; holott azon emberek, kik a' Carakási földindulást érezték ; és most Bogotában jelen voltak, azt erősítik, hogy a' mostani sokkal erősebb volt az akkorinál. Hogy most Bogotában több ember nem temtetett el az omladékok közé, annak tulajdonítják ; mivel Bogotában a' házak erősebben vagynak építve, mint Carakásban.

Egyiptomi Régiségek.

Azon régiségek, mellyek a' Francia Király' költségén Egyiptomban öszve sze-

dettek, Gabarre Durance hajón Havre-be megérkeztek, 's innét nem sokára Párisba fogják vinni, és ottan a' Louvre-be helyheztetni. Nem számlálván a' nagy emlék jeleket, száz ládánál több vólt régiségekkel megrakva a' hajón, úgy annyira, hogy ezekből állana a' hajó' egész terhe. A' nagy emlék-jelek között, mellyek kép-faragó kéz által készítették, találatnak 14—1800 mázsá nehézségűek is. Az Egyiptomi papyrus-on lévő kéziratok' száma 98-ra mégyen; közülök többek 15—20 lábnyi hosszaságúak, egy vagyon közöttök, melly szinte 40 lábnyi hosszaságú. A' görög írások is bötsőségek a' történetekre nézve; két papiros tsilag-vizsgálódási jegyzéseket foglal magában. Az írások között vagynak némelly töredéki Homerus Iliásának ugyan azon munkából, mellynek egy része Londonban vagyon. Találatnak ezen gyűjteményben 400 darab bronzból készült kép-szobrotskák, mellyek közül némellyek' szemei aranyból vagynak: 2 láb 7 hüvelyk magasságú Osiris kép-szobra. Több házi edények, szekrények. Fából 's elefánt-tontból készült több képek. Szám-talan külömbbféle földből készített edények; 11. Mumia több mumia-koporsókkal, mellyek arannyal gazdagon vannak felékesítve. Több halotti edények, és nagy számmal felszentelt apró képszobrok 's a' t. 28 kis kép-szobor, vagyon a' Thébai Királyi temető helyből kivéve, és a' Fáraók' 18-dik vagy 19-dik nemzetségéből származók' ne-

vével felékesítve. A' többi minden rangon lévő Egyptomiakat mutat, és külömbféle materiából vagyon készítve.

A p r ó s á g o k.

Két Hereskedő sokáig pörlekedett azon, hogy melyike lenne közülök elmésebb; minthogy pedig egymásnak engedni nem akarának, végtére azt mondá az egyik: én az Urat elébb eladom százszor, mint az Úr engem egyszer. Igen is, felele a' másik, mivel az Urért nékem tsak egy fillért sem adnának.

Londonban mostanság ezen név alatt „Atlas” megjelenik hetenként egy Újság levél, mellyen ez a' felírás vagyon: „on the largest sheet ever printed”: ez az eddig megjelent formák között a' legnagyobbik. Minden szám 8 levélből, avagy 48 sűrűn nyomtatott, tiz hüvelyknyi hosszaságú szeletekből fog állani.

M e s e.

Egy szemem van: de ezreket
Adhatok én te neked.

Te boldogúlhatsz ezekkel;
Másikat én hol veszek?

J e g y z e t: A' 26-dik Számbeli Rejtett
szó: Szín, ín.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(28.)

A' Moszkvai híres kézíratok' Gyűjteménye.

Moszkvának több jeles épületei között különös emlékezetet érdemel a' külső dolgokra ügyelő Tanács' épülete, mellyben számtalan, az Orosz birodalmat illető, oklevelek találtatnak, mellyekből írásra való tárgyaikat merítették mind Karamsin, az Orosz birodalom' hálhatatlan történetírója, mind más írók. Ezen írásbéli kints' fentartására Sándor Tsászár kommissiót rendelt, mellynek megparantsolá, hogy ezeket a' bötsös kézírásokat nyomtattatná ki, és valójában már több kötetek ki is nyomtattak. A' most említett kézíratok tárházat Nagy Péter' üdejében kezdték össze gyűjteni. Felvagyon ezen tárház ékesítve mind Orosz, mind más vidéki Fejedelmek' képeikkel, kik azt meglátogatták.

Az oskolák' kezdete Moszkvában.

Michailovits Elek Tsászár' Országglása alatt Rtistsev Orosz 'nemes' (Bojár) Moszkva' partján Klastromot építtetett, mellybe tudós férjfiakat meghívott, kik az ékesen szóllást, és Filozófiát tanítanak; fiának Feodor Tsászárnak kormányozása alatt, Sophia' segedelmével felálíttatott a' Zaikonospaski Oskola, mellyben az Orosz nemes ifjúság neveltetett, 's Görög és Deák nyelv taníttatott. Itt szerzett magának Lomanszov tudománybeli ismérteket, itt műveltetett ki Platon Moszkvának híres Metropolitaja, ki ékesen szóllásáért Orosz Chrysostomus-nak (arany szájúnak) neveztetett. I-ső Péter hozta be azon oskolát, mellyben a' tengeri hajókázásnál megkívántató tudományok adattak elő, és ennek leánya Erzsébet vala az, ki Moszkvában az első Orosz Universitas' talpkövét meg vetette Aprilis 16-kán 1755-dikben. Az Universitas' hatalma alá volt vetve az első Moszkvai játék-szín is. 1764-ben az orvosi Kar' hasznára II-dik Katalin parantsolatjából a' bonczolásra (Anatomia) alkalmas szoba építtetett az Universitasnál. 1767-dikben az Universitas fő kormányozójához intézett parantsolatjában azt rendelte a' Tsászárné: „Ha a' tudósok' vokasai valamelly kérdésben lévő tárgyról meg nem egyeznének, akkor kötelesek vélekedéseiket, ha a' fő kormányozó jónak találná, az Universitas'

elejébe terjeszteni". II-dik József Tsászár, midőn Moszkvában mulatott, gyakran a tanításokra elment, és kérte a' Tanítókat, hogy ötet tanítványaik közé írják. II-dik Katalin, ki maga is foglalatoskodott az Orosz Birodalom' emlékezetességének, és történeteinek öszve szedegetésében, meg parantsolá az Universitásnak, hogy az Orosz Krónikákból szednék öszve a' Birodalom' történeteit, és emlékezetességeit. A' Tsászárné tsak nem minden esztendőben új ösztönökkel buzdítá az Universitás' Tagjait. De még több hálával adós ezen Universitás Sándor Tsászár' jótévő kezének, ki azt havából új fényre emelte. Az Universitás' nagy palotáját ékesíti örök emlékezetet érdemlő helyre állítójának Sándor Tsászárnak márványból faragott mely - képe. A' Palota' egyik felén vagyon a' nagy 30,000 kötetből álló gazdag Könyvtár, és a' természet mind a' három (négy *) Országából öszveszedett ritkaságok' gyűjteménye, 's némelly Indus, és Mogol régiségek. E' mellett vagynak a' Fizikai, Chemiai, és Technologiai

*) Mostanság az egész természetet nem három, hanem négy Országokra osztják fel, t. i. az Ásványok (minerales), Növények (vegetabiles), Allatok (animales) Országára. A' negyediket pedig Atmosphaerium (Regnum) vagy Atmosphaeriának (levegőbeliek Országának nevezik). Ide tartoznak azok a' testek, mellyekhez hasonló természetűt mivel a' földünkön sehol sem találunk, ha tsak a' levegőből le nem esik, azért ott természetnek lenni állítatik; ilyen p. o. a' levegői kő (Aerolit) 's a' t.

készületekkel telyes szobák. Végtere va-
gyon az Universitas' második felállítója ál-
tal Lóder híres bonczolótól vett gazdag
anatomiai készületek' gyűjteményes szobája.

Hamuzsír készítése Vad - gesztenyé- ből.

Külömbbféle részszerént, igen jeles
tulajdonságokon kívül, lúg-sós tulajdonsá-
got is fődöztek fel a' vad - gesztenyében,
mellyet a' benne találtató sok hamuzsír
okoz. Bizonyára igen kevés növény ta-
láltatik, melly annyi hamuzsírral bővel-
kednék, mennyivel a' vad-geszténye. Újabb
Chemiai vizsgálódások azt bizonyítják, hogy
33 font megszáritott vad - gesztenyéből $\frac{1}{2}$
font hamuzsírt lehet kapni. A' külső tüskös
tokjának hamujából még több hamuzsírt
kaphatni, mint a' gyümölcseéből. Azért
olly szorgalmatosan kell felszedni, és meg-
száritani a' tüskös tokokat, valamint magát
a' gesztenyét. Minekutánna pedig megszá-
radt, hamuvá égetni, és a' hamut kilugóz-
ni, hogy így a' hamuban találtató hamu-
zsír a' vízben felolvadjon, és a' többi föld
részeektől elváljék. A' víztől pedig kipárol-
gás által választjuk el; tudniillik a' lúgot
addig hagyjuk a' tűznél, míg a' víz egészen
kigőzölög, ekkor a' hamuzsír az edény fe-
nekén megmarad. Az így nyert hamuzsír
elegendően megjutalmazza a' fáradságot. A'

vad-gesztenyéből, és annak tüskös boritékjából nyert hamuzsír sokkal tisztább, mint akármely más növényből, mivel kevesebb közép-sókkal vágyon öszve keverve. Azokon a' helyeken, hol hamuzsír-főzés nintsen, a' vadgesztenye-hamut lúgnak lehet használni, és igen jó, mivel erős, és a' fejér ruhát szépen megtisztítja.

Jegyzések a' Kinaiakról.

Termetökre nézve szép növések vágyon, serények, vitézek, kivált ha tréfából verekednek; de mihelyest a' tréfa valósággá változik, félelemtől, és rettegéstől körül vétetvén, szaladásban keresik bátorságokat. Ifjú korokban gyakorolják magokat 100—150 font herhek' emelésében mindaddig, míg az említett terhet kinyújtott karokkal fejökre fölé nem emelhetik. Értik azt a' mesterséget, miképpen kellessék a' húsokat megmerevíteni, ezt ők hús megkeményítésnek nevezik. Birkozásban nagy hasznát veszik ezen fortélynak, mivel az ütésnek kitett test-részen a' húst megkeményítvén, az ütest kevesebbé érzik, mint az, a' ki üt.

Mindazonáltal ezen testi gyakorlások semmi bátorságot sem öntenek beléjük. Igen rossz hadakozók, minden nemzettől, melyet vagy megtámadnak, vagy a' mellytől megtámadtatnak, meggyőzetnek. Eggyetlen egy városok sem álhatna ki három na-

pi ostromlást. Minden váraik gömbölyűk, alatsonyok; a' vár' falai vékonyok, a' lövöldöző vár-nyílások egyenetlenek, és olly kitsinyek, hogy az ágyú helyheztesét váltóztatni nem lehet: egy általjában egész pattantyússágok minden készülleteivel egygyütt nem másra való, tsak ünnepi, 's tiszteletbéli lövöldözésre. A' puskáikat most is égő kanócczal sütik el, elsütés közben pedig mindenkor ábrázatjokat a' puskától elfordítják, ha azt a' czélfelé arányozták.

Napoleon Tsászár, és az öreg Hajós-legény.

A' Boulogne-i táborozáskor (1805-ben) Napoleon Tsászár több Indsenér tisztektől kísértetvén, bizonyos napon a' tenger' partjára sétálni ment. Itt sétált gondolatokba elmerülve egy öreg hajós-legény is, kinek gondolatjai noha olly fontosok nem valának, mint a' Tsászáré, mindazonáltal sem a' Tsászár', sem annak követő' beszédire nem ügyelt, sem általok gondolatjaiban háborgatva lenni nem látszott. Beszéd közben Napoleon kivevé zsebjéből arany pikszisét, és felnyitá; erre az öreg hajós-legény bátran magát a' Tsászár előtt meghajtván, minden szó, vagy kérdés nélkül otromba, 's szennyes újjaival tobákért nyúlt. „Mi a' manó! felkiált bámulva a' Tsászár, ez a' pajtás is tobákkal él”. Erre az öreg hajós

annyira megrettent, hogy ijedtében a' tobákot újjai közül kihullatná, és számtalan mentségeket előhozott. Napoleon a' pikszist ismét bészárván a' megijedt hajós-legénynek ajándékozta ezen szavakkal: „Ime derék ember! mivel szereted a' tobákot, vedd a' pikszist is.

Megmenekedvén a' félelemtől, és a' Tsászártól megajándékoztatván sietett a' történetet társainak elbeszélleni. Rövid idő múlva minden hajós-legény tudta mi történt, mindegyik kívánta a' Tsászártól ajándékozott pikszist meglátni. Ezen eset által Napoleon a' hajósok' szeretetét jobban megnyerte, mintha fizetésöket hat hónapra megkettőztette volna.

A p r ó s á g o k.

Hálában a' tanulók száma e' második fél esztendőben 1170-re mégyen (tehát 100-al több mint első félesztendőben). Ezek közül 830-en tanulják a' Theológiát, 214-en a' Törvényt, 65 az Orvosi tudományt, 52-en pedig a' Philosophiát.

Havannahban Cuba szigetén (Nyugotíndiában) az Orvosok ama rettenetes pusztító sárga hideglelést jéggel gyógyítják, melyet a' betegnek minden tagjaira alkalmaztatnak, és pedig, mint a' tudósítá-

sok bizonyítják, egy átaljában igen szeren-
tsés következéssel.

E' folyó esztendő első három hónap-
jaiban Párisban a' szegények számára a' jó-
tevőktől bėjött ajándék 1,223,050 Frankot
tészen, ezen summához néhai Mária' An-
tonia' Királynénak Boulard nevű Komor-
nikja, ki nem régiben halt meg, 1,161,000
Fr. adott.

Augustus 14-dikén estve, Rigában igen
ritka tűnemény; tudniillik Hold-szívárvány
látszatott.

M e s e.

Fejem nintsen, mégis van szám;
A' fülemről szoptatok;
Mindenféle színű ruhám,
Tsak hasámon állhatok;
Lefülelnek, úgy itatnak,
Hortyogva alá dülök;
Nem szóllok már, bár mozgatnak;
Az árnyékon hűssülök.

Eö. L.

Jegyzet: A' 27-dik Számbeli Mese:
Félszemű mák-áruló.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(29.)

A' Marmotta.

Hazánkban a' Szepesi havásokon a' vad-ketskén kívül találtatik még egy bizonyos szoptató állat' neme, melyet Marmottának nevezünk (Mus alpinus a' régiéknél; Marmotta alpina Blumenbach szerint). Ezen állat minden kártékonyság nélkül lakja a' terméketlen, és a' vad-ketskén kívül minden más állatoktól elhagyatott kősziklás vidékeket, 's gyakran az utazót ebben a' borzasztó pusztaságban felvidámitja sívítása által, jelt adván, hogy ott is élő állat lakik. — Szabad, és vad állapotjában csak fűvel él, melly az esők miatt mindenkor tiszta, és fris. Tavaszkor és nyárban egész őszig, míg a' marha a' havasi réteken legel, a' kőszikla hasadékokból ki nem jön, mivel ott is elég eledelt találhat. Azonban ősz elején, midőn a' marha ezeket a' legelőket elhaggya, és mindenütt tsenlesség uralkodik, számoosan találhatni őket

az alsó fűves tájékokon. Hihető, hogy ekkor bagoznak, mivel nyár elején már kölykeznak. September vége felé, és October elején, mikora' hideg nevedetni kezd, a' kősziklákban lévő lyukaikba elrejtik magokat, mellyekben még nyáron alkalmasot fekvést készítettek szénából. Egész télen által alusznak, nem tudván, valjon felébredt-e őket a' következő nyár? Alvások előtt lyukaik' nyílását olly ügyesen betsínálják, hogy, ha tsak a' lakások bizonyosan tudva nintsen, igen nehéz őket megtalálni. — Hajdan számosabban találtattak, mint mostan. Számok' megkevesedését okozza a' lakosoknak utánnok való törekedése, kik nem tsak puskákkal leselkednek életök után, mikor ősszel a' havasi réteken futkosnak, hanem még télen sem hagyják békével aludni, mivel nagy fáradsággal a' megmerevedetteket kiássák lyukaikból, és megöldösik. A' Marmottának húsát a' lakosok megeszik, bőrét, és zsírját eladják. Bőre ugyan nagy bötsben nintsen, mivel tuskos a' szőre, belsőjét pedig a' kövérségtől jól megtisztítani nem lehet. Ellenben a' zsírja nagy bötsben tartatik, és igen kapós a' görtsök, és zsibbadások ellen tapasztalt haszna miatt. A' vadászok közönséges orvosi szernek tartják minden külső és belső nyavalyák ellen, míg azok el nem hatalmaztak; ha tehát valamelly beteg ezen zsírt használja, és könnyebbülést érez, az illyen esetet egyedül a' zsír' hathatós orvosi erejének tulajdonítják.

Az Angol pázsit.

Niemeyer Hállai Professor Úr bizonyítása szerint, semmi sem haladja fel az Angol pázsitnak szépségét. Simond az illy pázsit neveléséről maga vele való bánását közölvén ezeket mondja: Először szükséges a' földet mennyire lehet megegyenesíteni. És göröndöllel (cylinder) a' megegyenesített gyöpös földet lenyomatni. Ezt a' munkát legjobb tavaszkor elkezdni, mivel ekkor a' föld már a' téli 's tavaszi nedvességek által jobban leülledett, és még is alkalmas az egyengetésre. Ha a' fű megmohosodik, szükséges az illyen mohos fűvet hamuval, vagy ganéjjal megtrágyázni, de ezt igen ritkán kell tselekedni, mivel nem kívánjuk, hogy illyen helyeken vastagon, és magosan, hanem vékonyan, és alacsonyan nőjön a' fű. Az illy pázsitot szükséges minden héten egyszer learatni, vagy inkább lenyírni. Meleg, és nedves nyárban minden héten kétszer szükséges, száraz nyárban pedig elég, ha minden hónapban egyszer nyírjuk le a' pázsit fűvet. Mikor a' fűvet learatjuk az üdőnek nedvesnek, a' sarlónak pedig igen élesnek, jó laposnak, és széles élűnek kell lenni. A' göröndöl közönségesen öntött vasból vagyon, melly belőlről üres. A' gyalog göröndölnek átmérője 18—20 hüvelyknyi, hossza pedig $2\frac{1}{2}$ —3 lábat tészén, és közel 500 fontot nyom. Azon göröndölök, mellyeket lovak

vonnak, kétszer, vagy háromszor nagyobbak az előbbieknél. — Eddig Simond. Eből kitetszik, mi módon lehet a' gyepet kívánt tökéletességre vinni. — Niemayer Úr azt bizonyítja, hogy az Oxfordi Collegium' kertjében, midőn az ilyen pázsiton sétált volna, úgy képzelte magának, mintha legszebb zöld bársonyból készült szőnyegen járt volna.

A' Nagy Britanniai Parlamentum' Tagjai.

Minthogy igen közel vagyunk azon idő, mellyre az új Parlamentum össze hívatott, azt gondoljuk, hogy nem kedvetlen dolgot fogunk tselekedni, ha ezen Nagy Britanniai Ország' gyűlése' (Parlamentum) tagjainak lajstromát T. Olvasóinkkal közölni fogjuk.

A' Parlamentum két házból (Hammer) áll, úgymint a' Pairek, vagy felső, és Deputatusok', vagy alsó házból.

A' Pairek' házában következő tagok vannak: Angliából 6 Királyi házból származott Princz, 19 Herczeg, 16 Marquis, 103 Gróf, 22 Vice Gróf, 143 Báró. Így tehát a' felső házban összesen 311 született Pairek vagynak.

Skócziából minden Parlamentum ülésre a' Skocziai nemesektől 16 küldendő Pair választatik.

Irlandból az Irlandiai Nemeseiktől választatott 28 Pairek, kiknek tisztségek holtig tart, küldetnek az Ország-gyűlésre. Világi Pair vagyon öszveségesen 355; Angol Érsek kettő, Angol Püspök 24, Skocziában nintsenek Püspökök. Az Irlandi Püspökök' képét viselő 4 Püspök. A' papi Pairek öszveségesen 30. Így tehát a' felső ház' tagjainak egész száma 385-re megyen.

Az alsó ház 513 Angliai, 45 Skocziai és 100 Irlandi választott tagokból áll. Noha a' Parlamentum tagjai 7 esztendőig egy folytában megmaradhatnak, mégis ritkán hallatik, hogy az illy Parlamentum természetes halállal kihalt volna, (valamint ezt az Angolok mondják), igen kedves tselekedet volna a' Királytól, ha a' Parlamentum tagjait az ő küldőiknek vissza küldené. És valójában az utolsó Parlamentum vala a' hetedik azóta, hogy Irland Nagy Britanniával öszve vagyon kaptsolva, melly e' századnak elején történt; azonban egyáltaljában minden Parlamentum $3\frac{1}{2}$ esztendőig tartott (az az a' Parlamentumi Tagok' hívatala).

A' vörös, vagy sárga réz edényekben készült étkek által történhető megétetés ellen.

Sokszor vigyáztalanságból, sokszor gonoszságból megtörtént, és megtörténhetik,

hogy a' vörös vagy sárga réz edényekben készült eledelek által, egész familiák, és társaságok megétedjenek. Annak okáért szükséges az ilyen edényeket jól beónoztatni fejer-ónnal, és minden héten megvizsgálni valjon nem esett, vagy karczoltatt-e le a' fejer, ón. Továbbá nagyobb bátorság' okáért, nem kell az étkeket, kivált ha savanyúk, ezen edényekben hagyni meghidegülni. Azonban, ha ezen előhozott óvás-módok akármelly okból meg nem tartatnának, és szerentsétlenség következnék, akkor bizonyos Franczia Orvos' javallása szerint legjobb a' megétedve lévőeknek tojás fejerét vízben feleresztve inni adni. Maga a' javasló Orvos Úr véletlenül egy pohár erős gálicz-követ megivott, alig hogy ezt megitta, nem sokára az életének végét hirdető kegyetlen fájdalmak megjelentek. Ezen veszedelmes állapotjában egy pohár vízben 6 tojás fejerjét feleresztve megivott, és a' szörnyű fájdalmak tüstént elenyésztek, mellyre hányás következett; a' hányás után addig folytatta a' bevezést, míglen a' megétedésnek minden veszedelme eltávoztatott volna.

Hogyan lehet a' Spárgát úgy eltartani, hogy télen haszonvehető legyen.

E' végre szükséges tavaszkor a' legszebb Spárga szálakat kiválogatni, tisztán minden földtől lemosni, és ruhával ügyesen

megtörülgetni. Ugyan ezen időben lisztet, vagy korpát egy kevés sóval öszve keverve kell a' tűzön megpirítani. Ezen száraz keverékkel mintegy négy újni vastagságra azon edény' fenekét, mellybe a' spárgát rakni szándékozunk, be kell hinteni, (az edény olyan legyen, hogy a' levegő belé ne hathasson), ezen ágyra szépen egymásmellé kell rakni a' megtörült spárga szájakat, erre $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi vastagságra kell a' száraz sós liszt keverékből hinteni; erre pedig ismét egy sor spárgát, és így mind addig, míg az edény meg nem telik. A' legfelső rendet szükséges a' száraz keverékből tenni. Ez meglévén felolvasztott faggyút vagy zsirt annyit tölteni, hogy az egész hordó fenekét befogja; az után pedig bekell az edényt fenekelni, és száraz helyre eltenni. Az így elrakott spárga el áll egész újig.

A' Franczia Királyi Museum' új felosztása.

A' Louvr-i Királyi Museumban lévő régiségek két osztályra fognak felosztatni. Az első osztályban lesznek a' Görög, Római, és közép időbeli emlék-jelek; a' másodikban pedig az Egyiptomi, és napkeleti emlék-jelek minden időszakaszból; ide tar-

toznak a' Phoeniciai , Persepolisi , Indiai , Arabs , minden más régiségek , és emléke-
jelek , mellyek vagy már megvannak , vagy
pedig megfognak szereztetni. Gróf Clarac ,
ki mostanság Louvr-ben a' régiségek' gond-
viselője , az első osztály' ; ifjabbik Champol-
lion Úr pedig a' második osztály' felvi-
gyázójának neveztetett. Továbbá a' régisé-
gek' Museumában jövendőben nyilvános
és ingyen tanítást fog tartani Champollion
Úr az Egyiptomi régiségekről , és külömb-
féle írásokról , mellyekkel az Egyiptomiak
éltek ; és a' tanítás alkalmatosságával min-
denkor a' régiségek is gyakorlás végett
meg fognak mutattatni.

Rejtett szó :

Héj , be sokat megemészt az egész ! hármá-
val az ember
Nagy szomorúságban vendégel ; ketteje
nélkül
A' ki művel valamit , hidd el , hogy nints
esze annak.

K. T.

J e g y z e t : A' 28-dik Számbeli Mese :
Korsó.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(30.)

Eredeti Magyar Nóták.

Ezen név alatt Fortepiánóra alkalmaztatva, és Tekéntetes Bárczay Franciska Kis-asszonynak ajánlva, adott ki Rózsavölgyi Mark Pesten némelly kellemetes darabokat. Az első négy egyedül Klavirra vagy alkalmaztatva, az ötödik egyszer'smind énekekre is, mellynek textusa a' kóta sorok alatt áll. Ez régi óhajta a' Hazafiaknak; ez a' muzsikának a' magyar nyelvvel szorosabb öszvekaptsoltatása, és így mind a' muzsikának, mind a' Poesisnek nemzetesítése. Az ének Hunyadiról szól, és ezen nagy Hazafit érzékenyen magasztalja, mint az ide foglalt első versből láthatni:

Nyisd meg Ég fény - kapuidat;
Fogadd Isten Hunyadidat;
Ki nevedért harczol vala,
Neked éle, neked hala 's a' t.

Ezen nóták tsinosan kimetszve találtatnak Pesten Miller Károly művészi Hereskedőnél a' kis Híd útszában.

Moszkvában találtató Intézetek.

II-dik Katalin Tsászárné anyai gondoskodásának elfelejtethetlen emlékezetét hagyta maga után az által, hogy 1803-ban felállította az úgy nevezett Katalin nevelő Intézetet, mellyben 242 szegény nemesek', és tisztviselőknak leánykái neveltetnek, 's taníttatnak a' hit dolgaiban; Orosz, Német, és Franczia nyelvben; történetekben; föld leírásában; számvetésben; fizikában; természet histor. tudományokban oktattatnak; ezen föllül ékesen írni, rajzolni; muzsikálni; énekelni; és tánczolni taníttatnak. Ehez tsak nem mindenben hasonló a' Sándor' Intézete (1805-ben állíttatott fel), mellyben 119 közép rangú szülék' leányai neveltetnek: és azon tárgyakra taníttatnak, mellyekre a' Katalin Intézetben lévő Kiss-Asszonyok, kivéven a' fizikát, tánczot, muzsikát, és Olasz énekelést. Mind a' két nevelő intézettel gyakran érezteti anyai gondoskodását, és szívét Maria Feodorovna Tsászárné. Az intézetbéli gyermekek nyáron az ő szép kertjeikben mulatják magokat, télen pedig, ha szép tiszta üdő vagyon, kipadolt, 's homokkal felhintett sétálóokban sétálnak. Asszonyi kézi munkákat, e' végre rendelt különös ta-

nítónéktól tanulnak, a' házi gazdaságot pedig szabad óráikban tanítónéjok útmutatása alatt. A' Sándor intézetnek, midőn az 1805-ben felállított, Sándor Tsászár 400,000 Rubelt ajándékozott.

1804-dikben az itt való kereskedők által felállított kereskedő iskola hasonlóképpen tapasztalja Maria Feodorovna' Tsászárné' gyámoló karjait; a' gyakorló kereskedés' Academiája is 1804-dikben egy különös társaság által, melly magát kereskedés barátjának nevezte, állított fel; ez a' Moszkvai fő kormányozó felvigyázása alatt vagyon. — Az Örmény tanító intézet Lasarevits Lazareo János Státus Tanátsost, annak testvérjét, és örökösét Joachimet ismeri felállítójának; mert az első 200,000 Rubel hagyományához a' második még 300,000 Rubelt adott a' végre, hogy Moszkvában olyan intézet állíttassék fel; mellyben az Örmény gyermekek taníttatnának, és neveltetnének. Orosz gyermekek is taníttatnak itten avval a' külömbséggel, hogy a' hitbéli tanítást külömb hallják. Ezen Örmény intézetben az Orosz nyelven kívül taníttatik még az Arabs, Persa, és Török nyelv. Az intézet valóságos felállítója, a' mostani kormányozó Lazarevits János, s annak három fiai az intézetnek 3000 válogatott könyvet, és 50,000 Rubelnél többet érő ásványokat, és eszközöket ajándékoztak. Az intézet kertjében áll egy 14 rőf magasságú, 250 mázsa nehézségű öntött vasból

készült piramis márvány táblákkal kirakva, ezeken több felírások látszatnak, melyek Sándor Császár országlását örökösítik, és a' felállítottok ábrázat képei. Végtére említést érdemel a' két katona iskola is Moszkvában, t. i. a' Kadétok', és katonák árváinak iskolái. A' Kadétok' iskolájában 500 ifjak neveltetnek. A' katonák' árváinak intézetében 2242 árvák taníttatnak a' hit ágazatára; Orosz nyelvre, ékesen írásra, mennyiség tudományára, föld leírásra, történetekre, rajzolásra, tábor-mérésre, és hadi kötelességekre. Ezek közül 1353-an Kaszárnyákban, a' többiek pedig atyafiaiknál laknak. 18. esztendőskor lépnek a' katonai hivatásokba. A' katonaságra alkalmatlanok pedig mesterségekre adatk. 150 nevelendéknek jövendőbéli tábori muzsika igazgatóknak neveltetnek, egy különös erre rendelt muzsika intézetben. A' katona' árvák' osztályának tulajdon beteg háza vagyon, melyben 50 ágy találtatik. Vagyon nékiek főlvigyzójok, tábori muzsika igazgatójok, és 60 katona tanítójok.

Astronomiai felszámlálás.

Meg vagyon már elegendően mutatva, hogy az 1786, 1795, 1801—5—18 és 25-ik esztendőben megjelent üstökös-tsillag mindenkor ugyan azon egy volt. Ennek pályája a' Jupiterét meg nem haladja. Pályá-

ja béfutásának legrövidebb üdeje $3\frac{1}{4}$ esztendő. Közép távolsága a' naptól kétszer akkora, mint a' földé. Földünk pályáját egy század alatt hatszor vágja keresztül. A' Brémai híres Tsillag-vizsgáló Olbers Úr felszámolta, hogy 83,000 esztendő múlva, a' mostani 1826 esztendőtől számlálván, ezen üstökös-tsillag olly közel fog jönni földünkhöz, mint a' hold vagy; és hogy 4,000,000 esztendő után a' földtől való távolsága nem lesz ennyire több 7,700 német mértföldnél; akkor a' földéhez hasonló vonzó ereje által a' tenger vizeket 13,000 láb magasságnyra fogja emelni, 's ez által Európának legmagassabb hegyei is, kivévén Montblanc hegyet, a' felemelkedő vizek által el fognak boríttatni. Tsak Andes, és Himalája hegyeinek lakói fognak e' közönséges vízözöntől megmenekedni. De ebben a' szerentsében tsak 216,000,000: az az kétszáz tizenhat milliom esztendeig részesülhetnek a' fellyebb említett hegyek megmaradt lakói, mivel ekkor a' földünk éppen az üstökös tsillag útjába fog esni, és, ha ez amazt betsületből ki nem kerül, olly kegyetlenül fognak össze ütödni, hogy a' gyengébb tsillag ki nem álván az ütést, darabokra fog omlani.

Ketske düh' különös tulajdonsága.

Froriep, Vaimári Doctor Úr' tudósítása szerint 1825-ben Alfortban a' Barom-or-

voslás intézetében igen különös eset vétett észre, tudniillik: ebben az intézetben volt egy dühös kutyától megharapott ketske; ez dühös állapotjában széna helyett nagy mennyiségben nyers húst evett. — A' megdühödt kutyákról is tudva vagyón, hogy dühös állapotjokban természettől nélkies szánt eledelőket elhagyván, más természetek ellen való tárgyakat, úgymint: földet, szalmát, fát 's t. a'f. mohón felfalnak.

Millebanki fenyítő Ház.

Semmi inkább meg nem szomoríthatja az érzékeny szívet, mint, ha tapasztalja, hogy a' jótévőségnek nagy áldozatai rosszul használatnak. Illy szomorú érzés lepi meg az embert, ha Angliában a' Millebanki fenyítő-házat látja. Erre az Országlószék igen nagy költséget fordított, 's az épület' nagyságán kívül tágas szobákat, helyes felosztásokat, tornyokat, udvarokat készíttetett: a' fogházakat úgy intézte, hogy valóságos jobbító intézetek lennének. A' költség öszveségesen 2 milliom font Sterlingre ment; de ezen nagy költségnek nintsen, nem is lehet kívánt foganatja; mert az épület olly helyre tétetett, hol semmi füstölés, szelelés, tisztogatás 's a' t. nem használván, a' foglyoknak egészsége szüntelen veszedelemben vagyón, és már egyszer annyira

ment az elbetegesedésök, hogy őket más-hová szállítani kellett; de ott is kevés napok alatt meghaltak, mások pedig súlyos rothasztó betegségben (typhus) szenvedtek. Mindazáltal a' tett költségnek nagysága mai napig sem engedi, hogy az épület elhagyatassék, 's így a' foglyok ismét az életnek bizonyos veszedelmébe tétetnek. (Ezen példa méltán intésül szolgálhat, hogy a' nagy és közönséges épületeknek legelőször is száraz, szellős, és a' napnak kitett hely válasszassék, és szemesen megvizsgáltassék, hogy magában a' föld-gyomrában nem lehetnek-e olyan okok, mellyek az épületnek céljával ellenkezének.)

Statistikai Jegyzések.

Burkus Országban, minden hozzá tartozandó tartományokkal együtt 1825-dik esztendő végén 12 milliion 255,000 lélek találtatott, 's magában a' fő városban, Berlinben, a' katonasággal együtt 220,000 ember lakott. Tíz esztendőtől fogva igen meg-népesedett a' Burkus Status; 1815-ben alig számláltattak $10\frac{1}{2}$ milliion lakosok, és a' Berlini lakosok száma (ide nem értvén a' katonaságot), valamivel több volt 172,000-nél. E' szerént az egész Státus' népesedése tíz esztendő alatt 1 milliion 700,000-nél többel szaporodott; a' Berlini lakosok száma pedig, ha a' fellyebb említett számból

12,000-t le is vonunk a' katonák részére,
30,000-rel nevedett. — Példa nélkül való
nép szaporodás! —

Éjszaki Amerikában az idén 640 újság
levelek adatnak ki, és ezekből 30 milliion
példánál többet nyomtatnak. — Hazánk-
ban pedig csak négy t. i. egy Magyar,
(Bétsben a' másik) két Német, egy Deák
adatik ki, és ezekből is alig nyomtatnak
összeségesen 7000 példát! — Portugalliában
miolta a' nyomtatásbeli szabadság meg-
engedettett, nyólcz új újságok támadtak.

A p r ó s á g.

A' Navarra-i Spanyol Herczeg egykor
elment V-dik Károly Tsászar' látogatására.
A' Tsászar, látván ennek nagy pompáját,
és számtalan követőit, a' kikkel megjelent,
mondá: „Bizonyára a' Herczeg nem azért
jött, hogy minket lásson, hanem inkább,
hogy magát láttassa”.

M e s e.

Erőszak szült a' világra,
Édes éltemnek kárára,
Ki tudja, így meddig élek,
Hogy rosszabb leszek már félek.

J e g y z e t: A' 29-dik Számbeli Rejtett
szó: Torok, tor, ok.

Az Elyzeumi mezők.

Az elyzeumi mezők igen termékeny vidéken, Bája, és Miszene között vagynak, közel az úgy nevezett holt tengerhez. Ezeknek gyönyörű helyheztetése, és kimondhatatlan kellemei sok utazókat arra a' gondolatra vittek, hogy ez légyen azon kellemetes tájék, mellyben Virgilius' szerentsés napjait élte, és mellyet Eneis nevű munkájában lefest. Erre a' vélekedésre kétségkívül az adott okot, mivel itt vagyon Avernus folyó-víz, mellynek partjain fekszenek az elyzeumi mezők, és a' melly folyó a' pokolbéli Isteneknek vala felszentelve. Azonban ezen vélekedés igen hibás', és erről könnyen kiki meggyőződhetik: ha ezen mezők környékét a' Virgilius leírásával össze hasonlítja.

Kétségkívül ezek a' mezők hajdan temetők voltak. Ezt a' véleményt bizonyossá teszik az ott találtató sok emlék jelek. Még

most is útszákat találhatni, mellyeknek két oldalain sár boltozatok emelkednek. Ezek közül némellyek igen ügyesen elkészítve, mások pedig rajzolatossá, vagy kiálló faragott képekkel felékesítve valának. A' képek' festéki mostanáig az üdők viszontagságainak ellentállottak.

Akár mire használták hajdan ezeket a' mezőket; akár mennyit szenvedtek az üdők viszontagsági, föld-indúlások, és más változást okozó tűnemények által, mindazonáltal még most is annyi kellemekkel bírnak, hogy a' költőket, és rajzolókat lelkesíthetik, és ezek' elmefuttatásinak bő tárgyat adhatnak. Lehetetlen ennél kellemetesebb tájékat találni; itt a' levegő lágy meleg, a' durva tél még ide soha el nem hatott, és az esztendőnek minden részeiben láthatni itten kellemetesen illatozó virágokat gyönyörűen nőni 's a' t.

Születés által lett meggazdagodás.

Thelusson Arthur Úrnak felesége Ribberfordhouseban férjfi gyermekeket szült. Ezen szülés' igen nevezetes; mivel a' legnagyobb vagyonnak, mellyel valaha egy közönséges ember birt, sorsát elhatározza, és újonnan köz figyelmet támaszt Thelusson Izsáknak ama különös testamentuma eránt. Ez a' Thelusson Genévában született, későbbben lakó helyévé választotta Londont.

Itt kereskedés által nagy gazdagságot szerzett magának. 1697-ben Julius 21-én Rastovban a' Kenti Grófságban meghalván, feleségét három fiú, és három leány gyermekkel hagyta maga után, kiknek a' testamentuma szerint 100,000 font Sterlinget hagyott; Yorkshire-ben lévő nagy birtokát pedig többi vagyonaival együtt, mellyek öszveségesen közel $\frac{1}{2}$ milliomm font Sterlinget tettek, köz-örökségre hagyta, és gondviselés alá rendelte azon feltétel alatt, hogy ezen summához senkinek se legyen szabad nyúl-
ni, és azt megtsonkítani: hanem inkább a' kamatokat is tőke pénzzé kell tenni. Továbbá ezen testamentumában azt rendelte, hogy az egész Summa gyermekeinek, és unokáinak halálok után az unokák gyermekei közül az első szülött férjfi gyermeknek adassék: ha pedig férjfi maradék nem lenne, akkor az Ország' kintséhez kaptsoltságok. Ezen különös végső hagyomán ellen több ízben kikeltek Thelusson Izsák' maradéki, mindazonáltal az udvari Kanczellária azt helyesnek lenni állította; azonban Roszlin Lord Kanczellárius tanátslásából törvény hozatott, mellynek ereje által az ilyen testamentum tsinálás, és különös vagyonnak temérdek szaporítása tilalmaztatik. Ezekből láthatni, melly, nagy figyelmet gerjeszt most Angliában Thelusson Arthur Úr' fiának születése.

Az Orosz Tsászar imádsága, melyet megkoronáztatása után elmondott.

„Mindenható Isten, ki által a' Királyok uralkodnak, kinek parantsolatjára mindenek, a' mik vagynak, teremtettek, kinek böltsessége az embereket vezérli, és ki e' világot legigazságosabban kormányozod: te méltóztattál engemet választani, a' dütsösséges Orosz birodalom kormányozójává, és bírójává; megismérem felőlem tett imáadásra méltó meghatározásodat, mellyekért isteni Felséged előtt leborulván háláadással áldozom. Adj Nekem, ó Uram, erőt, és eszközöket, hogy azokat, mellyeket reám bízál, végre hajthassam, vezérelj, és világosíts meg engem, hogy ne tévóvázak e' jeles tisztségemben. A' te szent székedből kisügárló böltsesség világosíttson meg engem, és vezéreljen meghatározásimban. Küldjed a' magas egekből szent lelkedet, kinek intése szerént azt tselekedjem, a' mi előtted kedves, és törvényiddel megegyező. Szívem légyen a' kezeidben; az soha se sugaljon nékem mást, a' reám bízottak boldogságán kívül. Adjad, hogy azon napon, mellyen ítélő-széked előtt megjelennem kell; a' Krisztus Jézusnak, a' te egyetlen szülött fiadnak kegyelme, és érdemei által rettenhetetlen számot adhassak! A' te neved dicsértessék mind örökké a' fiúéval, és mindeneket élesztő Sz. lélekével. Amen”.

Spanyol gőg.

Cortez Fernando, Mexikónak híres meghódítója, Spanyolországba vissza tért, hogy birtokát némelly indiai tanács tisztviselői ellen védelmezné. E' végre, hogy a' Királlyal személyesen beszélhetne, a' körül álló sokaság között a' Király felé tolakodott. Ezt látván a' Király kérdi: „Kitsoda”? — Erre nagy gőggel imígy felelt Cortez: „Én vagyok az a' férfi, ki néktek több tartományokat szerzett, mint őseitektől városokat kaptatok”.

A' természet diadalma.

Cecco, és Dante két híres Olasz írók, ugyanazon egy időben éltek, és virágoztak, és egymásnak sokszor Filozófiai kérdéseket tettek fel vetélkedésre. A' többi között egykor arról beszélgettek, hogy diadalmaskodik-e a' mesterség a' természetten? Cecco tagadta a' kérdésben forgó feltételt, Dante pedig védelmezte. Ezen állításának megbizonyítására Dante példa gyanánt említette a' matskáját, melyet arra tanított vala, hogy midőn estve olvasna, két első lábai között a' gyertyát tartaná a' nélkül, hogy azt megenné. Cecco látni kívánta ezt a' mesterséget, és a' mondottakról meg akart győződni. Dante barátjának kérését tellyesíteni kívánván, magához elhívta. Megje-

lent Cecco magával hozván iskátulát, mellyben eleven egereket zárt. Ezeket szabadon botsátotta, midőn a' matska éppen mesterségét gyakorolná. Alig pillantotta meg a' mesterséget tudó matska a' futkosó egereket, tüstént elvetette égő-gyertyáját, és az egerek után futott. — Igy tehát Cecco nyerte meg a' pert.

Új Találmányok, és felfedezések.

Ferrarában egy Mechanicus Zseb-ágyút talált fel, mellynek nehézsége, minden hozzá tartozandó eszközökkel, nem teszen többet kilencz fontnál. Több ilyen kisdéd ágyúkkal tett próbák azt bizonyítják, hogy kapuk, palánkolások, és más tárgyak belövetésére igen alkalmatossak.

Glenthorn Gróf igen gazdag birtokos Sléziában? a' Rumepart-i erdőben? melly birtoka alatt vagyon, óriási nagyságú orgonát tsináltatott, mellynek a' legkisebb sipja' átmérője $3\frac{1}{2}$ lábnyi volt. Az orgona minden órában gőz-készületek által egy ária eljátszására indíttatik. Tsendes üdőben 15 órányira elhallani ennek hangját!?

Centaur Hollandus hajó Cagenból új Orleánsba tett útjában bizonyos sziget mellett vas-matskát vetni kéntelenitte-

tett, hol valamelly tengeri-emberek nemét földözte fel, kik olly kimondhatatlan sérénységgel úsztak, hogy egyet se lehetne megfogni. Végére lóttek is reájok, de ekkor se kaphattak egyet is, mivel ezeknek hőre olly keménynek látszik, hogy azon semmi golyóbis által nem hathat! — Ha tehát vannak ilyen Tritonok, miért kételkedjünk a' Szirének lételén?

A' Kérkedő.

Bámulj, ó emberiség! Nagy tettek' hatalma bugyog a' kérkedő szájából. — Mérget tajtékzik, és elnyeli az ellenséges tábor, magát az erőt kezeivel öszve morzsolja. Böltéséget okád, és a' hazát boldogságokkal elborítja; a' levegőben sétál, és szélvész lehel; intésével meggátolja a' földindulásokat; a' legveszedelmesebb égéseket fujtatóval eloltja, és a' tengereket egy hörpentéssel kiüresíti.

A p r ó s á g o k.

Egykor valamelly őr-álló katona mellett a' pásztor juh-nyáját igen sebesen kergette: sokan a' megijjedt juhok közül az őr-álló katonába ütköztek; erre megboszonkodván a' katona, imígy kiáltott a' pásztor-

ra: „Héj! én ör vagyok, és azért illetlen dolog a' juhokat reám huszítani”.

Bizonyos Asszonyság kialkudott magának a' kereskedő bóltban egy öltözet ruhának való kék selyem matériát. Midőn már a' portéka le volt metszve, mondá az Asszonyság a' Kereskedőnek: „igen sajnálom, hogy egyszerre le nem fizethetem az árrát. Azonban íme adok az Úrnak nyólcz garast, és hogy az adósság kifizetése sokára ne haladjon, minden hónapban fogok három garast fizetni”.

Rejtett szó:

Ha ketté szaggatod,
Annyi munkát téssen;
De egyik fonalat,
Másik fegyvert vészen.
Az egész hárttyák közt érik,
Aszik, ha levét nem kérik.

Jegyzet: A' 30-dik Számbeli Mese:
Must, bor, eczet.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(32.)

Levegőii tűnemény.

Franciaországban Carcassonne vidékén múlt Augustus hónap' 26-án igen nevezetes levegőii-tűnemény, melyet a' Magyarok „Sárkány - farkának” neveznek, jelent meg. Ez Laconnette Kastélyt, melly Carcassonne' (Aube Departement' fő városa) északi részén fekszik, minden körülötte találtató mezei jószágokkal elpusztította. Az említett napon déli szél fújt; a' meleg pedig már délelőtt igen rekedt vala. Dél tájban felhők kezdtek öszvetorlódni nyugott felől; erre kegyetlenül kezdett a' szél, mint a' következő fergegnek hírmondója, dühösködni. Száz ölnyire Laconnette Kastélytól, az úgy nevezett „Champ - Rouge” mezőn fekete sűrű felhők a' földfelé lógni látszattak. Fombraise mező felé a' felhők nagy erővel egymásba ütödni, és a' földtől szívatva igen nagyon leereszkedni látszattak. Minden felől

tsattogás, és dörgés' hallatszott; a' házi állatok félelmökben istállóikba siettek elrejtteni magokat. Hirtelen nagy zörgés támad, melly nyugot felé tartott, a' levegő nagy erővel kezdett a' Champ-Rouge-i mezőt befödő fölhek felé vonulni. Abban a' szempillantásban, mellyben a' fölhek' öszve ütközése történt iszonyú pattanás hallatszott; ez után szörnyű nagyságú tüzes oszlop jelent meg, melly közel a' földszínénél nagy sebességgel vitetvén, mindeneket, mellyek útjában valának gyökeréből kiszaggatott. Egy 17 esztendő's ifjat, ki ezen rettentő tűneménynek útjába akadt, felkapott, és a' közel lévő kősziklához olly erősen oda tappott, hogy a' legényke öszve töretnék. Nem különben 14 juhót is felragadott, mellyek későbbben megfűlladva ismét leestek. Ezen levegő, és tüzes oszlop a' Kastély felé vette arányzását, itten a' kert' nyugotti részén lévő falat lerontotta, és két kőszikla nyílásba szorúlván, oriási nagyságú kőszikla darabokat széjjel-szórt; innét kimenekedvén a' legvastagabb fákat tövéből kiszaggatá, két bemenetelen berontván a' Kastélyba, annak kapuját öszve törte, nagy négy-szegű köveit felemelte, és ismét nagy erővel a' földre sújtotta, a' kapu-sarkakat kitekerte, az ablakokat öszve zúzta, berontván a' mulató szobába, ennek felső padlóján utat tsinált magának, 's a' második emeletet bezúzta, ennek tetejét is meg-
rontván, mind a' három egymásfölött ta-

láltató szobák' öszve-omlását okozta. Belforét-ből több Asszonyok éppen akkor valának azon mulató palotában, midőn ezen szerentsétlenség történt, kik azt bizonyítják, hogy tüzes golyóbist láttak légyen a' szobába berohanni. A' rettenetes öszve om-láskor, hogy életöket megtartották, azt egy félig leesett nagy gerendának köszönhetik, melly az egész palota' menyezetének be-szakadását gátolta. A' leomló gipsz, és a' padláson találtató gabona' leomlása két Asz-szonyt eltemetett, kik kegyetlenül ösz-ve-zuzattak; a' tűnemény' egy része be-rontván a' konyhába ottan mindeneket öszve tört, a' közép falat által ütötte, a' fő-delet felemelte, és minekutánna a' Kastély-ban illy nagy pusztítást tett volna, innét kirohánván egy 5 lábnyi vastagságú tölgy-fát gyökeréből kiszaggatott, a' vár-sánczába lerohánván minekutánna többeket az ott ta-láltató vastag dió-fák közül kiszaggatott volna, éjszak, és kelet között felemelkedvén a' szőlő hegyeknek vette útját; itt is nagy pusztításokat tett, és minthogy igen ala-tsonyan ment, mély barázdákat hagyott mindenütt maga után. A' levegő erős kén-kő szaggal volt megtelve. A' tűnemény Fo-urnas felé eltűnt, eltűnte után nagy eső esni, azután pedig az ég kiderülni, és keleti szél lengedezni kezdett.

A' böltseség' jele.

II-dik Jakab Angliai Király Waller Poétát magához hivatá, hogy vele beszélgetvén, magát mulassa. Eljövén Waller, a' Király őtet a' maga Kabinetébe vezeté, hol éppen az Orániai Herczegnének igen szép képe függött. Először is a' Király azt kérdezé a' Poétától, mint tetszenék néki ezen kép; Waller tartózkodás nélkül azt az ítéletet hozá a' képről, hogy igen különösen hasonlít azon legnagyobb Asszonyhoz, a' ki valaha élt. A' Király kérdé továbbá: ki volna az az Asszony? Waller pedig felelé: Erzsébet Királyné. A' Király ezt hallván, álmélkodását nem titkolhatta, hanem e' szókra fakadott: hogy hogy lehet Kegyelmed illy vélekedéssel? hiszen ezen Királyné a' maga nagyságát egyedül az ő Státus Tanátsának köszönheti, melly tagadhatatlanul igen értelmes, és bölt's vala. Erre Waller nagy szelidséggel, és a' Király eránt való tisztelettel ezen szavakra fakadott: Ha így vagyon Felséges Uram, Erzsébet a' legnagyobb bölt'sségnek jelét adta; mert ugyan volt-e valaha egy bohó, a' ki önnön szabad választása szerént bölt's tanácsosokat választott volna?

Az írós-vajnak sokáig való eltartásáról.

Dr. Anderson Úr az írós-vaj' eltartásának e' következő módját, melly többzöri

tapasztalás által megbizonyított, T. Schlä-
ger 1826-diki közhasznú leveleinek 41-dik
darabjában ajánlja :

Két rész nádmézet, egy rész salitro-
mot, és két rész jó tiszta kő-sót egymással
igen finom porrá kell törni; ezen egyvelé-
ket az írós-vajjal, mihelyest ez a' téjtől tö-
kéletesen elválasztatott, gyúrás által jól ösz-
ve kell keverni, és pedig úgy, hogy 16
font írós-vajba 1 font fellyebb említett egy-
velék tétessék. Az így elkészített írós-vajat,
olly keményen kell az arra rendelt hordóba
bénymni, hogy a' levegő egészen kiszo-
rittassék. Nálunk illy módon az írós-vajat
esztendeig is ellehet tartani. Az Angolok
szinte Keleti Indiába az így eltett írós-vajat
elküldik a' nélkül, hogy megromlana, tsak
arra kell vigyázniok, hogy meg ne olvadjon.

Drága kőbe vésett kép.

Midőn a' Franczia sereg Egyiptomban
a' Pelusiumi omladékok mellett utazna, és
a' nagy hévségtől tsak nem megfulladna,
valaki a' katonák közül Napoleonnak vala-
melly kapu omladékot mutatott, mellynek
árnyékában kipihenhetne. Midőn pedig az
ő lábainál némelly köveket széjjel hánytak
volna, történetből igen szép régiségre ta-
láltak, melly a' tudós világ előtt elegendően
isméretes.

Ez volt Augustus' Tsászárnak drága kőbe vésett képe, melly noha még egészen el nem vala készítve, mindazáltal igen szép volt a' műv. Napoleon ezt Andreossy Generálisnak ajándékozta, ki nagy kedvellője volt a' régiségeknek. Midőn Denon, ki éppen ekkor nem volt jelen, későbbben ezt a' régiséget meg szemlélte volna, a' kép-vonásokban nagy hasonlatosságot talált Napoleon kép-vonásával, ki is ezen okból ismét Andreossy Generálistól vissza vette. Későbbben azon drága kő Josephina kezeibe került.

Alkalmatlan emberek.

Voltaire nem szenvedhette azokat, kik számtalan kérdéseket szoktak támasztani, ha valaki valamelly tárgyról beszél előttök, vagy midőn valakit meglátogatnak. Egykor illyen sok kérdésekkel bővelkedő meglátogatta Voltaire-t; kit, mivel hogy ismért, mindjárt a' bejövetelnél imígy szölli meg Voltaire: „Uram! igen örülök, hogy az Urat láthatom, hanem kötelességemnek tartom azt előre tudtára adni az Úrnak, hogy mind azokról, melyekről az Úr engem kérdezni szándékozik, tellyességgel semmit sem tudok.

Elmés mondások.

Irigység, és ellenségeskedés halhatatlan; barátság, és szerelem hasonlók a' töredékeny üveghez. — Reusner Miklós.

Rhätus Jeromos Basileai Tanító kérdezettvén, miért hordana hosszú szakált? azt felelé: valahányszor hosszú ősz szakállamat megtekintem, mind annyiszor eszembe jut, hogy férjfi, nem asszony vagyok, és pedig öreg férjfi, kihez tehát semmi asszonyi, vagy gyermeki tselekedet nem illik.

Mutius Rufus Camerarius Joakimtól kérdezettvén, hogy miért titkolná el olly ügyesen írásait? azt felelte: mivel az én munkáim nékem soha eleget nem tesznek, azért inkább akarom mások' balgatagságait használni.

(Julius Caesar) Scaliger a' Poetákat öszve-hasonlítja a' Hárpitosokkal, és a' paloták' falait beborító szönyegekkel, mivel azok is kellemetes beszédekkel az igazságot elrejtik.

A p r ó s á g o k.

Küstrin vár' védelmezésekor igen nagy hibákat követett el a' Vár-nagy; midőn tehát e' végett mentegethné magát Fridrik Burkus Király előtt, minden harag, és boszorkodás nélkül imígy felelt néki a' Király: megismérem, hogy a' legnagyobb hibát én

követtem el az által, mivel az Urat Várnagynak tettem.

Fridrik Virtembergi Király, ki October 30-kán 1816-ban meghalt, okos, és jó ízlésű, de egyszer'smind kemény természetű, 's rettenthetetlen férjfi volt. Midőn még Herczeg volna, mondá néki Napoleon: „Nem kívánnám látni Herczegségedet, mint 100,000 fegyveres ember vezérjét”; erre a' Herczeg imígy felelt: „Sire! 30,000 elég lenne nékem”.

Valamelly mulatságos hajókázás alkalmatosságával a' társaság közül eggyik, ki igen részeg volt, a' vízbe esett. „Megállj! így kiáltának a' többiek a' ladikot kormányozó halászhoz „jó barátunk a' vízbe esett, és majd belé fullad”. — „Óh! felele a' halász, nem kell attól félni, hiszen olyan tele van, hogy semmi folyó szert már nem ihatik.

Rejtett szó:

Farkam első bötű, 's így állat eledel
Vagyok, mellyet gazda éles vassal szegdel;
Ha farkam' elvágod, használnak kovátsok,
Míg tűz nem emésztett, kedvelnének Átsok.

Röczey András.

J e g y z e t: A' 31-dik Számbeli Rejtett szó: Szóló.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(33.)

Philaret Érsek' beszéde a' Boldog-Asszony' Menybe-menetele templomának ajtajánál Miklós Orosz Tsászárhoz a' Felkenetés előtt 1826.

„Leg istenfélőbb Tsászár! Végtére még is bétellyesedik Orosz birodalom óhajtása. Már azon Szenthely' kapujánál vagy, melyben üdőknek üdeitől számodra az örökségül nyert felszentelés őriztetett. Hiv alattvalóidnak buzgó óhajtozása talán bátorkodna kérdezni: Miért késedelmeskedtél? ha mi nem tudnók, hogy valamint mostani fényes bėjövedeled örömünkre; úgy előbbeni késedelmeskedésed hasznunkra szolgált. Nem siettél nekünk fényességedet mutogatni, mivel igyekeztél bátorságunk' talp követ megvetni. Végtére úgy veszed által a' birodalmat, mint olyan Fejedelem, ki azt nem csak örökség által nyerted, hanem egyszer'smind a' veszélytől is megmentetted.

Nem szomorítják-e lelkedet fájdalmas vissza emlékezések? — Éppen nem! a' jámbor Dávidnak is volt Joábja, és Simei-je, nem tsuda, hogy boldogult Sándornak is voltak. Dávid országlása alatt tsirázott ezen gaz, és Israhel országának ezen gatzól való megtisztítása az utánna következőre maradt. Hát ha Sándor' örökössére is Salamonnak ezen sorsa esett? Salamon országolásának terhes kezdete megmutatá a' népnek, kit adott légyen az Isten nékie Salamonban. — Semmi, semmi se gátolja szent örömdöt, és a' miénket. A' Király örvendezik az Istenben. Sion' fiai Királyokban örvendeznek. Hálát adnak, Isten, néked a' népek. Ditsértessék a' Király, ki az Úr' nevében jön! a' köz öröm gyúllasszon fel minden szíveket, és változtassa azokat egy füstölő edénnyé az Úr előtt, mellyben szívek tömjénje küldethessék a' magasságba, és a' Királyok Királyának áldó árnyéka födözzön be Téged, és birodalmadat. Lépj be Istennek választottja, és Istentől a' birodalom' örökösének rendeltetett Úr, és Tsászár! a' nagyságnak jeleivel kösd össze a' valóságos nagyságot. A' szentséges kenés bélyegezze meg mind ezeket belső, és külső felszenteléssel hosszas, és örök üdökre".

A' Mi Atyánk 155 nyelvben.

Midőn VII-dik Pius Pápa 1804-ben Párisban tartózkodott, ama hires' Marczel a'

Párisi Tsászári Könyv-nyomtató műhely, igazgatója a' „Mi Atyánkot” 150 nyelvben kinyomtatatta. Bodoni Mailandi Könyv-nyomtató, kinek ékes nyomtatását egész Európa isméri, ugyan azt 155 nyelvben kinyomtatta, és ezen jeles munkából a' hires' Mesternek nagyobb bötűkbéli bővelkedése tetszik ki, mint a' Párisi kiadásból. Az első oštályban 59 Ásiai; a' másodikban 72 Európai; a' harmadikban 12 Afrikai; a' negyedikben 12 Amerikai fordítások vannak. Noha tsak 155 külömbféle fordítások találtnak ezen munkában; mindazonáltal 215-ször külömböző írással vagyon kinyomtatva tudniillik: 68 Ásiai, 114 Európai, 13 Afrikai, és 20 Amerikaival. Az írásban külömböző külföldi nyelvek száma öszveségesen 107; 43 Ásiai, 58 Európai, melyek között 34 Görög vagyon, és 6 Afrikai. A' többi 108 közönséges Európai írás; de annyira külömböznek mind formájokra, mind nagyságokra, hogy egyenlőek tsak nem soha se jönnek elő. A' tsudálkozást az igen neveli, mivel Bodoni Úr maga metszette tulajdon kezével mind ezeknek a' bötűknek anyagit (Matrices).

Tsoportosan jár a' szerentsétlenség.

Azon szempillantásban, midőn Ostenben a' puskaporos torony meggyúlladván nagy durranással a' levegőbe vettetnék,

Bossay Úrnak szeretetre méltó hitvese két leányaival, egyik 18, a' másik 19 esztendő, egy fertály órányi távulságra a' szerentsétlenség helyétől laptikában (Cabriolet) ment. A' széjjel hányatott puskaporos épületből egy darab fa egészen a' laptikában üllő Bossa Asszonyosság halántékjába olly nagy erővel repült, hogy ötet tüstént agyon ütne. A' durranás által megijedt lovak elragadták a' kotsit, mellynek egyik kereke valamelly régi fal' omladékában megakadván, a' két leányzó nagy erővel kilöketett. Az inas, ki hátul ült a' laptikán, leesett; és az éppen akkor arra menő posta-kotsi' kerekei által nem tsak mind a' két lába eltöretett, hanem testének más részeiben is megsértetett. Az ifjabbik leányzó szörnyű halált halt; az öregebbiknek pedig karja két helyen eltört, és a' feje igen nagyon öszve zúzatott. Ezen szerentsétlen esetet, kiváltképpen pedig az ifjabbik leánynak halálát megértvén egy ifjú tanuló, a' ki ez előtt való estve Frankfurtból Ostendebe ment, hogy ugyan ezen szerentsétlen leányzóval házasságra lépjen, szomorúságában szállására sietett, és ottan pisztoly lövés által élete' fonalát elszakasztotta.

Titus földői Rómában.

Rómának földalatti omladéki között Titus földői leginkább vonzák magokra a'

figyelmet; ezek foglalják el az Esquilini hegynek egy részét, hol hajdan Nero éneklett, midőn Rómát a' dühösködő lángok pusztítának. Több kiásott szobák' Fresco festésű falain hamis istenek, Nymphák, és más egyebek igen szépen vagynak lefestve; de ezen festések igen hamar elromlanak, mivel ezen szobák igen nedvesek. II-dik Julius Római Pápa üdejében itt találták meg Laocoon' kép-szobrát, és sokan azt állítják, hogy Raphael azon festéseket, melyekkel a' Vaticanumi templomot felékesítette, ezekben a' fürdőkben, és ezeknek falairól tanulta légyen. Raphael X-dik Leo Pápanak tanátslotta, hogy az egész régi Rómát ásatná ki, azonban ezen tanáts sikeretlen maradt.

A' Francziák 1812-dikben, és 1813-ban tovább ásattak, és a' Fresco-képekkel felékesített, 's eddig nem ismért Corridor-t földözték fel. Napoleon szándékozott Raphael' tanátsát végre hajtani; de ennek nem sokára következett megbukása ezt meggátolta.

Jegyzések Angliáról.

A' parlamentum elejébe terjesztett országos számadás szerint 1823-ban Angliának 288,473 hitelezői voltak. Ezek közül

10 font Sterling kamatja volt 92,223-nak			
10—20	—	—	42,083 —
20—100	—	—	101,274 —

100—200	—	—	26,410	—
200—400	—	—	15,604	—
400—600	—	—	5170	—
600—1000	—	—	3260	—
1000—2000	—	—	1741	—
2000—4000	—	—	490	—
4000-ren föllül	—	—	218-nak	

Az Ország adósságinak tehát legnagyobb része vagyon a' közép-rendűek között. Azoknak száma, kik Angliában fényűzésre egy lovat tartanak, 148,788-ra megyen; kik kettőt 23,493; kik 3—8-at 15,704; nyolcznál több vagyon pedig 1168-nak. Egy férjfi szolgát tartanak 40,218-an; kettőt 6,761; 2—5, 4652; 5—8, 1596; tiznél többet tart 618. 735,110 háznak tiznél kevesebb ablakja vagyon; 178,534 — vagyon 10—20 ablakja 36,485 — — 20—30 — 10,673 — — 30—40 — 6326 — — 40—60 — 2640 — — 60—100 — 940 — — 100-nál több ablakja.

1804-dik esztendőből 1823-ikig a' négy kerekű fény-űző kotsik száma még egyszer annyi lett, mint volt, tudniillik 13,250-ről 26799-re ment. A' két kerekű kotsik (Gig) száma 125 perczentummal nevedett, az az 20,145-ről 45,856-ra ment.

1764-dikben Angliában annyi árpát vetettek, mennyi búzát; mostanság pedig az árpa termesztés a' búzáéhoz úgy vagyon, mint 1 a' 3-hoz, és tsaknem minden em-

ber búza kenyérrel él. 1764-iktől 1824-ikig 78 percentummal nőtt a' népesedés, és a' hús elköltés 115 percentummal. A' marha nevelés ettől az időtől megjobbított oly annyira, hogy a' vágni való marha egyenként vévén általában többet nyomna.

1732-dikben egy szarvas- marha 870 fontot nyomott (általában vévén) 1794-ikben 462 fontot. — 1824-ikben 800 fontot.

Közép nehézsége a' birkáknak 1732-ikben 28; 1794-dikben 35; 1824-dikben 80 font volt.

A' Thé, és nádméz fogyasztás megketőztetett, noha a' népesedés kétszer annyira nem nevedett. A' tisztaság minden esztendőben nevedik. Negyven esztendő előtt csak 35 milliom font szappant fogyasztott el Anglia, mostanában pedig esztendőnként 85 milliom font szükséges.

Anglia 2,744,847 fegyver- viselhetőt számlál azaz 15—60 esztendős férjfiakat. Esztendőnként 98,030-an házasodnak, és 332,708-an meghalnak; így tehát Angliában minden hónapban 25,502; minden héten 6398; minden nap 914, és minden órában 40 ember hal meg. A' férjfiaknak $\frac{3}{5}$ része, az asszonyoknak pedig $\frac{1}{3}$ része él házasságban. — A' férjnél lévő asszonyok tovább élnek, mint azok, kik férjnél nintsenek. A' férjfi szülöttek száma az asszonyi nembélihez úgy vagyon: mint 96 a' 95-höz.

1825-dikben September 20-án az Angol flotta 24,776 hajóból állott, melyekre

2,559,587 tonna terhet, és 168,637 embert raknak.

Gustav Vasa Svéd Király' sír-köve.

Ezen Fejedelem' sír-köve az Upsala-i fő templom' Kápolnájában, melly egyedül e' végre építtetett, tulajdon sírja fölé, négy feleségeinek sirjok között, kik hasonlóképpen ott nyugszanak, vagyon helyheztetve. A' sír-kő márványból vagyon készítve, és a' felírás azt bizonyítja; hogy ezen Fejedelem 1490-ben született; 1520-dikban Svéd Ország' kormányozójává neveztetett; 1523-ban ugyan azon Ország' Királyának választott; 1528-ban megkoronáztatott; és 1560-ban minekutánna 40 esztendeig ditsősségesen uralkodott volna, meghalt légyen.

Rejtett szó:

Nints kötelem, mégis kötelezlek; vedd fejem', akkor

Nintsen szám, mégis mindent elnyelni hajóstól

Kész vagyok; első tag fegyver', vagy les' neme; első

Két betüim megnyújtva hegyes, kitsin aszszonyi eszköz.

Más kettő vigyáz; más három menti ebünket.

J e g y z e t: A' 32-dik Számbeli Rejtett szó: Széna.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(34.)

Egyed Antalhoz.

Ovid keserveinek szerentsés Magyarosítójá-
hoz.

Oh Te Hazánk* jelesebb ízlésű ritka szülötte,
Buslakodó N á s o' mássa magyarnak, E g y e d!
Mondsza, mi vérzé meg szebb lelked'? vagy mi okozta,
Hogy Músád keserű hangozatokra serény?
Iszter' partja ugyan, melly Téged' ölelni szerentsés;
Ám de ez Euxintól még tsoda-messze vagyon.
Hunnia' dúzs telekén hogy sírj, úgy vélem, okod nints;
'S még is N á s óval bús zokogásra fakadsz?
Hajh boldog zokogás! nyelvünk' nyeresége! öröklő
Hír, és Név fényes székibe égi segéd!
Elragadott, látom, Násó' tűz-lelke, 's felejtván
Boldog fészket, ő véle kesergni szeretsz,
Lágy öröm az, mellyel táplál a' gyenge kesergés
Bús versekben is lelni haszonra valót.
Milly haszon a' finom szépet gyarapítani Hazánkban!
Milly haszon állandó Névre, jelesre törés!
Hidjed el, olvasván Násód', Násónak ügyével,
Kétes helyhezetem búra, örökre vonúlt.

Róma ditső fényét mint gyötré, sirva panaszlám
Örvendém, mint szállt Násó Hazánkba veled,
Boldog, kit Thaliád illy nagy kegyelemmel ölelget,
És kinek illy gyönyörű hirt magásra repül!
Nyújtsd, kérlek, karodat, lelkem sóhajtoz utánnad,
'S tisztelt nyomdokidon lángra borúlva siet.
A' szent, és fontos hivatal mint kelljen, ezentúl
A' Szép- Jó- Naggyal rendbe vegyíteni, tudom.
Hát tsak igaz : Mú'sák ha kit egyszer ölkbe szorítanak,
Tőle az ali-lelkek kedves imája enyész.
Kártya, pohár, teke, szó-vesztés mind oszlik előle,
'S véletek, oh Mú'sák, éj 's napi gondja közös.
Életed így töltöd koszorús Násója Hazánknek,
A' habozó zajtól félre vonúlva, Egyed.
Örvendj! így bizonyos, hogy Anyánk' nyelvére simúlva
Násó, kobzod után, honni szavunkra szokik.

Jallosits András

a' k. o. rendén Tanító Kalocsán

Vourali Méreg.

Déli Amerikának vad lakói, kik az Amazon folyó víz, és Orinoko tó között vagynak, bizonyos méreggel, melyet különbözőféle szerekből főzés által magok készítenek, és Vourali-nak nevernek, szoktak élni mind háborúikban, mind vadászatjukban, tudniillik a' fegyver hegyét evvel megkenik, és ez által minden legkisebb seb halálossá lesz. Azt állítják, hogy ezen méreg az érző-inak' rendszerének megsértése által okozza a' szapora halált, melyly közönségesen a' kisebb állatoknál 5 minutum alatt megesik. Ezen méregbe mártott fegy-

verrel megölt állatnak mind húsát, mind vérét minden veszedelem nélkül meg lehet enni.

Az Indusok azt is állítják, hogy az illy módon megölt állatokat ismét életre lehet hozni, ha tüdőjökbe levegőt fújnak. E' végre Angliában több próbákat tettek, mellyek az Indusok' vélekedését erősíteni látszanak.

Londonban Gróf Perci nőtény szamarának a' czombjába Vourali mérget ójtottak, és a' barom két minutum alatt dögöltnek lenni tetszett. Ezen okból a' lélekző gégéjét felhasították, és ezen a' nyíláson egynehány órákig fújtató által levegőt fújtattak a' szamár tüdőjébe; ezen bánás közben lassan lassan annyira magához tért a' szamár, hogy ismét felálhatna. A' próba után a' szamár egészséges volt ugyan, de kedvetlen, és sovány egy egész esztendeig, mellynek elfolyása után ismét hizni kezdett.

A' föld alatt kő-szénné változott fa.

Nonantolg falunál kútat ástak, ásás közben egy nagy fekvő fára találtak, melly fekete volt, ez alatt pedig még több hasonló színű fák voltak. Az ásó már olly mélyen volt a' föld gyomrában, hogy hozzá a' világító sugárak le nem hathattak; mindazonáltal még se talált vízre. A' munkát tehát tovább kellett folytatni; melly

vége, hogy a' dolgozó láthason gyertyát eresztettek le hozzá, de alig illette meg a' kútban lévő levegő az égő gyertyát; mingyárt meggyűlladt, és nagy ropogással égését folytatta, míglen nagy durranással elaludnék. — A' meggyűlladt levegő az ásónak bőrét és haját elégette, ki is részszerént a' fájdalmak részszerént pedig a' bűz miatt meghalt.

Hihető, hogy az a' nagy fekete fa a' többiekkel együtt kő-szénné vált. Illyen kőszénné vált fákat a' múlt század közepe táján Dresdánál, nem régen pedig keleti Frieslandban kiástak. Tudni való dolog az, hogy a' kőszénben kő-olaj találtatik, melly kigőzölgség által a' levegővel öszve keveredik, és azt éghetővé teszi; az illyen kigőzölgség itt is történhetett, és így a' kútban lévő levegő meggyűllásának következni kellett.

Különös Új Találmány.

Némellyek a' kutyákat, mások pedig a' lovakat annyira szeretik, hogy azoktól csak rövid üdőre se akarnak megválni; a' kutya-kedvellőknek ez nem nagy baj volt eddig is; mivel az állat kitsiny lévén, azt nem csak kotsiban, hanem karon is minden nagyobb alkalmatlanság nélkül ellehet hordozni; de bezzeg másképpen van a' dolog a' lovakkal, mivel ezeket se kotsiba, se

pedig karon vinni nem lehet. Azonban ezen hijjánosság' elhárításáról, és a' lovaknak a' kotsi előtt való futása' eltöröltetéséről is gondolkodott a' föld' Ura. — Bizonyos Suovdon nevű Londoni polgár olyan két emeletű kotsit gondolt ki, melly előtt a' lovak nem futnak, hanem a' kotsi első emeletében vagynak, és ottan egy kereket forgatnak, olly formán mint a' száraz, vagy ló malmokban, melly által a' kotsi a' lovakkal, és a' második emeletben lévő emberekkel egygyütt előbbre halad.

Egerek ellen való orvosság; a'vagy
miképpen kell azokat kiirtani 's
elhajtani, ha a' meleg ágyakba
fészkeltek magokat?

Végý kőolajat (Petroleum, Steinöhl) a' szerint a' mint gondolod, hogy elég lesz a' meleg ágy deszkáját, imitt amott a' szegletein is bekenni, 's kend bé azt egy darabkán, és ha már lyukat ásott a' meleg ágy földjébe az egér, egy darabka kenyeret márts a' kő-olajba, 's tedd az egér-lyukba; annak szagától mingyárt vagy eltávozik, vagy elvesz. Jó vólna ezt a' Mezei gazdáknak is próbálni, olly formán, hogy venne a' Gazda forgáts darabokat, 's azokat kő-olajjal megkenné, és úgy vetésén az egér-lyukakba rakná. Nem tenne annyi tetemes kárt a' vetéseken; mint néha erre

nézve panaszkodnak a' gazdák. — Sőt, egy esztendőben, (emlékezem) a' midőn előttevaló esztendőben télre a' makkos erdőkben elszaporodván az egerek, következő nyáron annyira elszámosodtak, hogy a' makk szűke miatt, ősszel az elvetett szántó-földekre kivándorolván, különösen a' Rima-Brezói, Likéri és más Kis-Honthi őszi vetéseket annyira meglepték, hogy második vetés után is, következő esztendőben őszi termést keveset arathattak.

Mispál.

Moszkvai Könyv-tárok, és más Gyűjtemények.

Az Universitas' Könyv - tárák kívül, mellyről már említést tettünk a' 28-dik számhoz tartozó Hasznos Mulatságokban, találatnak még Moszkva városában e' következők, tudniillik:

Juszupov Herczeg' Könyv-tára, mellyben 18,000 kötet könyvek vannak, és ugyan ezen Herczeg 400 képpel bővelkedő képek' s rajzolatok' gyűjteménye. Ezek között különös említést érdemel Koszlovsky által márványból faragott Kupidó, ki éppen nyilat húz ki a' puzdrából. — Th. A. Talstoi Gróf 1083. külömbféle századokból való kéziratokkal bir, mellyeket gyakran használnak az Orosz-birodalom' Történet-írói. — M. P. Goliczin Herczeg' Könyv-tarának nagyobb részét teszi Golovkin Gróf Könyv-

tára, melyet a' Franczia zenebonáskodás' elején kezdett az említett Gróf gyűjteni. Ugyan ekkor jutott Sz. Lajos' Zsoltár könyve is ezen Könyv-tárba. Goliczin Herczeg' képei között legbötsösebb: van der Verff-től készített Sodoma' elvesztekor történt szabadulás' lefestése. Vaszlóv Könyv-tárában találatnak legválogatottabb könyvek a' 15-dik századtól egészen Didot' ékes kiadásáig. Táblás tokokban (Portefeuille) a' réz-metszések gyűjteménye mutatja a' gyűjtő' jó ízlését. Massalovnak képek', 's rajzolatok' gyűjteménye, mely 40,000 Rubelre bötsültetik, hajdan a' márvány-palotában volt, míg Czezarevits azt Korszakovnak nem ajánlékozta. Ebben Bandyk-nak, Vernetnek, Valentinnek, Rembrandtnak, Carlo Dolcinak, Salvátor Rosanak, 's több másoknak mester-művei találatnak; azon föllül ezen gyűjteményben vagyon még Rubenstől készített Susanna, és Ostade Izsáktól készített Flamlandi ünneplés. Polivanov' Fizikai Kabinétjében egyedül azon darabok találatnak, melyeket a' Birtokos tulajdon maga kezével készített. Sozima Görögnek gyűjteménye külömbféle abban találató Görög és Római emlék-pénzek, drága kövek, kiváltképpen pedig igen drága, és szép gyöngyök miatt, melyekhez hasonló értékű nem találatik, igen nevezetes 's a' t.

Elmés mondások.

A' Költők' panasza az üdők' mostohaságáról, és a' vélek élő emberek' háláadatlanságáról legrégebb minden panaszok között.

Schäffer szokta mondani: Ha legtudósabb lennék is minden emberek között, még is inkább akarnék harangozó lenni, mint pap: mivel amaz ha a' kötelet keze közül kiszalajtja, azt ismét megkaphatja; de ez ha valamelly kevesebbé megfontolt szavat kiejt, azt többé vissza nem húzhatja.

Schiner Jesuita, és híres mathematicus vissza térvén Rómából, hová a' Tsászártól küldetett, az Olaszokat imígy festé le: Sunt homines isti mirabiles, solvunt verbis, vescuntur herbis, et pugnant lapidibus. (Tsudálatos emberek ezek, szóval fizetnek, fűvekkel élnek, kövekkel harcolnak).

M e s e.

Iszik vizet, eszik vasat,
Ha hajtják a' vállúra,
De nem ereszt ettől hasat,
Bár mindég hajtsa ura:
Gyengébb, 's homályos létére
Az erőt hozza fényére.

Eö. L.

J e g y z e t: A' 33-dik Számbeli Rejtett szó: Törvény, örvény, tőr, tő, őr, örv.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(35.)

Szerentsés lövés.

Már múlt esztendőben nagy készülétek tétettek, hogy Ő Szentsége Szent Sebestén kapuján kívül Caecilia Metella sír alkotmányához közel, az úgy nevezett Cecignola majorban (Tenuta) Romától három fertály mértföldnyire magának mulató helyet találhasson. Itt már az idén is a' múlt hónapokban ötven kőművesek, és átsok dolgoztak, és a' kert is jó állapotba tétetett. De mind ezen készülétek mellett, mivel a' major sík földön fekszik, és szomszédsága is nagyon pusztá, sokan olly ítéletben valának, hogy a' levegő nem lesz en kedvező; de Ő Szentsége XII-dik Leo tekintetbe vévén azt, hogy a' Vaticanumi Kastélyban való lakásról is az a' közönséges vélekedés, hogy ott minden szűgolyban nyáron a' halál lappang; még is egészségében különös változást nem szenvedé, elhatározta magát, hogy sem az Albáni he-

gyekre, sem egyenesen Gandolfo Kastélyba, mellyet megvehetett volna, nem megyen lakni az Orvosok' tanátslása szerint, hanem Cechignolába, hol igen kellemetes madár vadászatokat lehet tartani. Ezen választásnak okáról noha a' pénz kéméllés is, mellyet más helyek' megvásárlására kellett volna fordítani, elegendő indító ok lehetett; de még is a' régibb történetekről emlékezők hihetőképpen ezen választást annak tulajdonítják a' mi Ő Szentségének ifjú korában történt. Tudniillik már VI-dik Pius Pápa Cechignolát vadász kastélynak tartotta, és annak táján gyakrabban sátort vonatván vadászat nézésével mulatta magát. Egyszer az történt, hogy Ő Szentsége VI-dik Pius Pápa egy ifjú papot, a' ki nyulánk termetű, és tsinos ábrázatú vala, a' vadászok között észre venne, 's róla kérdést tévén a' körül állóknak, tőlök azt a' feleletet vevé, hogy az Abbate della Genga légyen, a' ki igen szerentsés puskás. Pius Pápa, ki maga is szép termetű, és szép ábrázatú vala, magához hivatá az ifjú papot, és kérdezé, ha igaz volna é, a' mit róla mások mondanának? ő szelíden és tartózkodva megvallá tehetségét, mellyre a' Pápa tőle azt kíváná, hogy adja jelét. Erre Abbate della Genga felfogván puskáját, a' fölötte repülő madárra olly szerentsésen lőtt, hogy az a' Pápa elejébe a' földre leesnék. Ezen ügyessége, és a' már előbb említett jeles testi alkotása, 's a' különben is lelki tehetségeiről

vett tudósítás a' Pápa előtt olly kedvessé tette, hogy őtet maga mellé venné, hol utóbb őtet egymás után fellebb emelné, 's végre Kardinállá tenné.

Nem azé a' vad a' ki kergeti, hanem
a' ki meglövi.

Gloucestershirei Mező-városban egy paraszt legény több üdőtől már egy leányzó-
nak tisztelője volt, kinek is végtére kinyílatkoztatta szíve rejtekét, és megkérte a' leányzót; ez kész volt a' reáállásra, és így a' szerelmesek' szerentséjének talp-köve letéve lenni látszott. Az üdő meghatározott, mellyben rózsa kötéllel örökre összeveköttessenek. Elérkezvén a' régtől óhajtott nap a' szerelmes pár a' városba sietett, hogy ottan a' paptól megáldatnék. Út közben, midőn már a' templomhoz közelgetnének, a' leányzó megtekéntvén léendő élete párját, észrevette, hogy annak haja nints szépen megnyírve, azért is őtet egy közel lévő borbély-műhelybe küldötte, hogy ottan a' haját megigazíttatná, maga pedig egy más boltba ment némelly apróságokat venni; minthogy az illyen Gavallér' haj-nyíréséhez nem sok üdő kívántatik, nem sokára kijött. De melly igen megijedt midőn mátkáját sok fáradozási után se találhatta meg, míg végtére a' templomba menvén, mátkáját egy idegen férjfiával az Oltártól, hol

már örökre öszve kötötték, vissza térni látná. — A' tsalfa leány használván a' paraszt legény tőle való elválását, egy Iró-deákkal, ki már régolta a' szívébe fészkelte magát, az Oltár' eleibe sietett.

A' Törökök által' vissza kívánt várak.

Minthogy most a' Török, és Orosz udvarok között alkudozások folynak némelly határ-várak eránt, azokat Geographiai tekintetben méltó megjegyezni: legelső kikötő hely, melyet az ember talál, midőn az Azovi tengerből a' Tamani tenger-szorúlaton által megy, Czirkásszia felől Anapa. Ezen várost 1784-dikben a' Törökök építették, és 1807-dikben az Oroszok elfoglalták. Emlékezetes dolog, hogy ezen elfoglalásban két Francziák vezérkedtek, úgymint: Richelieu Herczeg, és Traversey Marquis. Ugyan ezek foglalták el az Orosz birodalom' részére az említett 1807-diki háborúban Poti várát, melly Fazis folyónak torkánál vagyon; valamint Sukumkaleh, és Redutekaleh kikötő helyeket a' fekete tengeren, mellyek közül az egyik Abazia', másik Mingrelia' partjainál fekszik; végre ugyan azon Franczia Generálisok foglalták el Anagri erősséget, melly az Ingur' befolyásánál fekszik. — Midőn az Orosz Udvar 1812-ikben sietve békeséget kötött a' Törökkel, hogy egész erejét a' Francziák ellen fordít-

hassa, reá állott az Orosz Commissarius szokatlan engedelmeskedéssel, hogy az említett erősségek a' Töröknek visszaadattassanak. De az Orosz Udvar, a' mint mondják, parantsolatot küldött a' Generálisnak, hogy halassza ezen erősségek visszaadását. Mindazáltal midőn a' parantsolat megérkeze, már akkor Poti, és Anapa várak a' Törököknek által voltak adva. Így tehát csak három várak maradtak az Oroszok' kezében, kik az óta Anagri városát önként elhagyták: de Sukumkaleh, és Redutekaleh helyeket tellyességgel visszaadni nem akarják. Ezen vonakodást, mint-hogy a' helyek igen hitványak, alig lehetne megmagyarázni, ha külömben az ember nem tudná, hogy azok mivégre szolgálnak a' Törököknek tudniüllik már 300 esztendőtol fogva a' Konstantinápolyi Háremekbe folyvást Czirkassziából, Mingreliából hordják a' leányokat, azért a' buja Törökök igen sokat vesztenének, ha ezen vásár helyeket oda hagynák. Ellenben az Oroszok betsületből, és emberiségből kötelesek, hogy ezen vár helyeket vissza ne adják, mivel azok a' Törökök kezére jutván, csak arra szolgálnának, hogy a' leányokkal a' gyalázatos kereskedést tovább is folytathassák, és pedig az Orosz birodalom' alattvalóival. — Még más oka is vagyon az Orosz ország-ló-széknek, hogy az említett két városokat ki ne adja, mert Czirkassziának, és Abaziának lakosi a' legrégibb üdöktől fogva ten-

geri rablással tartják magokat, és mióta a' fekete tenger minden keresztény kereskedő hajóknak megnyitott, ők annál nagyobb nyereséggel űzték gonosz mesterségöket, és az ő megzaboláztatásokat egyedül az Orosz birodalom vette magára, és ezen tisztes tételben el nem járhatna, se a' fekete tenger' keleti partjainál a' kereskedésnek oltalmazását nem folytathatná, ha szélvész és rossz üdők alatt a' Sukumkaleh, és Redutekaléh öblökbe nem vonhatnák meg magokat az ő hajói. Így tehát a' keresztény hatalmasságoknak java is fenforog abban, hogy a' most említett várakat az Oroszok megtartsák.

Az ásás , és szántás különbsége.

Angliában Hamilton vidékén nem ré-
giben több próbák tétettek, hogy valjon
nagyobb hasznót lehet-e várni az ásott,
vagy a' szántott földekből. E' végre egy
szántó-földnek az egyik része ásóval, a' má-
sik pedig szántó-vassal forgattatott meg, az
aratás pedig ugyan azon egy naphan el-
kezdődött. Kitsépelés után az ásott földből
nyert gabona a' szántott földből nyerthez
úgy lenni találtatott mint 55 : 42. A' szal-
ma hasonlóképpen gazdagabb volt az ásott
mint a' szántott földben, továbbá a' gaz
sem terem olly igen a' megásott, mint a'
szántott földben. — Mind ezeknek oka pe-

dig az ásás által okozott nagyobb föld puhítás, mert ez által mind az eső, mind pedig a levegő jobban behathat. Az ásásnak a termékenységre nézve nagy hasznát világosan mutatják a kerti földeknek esztendőnként való bővebb termései.

Tündér barlang.

Két mértföldnyire Kipaille-től a Genevai tó mellett Chablaisban az ott lévő erdőben óriási nagyságú kőszikla találtatik, mellyben három barlang vagyon, mellyek a kőszikla legmeredekebb oldalán emberi kéz által készítve lenni látszanak. Lajtorja nélkül a barlang bemeneteléhez semmi módon sem lehet jutni, és ha az ember a barlang nyíláshoz felért, akkor a fák ágain kell magát a barlangba leereszteni. Ezen barlangokat a köz nép tündér-barlangoknak nevezi. Mindegyik barlangban vagyon egy víz medencze, az ezekben lévő vizet különös erejűnek állítják ezen tájék lakói. A letsepegő víz a legfelső barlangban a kőbe valamelly tojáson üllő tyúk formáját véste. Oldalvást pedig vagyon egy darab kő, melly valóságos füstölt szalonához igen hasonlít kiváltképpen három láb hoszaságú bőrkéje által. Továbbá talátnak itten még más figurák is, mellyek között a figyelmet magára vonja még egy kő pergő rokka. A mesés köznép azt is ál-

lítja, hogy közel a' barlangokhoz találta-
tott légyen egy kövé vált Asszony, de en-
nek nyomára semmi természet-vizsgáló még
nem talált. — Hajdan senki sem mert ezen
barlangokba bemenni, de mióta a' kő-asz-
szony eltűnt, az emberek bátrabbak kezdtek
lenni.

A' Narants fák' termékenysége az
Azori szigeteken.

Szent Mihály (San Miguel), és más
Azori szigeteken egész esztendőben talál-
tatnak érett narantsok a' fákon, azért is
ezeket noha gyakrabban leszedhetik, mind-
azonáltal fő leszedése ezen gyümöltsnek
Januárius hónapban megyen véghez. Kö-
zönséges esztendőben egy jókora nagyságú
fáról 6000—8000 érett gyümöltsöt leszed-
nek; azonban vagynak olyan esztendők is
mellyekben egyetlen egy fán 26,000--29,000
érett gyümölts szedetik.

Rejtett szó:

A' másokéból éldegél,
Kedvel tsak setétséget;
Mond keményen első felét,
'S az terjeszt böltéséget;
Pedig nem szóll, mégis sokszor
Beszéllek ő általa;
Végtagja kényes, tüzet sem
Szenved; egykor tej vala.

Jegyzet: A' 34-dik Számbeli Mese:
Köszörűkő.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(36.)

P i a z z i.

Piazzí Jó'sef a' Nápolyi, és Palermói tsillag-vizsgáló torony fő Kormányozója, a' Nápolyi, Turini, Göttingai, Berlini, és Pétervári Akademiák' tagja; a' Franczia Intézetnek, a' Londoni Királyi tudományos társaságnak, és a' Mailandi Akademiának levelező tagja, ki minekutánna 80 esztendő és hat napot élt volna, a' múlt September 22-dikén Nápolyban végzette el munkás élete pályáját, 1746-dikban Julius' 16-dikán Pontében (Helvecziában) született. Mailandban a' Theatinusok rendjébe állott, és ugyan ottan a' Szent Antal' klostromában próba üdejét elvégezte; azután pedig Mailandban, Turinban, és Rómában tanult. Tanítói között különös említést érdemelnek Tiraboschi (a' letteratura italiana munkának Szerzője), Leseur, és a' híres Gróf Beccaria. A' Filozófiát Genuában tanulta. Elvégezvén iskoláit Malta szigetére

az ottan újonnan felállított Universitásba Mathesis tanítójának hívattatott. Minekutánna Xímenes' a' Malta Rend nagy Mestere ezen Universitást ismét eltöröltetné, Piazzí Romába ment, és innét Ravennába, a' hol először a' nemes ifjúság' Collegiumának Igazgatójává, azután pedig nem sokára Cremónai Prédikátorrá neveztetett; végtére Rómában az úgy nevezett Sant - Andrea della Valle intézetben a' Dogmatikát tanította, Pater Chiaramontival, ki 1800-ikban VII-dik Pius név alatt Pápának választatott, és Piazzival mindég barátságban élt. 1780-dikban Piazzí a' felsőbb Mathematikának tanítójává tétetvén, a' Palermoi Universitásnál, ebben a' tudományban több jobbításokat tett. Caramanico Herczeget az akkori Vice-Királyt könyörgéseivel arra vitte, hogy az tsillag-vizsgáló tornyot építtetne, és néki az új intézetben megkívántató eszközök' megszerzése végett Franczia, és Angol országba utazni megengedné. 1788-ban Greenwichben meglátogatta Herschelt, ama világ szerte híres' tsillag-vizsgálót. 1792-ikben adta először a' tudós világ elejébe új tsillag-vizsgáló tornyában tett észrevételeinek első következtet. Nem sokára ezután halhatatlan munkájának a' Tsillagok Lajstroma első darabját; mellyben 6748 tsillagok vannak leírva, és mellyet a' Párisi Univerzitás' jutalommal megkoronázott. 1801-ikben Januarius 1-ső napján fődözte fel a' Ceres nevű bujdosó tsillagot. A' Nápoli

Király arany emlék pénzt akart veretni tiszteletére ; de az érdemeivel nem kérkedő férjfiú nyilván kinyilatkoztatta , hogy hasznosabb lenne azon pénzt valamelly olyan eszköz megszerzésére fordítani , melly még eddig az intézetben nintsen. 1814-ben elkészítette Tsillagok Lajstromának második darabját , mellyben 7046. tsillagok leírása található. 1817-ben meghívta ötöt Murat Nápolyba , hogy ottan az újjonnan építendő Observatorium plánumát rostálná meg. Ezen vizsgáló toronynak gondját néhány esztendőktől viseli Piazzinak derék Tanítványa Cacciatore. Piazz 25 munkánál többet adott ki nyomtatásban.

Mocho sziget' ismérte.

Thetis' nevű hajó , melly nem régiben a' tsendes tengerről Plymouth-ba vissza tért , Mocho szigeten , a' hol friss vizet merített , eggyetlen egy lakóra , második Robinsonra talált. Ez Richardson Jó'sef nevű Angol hajós , ki Addingtonban a' Kenti Grófságban született , és már három esztendő óta lakik ezen magános szigetben , mellybe ötöt saját kérésére tették ki. Ezen sziget' köre 13 német mértföldnyi , Chili Ország' partjaitól 13 mértföldnyire fekszik a' déli szélességnek 39-dik grádusa alatt. Lovak , és sertések igen számosan vannak benne. Richardson két kertet tsinált itten , 's rész-

szerént ezek terméséből, részszerént pedig vadászatból él. A' galambokat kevés fáradsággal fogdossa, a' sertéseket kutyákkal vadássza. Tűzelő fegyverek közül csak egy régi katona puskája vagyon. Kilencz hónapok előtt az Indusok, kik ezen szigetenél kiszállottak, és ott létét megtudták, két leányzót hagytak neki. Richardson ezek közül egyiket feleségének, és ezen sziget' Királynéjának, a' másikat pedig szátkátsnéjának választotta. Thetis hajónak hadnaggya, Szent-írást, és Énekes-könyvet ajándékozott neki, de semmi módon arra nem vehette, hogy Országát elhagyná. Mostanában egy Kastély' építésében foglalatoskodik, mellyben magát az Indusok ellen védelmezhesse. Alatvalóinak szaporítását a' Thet is hajóról végbe nem vihette.

Sanson levele.

Chateaubrian Úr' munkáiban találatik Sansonnak XVI-dik Lajos Franczia Király' híres hóhérjának e' következő levele, mellyet Lajos' halála után éppen egy hónappal írt, és 1793-ikban Februarius' 21-dikén Thermometre du Jour nevű Újságban először kinyomtatott. „Polgárok! hirtelen történt elútazásom volt az oka, hogy szerentsém nem lehetett, benneteket Lajos' elvesztéséről, noha késztetek is, mind eddig bővebben tudósítanom. Itt következ ik

az egész történetnek igaz előbeszélése. Midőn a' vesztő helynél a' kotsiból kiszállana, jelentették néki, hogy vetné le ruháit. Elejénte vonakodott, mondván, hogy őtet úgy is, mint van felöltözve, el lehetne veszteni. De minekutánna elejébe terjesztetett, hogy az meg nem történhetnék, maga magát segítette levetkezni. Hasonlóképpen nem a' karta kezeit hagyni megkötöttni; mindazonáltal maga oda nyújtotta, midőn az, ki őtet késérte, mondá néki, hogy ez az utolsó áldozat. Ezek után kérdezte, hogy a' dobosok szünet nélkül fognák e' verni a' dobokat. Erre azt felelték, hogy az tudva nem volna, és valójában nem is volt tudva. Fellépven a' vesztő helyre, ennek elejére akart menni, 's egyszer' mind szólni. De midőn intés által értésére adatott, hogy ez lehetetlen a' dobok' zörgése miatt, magát azon helyre vitette, a' hol a' vesztő deszkához lekötöztetett. Most hangos szóval felkiáltott: „Nemzet! ártatlanul halok meg”. Erre hozzánk fordúlt mondván: „Uraim! én ártatlan vagyok mindenekben, a' melyekről vádoltatom. Kivánom hogy az én vérem erősítse meg a' Francziák' szerentséjét”. Polgárok! ezek ugyan azon utolsó szavai, melyeket mondott. Azon rövid szóbeli czivakodás, melly a' vesztő hely' lábánál előadta magát, tsak abban állott, hogy ruhái' levetését, és kezei megkötöztetését szükségtelennek lenni állította. Hajait is maga magának akarta lenyírni. Igazán meg

kell vallanom, hogy mindeneket hidegvérrel, és rettenhetetlenül kiállott, mellyen nagyon bámúltunk. Megvagyok győződve arról, hogy ezen álhatatosság nem máshól eredett, mint a' religióból, mellynek igazságáról nálánál senki sem volt jobban meggyőződve. Bizonyosak lehetnek abban, hogy ez mind tiszta igazság, és nem egyéb. Szerentsémnek tartom Polgárok, Polgártársok lenni. Sanson. Paris' 20-dik Februárius' 1793. a' Franczia Köz-társaság' 2-dik esztendejében.

Fejbeli számadásban való ügyesség.

Lars Bengtson Granberg, születésére nézve Svéd, olly álmélkodásra méltó kézséggel birt a' számadásban, hogy minden feltételeket egyedül a' fejéből minden írás vagy feljegyzés segedelme nélkül tökéletesen, és hamar megfejtene. V-dik Christian Daniának Királya hallván ezen Svédnek számvetésbeli tehetségét ditsértetni, magához hívatá, és ezen feltételt tette néki: „Bizonyos kereskedőnek volt $33 + 44 + 55 + 66 + 77 + 88 + 99$ medvéje. Minden medvének volt kilencz kölke. Minden kölöknek kilencz farka, minden farkon ugyan annyi szőr; és minden szőrnek az ára 9 Karolinát, az az Karolina aranyat ért. Mi tehát a' Karolinák summája? A' felelet lett 21,047, 953,604, 832. A' Király' bámulván ezen

készségen minekutánna a' summa igazságáról meggyőzte volna magát, több napokig tartó számolás után, a' fellyebb említett Granberget Királyi módon megjutalmazta.

Felfödözött régi sírok.

Freyburgnál Breisgauban az úgy nevezett Schönbergen nem régen 137 igen nevezetes koporsók födöztettek fel. Az ezekben talált koponyák, fegyverek, ércz művek, török, nyársak, kardok, 's t. e'f. azt mutatják, hogy ezer esztendőök előtt már ott népek laktanak. A' nyilak, nyársok, sisakok, paisok vasból vannak, mellyek chemiai megvizsgálatás szerint a' Kauderni fölső Breisgaui vashoz igen hasonlítanak. A' török olly finom aczélból vannak készítve, hogy azok a' ráspolynak is ellent állanak. Leg emlékezetre méltóbbak a' többnyire ezüstbe foglalt festett üvegek, mellyek igen nagy számmal találtatnak, kivált az égszínűek. Vörös és bibor színű korálok, és nagy darab gyánta köveket találnak ezen sírokban. Minden sírok kelet felé vannak erányozva. Az egész temető helyben, melly az Ehringi őz-hegyen föllül fekszik, a' köz gyanakodás szerint van közel öt száz kő táblákkal kirakott sír.

Elmés mondások.

A' ki az aranyat, és ezüstöt megvetni tanítja, többet használ, mint az, a' ki aranyat, és ezüstöt valójában adna.

Socrates' meglátván egykor Antisthene-
st az ő kilyukadt köpönyegében, mondá
neki: Barátom! rongyos köpönyegednek
minden lyukából, a' fitogtatás néz ki.

A' ki a' nagy Urakhoz közel van, fél
a' megégéstől; a' ki pedig távul, az a' meg-
fagyástól. (Stabius).

Az udvari élet hasonló a' meleg für-
dőhöz, mellybe a' kívül levők bemenni, a'
benne lévők pedig abból kimenni iparkod-
nak.

Stenius' Simon Heidelbergi ékesen-szól-
lást tanító azt szokta mondani: a' ki kilencz
esztendeig tanít; azt minden további kér-
dés nélkül a' Mártirok közé lehet számlálni.

Tsak az a' történet-író érdemel hitelt,
a' ki elegendő alkalmas arra, hogy az
igazságot minden ösztön nélkül megvallja.

Rejtett szó:

Lápot kedvel egész; feje nints? örvend
neki kérő;

Olvasd visszafelé: Izsák unokája Liától.

Ladányi Mihály.

Jegyzet: A' 35-dik Számbeli Rejtett
szó: Tolvaj.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(37.)

Az Erdélyi Méltóságos Törvényes Királyi Tábla egyik rend-szerint való Tábla-Bírája 's Nemes Alsó Fejér Vármegye Administrátora Méltóságos L. Báró M. Gy. Monostori Néhai Kemény Simon Úr sírhalma-ra.

Hulljon egy könytsep temető kövedre
Boldogútt Lélek! szomorú koporsód
Fátyolán lengjen keserű panassza
Bús kebelünknek.

Ott, hol a' Főség, Haza, és a' vérség,
Hiv barátok 's a' Megye népe sóhajt
Gyászra gyűltt háznép zokogása jajgat,
Sírni szabad most.

Ott, hol a' Trónus ragyogó egéről
A' köz alkotmány bajokat lehellő
Lát-határárol, tele tsillag el hull,
Ott, a' köz ügy nyög.

Nyög, ha kebléből ki hal a' derék Fő,
Ing, ha oszlopját leromolva érzi.
Ott, idők nyögnek, de a' lét' adóját
Tsak lefizetjük.

Fénybe ülljön bár, vagy a' porba' másszék;
Virtusos képpel, feketés vonással;
Jajt kiáltson bár, vagy örömbe ússzék,
Tsak lefoly éltünk.

A' kinek tsendes kebelén a' tiszta
Lélek üll nyugtán 's igazán betölti
Hellyeit 's bõltsen nebeleg magával,
Oh tsak a' boldog.

Annak ép szíven az öröm tenyészik.
A' kopasz sziklák zivatarja közt is,
Ott is Edent lát kebelén virulni
Néma örömmel.

Földi fény ötet soha nem vakítja
Az tud a' jámbor nyomorúltra nézni
Annak ércz mellyét a' ledõltt világok
Öszve nem ontják.

Jádtzik a' sorsnak keserű bálintsén
Socrates, méreg poharát ki issza,
'S homlokán ám a' ragyogó szerentse
Ránczba szedődik.

Mint betsét rejtő nemes ércz, magában
Sír a' jó tettől üres este, velle
Istenek laknak maga szülte mennynek
Földi ölében.

Azt az esztendőket soha nem tsérélik,
Tette szül évet, 's maga így öröklík

Élte egy nyájas kegyesen mosolygó
Napja a' földnek.

Oh Te szép érdem! 's te magasra hagott
Virtus! ímé tsak tí, tí teszték embert,
Szent világtoknál keresem Keményt már
Tul az időkön.

Földi éltének Ti adátok ég fényt,
Ott örök léthez Ti vezérelétek,
A' por el hamvad — de az érdem éke
Menybe derül ki.

Boldogúltt Báró! Te valál e' képhen;
Lelked árnyékát levevém e' másban,
'S azt ma buzgóan halovány sirodra
Diszre ki tettem.

Fő nem, nagy bírtok, tudomány kegyes szív,
Köz bets és tisztább szeretet 's a' Téged
Lopva árnyékolt tsupa tisztelet volt
Napjaid éke.

Látta a' Külföld, tudományi széke
Áldva érzé e' Haza népe benned,
Nagyra nőtt elméd' ki világló fénnjét,
'S disz koszorút font.

Földi fény-üzés szaladott előled,
Lelked' eggyűgyű viselet fedezte,
Im de márel hültt tetemidre szálla
Érdemi Pompa.

Bólts eléglésben Cynicus lehattál,
Tiszti pallyádhan Curius valál Te,
Szent Temis székén jeles áldozó pap
Nestori Lelked.

Érdemid szállnak, tele már a' Nemzet,
Zeng a' Fő Kormány ama' Tábla, és e'
Bús meggyénk. — „ismét ki ürüle széke”
Nyögve kiáltják.

El — Te el hunytál — de sokan tekintik
A' jövődönnek' kebelén a' nagy kárt,
A' mit a' vallás, Haza és a' köz jó
Veszte Te benned

Tsendes andalgás! Fábiusban egy nagy
Egy ditső Rómát felemelt esésből.
Mit tesz a' lassú egyenes komolyság
Megbizonyittád

Már Te el tűntél nemesebb Hazádba,
Ősi Csombordod tetemid lezárja
Néma árnyékok szomorún kerülnek
Bús temetődre

Ott a' gyász Cziprusz fedező homállya
Rejti majd gyakran ama' könnyet öntő
Ritka jó Társad 's ama' szép reményű
Öt tsemetéket.

Ott a' szép Lelkek szeme, mult időkre
Vissza néz 's a' férj, apa, gazda, a' nagy
Jó, derék, Kemény tetemére új köny
Záporok esnek.

Akkor a' multnak kebelén tsirázott,
'S a' jövődőről habozó nagy érzés
Boldogult Lélek! temetődre sóhajt
Hiv kedelünkből.

Z. Zeyk János.

A' nép ünnepe Moszkvában.

Felséges Miklós Tsászár minekelőtte Moszkvából Sz. Pétervárába vissza térne, hív alattvalói eránt atyai szívét avval is megmutatta, hogy September 28-dikán Moszkva vidékén a' népet megvendégelte. A' vendégség helyévé választatott az úgy nevezett nagy kiterjedésű Szűz mező, melyet a' bájoló Sperling hegyek békerítenek, és a' Moszkva' vize keresztül hasít. A' mező közepében volt a' Tsászár', és familiája' számára gazdagon felékesített gömbölyű mulatóház felállítva. Ettől nem messze két felölről négy oszlopokra épített karok valának; az egyik a' három első rangú, második a' követségekhez tartozó személlyek, harmadik a' Generalisok', negyedik az udvari tiszti karok' számára. Még távulabb mind a' két részről valának néhány más karok egyébb nézők' számára. Ezen két sorban lévő karok között voltak helyheztetve, 21 gömbölyű tetejű mulató helyek, ugyan annyi muzsikáló tsoportok számára; továbbá 10 bor esések, és 8 bor források, melyekből vörös és fehér bor bugyogot (Moszkvában a' bort tsak Patikákban árulják orvosság helyett). Különös helyheztetése volt a' hintázó, és letsúszó alkotmányoknak, szemfényvesztő játékosoknak, kötelen tánczóknak, mesterséges lovaglóknak; levegő hajós is taláztatott több üdőtöltőkkel. Kétszáz negyven asztalok tíz tíz öl hossza-

ságúak valának felterítve a' nép' megvendé-
geltetésére. Minden asztal egy egy sült ü-
rűvel díszeskedett, melly vörös Damastba
bétakarva, s a' feje megezüstölve, szarvai pe-
dig megaranyozva valának. Öszveségesen
480 tál nádmézes sütemény, ugyan annyi
tál marha-hús, és kotsonya ékesítette az
asztalokat; azon föllül még 7200 sült tsir-
ke; 1000 liba; ugyan annyi récze; 40,000
alma, ugyan annyi körtvély, és szilva;
4000 akó ser, ugyan annyi akó méhser;
24,000 zsemlye; 9,000 rozskenyér, és u-
gyan annyi sódor tétetett föl a' nép meg-
vendégelésére. Már jókor reggel a' nép szá-
mosan gyülekezett az említett mezőre. A'
nép számát 200000-nél többre bötsülik. A'
hintók 9 órakor kezdetek gyülekezni, és
szakadatlan sorokban a' mezőt körül járták.
Ő Felségek a' Tsászár lóháton, a' Tsászár-
né pedig hintóban éppen 12 órakor jelen-
tek meg. Kik egeket hasogató öröm kiálto-
zásokkal fogadtattak a' néptől. Ő Felségök
is elebb megkerülték a' mezőt azután pedig
a' fő személyek számára készült mulató sá-
torba mentek. Ekkor zászlók' lobbogása
által jel adatott, és a' nép a' vendégeske-
déshez kezdett.

Észrevétel a' Nisnei-Turai fejer arany (Platina) homokról.

Bizonyos Orosz tudós, ki mostanában
Urálban tartózkodik, és annak külömbféle

tájékit békárja azért, hogy az ásványok' tudományára nézve valamelly új felfedezéseket tehetne, vagy bővebb világosságot terjesztő tárgyakra akadhatna, September 1-ső napján a' Dorpati Universitas' Rectorához Evers Státus' Tanácsos' Úrhoz küldött levelében igen nevezetes észrevételt tészen a' Nisnei-Turá-ban találtató fejer-arany' homokról, melly a' Kusrában lévő Tsászári olvasztó kemenczébe küldetik. Ezen fővénynek nagy hasonlatossága vagyon azon Brasiliaival, mellyben a' Gyémántok találatnak; mind a' kettőben főképpen barna vas ércz, és Jaspis' igen sok tarka, 's nagyon apró követsekkel öszve egyelítve vagyon. Az egész homokban általjában több fejer, mint sárga arany találatatik. A' homok' részei között legnagyobb figyelmet érdemel a' barna vas ércz, mivel Brasiliában a' Gyémántok barna vas ércz kéregbe heburkolva találatnak. Ebből azt lehet következtetni, hogy ezen két ásvány nem véletlenül vagyon együtt, hanem inkább, hogy ugyan azon egy eredetűek, következésképpen egyik, mint a' másik tsak omladéki ugyan egy anya ásványnak. Tehát gyaníthatni, hogy Uralban is vannak gyémántok; e' végre a' Nisnei-Turai Igazgató Sz. Pétervárából termés Gyémántokat fog hozatni, és ezek' segédelmével annak rendje szerint Gyémántokat fog kerestetni.

A' megszégyenítettett rágalmazó.

York-ban, bizonyos kávéházban, valamely ifjú ember a' papokat, mint képmutatókat, és nép tsábitókat igen rútul motskolta. Ezen rágalmazó beszédnél jelen volt Sterne Úr is, kihez a' tüzesen motskolódó ifjú imigyen szóllott: „Nem valóságos igazság-e az, a' mellyet mondtam”? erre az érett gondolkozású Sterne imigyen felelt: „A' kutyám, kinél szebbet kételkedem, hogy az Úr látott volna, igen okos és jófajta; ezen tekintetből minden ember kedvelli is: mindazonáltal az az utálatos szokása vagyon, — hogy minden papot megtámad. Mióta tselekszi ezt? kérdé az ifjú ember; még kölök és éretlen korától, felele Sterne. Az ifjú ember meg értvén, ki nek szóllana a' leczke, a' társaságból eltűnt.

Rejtett szó:

A' földdel egy idős vagyok,

Fejem' felhőkbe rejtem;

Az eszelős embernek is

Nevét szépen kiejtem;

Függőben tart első fele

Mindent; másodikkal tele

Sok helyen a' föld' gyomra.

Jegyzet: A' 36-dik Számbeli Rejtett szó: Nád.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(38.)

Abbas Mirza Persa Korona Herczeg.

Abbas Mirza a' Sah-nak második szülött fija, midőn ötlet 1805-ben, és 1806-ban Amadeus Jaubert Franczia Követ, és utazó meglátogatta, 19 esztendő volt, és még ez előtt jóval már az atya számos sereget bizott vezérlésére; most közel 39 esztendő: Ez a' hír-vadászatnak, és bátor tselekedeteknek üdő-szakasza! — Abbas Mirza magas termetű, és hosszúkás ábrázatú: vonásai szépek, 's rendesek; tekintete eleven, mosolygása kellemetes, és vonzó. Nagy fekete szemöldöke, és a' naptól megbarnult képe férjfi tekintetet adnak néki. Abbas Mirzát a' természet eleven elmével, mélyen belátó gondolkozással, elegendő bátorsággal, és minden szíveket magához vonzó nyájassággal ruházta fel. Már ifjú korától gyakorlotta magát Abbas Mirza a' hajító-dárdák' vetésében, szilaj lovak' megszelídítésében, és az úzásban Tu-

Második Féléstendő.

dománya meglehetősen vagyon. Hazája minden nevezetesebb Királyainak történeteit isméri. Egy Persa sem bötsüli annyira az Európai mesterségeket, és tudományokat mint ő. Amadeus Jaubertnek, midőn ez őtet meglátogatná, Napoleonról, ki akkor tsak nem egész Európának parantsolt, sok kérdéseket támasztott; úgymint: Mennyi üdős Napoleon? Minő az ő külső tekintete; ábrázat vonási, haja? vannak-e néki sok feleségei? van-e sűrű szakálla? Ezen kérdést a' napkeleti szokásból vette; mivel ottan a' szakál, melly egyedül a' férjfi' megkülömböztető jele, igen nagy bötsben tartatik. Feth AliSah, Abbas' Mirzának az attya, igen hosszú szakált visel, mellyért is alattvalói igen tisztelik, és náloknál tökéltesebb valóságnak lenni gondolják. A' Persa sereg áll: először a' Király', és Korona Herczeg' test őrzőiből; másodszor a' bújdosó csoportokból gyűjtött seregekből; harmadszor a' tartománybeli katonaságból, melly rendes, és állandó szolgálatot nem tesz; negyedszer külömbféle gyalogság', lovasság', és pattantyússág' csoportaiból, mellyek Európai módra gyakorolva, és felruházva vagynak. A' lovasok száma, mellyeket G h o l a m - c h a h - n a k (Gárdának) neveznek 1810-dikben 4000-re ment; a' bújdosó csoportokból gyűjtött seregben 80,000-en, az öszve írt katonák 150,000-en, és az Európai módra gyakorlottak 20,000-en valának. Az utóbbiak közül 9000-en,

kik Djanebecz-eknek neveztetnek, különösen az Uralkodó'személyének őrizetére vannak lekötelezve, a' többiek pedig, kik Abbas Mirza parantsólatja alá valának vetve, felvalának osztva 12 Batalion gyalogságra, kiket Servecz-eknek hívnak, egy Escadron lovasságra, és 20 ágyúhoz megkívántató pattantyússágra. Úgy tetszik, hogy Mehemmed Ali Mirza, Királyi Herczeg is, mióta Kirvanchovnak Kormányozója lett, testvérjének példáját követi, és katonaságának némelly részét Európai módra gyakorolja. Ezen újítást, melly a' Persák hadi seregében történt, a' Francziáknak, és Angoloknak köszönhetik. A' Sah minden esztendőben legalább egyszer megvizsgálja seregét, melly alkalmatossággal minden legény, ha a' Királynak megtetszik, attól veszti fizetését. A' Korona Herczeg 500-nál többet egy nap meg nem vizsgál, és ekkor mindég hordható thrónuson üll.

Méltóságos Vai Vay Jozsefnek különös végső rendelése.

Minden közönséges levelekben kihirdtetett Thelusson Péter Isák' Londoni pénz-valtó' különös testamentoma: ez emlékezetbe hozta Méltóságos Vai Vay Jozsefnek Királyi Tanátsosnak, a' nagy Méltóságú Septemvirális Tábla Assessorának, és Tiszán innét lévő Református község' fő-Cu-

rátorának végső-intézetét, melyet Dr. Rummy Károly a' „Vanderer” nevű Bétsi újság' 303-dik levelében közöl. A' Méltóságos férjfiú, ki 1821-ikben December' 30-ikán meghalálozott, a' Sáros-Pataki Reformátum Collegiumnak, mellynek virágzását minden módon ohajtotta elősegíteni, Tíz ezer forintot B. B. hagyott, avval a' nyilvánosságos meghagyással, hogy sem a' tőke-pénzt, sem annak kamatját ne lenne szabad senkinek is száz esztendőig felvenni; hanem a' kamatot mindenkor tőke-pénzre tenni: Száz esztendő elfolyása után pedig az egész summa jusson a' fellyebb említett Sáros-Pataki Collegiumnak. Ha ezen tőke-pénz 5 pCtummal adatott ki, akkor száz esztendő mulván a' tíz ezerből álló tőke-pénz egymilliom háromszáz tizen négy ezer négy száz negyvenhat forintra, és 33 xra fog nevedni, és így azon tőke-pénz, melly első esztendőben 500 forint kamatot hozott, utolsó esztendőben 62,592 forintot, és 39 xr. fog adni, valamint ezt a' Vanderernek kiadója felszámolta. Ezen vég rendelés ellen mind eddig még ellenvetések nem tétettek, de nem is tétethetnek a' Magyar törvény szerént.

A' T á n c z.

Midőn Sobiesky János, ki későbbben Lengyel Király lett, testvérjével utra készül-

ne, az elbutsúzásakor imígy szóllítá meg őket az öreg attyok: Menjetek kedves fiaim, és mindent, a' mi hasznos, iparkodjatok megtanulni. A' mi a' tánczot illeti, azt visszajöveletek után is megtanulhatjátok a' Tatárokkal (Éppen ekkor háború vala a' Lengyelek, és Tatárok között).

Az életben, és halálban való barátság.

Hannoverához tartozó Meppen nevű kis városban az ott lévő Gymnasium Professora Lübbers Redastus, és a' Predikátor Fuisting Laurentinus testi-lelki barátok valának egymás között, és ezen barátságban már több esztendőktől fogva éltek. Azonban 1819-ikben Majus 19-iken délelőtti 11-órákor meg halt a' Professor rothadó hideglelésben. Alig hogy meghallotta a' Predikátor szeretett barátjának halálát, mondá: Már előttem megaggott, és barátjától megfosztott ember előtt az életnek semmi bötse sints. Reménylek az Istenbe, hogy kérésemet meg fogja halgatni". Erre lehajtván fejét, hiv barátja után az örökké valóságba költözött. Meghült tetemek ugyan egy órában, és egy sírba temették.

Ascensio Szigete.

Minden kétségen kívül vagy on, hogy ezen sziget tűz által nevekedett, és maga

is hajdan tűz-okádó természettel birt, noha most már elaludt; mért több ilyen megszűnt Vulkánokra lehet találni mind a' szárazon, mind pedig a' Világ' tengerében. Ezen sziget az új-világ, és Afrika között tsak nem közép pont: fekszik a' déli szélességnek $70^{\circ} 56' 30''$ alatt. Az átmérője nem több három mértföldnél, természetétől olly terméketlen, hogy Osbeck, Förster, Walter, és más utazók szerint 40 esztendő előtt ezen szigeten nem találkozott több négy növény nemnél. Későbbben, midőn a' többi körülötte fekvő szigetekből származható haszon az Angolokban nagyobb figyelmet gerjesztett volna, ezen eddig lakatlan, és ritkán látogatott sziget is néhány lakósokat kapott, ezeket pedig eleinten tsak azért, hogy hátráltassák más hajóknak kiszállását, nehogy erős hadi állást ottan tsinálván magoknak, a' többi szigeteket háborgassák, vagy szinte birtokokba kerítsék. Későbbben pedig által látták, hogy ezen szigetet jobban is lehetne használni, és élelem piaczává tenni; e' végre egy igen értelmes, és tapasztalt férjfi kormányozása alatt 60 embert szállítottak oda. Ezeknek iparkodások által a' kopasz kősziklák tsak hamar befödettek hasznos növényekkel, és az Indiába utazó hajóknak kertjévé vált a' terméketlen sziget. A' múlt esztendőben 5600 font főzeléket szolgáltattak az itten kikötő hajóknak; a' lakósok nevelnek juhot, ketskéket, és szarvas-marhát, a' hús-

nak fontját 6 pence-n adják a' tengeri hajósoknak. Vagyon ezen a' szigeten egy nagy víz medencze, mellyben számtalan tekenős-békák tartatnak, mellyeknek fontja hasonlókép' 6 pence. Negyven tiszta forrás vízzel tellyes hordó mindég készen áll a' hajókra való leszállítás végett, ha a' szükség úgy kívánná. A' sziget körül egy angolna neme találtatik, mellyet Ascensioi orsó-halnak (petromyson) neveznek. Ezen hal neme igen szelíd, a' mint mondják, húsa jó ízű, és sokáig eláll a' sós vízben: olly nagy haszonnal szaporítják őket a' lakók, hogy a' kereskedésnek már most nem utolsó tárgya. Melly megbetsülhetetlenek légyenek azon következesek, mellyek ezen pusztá sziget műveléséből származnak, tsak az ítélheti meg voltaképpen, a' ki valaha már szükségét szenvedett a' tengeren.

Testvéri megbetsülés.

Meade Richard, és Evrard két testvér azon üdőben, midőn Vashington az Éjszak Amerikai Státusok' szabadságáért harczolt vala, a' Status katonasága között Kapitány tisztséget viselének. A' hadi tanás az öregebbiket Oberstlieutenantnak nevezte ki, de ő ezen tisztséget felvállalni nem akarta, noha baráti, és atyafiai készletnék, mivel magát elégtelenebbnek lenni ismérte, hogy sem egy ezeredet kormá-

nyozhatna, és vezérelhetne. Tehát a' haditanáts ezen hívatalt Richard öttsének Ev-rardnak akarta által adni, de ez is megköszönte mondván: hogy olyan tisztséget soha fel nem akarna vállalni, melly által öregebb testvérjének parantsolójává tétetnék. Így tehát a' tisztséget másnak kellett adni, és Meade Richard Vashington Generalis Adjutánsa lett.

A p r ó s á g.

Ascensio' szigetéből egy hajó 16 tekenyős-békát hozott az Angol Király', York-i Herczeg' és Canning Úr' számára. Egy egy ezen tengeri tekenyős-békák közül 400—500 fontot nyomott.

Angliában mostan 54,000,000 font sterling vagyon forgásban tudniillik:

26,000,000	font	Sterling Banknótákban
7,000,000	—	— vert ezüst pénzben
12,000,000	—	— aranyban —
9,000,000	—	— vagyon a' tartományok' váltó házaiban.

Rejtett szó:

Mind a' kettő titulája

Az alsóbb rendűeknek,

Ha felét a' Német' szája

Mondja a' Németeknek:

Az agész egy hasznos plánta,

Ki ruhának, 's pénznek szánta.

J e g y z e t: A' 37-dik Számbeli Rejtett szó: Havas, ha, vas.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(39.)

Sátor-adó a' Török birodalomban.

A' múlt században Konstantinápolyban némelly Zsidók és Törökök között perlekedés támadott a' testi halál után léendő életéről. A' Zsidók azt vitatták, hogy egyedül tsak ők részesülhetnek a' másvilági gyönyörűségekben, és kívülök senki más be nem mehet a' Paraditsomba. Erre a' Törökök azt kérdék a' Zsidóktól: „Ha ezek úgy vannak, a' mint mondjátok; tehát hol lesz a' mi helyünk”? A' Zsidók nem lévén elegendő merészek állítani, hogy a' Törökök a' Paraditsomból egészen kifognak záratatni; egyedül azt felelték: „ti a' Paraditsom határin-túl fogtok tanyázni, és tsak messziről szemlélni boldogságunkat”. Ezen ritka perlekedés a' Nagy-Vezérnek tudtára adatott, ki minden alkalmatosságot keresett, hogy a' Zsidókat mennél nagyobb adóval terhelhetné, azért ezen esetet használván mondá: „ha a' kutya fajtú Zsidók

minket a' Paraditsom' falai közül kizárnak, tehát illendő dolog, hogy nekünk sátorokat adjanak, nehogy a' szabad levegő alatt kellessék feküdnünk". Egyszer'smind megparantsolá, hogy az egész Török birodalomban lévő Zsidók esztendőnként a' községes adón kívül bizonyos Summa pénzt fizessenek a' Tsászár' satori költségeinek kipótolására. Ezen adót újabb üdőkig kellett fizetni a' Török birodalomban lakó Zsidóságnak, de vallyon a' mostani Jantsárok' eltöröltetése, és más zenebonák' alkalmatossággal történt adóbéli változásokban megmaradt-e? nem bizonyos.

Tudós Familia.

Poitier' várossában negyven hat ugyan azon egy nevű, és egy familiából származott tudósok valának. Ezen tudósoknak a' neve Sainthe-Marthe. Valának ezek között Tudós Theologusok, Törvény-tudók, Orvosok, Történet-írók, ékesen szóllók, régiség fürkészők, Litterátorok, nyelv tudósok, kiváltképpen pedig Költők. — Valjon, melly nemzet mutathat ennyi hasonló nevű tudóst? kételkedem abban, hogy mutathat-e Anglia annyi Smith, vagy Német Ország Schmidt nevű tudóst? a' mennyi Sainthe-Marthe-t számlál Poitier' várossa!

Keleti Indiában kijövő Újságok.

Angol nyelven.

Kalkuttában a' következők adatnak ki, úgymint: John Bull (mindennap) Scotsman in the East (mindennap). Government Gazette (minden héten kétszer). India Gazette (kétszer egy héten). Bengal Veckly Messenger (minden Vasárnap).

Indus nyelven.

Kalkuttában: Miral-ool-Akhbar; Jami-Jehan-Numa; Sunghand Cowmuddy; Summoohaar Chundrica (hetenként).

Angol nyelven.

Madrasban: Madras' Courier (hetenként egyszer); Madras Governement Gazette; Madras Gazette. Madrasban Indus nyelven nem adatnak ki Újságok.

Bombay-ban: Bombay Courier; Bombay Gazette; Weekly Gleaner. Ezekén kívül minden héten megjelenik egy Indus nyelven írott Újság is, mellynek neve Summochar na Chandrikha. — Ceilonban: Ceylan Gazette (minden héten egyszer). — Seuangban: Penang Gazette (hetenként). — Singaporeban: Singapore Chronicle (egyszer egy hétben).

A' tengeri szerentsétlenség.

Új-Orleans' tájékán 1820-dikban télen az Essex nevű hajó, melly Czet-hal fogás-

ra kiindúlt, hajó-törést szenvedett az által, mivel egy szörnyű nagy Czet-hal a' nevezett hajó alatt sebesen elúszván annak ket-tős hajó gerénczét eltörte. Kevés vártatra megtámadását nagy erővel megújította, és ekkor a' hajó igen nagyon meghasadt. A' hajós Kaptány az árbocz-fákat elvágatta, és az elvágott darabokkal a' repedést némű néműképpen betsináltatta. De mivel ez által sem gátoltathatott meg a' viznek befolyása, és így minden szempillantásban az elmerülés fenyegette a' hajón lévőket, kéntelenítettek minden élelmeket tsajkákra rakni, és a' hajóból kiszállani; ekkor az élelmeket elosztották egymás közt, és tsajkákön tovább folytatták útjokat. Egész egy hónapig tévelyegtek a' szerentsétlenek a' magos tengeren, míg szigetet találtak, a' hol egy hétig mulattak. Hárman a' szerentsétlenek közül eltökéllék magokban, hogy ezen a' pusztá szigeten megmaradnak, mivel az éhen-halást előre lehetett látni. A' többiek két tsajkában elindultak, melyek közül az egyik hatvan, a' másik kilenczven nap után Amerikai hajóval öszve találkozott, melly is a' tsajkákön lévő embereket felvette; az egyiken tsak még ketten voltak, úgymint a' Kaptány és egy hajós-legény, a' többi nyolcz társaikat pedig már megették; éppen akkor vetettek kilenczedszer sorsot a' két még életben lévők, mikor az Amerikai hajóval öszve találkoztak, melly annyival szerentsésebb volt, mivel

ez által a' hajós-legény élete megtartatott, kire most a' sors esett. Mind kettőnek a' zsebjeiben találtattak megöletett társainak némelly tagjai. Későbbben a' szigetben maradt három emberek is megszabadítottak, kiknek sokkal boldogabb volt sorsok mint a' tengeren lévőeknek, noha a' sziget lakatlan volt.

Fenyítő Intézet.

A' Cronachi (Bajor országban) kényszerített munkás-házban felállított tapodó-malomban minden nap az abban lévő 400 ember' számára megkivántató liszt őrltetik. Minden munkásnak 600 lépést kell tenni, mellyek után egy másik ötet felváltja, úgy hogy a' munkás nyolcz minutáig dolgozik, és nyolczig nyugszik. Az Orvos minden héten meglátogatja a' munkásokat, és a' kinél tsak legkevesebb melybeli gyengeség tapasztaltatik, annak tüstént más munkát adnak. Minden malmot tapodó tsak fél nap tapod, és ekkor lépéseinek száma annyit tesz a' mennyi egy német mértföld bójárására megkivántatik. Itten tehát tekintetben nem vétetik a' hegyre való menetel. Azonban még is az itten munkálódó még egyszerű annyi eledelt kap, mint a' többi. Az egész Intézet hasonlít egy homályos' barlanghoz, mellyben az örök' tsillámló kardjai tsillagként villongnak. Tsendesség ural-

Kodik ezen helyen, mivel a' munkások közül senkinek szólni nem szabad. Háromszáz férjfi, és 100 asszony munkálkodik minden nap ezen tapodó malomban.

Ember bötsülés.

Bajazet Szultán a' hódításokon kívül legjobban kedvelte a' vadászatot; e' végre néhány ezer Sólyom madarakat tartott. Egykor 1500 Sólyom-tanítót akart megöletni, mivel egyik azok közül alkalmatlan időben bortsátott ki egy Sólymot valamelly madár ellen. Nevers Gróf, ki éppen akkor a' Szultánnal vadászaton vala, esedezett a' szerentsétlenek élete' megtartásáért, és igen nagy fáradságába került jó szándékának sikerésítése, mivel a' Szultán az embereket kevesebbre bötsülte, hogysen a' Sólyom madarakat, és vadász ebeket mondván: több emberem van, mint a' mennyire szükségem volna, ellenben jó kutyákban, és Sólyomokban mindég szűkölködök.

Ritkaságok.

Bremában e' folyó esztendőben Belva Úr' kertjében a' szőlő-tőke kétszer virágzott, és második virágzásakor származott szőlő-szemek lentse nagyságra nőttek.

Nem régen Libanus hegyén Jeronimus szerzetének Klastromában Taragoniai Orosen kéz-írása, melly a' világ közönséges történeteiről ír, és Ágoston Anyaszentegyház Doktorának tulajdon kéz-írásával feltett jegyzésekkel vagyon megvilágosítva, fődötetett fel.

Egy nőtény öszvér öt esztendő's korában megellett, vemhét ön maga szoptatja : hasas korában mindég terhes munkára volt szorítva.

Elmés mondások.

Legnehezebb dolog hallgatni; legkönnyebb pedig tanátsot adni, és mást kigúnyolni.

Szerentsés az, kinek semmi köze sints az orvosokkal, de szerentséssebb az, ki a' törvény védőket nem isméri.

Az olyan könyv, mellynek mutató-táblája nints, hasonló az olyan patikához, mellyben sok drága szerek vagynak, de neveik nintsenek felírva, hogy keresni lehetne.

Nem az ember hal meg, hanem tsak a' földi nyomorúságok enyésznek el.

A p r ó s á g o k.

Az Egyiptomi Vice-Király' Könyvtárában mostanában 25,900 kötet könyv van; ezek között találtnak a' legdrágább munkák, mellyek Európában kiadattak, és Egyiptomot érdeklik. A' Vice-Király mostani Könyv-tárnokja Osman Effendi tudós Török, ki több esztendőig Párisban mutatott, és tsinosodásban tett nagy előmeneteleinek igen szép példáit adja.

Keleti Indiában a' Bambus- nádnek szárán való megrothadását közönségesen fojtó levegő' nagy bőségének tulajdonítják, továbbá azt állítják, hogy az ilyen Bambus nád, rothadása után következik ama rettenetesen pusztító Cholera morbus.

Rejtett szó:

Nem régi az egész, kiki kedvvel kapja;
Első tagja szint az, vagy köntös darabja;
Vesd ki szívét, vége a' nyárban zöldellik,
Mint egy fa, úgy erdő tsak vele kérkedik.

X.

J e g y z e t: A' 38-dik Számbeli Rejtett szó: Kender, kend, er.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(40.)

Pesti új vas-híd.

Sok új, és szép készületek emelkednek egynéhány esztendőök óta Nemes Szabad Királyi Pest városában. Illyen a' többek között a' város' erdőtskéje, mellynek a' Király - útszáról megnyíló bemenetele már sok esztendőktől fogva négy soros' vad-gesztenye, és nyár-fa rendek között mind a' kotsikon járóknak, mind a' gyalogoknak kellemetes zöld árnyékkal kedveskedik, e' mellett pedig mind a' két oldalról díszes kerítésekkel befoglalt szőlő, és gyümölts-fa kertek díszeskednek. Ezeken túl mesterséges felosztások, és tsigás utak által öszve kaptsolt tágas helyek vonják magokra a' nézők figyelmét. Illy felosztásoknak egyik kedves része bizonyos kis sziget, melly nem éppen széles víz árokkal körül vétetve a' többi részekkel a' gyalogok számára készített olly láncz-híddal vagyon öszve kaptsolva, melly tulajdonképp vas-drótokból áll.

Ezen híd első függő-híd Magyar-országban, 's azt a városnak tsinosítására ügyelő úgy nevezett „szépítő Commissio” állította fel. Más szomszéd tartományokban már ez előtt készült láncz-hídtól abban különbözik, hogy nem vert vas-rudakból, vagy láncz - szemekből; hanem vas-drótokból készíttetett. De még a' vas - drótokból készült hidak között is az által különbözteti meg magát, hogy nem hosszú drót köteleken, hanem tsak hat láb hosszúságú ízekre osztott drót kötelekből áll. Ezen nemű lánczot azért választották, mert tsak ugyan a' drót nem olly könnyen törik, mint a' kovátsolt vas. Külömben pedig az által, hogy a' drót kötelek rövidek, azoknak készítése is könnyebbítették, valamint a' ne talán megromlott részeknek megjobbítása, és feltserélése is.

A' hídnak hosszúsága 72 lábnyi, szélessége hat lábnyi; függ pedig a' két végén négy vas oszlopkákon, mellyek belől üresek, és magasságok 4 láb tíz hüvelyk, átmérőjök pedig $4\frac{1}{2}$ hüvelyk, 's úgy vannak helyheztetve, hogy nem mozdúlhatatlanok, hanem a' hídnak kissebb, vagy nagyobb terhe alatt előre is, hátra is mozdúlhatnak. Ezen oszlopokhoz vannak szorosán kaptsolva, és rudak által megerősítve a' lánczok. Az egymásnak álló, és a' két partokon lévő elébb említett oszlopok között a' hídnak mind a' két oldalán 9 lábnyi magasságon két lánczok függenek, mellyek közül mind

eggyik két egymás mellett nyúló drót kötelekre oszlik. Mindegyik kötélhez 40 drót fonalak kivántattak, mellyek közül mind egyik három mázsa feszítő erőt kiád, és így a' híd fölött megkívántató tartó erőségét teszik. Ezen kívül az oszlopoktól az erősítő fundamentumokhoz rézsút nyúló kötelek, mellyek négy ölnyi hosszáságuk, és egy darabból készültek, a' fundamentumnál öntött vas-táblákhoz vannak kaptsolva, és 90 drót szálból tsináltattak. A' terhet tartó lánczok az öszve-kaptsoló rúdak fölött meredeken függnek, és pedig mind a' két oldal részen 23 sínorból a' járó útra, melly 12 drótokból készült, és ezekhez vannak srófok által megerősítve azon vas ráma, mellyek a' hosszáságot tartják. Az említett tartókon fekszenek keresztben által a' vörös fenyőfa gerendák, mellyeknek két végeik öt hüvelyknyi vastagságú négy szegben, és középett nyólcz hüvelyknyik, úgy hogy középett mint egy boltozat hajlást képeznek. Ezen gerendák egymástól három három lábnyira esnek. Rajtok a' hídnak hosszában két és fél hüvelyknyi vastagságú ugyan vörös fenyő karók, és így a' járásnak útját középett magasabbá teszik. A' járó út mellett lévő korlátok két felől drót hálóból vannak készítve, melly könnyűségre, rúgó ereje, és oltsósága által igen ajánlja magát, de még is elégséges bátorságot nyújt.

A' híd 960 mázsa terhet megbir: de mivel a' felső térségére nézve tsak 360 mázsát lehet reá tenni, az ő teher bírásra való tehetsége 600 mázsával több, mint a' mennyit viselnie kell. Minthogy az oszlopok gyengéknek, a' lánczok pedig könnyűeknek látszanak, e' mellett a' korlátjai igen finomak, tehát rá nézve igen gyönyörű a' tekintete. Ezen híd építését kormányozta Fritz Antal Bétsi Szitás. Az egész híd 2240 forintba p. p. került.

Hibás tudósítás.

Nem régen Dublinban valamelly szegény ember a' szükség miatt kéntelenítette beteg feleségét az Ispotályba küldeni. Egy hét' elfolyása után az ispotályból azt a' tudósítást vette, hogy szeretett felesége meghalt, és köteles lenne néki koporsót tsináltatni. A' szegény ember mindenét részszerént eladta, részszerént elzálogította, tsak hogy megholt felesége' hideg tetemei koporsó nélkül a' föld' gyomrába ne tétesenek. A' megvett koporsót elvitte az Ispotályba, a' hol ezt mingyárt az ajtónál elvették tőle, és egy kis vártatra beszegezve vissza adták. A' koporsóba zárt testet a' szegény könyhullatások között eltemette. Azonban alig tért vissza a' temetésről, és még akkor is lakóhelyében bús gondolatokba merülve üldögélt, midőn ismérős hang,

melly az ajtó előtt beeresztésért könyörgött, őtet szomorú elmerültségéből felébresztette. Felkeivén helyéből zárt ajtaját megnyitá, de tsak nem hanyat esett, midőn vélekedése szerint meghalt, és egy óra előtt eltemetett feleségének vándorló lelkét az ajtó előtt megszemlélte. Megijedt férjével alig tudta elhíttetni a' felesége, hogy ő sem vándorló lélek nem volna; sem pedig hogy meg nem halt, hanem felgyógyulva most eresztetett ki az ispotályból. — Az ispotálybeli tudósítás nem ahoz a' házhoz küldetett, a' mellyhez kellett volna. Igaz volt ugyan, hogy egy asszony meghalt, de az más szegény ember felesége volt. — A' megijedett azonban, és az öröm annyira megártottak a' szegény férjfinak, hogy nem sokára őtet is azon ispotályba, mellybe ez előtt felesége volt, kellett vinni.

Tinto folyó Spanyol - országban.

Eredetét veszi ezen folyó Sierra Morenában, és Huelvanál a' közép - tengerbe foly. Tinto nevét vette vizének színéről, melly olly sárga mint a' Topáz kő. Különös tulajdonságai miatt nevezetes. Ha ezen folyóba valamelly kő beesvén, vagy bevetetvén más kőre esik, melly a' folyó' ágyában vagy on, egy esztendő alatt erősen egymáshoz ragadnak. Ezen folyó' martján minden növények, és minden fák, mel-

lyeknek gyökereit nedvesíti, megsárgulván elszáradnak. Egész folytában mind addig, míg más apróbb folyók véle összekeveredvén, annak természetét meg nem változtatják, semmi zöld növevént nem látni azokon a' helyeken, mellyeket öntöz, halak benne nem élnek, sem más állatok nem isszák, csak a' ketskék, mellyeknek mindazonáltal jó ízű húsok vagyon. Gyógyító szergyanánt is szolgál, mivel mind emberben, mind marhában a' gelesztának minden neimeit megöli. Nieblánál, hol több apróbb folyókkal, és patakokkal össze keveredik természetét annyira megváltoztatja, hogy azt más vizekétől éppen nem lehet megkülömböztetni.

A' tsalhatatlan veréb ijesztő.

Valdaui Plébánus T. Hofmeister Úr külömbféle szereket használt, hogy a' kártekonny verebeket Tseresnye-fától, magozó növényitől, gabonájától eltávoztathassa. E' végre döglött rákokat póznákra kötöztött, és ezeket kertjében, és szántó-földjén külömbféle helyeken felállította; továbbá még azon helyekre, mellyeket a' verebek leginkább szoktak meglátogatni, annyi foghagymát is rakott, hogy annak szagát erősen lehetett érezni, azonban minden igyekezete sikertelen maradt, és a' verebek mind ezek mellett is úgy látogatták kertjét, és

szántó-földjét, mint az előtt; gyakran megtörtént, hogy a' verebek azon póznákon is minden félelem, vagy undorodás nélkül üldögéltek, mellyekre a' döglött rák, vagy a' foghagyma volt felaggatva. Végtevére, mivel az előbbeni szerek nem használtak tsikorgó arany pléhből készített lázat a' verebek ellen, tudniillik 6 hüvelyk hosszúságú, és 2 hüvelyk szélességű szeletekre felvágta, és ezen szeleteket egy láb távolságra egymástól madzagra, melly póznákra volt kötve, kötötte. A' szeleteknek szüntelen zörgése, és fényessége miatt a' verebek a' szántóföldről elmaradtak. Négy garas ára tsikorgó arany-pléhvel nagy kiterjedésű gabona földet meglehet védelmezni ezen alkalmatlan vendégek ellen.

A^o megégetés ellen.

Több mesterségek vagynak, mellyeknek gyakorlói a' tűz által, melly körül szüntelen forogniok kell, megsértetnek; ezen megsértések sokszor szomorú következtetéseket, és nem ritkán halált is vonnak magok után. Ennekokáért szükséges az ilyen tűz körül forgolódóknak úgymint: Kovácsoknak, Lakatosoknak, fegyver-tsinálónak, 'sa' t. magokat minden esetre az illy történhető veszedelmek ellen védelmezni. E' végre javasoltatik, hogy egy pint vízben 4 lat Timsót, és ugyan annyi Kénkö-sava-

nyos-Zinket tegyenek, és ezen felereszié-
kel mindennap ne tsak kezeiket mossák;
hanem ábrázatjokat is nedvesítsék meg. —
Ha ezen keverék az emberi testet megőrzi
a' megégéstől, bizonyára más éghető sze-
reket is megoltalmaz a' tüztől; így tehát a'
ház sindeleket is ha bekenjük ezen keve-
rékkel, és megszáradni hagyjuk, azt a' tüztől
megmenthetjük.

A p r ó s á g.

Bizonyos gazdag ember olyan leányt
vett feleségül, kiről az emberek nem sok
jót beszéllettek. Ember társai közül egy jó
barátja hozzá sietett, mikor az esetet elbe-
szélleni hallotta, hogy tulajdon szájából
hallaná meg a' dolog igazságát. Azért is
bélépténél mingyárt így kérdé barátját. Ba-
rátom! igazság-é, vagy tsak mese, a' mit
az emberek rebesgetnek. Valósággal úgy
van, a' mint hallottad, felele amaz. No te-
hát már elhiszem, hogy nem mese, mert az
egész dologban semmi erköltsiség nintsen.

M e s e.

Fellegekig felhat, földszínén messze kiterjed,
Lenni tudom, hallom: fogni, mutatni ne-
héz.

J e g y z e t: A' 39-dik Számbeli Rejtett
szó: Ujság, új, ág.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(41.)

Messze útról való megérkezés.

Néhány napok előtt három szűkölködő utazó a' világ' legtávulabb tartományiból érkezett meg Avesnesbe (Éjszaki Departamentumba). Az első mint pattantyús Bonapartéval Egyiptomba ment. Ott megsebesítettetett, és rabságba esett az Araboknál. Minekutánna 25 esztendő't Jerusaleml' tájékán rabszolgaságban eltöltvén egy Francia Konsul közbenjárása által szabadságát vissza nyerte volna, Kis-Ásián, Európai Török Országon, Magyar, 's Német Országon keresztül Straszburchba megérkezett, a' honnét szülő földjére Lille-be ment.

A' második Troyes-i születés a' régi Francia tábornál szolgált, 1816-dikban Hollandus szolgálatba lépven, Bataviába ment. Innét 100 német mértföldnyire a' sziget' belsőjébe küldetett a' Jávabeliek ellen, most elvégezvén nyolcz esztendőket a' szolgálatban örökös szabadság levéllel ismét Európába vissza tért.

A' harmadik Schulfort Mihály Aveses-i születés: ez édes atyával Schulfort Antal-lal, ki 1812 esztendőben a' Szmolenski Lazarétumban fő Patikárius volt, kilencz esztendőskorában Orosz-országba ment. A' Franczia tábor' vissza tértekor Kovnónál mind az atya, mind a' fiú elfogatott. Hová lett légyen az atya, azt máig se tudja senki. A' fiatal Schulfortot pedig a' Tserkesek magokkal tulajdon hazájokba elvitték. Ezeknek tartománya, ama híres Baikál tón túl, mellyben egyedül találta-tik a' ritkaságáért bötsös Baikál-kő (Baicalithus), a' Chinai Tatár-ország' szélén Moszkvától majd 700 német mértföldnyire fekszik. A' Tserkessek vallása keresztény zsidó, és pogány hitből vagyon koholva, a' több feleségesség náluk szabad. Ezen rab gyermekeket terh hordásra, és fa keresésre használták. Egész 1824-ikig nem tudott a' fiú se nem hallott semmit azokról, mellyek Európában történtek. És négy Olaszokkal, kik hasonlóképpen a' nagy táborhoz tartoztak, és mostan ezen messze tartományban raboskodtak, elszökött. Tíz hónapig tévelyegtek nagy Tatár-ország', és Szibéria' pusztáin. Egész útjuk nem volt egyéb, mint nyomorúságokból öszve kötött láncz, mert egyedül tsak kikészítetlen bőr vala ruhájok ezen hideg tartományban, eledelek tsak gyökerek valának, azon kívül szüntelen félelemben kellett lenniök, nehogy újonnan elfogattassanak. Illy terhes környül-

állások között múlt esztendőben Taganrogba érkeztek, hol akkor éppen Sándor Tsászár is jelen volt. A' jó szívű Tsászártól segedelmet nyertek, minekutánna sorokat előbeszéllették volna; azon kívül a' 'Tsászár' rendelkezésből Moszkvába vitettek, a' hol szabad utazó leveleket kaptak Varsoig. Lengyel, és Német-országon keresztül, hol az Olaszok útjokat hazájok felé arányozván, Schulforttól elváltak, ez szerentsésen érkezett születése helyére, a' hol tsak távul lévő Atyafiakra talált, kik közül egyik még is segedelmet nyújtott neki. A' szerentsétlen ifjú most 23 esztendő, minden menedék-hely, és szülék vagy igaz testvérek nélkül, igen nehezen tudja anyanyelven közölni másokkal szándékát. Tudatlan, 's miveletlen, mindazonáltal igen egyenes nyílt szívű, és együgyű, melly két utóbbi tulajdonsági által annyira megnyerte az Aveses-iek szívét maga részére, hogy azok pénzt adnának össze számára, mellyből addig is könnyebben élhetne, míg maga magának kenyeret szerezhetne.

Számbeli feladás.

Nem régiben egy valaki utazásra eltökélle magát; e' végre kotsit fogadott, és a' kotsissal úgy egyezett meg, hogy az fizetné az egész úton a' vámot, ostor-pénzt 's a' t.

költségeket. Meglévén az alku, elindúltak; de a' kotsis minden városban pörlekedett az út-árendásokkal; többnyire igazsága is volt a' kotsisnak, mivel ott is kellett néki az út közelvaló kirakására vetett adót megfizetni, hol az út kövel vagy nem volt, vagy igen rosszúl volt kirakva. Ezekhez az is járult, hogy a' kövel kirakott út' hossza semmi megegyezésbe nem volt a' fizetés nagyságával. Végtére elérvén bizonyos városhoz, a' kotsis azon keresztül hajtani nem akart, hanem azt megkerülte; a' kotsisnak ezen tselekedetén igen megboszonkodott az utazó, és vakmerő tselekedetét megdorgálta; azonban a' kotsis mentegette magát azt állítván, hogy senki feldöntés veszedelme nélkül a' városon keresztül kotsin nem mehetne. Ezen kotsis állításának igazságáról későbbben tulajdon szemei által meggyőződött az utazó. — Régen már volt szándékok a' városbelieknek az útszajokat kövekkel kirakatni, de erre semmi költség nem volt. Néhány esztendők előtt valamelly gazdag polgár 1000 forintot hagyott ezen régi szándék' bételYESÍTÉSÉRE. Azonban ezen summa nem volt elegendő az egész, hanem tsak a' fél út kövel való kirakására; azon föllül ha az út' elkészülhetett volna is, a' városnak nem volt annyi jövedelme, hogy az út megtartására, és esztendőnként kivántató megjobbítására a' felszámlált 200 forintból álló költséget megfizethette volna. E' végre a' Tanács azt határozta, hogy a' fellyebb em-

lített 1000 forint kamatra adassék 4 pCtmal, és a' kamat minden esztendőben a' tőke-pénzhez tétessék mind addig, míg a' tőke-pénz annyira nevedik, hogy abból ne tsak az út kirakásra megkívántatott két ezer forint kikerüljön, hanem azon föllül annyi tőke-pénz is megmaradjon, a' mennyi 4 pCtmal az út jobbítására szükséges 200 forintot béhozza. — Hány esztendeig marad még ezen város kirakatlan? következőképpen hány esztendeig kell még az útnak körül kerülni?

Meggondolás az állatoknál.

Tavali esztendőben Londonnak Exeter-Change nevű helyén Crosz Úr egy Elefántot mutogatott, melly külömbféle mester-séges darabok által a' nézőket mulatta, a' többi között még a' kisebb pénz darabot is feltudta emelni a' földről. Azonban egyszer történetből a' felemelésre néki vetett Sixpence olly közel esett a' falhoz, hogy azt, noha több ízben igyekezett, orrával semmi módon fel nem vehette. Látván iparkodása sikeretlenségét az Elefánt, tsendesesen megállott, mint az ember szokott tenni, midőn valamiről gondolkodik. Erre mintha gondolatjában a' felvételre megkívántatott módot feltalálta volna, orrát úgy kinyújtotta, hogy az közel a' pénzhez érne, ekkor nagy erővel reá fújt a' pénzre, ezen

erős fújás által kibotsátott levegő megakad-
ván a' falba, a' fal mellett fekvő pénzt an-
nyira ellökte, hogy az Elefánt azt könnyen
megfoghatná, és felemelhetné.

Astronomiai jelességek.

E' folyó esztendő' November hónapban
az esthajnali tsillag (Venus) nem sokára a'
nap lementé után igen gyönyörű fényes-
séggel jelenik meg, az ég' déleesti táján.

November 14-kén délután 4 órakor 34
minutakor a' hold fogyatkozást szenvedett,
mivel ekkor a' föld árnyékába jutott, mely
5 órakor 13 minutakor, és 41 perczenetkor
a' hold napkeleti részéből 17 hüvelyknyit,
és 40 perczenetnyit eltakart. De ezen hold-
fogyatkozást nálunk látni nem lehetett vol-
na, ha tiszta üdő lett volna is; azonban
Katharinaburghból látható volt, ha ott az ég
nem volt akkor felhőkkel úgy beborítva,
mint nálunk.

November 29-dikén délben 12 órakor,
és 34 minutakor a' nap és földünk közé fog
jutni a' hold, és ezen setét test által a' nap
sugarinak hozzánk hatása meg fog gátoltat-
ni annak 6' hüvelyknyi, és 32 perczeneti
részéből vagy is egy szóval nap-fogyatko-
zás leszén.

Pons Florencziai Professor Úr October
12-dikén estve az ostoros (Bootes) tsillag-

zathan egy üstökös-tsillagot fődözött fel; ugyan ezt az üstökös-tsillagot October 23-dikán estve észre vették a' Kegyes Oskolák-beli tsillag-vísgálók is. Az említett tsillagot kitsinysége, és távulsága miatt szabad szemmel nem lehet látni, mindazonáltal messzelátók által ha vizsgáltatik, annak nem csak a' nappal ellenkező arányba hegyesen végző farkát lehet észrevenni; hanem még annak sugározó magvát is.

Papiros Órák.

A' Párisi újabb találmányok között különösen figyelmet érdemelnek a' papiros órák, mellyek az úgy nevezett „Cartaloges ou Pendules en carton-ból” készülnek; ezeknek járása olly pontos, hogy még az ércből készült órákat is ezek szerént lehet igazítani, és megjobbítani. A' papiros órák természetesen igen könnyűk, össze szerkeztetésök együgyű, és ha jól vannak elkészítve, még más jó tulajdonságokkal is birnak. Azok, kik illyen órákat láttak, azt bizonyítják, hogy valójában igen haszonvetők; ha az ember felhúzza azokat, közel 30 óráig eljárnak. Az árok 30 Frank az az közel 12 forint p. p. — Hazánkban is Budán már 5 esztendő előtt Istenben boldogult Tekintetes Leitner Ignác Ur a' Magyar Királyi Helytartó Tanács hajdani Tisztje papiros órát készített. Ezen Hazánkfia mind Che-

mlai, mind Mechanikai jeles tudományára nézve jobban ismértetik külföldön, mint Hazájában!

A p r ó s á g.

P. igen híres tsillag-vizsgáló nem kevéssé bámúlt el, midőn estve későn szokása szerint lemenvén a' kertbe sétálni, inasát ott találta, ki nagy elmerültséggel két pisztolyt tartván szemeinél a' tsillagos eget vizsgálta. P. Úr gondolván hogy inassának az esze elbutsúzott, kérdé tőle, hogy mit keresne, és mit tsinálna illy későn a' kertben?— Az üstökös-tsillagot szeretném meglátni, felele az inas, mivel pedig az Újságban azt olvastam, hogy fegyvertelen szemekkel ezt meglátni nem lehetne, bátorkodtam Ts. Úrnak ezen két pisztolyát e' végre lehozni, hogy azok segedelme által kívánságomat tellyesíthetném.

Rejtett szó:

Ember az egésszel az Istent dítseri,

Fő nélkül is rajta őtet megisméri.

Vágd ketté, vég tagja őrzy a' kintseket,
Ennek két betűje tesz jószág bötsöket.

Petes Ferencz.

Jegyzet: A' 40-dik Számbeli Mese:
Hang.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(42.)

A' nevelés három fő-oszlopai.

A' házi nevelésnek nagy épületét e' három erős oszlopokra kell építenünk, ha azt akarjuk, hogy az ne tsak külső tekintetére, hanem belsejére nézve is ékes, és haszonvéhető legyen. Ezen épületnek első és legfőbb oszlopa az Engedelmesség. Erre hogy a' nevendékek reá szokjanak, azokat nem kell sok, és gyakor parantsolatokkal terhelni, hanem a' legtsekélyebb parantsolatnak pontos végbe hajtását szorosán megkívánni és sürgetni. A' nevendékeket jó korán reá kell szoktatni, hogy magokat a' szabott törvényekhez alkalmaztasák, és azok szerint tselekedjenek, noha a' rendelkezések czélját által nem látják, vagy azok az ő kívánságaiknak meg nem felelnek. Illyen nevelés által nem tsak polgár, hanem jó jobbágy, és jó alattvaló, és derek Előljáró formáltatik. A' gyermek korán már megtanulván a' törvényeket igazán,

's belsőképpen tisztelni, azokat polgári életének minden környűllálásaiban szemei előtt fogja hordozni.

Az épület' második oszlopa az Igaz szóllás'. A' gyermeknek úgy kell beszél- leni, a' mint gondolkodik. Nagyobb büntetést érdemel a' hazugság, mint a' tolvaj- ság. Szükséges tehát a' gyermeket már kis- korától fogva az egyenes szívűségre szoktat- ni. E' végre, ha a' gyermek valamelly hibát elkövet, és azt töredelmesen megvalja, ak- kor örömmel, 's vidám tekintettel meg kell néki botsátani; — mi is hibázunk, és azt kívánjuk, hogy hibánk elengedődjék. — Ellenben az olyan gyermeket, ki az igaz- ságot megsérti, keményen meg kell bünt- tetni; hogy a' hazugságot tanulja meg- gyűlölni. Az így nevelt gyermekből jó er- kölsös ember válik, kit az ember társai akkor is fognak tisztelni, mikor gyarlóság- ból hibát követend el. Az egyenes szívűség, melly igaz-szóllás által nyilatkoztatja ki ma- gát, választja meg az embert e' világ többi teremtményitől.

A' harmadik oszlop a' Háláadatos- ság. Ez ébreszti a' hitbeli életet. Minden adománynál meg kell emlékeztetni a' ne- vendéket az adóra. Mutassa meg a' gyer- mek-nevelő (akár szülői légyenek, akár más valaki) gondjára bízott nevendékjének a' világító, és melegítő napot, a' termé- keny mezőket, és fákat; továbbá terjessze elejébe az egész természet Urát, és gondos-

kodó Attyát, emlékeztesse őtet azokra, kik véle valaha jót tettek, szülőire, és tanítóira, testvérjeire, és szolgálira, és így a' szeretet felgerjed benne, mellyből öröm, és bizodalom tsirázik. A' gyermekből jámbor és istenfélő ember leszen, ki ember társai eránt való kötelességeit lefizetni mindég fog igyekezni.

O! Atya! o Anya! o Nevelő! ezen három oszlopkra építsd házad belső boldogságát. Szóval és példával vezéreljed a' gondviselésedre bizottakat. Bötsüljed a' törvényt, és nyílt szívűséget; emlékezzél meg tulajdon híjjánosságidra, és azon kegyelemre, mellyet minden pillantatban érzel, ekkor szívednek szent forrásából fog a' háláadatosság kiforni mind azokért, mellyekkel birsz, és a' mi vagy. Egyenlően építsd az oszlopokot, és ekkor a' nevelésedre bizott ifjút előtted fogod látni olyan állapotban, melly néked jó hírt, 's nevet, a' világnak áldást, mennyekben pedig örömet szerez.

Stanjikovits, és Litke Orosz hajós Kapitányok' útazása a' világ' tsendes tengerén.

Két Orosz hadi hajó Möller, Stanjikovits Kapitány, és Sziniavin, Litke Kapitány' vezérlése alatt a' múlt hónapnak utolsó napjaiban Portsmouthnál a' tengerre

ereszkedett. Utazásoknak kettős czélja va-
gyon, úgymint első az Orosz gyarmatok
megtekintése, és némelly szükséges házi,
's gazdaságbeli szereknek oda szállítása;
másik pedig az Orosz birodalomhoz tartozó
tsendes tengeri partok tökéletesebb leraj-
zolása, és meghatározása; továbbá szán-
dékjokban vagyon ezen tenger' déli részé-
be mélyebben ereszkedni új felfedözések
végett. Stanjikovits Kapitányra az éjszak-
nyugoti partoknak; Litke Kapitányra pe-
dig maradna az Ásiai keleti partoknak kimé-
rése, és lerajzolása vagyon bizva. Mind a'
két hajón természet-vizsgálók, orvosok, és
rajzolóok vannak. Útjokat veszik ezen két
hajók a' Kanáriai szigetek felé, a' hol, vala-
mint Rio de Janeiróban is, megfognak egy
keves üdeig állapodni, míg tudniillik a'
hajóra megkívántató dolgokat megszerezhe-
tik. Innét elindulván Cap Hornt megkerü-
lik, és a' társaság szigeteit, nevezetesen
Otahaitit megfognak látogatni; ezt elhagy-
ván éjszak felé a' Sandvich szigetekhez ha-
jókázni, onnét Sitká-ba evezni és ottan az
éjszak Amerikai Orosz kereskedő társaság'
hivatalánál egy részét hajó-terheiknek ki-
rakni, és által adni. Itten a' két hajó egy-
mástól el fog vállani. Litke Kapitány Úr
rövid késedelmeskedése után Unalaskából
tüstént Behrings útja felé fog menni, a'
hol a' vizi leírásához kívántató munkálko-
dását elkezdendi. A' Kamtsatkai partok'
megvizsgálása 1827-dik esztendei Julius, és

Augustus hónapokban fog megtörténni. Ezen üdő tájban gondolja Spiniavin' Kapitánya, hogy a' Péter, és Pál nevű kikötőbe beérkezhet. Az 1827-diki és 1828-diki tél főképpen a' Karolina szigetek' megvizsgálására nagyon határozva. Az 1828-diki nyáron Ochotsk tó partjaival együtt fog felvételni. 1828 és 1829-diki telet mind a' két hajó a' tsendes tenger' déli közepén fogja eltölteni. Innét Salamon', és Molukkai szigeteknek evezni, és a' Jó-reménység fokát megkerülvén Európába ismét vissza fognak térni.

Varioloides.

Igy nevezik az Orvosok azon himlő nemet, melly mostanság Európában dühösködni kezd, és a' mellyről Moreau de Jones Úr October 16-dikán igen szép Értekezést nyújtott be a' Párisi tudományos gyűlekezetnek. Ezen értekezés annyiival nagyobb figyelmet érdemel, mivel már egy üdőtől fogva sokan elvesztették bizodalmokat a' himlő ójtás eránt nem tsak a' tanúlatlanabbak: hanem olyan férfiak is, kik hajdan a' himlő ójtást minden módon behozni igyekeztek, mert több ízben tapasztalták, hogy az olyan gyermekek is, mellyekbe téhenhimlő vala ójtva, a' himlőktől meglátogatattak. Moreau de Jones' a' fellyebb említett értekezésében ezen esetet egész a' megle-

gedésig megfejtí. Az orvosi történetekből tudjuk, hogy tíz esztendőől fogva Európában uralkodik bizonyos himlő' neme, mellyet még azok is elkaphatnak, a' kikbe a' tehén-himlő ójtva volt. De tapasztalásból az is tudva vagyon, hogy nem tsak azok kapják el ezen új himlőt, kiken nem volt természetes himlő, mivel tehén-himlőt ójtottak be nekik, hanem azok is, kik természetes himlőben szenvedtek. Ezen pusztító nyavalya (Varioloides) úgy tetszik, mintha keleti Indiából Amerikába, onnét pedig Európába hozatott volna által. Úgy látszik mintha pusztító erejéből, mellyel keleti Indiában birt, Európában sokat elvesztett volna. Az Indusok a' Varioloides nyavalyát veszedelmesebbnek tartják az igaz himlőknél. Noha a' tehén-himlők ez ellen tökéletesen nem védelmezik meg az embert, mindazonáltal nehezebben ragad ezen új nyavalya azokra, kikbe ójtva vala, mint azokra, kikbe ójtva nem volt. Az Amerikai Orvosok szerint, kik gyakor észrevételeket tettek ezen esetben, azt bizonyítják, hogy 100 olyanok közül, kikbe tehén-himlő nem vólt ójtva 50, kikbe pedig ójtva volt, tsak egy halt meg száz közül. Szomorú dolog ugyan az, hogy még eddig semmi hathatós orvosság nem fődöztetett fel, mellyel ezen nyavalyát kipusztíthatnák úgy, valamint az ójtás által kipusztított a' természetes himlő, és noha a' tehén-himlő ójtás nem képes ezen nyavalanak úgy ellent állani, valamint el-

lent áll a' természetes himlőknek, mindazonáltal még is annyit használ, hogy az áldozatok számát megkisebbiti.

Statistikai Jegyzések.

Amsterdamban a' legújabb nép számlálás szerint, melly e' folyó esztendő' October 11-dikén kezdődött, és ugyan azon hónap 28-dikán el is végeztetett, összesen 200,784 lélek lakik. Ezek között vagy 43,212 Római Katholikus; 100,899 Reformatus; 22,262 eggyesült Evangelikus Reformatus; 9845 elválasztott Evangelikus, a'vagy Új-tanításbeli; 777 Remonstrans; 1945 Anabaptista (viszont keresztelkedő); 237 Angol vallású; 18987 felső Német-országi szertartású Zsidó; 2520 Portugalliai szertartású, és 107 külömbféle vallású.

Május, Junius, Julius, és Augustus hónapokban Chinából, és Bucharából Orenburgha tiz Karaván (útazó társaság) összesen 2545 külömbféle portékákkal megterhelt tevékkel érkezett meg.

September 1-ső napjától October 18-dikáig 11,421 Tonna gabona, 924 Tonna borsó, és 135 Tonna zab vitetett Stokholmba más Országokból.

October 5-dikén egy 110 ágyús Linea-hajó Nikolajevban (Orosz birodalomban) baklábakról a' vízbe eresztetett, és ugyan ottan 110 ágyús Linea-hajónak geréncze letétetett. October 10-dikén pedig Nevsky Sándor' 74 ágyús Linea-hajó az Okstai hajó-tsináló műhelyből a' fekete tengerbe eresztetett.

Augustus hónapban a' Rigai kikötőbe 161 kereskedő hajó bé, és 138 kivezett; ezen időben a' bevétel 1,213,848 Rubelre megyen, és a' kivitel 3,700,926 Rubelt tesz.

Rejtett szó:

Ne keresd ezt a' földszínen,

Mert érczekkel lakozik,

Röviden ne mond asszonynak,

Mert, hidd, hogy megharagszik,

Fej nélkül a' gyermek teszi,

Szélről végről egynek veszi.

Jegyzet: A' 41-dik Számbeli Rejtett szó: 'Soltár, oltár, tár, ár.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(43.)

A^o közönséges Bibliothékák' haszna.

Melly nemzeteknél a' tudományok virágoztak, szaporodtak a' könyvek is, és ezekből nem tsak magános személyeknél; hanem tudományos testeknél sőt egész városi községeknél nagy könyves-házak támadtak. Ebben kiváltképpen Franciaország nagy példával ment elő a' hol minden nevezetesebb városoknak közönséges Bibliothékaik vannak, mellyekben a' könyveknek száma negyven, ötven, hatvan, sok nyolczvan ezer, köteteket is meghalladja. Ezen városi könyv-házakról névszerént már máskor szóllottunk, most tsak azt kell megjegyeznünk, hogy ugyan ezen könyv-gyűjtemények segedelmével Franciaországban sok tudós férjfiak' készülnék, kik ismét a' tudományokat jeles munkákal gazdagítják, és így a' Nemzeti Kulturának minden ágait álmélkodásra méltó előmenetelre segítik. Az ilyen köz haszonra megnyitott könyv-

ves-házak nem ritkák Olasz, Angol, és Német-országban is, a' mit e' figyelmetes utazók álmélkodva, és örömmel tapasztalnak. — Eddig hazánkban igen kevés példáit láttuk az efféle tudós segedelmeknek, és talán nem tsalatkozunk meg, ha a' Pesti Királyi Universitásnak; a' Magyar Nemzeti Museumnak az Egri Érsek, a' Pétsi Klimó Püspök Bibliothekájának, és a' Bettleri Gróf Andrássy jeles könyv-házának, vagy a' Debreczeni, Sáros-Pataki, és Kis-Honti Bibliothékáknak példáin kívül Hazánkban egyéb nyilván való könyves-házakat nem ismerünk. Mellyeken kívül most új fény látszik támadni, midőn Méltóságos Gróf Apponyi a' maga drága, és ritka könyv-gyűjteményét első dütsőséges például Pozsonyba szálította, s ott a' köz használlásnak megnyitotta. — Nem lehet ugyan tagadni, hogy magános hazafiak nagy áldozatokkal, és több Méltóságos Fűspökök nagy szorgalmatossággal, nagy számú könyveket, és egyéb tudományos segedelmeket egybegyűjtöttek: sőt némelly nemes Káptalanok, és szerzetes Monostorok is az efféle könyv-gyűjtésekben ditséretes lépéseket tettek: de ezeknek nemes törekedéseik tsupán azon Egyházi testeknek hasznaira szolgálnak, a' nélkül, hogy a' nagy közönségnek, és a' tudományokra vágyódó ifjaknak vagy férjfiaknak megnyitva volnának. Így a' tudományos kintsek tulajdonképpen vagy elrejtve vannak, vagy tsak kevesek által használtatnak.

Azért méltán lehetne óhajtani, hogy az eddig szerzett nagyobb könyv-gyűjtemények a' köz haszonra megnyittassanak, vagy a' Nemes Vármegyék, és Szabad Királyi városok által nyilvánvaló Bibliothékák állíttassanak. Az ilyen közhaszonra megnyitott könyves házaknak megbötsülhetetlen lenne a' haszna; mert mivel kevés ifjainknak vagon az a' tehetsége, hogy magoknak a' tudományok külömbféleségéhez, és az országos hivatalokra megkívántató ismereteknek fontosságához képest a' jelesebb segedelem könyveket megszerezhessék. Az ilyen közönséges tudományos tárházakból könnyebben meríthetnék vágyódásaiknak kielégítését. De mások is kik már hivatalokra léptek, az Országos igazgatásnak, és törvény szolgáltatásnak segedelmeit könnyebben feltalálhatnák; valamint azon tudósok is kik a' fő várostól, s úgy a' tudományok segedelmeitől távúlabb esnek, készen találhatnák, a' mit közhasznú czéljokra, és tudós munkálkodásaikra használhassanak. Ezen kívül az egész Országnek, és Nemzetnek az idegenekre nézve nagy dütsőségére válnék, hogyha Hazánkban a' Nemes Vármegyéknek, Királyi- városoknak, Nemes Káptalanoknak, és Klastromoknak efféle közhasznú tudományos gyűjteményeiket láthatnák. Ez bizonyíttaná meg Nemzetünk Kulturájának azon grádusát, mellyre már más tudós Nemzetek régebben eljutottak. Mindent kezdeni kell, és másoknak példá-

jára Nemzetünknek is felkell serkenni. Már Olasz , Francia , és Angol Országokban nem csak efféle közönséges Bibliothékák vannak ; hanem azoknak lajstromaik is ki-nyomtatattak. A' késő maradékaink hálá-ados tisztelettel fogják megismérni ko-runknak buzgóságát , és a' Nemzeti Kultú-rának felemelkedése fogja megkoronázni nemes igyekezetünket.

Valter Scott.

Angliának ezen híres Költője született 1771-dik esztendőben Edimburgh városá-nak azon Gothikus útszájában, (High Street) mellyet „A bt” nevű munkájában igen he-lyesen lerajzol. Az atya első rendbéli ügy-védlő volt (Writer to the signet). Valter Scott 13 férjfi, és leány testvérjei közül tsak maga vagyon még életben. 1825-ban az utolsó testvére Canadában halt meg. Valter Scott már ifjú korában Skocziát be-járta, és ekkor ismértkedett meg Skocziá-nak bájosló vidékivel. Az Edimburghi fő oskolákban szerzette magának a' Classicus tudományt, későbbben pedig a' törvényre adta magát. Mint ügyvédlő több Crimina-lis pörököt folytatott a' nélkül; hogy szem-be tűnt volna, míglen egykor alkalmatos-sága adatott a' Presbyteriánusok' közönsé-ges gyűlése előtt beszédet tartani, mellyet olly ékesen elmondott, hogy a' híres Blair

Doctor felkiáltana : „ez az ifjú ügyvéd-lő
láng eszű férjfi” ! 1790-dikben házasodott
meg Valter-Scott, feleségül vevén Miss Car-
penter-t. Ez után nem sokára a' Gol-kirk-i
Grófságban Fiskális lett, melly hivatal 300
font Sterlinget hozott be néki esztendőn-
ként. Későbbben pedig Clerk of the court of
Session hivatalt viselt, ekkor már a' jöve-
delme 1500 font Sterlingre (16,500 forint-
ra) ment. Ez hivatalra való kineveztetése
Valter Scottnak még Pittől nem volt alá-
írva, midőn ezen nagy Minister az Ország'
gyeplőjét ama' híres Fox-nak általadta, ki
is Sir Valter Scottnak ezen hivatalra való
kinevezését helyben hagyta. Már 1799-ben
Valter Scott a' Berlichingi Göcz-öt, és Bür-
gernek néhány énekeit fordította, és kiad-
ta. Esztendővel későbbben megjelentek több
énekek tőle úgymint: János-Estvéje, Glen-
finlas', a' Skocziai köznép' dallok, és 1801-
ben az utolsó Muzsikusnak panasza. Ezen
költemények után többek következtek,
mellyek mind annyian a' Publikum figyelmét
magokra vonták, még 1813-ban az újonnan
született, „Vaverley” nem tsak Angliának,
hanem az egész olvasó Publikumnak ked-
ves munkájává lett. Valter Scottnak a' Va-
verleyje megérdemli, hogy az Angol Lit-
teraturában a' Schakespear mellé helyhez-
tessék,

A' Moly ellen.

Mennyi kárt tegyen ezen apró állat a' szőrös, gyapjú, és más portékákban, az efféle jószágokkal kereskedők, és más tulajdonosok is jobban tudják, hogy sem azt említeni szükségesnek tartanánk, egyedül tehát csak azon szert, és módot akarjuk olvasóinkkal közölni, melly által ezen kártékony állatokat kilehet pusztítani. Az eczet gőz megöli a' molyt. E' végre téglát kell erősen megmelegíteni, arra jó erős eczetet tölteni, és ezen gőzzel az almáriomót, mellyben az ilyen portéka vagyon, a' ló-szőrrel kibélelt székeket 's a' t. többször erőssen meg kell füstölni.

Új Találmány.

Norvegiában nem régen olyan hajót talált fel bizonyos Schröcz, hogy az sem el nem süllehet, sem fel nem fordulhat. A' feltaláló első ilyen tulajdonsággal bíró hajóját e' következőképpen készítette el, tudniillik: vett egy tiz, és fél rőf hosszaságú, és három rőf szélességű tsajkát, ennek legközepű három osztályaiba minden oldalra üres ládákat erősen oda tsinált, a' ládák úgy vannak alkotva, hogy azokba semmi víz sem mehet be. A' tsajka gerincze alá pedig a' tsajka nagyságához szabott nehézségű négy szegletes vas durungot helyheztetett,

melly a' ládákkal erős öszveköttetésben va-
gyon : ezen levegővel töltött ládáknak nem
szabad leérni a' hajó-fenekére , mivel ekkor a'
fölfordulás könnyen megeshetik. A' fellyebb
emlitett mód szerint készült hajó el nem
süllyed , ha tömve van is emberekkel , vagy
vízzel egészen tele. Szerentsés találmány a'
hazánk halászaire nézve is!

Statistikai Jegyzések.

Hiteles tudósítás szerint az Afrikai par-
tokon 1825-diki Julius 1-ső napjától 1826-
diki Julius 1-ső napjáig nem kevesebb 26,-
583 rabszolgánál tétetett Brasiliai hajókra,
és a' Rio de Janeiroi vásárra vitettek ezen
szerentsétlenek. Az útban 1540-en halt meg,
a' többi pedig Brasiliának fő városában a'
szárazra kitétetett.

A' Morning - Heraldba beiktatott fel-
számlálás szerint az Angol szigetekben

Quarter Búzát	Quarter Rozsot
hetenként 250,000 és 750,000	
esztendő által 12,000,000	36,000,000 fo-
gyasztanak el.	

Mostanában 19 éjszak Amerikai hajó
vagyon külömbféle külső helyeken úgy-
mint: egy Linea-hajó, egy Fregátta, két
Gálya, egy Kutter a' közép-tengeren Ro-
ger' parantsolatja alatt; a' Brasiliában lévő
egy Fregátot, egy Korvettet, és egy Gá-
lyát Bilde kormányozza; egy Fregátta, egy

Korvett, egy Gálya, és két Kutter nyugotti Indiában Varington Commadore alatt; egy Fregátta, egy Gálya, és egy Kutter a' tsendes tengeren Hall Commadore alatt, egy Gálya a' Labradori partoknál; nem régiben ismét egy Fregátta, és egy Gálya Jones Commoder vezérlése alatt a' tsendes tengeren elindúlt.

A p r ó s á g.

Klapperton, ama' híres Afrikai utazó Hio-ból, vagy Eyo-ból, melly Yurika tartománynak fő városa, Febr. 22-dikén 1826. levelet írt. Klapperton ezen levelében azt erősíti, hogy új fontos felfedözésekre jutott; ő új hegy-lánczokon ment által, mellyeknek létét eddig nem is gyanították, és egy nagy Birodalmon utazott által, mellynek még nevét sem tudták eddig az Európaiak. Ő a' Niger folyótól nyugotra két napi távúlságra volt, és nem kétkedett többé, hogy ezen nagy folyó-víz nem a' Benini öbölbe szakad.

Rejtett szó:

Fele búsan lánczot zerget,

Fele viczkándozva perget,

Kotsit maga után.

Ha az, 's ez egybe köttetik,

Óvd magad, mert leselkedik

A' jószágod után.

Jegyzet: A' 42-dik Számbeli Rejtett szó: Bánya, banya, anya.

Vallás hirdetés Missuriban.

Niel Ferencz Úr, ki 1817-ikben Düburg Úrral Luisianaba utazott, Missouri tartománynak Sz. Lovis helységében Plébánus, 's egyszer'smind az ott lévő Collegiumnak érdemes előjárója volt, nem régen Európába vissza tért igen jó 's szép tanú levelekkel, melyekben a' Protestánsok eránta való tiszteleteket, és szereteteket kinyilatkoztatják, őtet nemes maga viseletéért dicsérik, 's az ifjak nevelésében tett fáradozásáért magasztalják, és ajánlják. Azon föllül az Európaikat igen forrón kérik, hogy ezen érdemes férjfiú' szent czélját elősegítsék. Niel Úr először is Rómába ment, a' hol a' Szent Atyától XII-dik Leó Pápától igen jól fogadtatott. Minekutánna a' Szent Atya Nieltől megértette volna a' Missouri Anyaszentegyház' állapotját: megígérte, hogy több Apostoli munkásokat fog oda küldeni, kik őtet segítsék, azon kívül azt is meg-

ígérte, hogy a' mostanság nevedő Anya-szentegyház' megjövédemesítéséről gondoskodni fog. Innét Niel Ur Genuába, és Turinba ment, a' hol a' Missouri vallás hirdetésről rövid értekezést kiadott. Alig esett ez Lambertininak Genuai Érseknek értésére, tüstént fő papi levelet küldött Megyéjében lévő minden papokhoz, mellyben inté őket, hogy ezen alkalmatosságot el ne mulassák, hanem tehetségek szerint e' szent czélt segítsék elő; maga is a' Sicziliai Király nagy summa pénzt ajándékozott e' végre. Több buzgó papok Nielhez kaptolták magokat, kik véle Missuriba menni szándékoznak, hogy ottan az üdvöséget hozó hitet a' népeknek hirdessék. Várva várják ezen lelki halászok azon szempillantást, mellyben szent szándékjok' végre hajtásokért az útra indulhatnának, de erre nagy költségek kívántatnak, mellyek uélkül még most szűkölködnek. — Talán a' Francia Király elősegíti ezen buzgó törekedést.

Allegoria.

Bizonyos ifjú hegyek között utazván elkéset; lealkonyodván a' nap mindég nagyobb nagyobb setétség fogta el az erdőt, bús gondolatok szorongatták az ifjat, mivel az utat nem tudta, és kíváncsi szemei sehol sem pillanthattak meg valamelly szálást adó hajlékot, mellyért is félelemtől's

aggódástól környül vett szíve erősebben kezdett dobogni. Illy szorongatások között tévelyegvén végtére malom zörgést hallott, és jobbjá felől halavány világosságot látott. Ekkor új erőt kapván kettőztetett lépésekkel sietett az intő világosság után. Azonban mennél jobban sietett annál jobban látszott távozni tőle a' világosság; minden reménységtől megfosztva fáradtan lerogyott egy fa alá. A' malom' zörgését már többé nem hallotta, és ekkor látta által, hogy jobb lett volna néki a' zörgés, és hang után menni, mint ezen halavány világosságot követni, melly még most is szemei előtt állott, és őtet mintegy barátságosan magához intette. — „Nem lehet már távol” végtére felkiáltott az ifjú, és felkelvén üllő helyéből a' világossághoz sietett; de ekkori fáradsága is sikertelen volt, mivel a' világosság előle hirtelen eltűnt, 's így kéntelenítettett a' virradó napot egy kösziklán ülve elvárni. Felvirradván az óhajtott nap nagy megrémüléssel látta az ifjú, hogy tsak még egy néhány lépésnyire volt egy borzasztó mélységtől, mellyben élete veszett volna, és ekkor tudta tsak meg, hogy — tébolygó tüzet — követett.

Nem ritkán megvetve, 's nem ügyelve a' józan ész sugárlására a' reménység' halavány ábrázolatit követjük, mellyek tébolygó tűz gyanánt minket eltsábítanak, és mindég az igaz úttól tovább vezetnek, míglen végtére feleszmélkedvén, de fájdalom!

sokszor későn látjuk meg azon örvényt, mellyhez siettünk.

Columbiai fejer arany (Platina) bánya.

Báró Humboldt bizonyítása szerint Boussingault Úr Franczia Chemicus, mostanában Antioquiánál Columbianak Cundinamarca Departamentumában az úgy nevezett Medve völgyben (valle de Osos) fejer arany bányát földözött fel. Ezen jeles, és a' tudományokra nézve igen fontos ércz eddig csak az Urali hegyekben, Brasiliában, Choco tartományban, és Barbacoasban a' déli tenger' partjain, ezeken a' helyeken is mindég csak a' kiöntések által okozott föld területekben, és ott is igen ritkán találtatott. Ezen környűlállás által Boussingault, nak felföldözése nagyobb figyelmet érdemel és Humboldt Úr figyelmetessé tesz bennünket arra, hogy az olyan helyeken, hol fejer arany vagyon, elég méllyen a' föld alatt igen jó állapotban megmaradt fa tőkék találtatnak. — Nem véletlenül és ritkán találtatik ezen ércz a' Medve völgyben, mint a' fellyebb említett helyeken, hanem valóságos Ércz-menetelekben, a' mellyekben találtató ércz-anyagot egyedül csak öszve kell törni, hogy mosás által a' benne lévő fejer, és sárga aranyat meglehessen kapni; mivel pedig a' Medve völgy Choco tartományhoz igen közel fekszik, és attól az

Andes hegyeknek igen tsekély ága által választatik el, könnyű megmagyarázni miért találtatik ezen ércz Medve völgynek kiöntések által okozott föld területjében, t. i. mivel az Andesek' mind a' két oldaláról befolyó víz a' hegyekben találtató érczet magával a' lapályra ragadja.

Mesterséges kötés.

John Mr. Donald talán egész Hiberniában a' legtökéletesebb Kötő két kötőtővel igen gyönyörű Frakot gyapot hulladékból kötött; mellyet minden machina segedelme nélkül tulajdon kezeivel e' végre meg is font. Ezen kötött Fraknak igen helyes állása vagyon; semmi szegés sintsen rajta; a' gallér, hajtókák, gombok és a' t. egészen a' legújabb ízlés szerént kötés által vagynak készítve. Ugyan ezen mester megbötsülhetetlen két kötő-tőjével nem régen egy igen mesterséges matráczt kötött, mellybe egyszer'smind az Angol Királyi czimert is bekötötte. — Donald ezen matráczt Londondery Marquisnének bemutatta, ki is a' mestert megajándékozta, fáradhatatlanságát gazdagon megjutalmazta, és ditséretekkal további igyekezetekre serkentette.

A' természetes babér-olaj.

Ezen babér-olajt mind eddig csak a' Spanyol Gujana-i lakósok ismérték; ez

tseppeg bizonyos babér nemhez tartozó nagy fából, mellynek tömött, 's barna fája fűszerszámos, gyökereiben pedig igen sok röpülő olaj találtatik. A' lakósok olyan helyeken, hol az olaj tartalékokat a' hék alatt lenni észre veszik, bárdával a' fahéját megvágják, és oda valamelly edényt kötnék. Az ilyen tartalékokat olly nehéz észre venni, hogy az Indusok' bizonyítása szerint 100 fát is lelehet vágni a' nélkül, hogy tsak egy tsepp olajt találának. A' természetes babér olaj röpülőbb, és erősebb minden más tseppelés (destillatio) által készült röpülő olajnál; ezen olaj színetlen, átlátható; hevítő 's tűző íze, és fűszerszámos szaga vagyon. Fahrenheit hőmérője szerint az 50—88 grádusnyi melegségben gőzzé változik semmit sem hagyván maga után; elégeése közben vastag füstöt bocsát. Sem a' lúgsók, sem a' savanyak nem látszanak benne változást tenni: a' kámfor, a' rúgós fatsípa-mézga, (gummi elasticum, Kautsuk), a' szurok, és gyanta-mézga (resina) benne feleresztődnek. A' zsiros, és más röpülő olajokkal öszve vegyül. A' borszeszben, és aetherben feleresztik, de a' vízben nem.

A' Zsizsikek ellen.

Periodeau Úr e' következő legújabb észrevételt közölte a' Societé philomatique-

vel, melly ha békibizonyodna, sok ezerekre menő károktól a' gabona birtokosok megmenekednének. P. Úrnak az attya gabonás padlásának egyik szegletében néhány gyapjas birka bőrok valának, mellyeket midőn lehozatta, nagy bámúlására döglött zsizsikkel tele találta. Hogy észrevétele tapasztalássá váljon több ízben ilyen bőroket tett fel gabonás padlására, és mindenkor első észrevételét megerősítve találta. Később midőn gabonáját felhányatta abban egyetlen egy zsizsik sem volt, 's ettől az üdőtől mindég szerentsés következéssel használja ezen együgyű szert gabonájának a' zsizsikektől való megmentése végett.

A p r ó s á g o k.

Valamelly ember két dohány-zatskót egymásba téve hordozott magával; pípátöltés közben észre vette ezt egy mellette álló barátja, és kérdé tőle, hogy miért tselekedné ezt, ki is barátja kérdésére imígyen felelt: Vigyázásból, és előre látásból barátom, mivel csak nem minden héten egy dohány-zatskót vesztek el, és ekkor dohányban szükségét szenvedek, melly okból kettőt viszek mindég magammal, hogy ha az egyiket elveszteném, a' másik még is megmaradna.

Egy B—i paraszt feljövén Pestre meglátta a' Patika fölé festett nagy kigyót, bámulva nézte egy üdeig, végre megszólított egy mellette elmenő polgárt, 's kérde tőle, hogy mit jelentene ezen ide festett nagy kigyó, mellyre a' polgár menés közben röviden imígy felelt: „ez kigyó Patika”. Erre a' paraszt fejét tsóválván mondá: „nálunk falun még a' szegény emberek számára sinsen Patika, itt pedig a' nagy városban még a' kigyóknak is vagyon Patikájok”.

Paskevits General-Lieutenant, ki a' múlt hónap 25-dikén Elisabethpol mellett győzedelmeskedett, egy arany kardot kapott az Orosz Tsászártól rá írással: „A' Persák' vitéz győzőjének”.

Rejtett szó:

Egy tag, mégis kettő kitelik belőle,
Útasítást adhat a' Mappa felőle:

Az egész teszen egy várost,
Híresebb volt régen, mint most;
Vége teszen folyót, de nem Magyar-ország-
ban;
A' kettőt találod két Magyar Hazában.

J e g y z e t: A' 43-dik Számbeli Rejtett szó: Rab-ló.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(45.)

A' Római Katholikus Királyi Oskolák
tanulóinak száma 1824-ik esztendőben.

Nintsen bizonyosabb mérője a' Nemzeti kulturának, mint a' külömbféle tudománybeli tanulóknak a' száma; mert ezek az iskolákból a' tudománybeli ismereteket magokkal kiviszik a' közönséges életbe, és azokat körülállásaik szerint másokkal is közlik. Ez a' Nemzeti tsinosodásnak valószínű terjedése. Illy dicséretes tekintetből T. Zibrin Jó'sef Úr az Érsek-Újvári Nemzeti iskolának érdemes Tanítója fáradtságos munkával össze szedte mind a' tanító intézetek, mind a' tudományok rendje szerint az 1824-dik esztendőbeli tanulók számát, mellyet itt az ő böhsületére, 's másoknak e' tárgyra leendő figyelmeztetésére közönségessé tenni kívántunk.

I) A' tudományos Intézetek rendeszerént.

A' Magyar Királyi Universitásban	1169
A' Magyar Országí Királyi négy Akademiákban — — —	1347
Az Egri Érseki Lyceumban —	400
A' Szegedi, és Szombathelyi Filozófiai iskolákban — —	481
A' Budai, Győri, Pozsonyi, Kassai, N. Váradi, fő Gymnasiumokban	2327
A' 47 Királyi Gymnasiumokban	13441
A' Breznó-Bányai, Korponai, Mohátsi, Pápai, Rósenbergai, Szakolczai, és Sz. Györgyi kisebb Gymnasiumokban — —	731

Öszveséggel 19896

II) A' Magyar Országhoz kaptsolt Horvát és Tót Országokban.

A' Zágrábi Királyi Akademiában	215
A' Zágrábi fő Gymnasiumban —	470
A' Zágrábi kerület 5 Gymnasimaiban	959

Öszveséggel 1644

III) A' tudományok rendeszerént.

Az egyházi Szent tudományokat	67
A' törvényes tudományokat Magyar Országban — — —	771
Ugyan azokat a' Zágrábi Akadémiában — — —	48
Az Orvosi tudományokat —	417

A' Böltsekedést M. Hazánkban	2112
Ugyan azt a' Zágrábi Akademiában	167
A' Föld mérés tudományát	— 30
A' Vers szerzés tudományát (Poetica)	
M. Országban	— — 1986
Ugyan azt Tót, és Horvát Ország	
oskoláiban	— — — 173
Az Ékesen szállást M. Országban	1900
Ugyan azt Tót, és Horvát Ország	
oskoláiban	— — — 165
Grammatikai tudományokat M. Or-	
szágban	— — — 12553
Ugyan azokat Tót és Horvát Or-	
szágban	— — — 1091
Öszveségesen tehát tanúltak	21540

Mínthogy ezen számban a' Váczi, Szathmári, Diakóvári Püspöki iskoláknak tanulói felvéve nintsenek, mellyekben a' felsőbb tudományokat mind Kis-papok, mind világiak tanulják, az említett szám jóval is nagyobb lehetne. De külömben is más Püspöki Oskolákban a' Theológiát tanulók, mint a' tudományos nevelésnek nevezetes tagjai, a' feltett számban nem foglaltatnak, kétségkívül ezek által is a' tanulók száma nagyon magzaporodhatnék.

Azonban sem az Evangelikusoknak, sem a' Reformatusoknak az ő fő Gymnasiumaikban, vagy Collegiumaikban lévő tanulóik itten fel nem számláltattak, és így az iskolai nevelésnek tagjai tellyes számmal nintsenek, természetesen következik,

hogy a' Magyar-országi tanuló Ifjúság itten tökéletesen elő nem terjesztetik; de még is a' figyelmetes Olvasót azon gondolatra vezetheti, hogy Magyar-országban a' tudós nevelés elég nagyon ki vagy on terjedve, és így a' nemzeti kultúra bő segedelmek által gyarapittatik, és csak azt az óhajta st haggya hátra, hogy a' Szép, és Kéz - mesterségek tanítására olly intézetek állíttatnának, mellyekben a' mesterségekhez megkívántató elő-készületek taníttassanak, és így a' városi nevelés' köz hasznuvá tétessék.

Útazás a' Syriai, és Palesztinai Arab- sok között.

Buckingham Úr Syriában, és Palesztinában tett útazásinak leírásában több igen ketsegtető, és a' régiség isméré tére hasznos észrevételeket közöl, mellyek közül említést érdemel Sodoma, és Gomorha elvesztéről tett észrevétel, mellyből ezen következés foly: Minden kétségen kívül való dolog az, hogy azon tartomány, melly Tiberias tava, és a' holt tenger között fekszik, a' setét régiségben tűzokádó tartomány vala, 's hihető, hogy a' mostanságig talál tató meleg források, a' holt tengerben lévő szurok, és a' tenger körül fekvő lapályt elborító kénkö por a' hajdani tűz-okadásnak maradványa.

Ezen leírásban előforduló Damas, vagy Damaskus városának leírása is igen magára vonja az olvasó figyelmét, melly e' következendő: Damas városának hossza közel három, szélessége pedig két Angol mértföld; a' város kelet felől igen kellemetes lapályon terül el, éjszak-kelet felől apró dombok kerítik, nyugott felől pedig olly nagy térség vagyon előtte, hogy annak végét szabad szemmel átlátni nem lehet. Damas városának házai kősziklákból vannak építve, a' külső színök közönségesen szennyes sárga; nyilvánóságos köz épületei pedig a' legelevenebb festékekkel vannak befestve. Az egész város tekintete egy átaljában igen pompás, és kellemetes. A' város' közepén vagyon a' fallal körül vett pompás palota, és metset. A' számtalan fényes kereskedő boltok, mellyek a' város' minden részeiben találtnak, azt nagyon ékesítik. Az éjszaki részen találtnak kertek, az Olajfa tenyészések, a' déli részen lévő hosszú árnyékos sétáló helyek, kelet felől a' sok faluk, a' nyugotti részén fekvő nagy Salheyah nevű külső város, a' sok cziprus, és nyárfák, a' termékeny szántó-földek, és ezeket termékenyítő patakok az egész tájéknak igen bájos tekintetet adnak, mellyek akármelly Arabs költő képzelődését felgyullaszthatják. A' városon kívül lévő temető az édes melancholiának lakhelye lenni látszik, minden sírhalom előtt egy myrtus ág vagyon, mellyet rendszerént a' megholtnak atyafiai

minden nap öntöznek, ezen foglalatosságot közönségesen az asszonyok viszik véghez, mintha ez által meg akarnák mutatni, hogy az ő szívök érzékenyebb, mint a' férfiaké.

A' kereskedő boltok reggeli tíz órától, délutánni két óráig nyitva vannak, a' kereskedők valamint nyájasak, úgy tsallák is. Damaskusban a' kávéházak számosan látogattatnak meg. A' vendégek ottan dohányoznak, kávét, szorbetet, 's t. e' f. isznak. De a' kávét tsak természetesen minden czukor, és tej nélkül.

Damaskus városa mintegy 3000 esztendővel előbb építettett, mint London. A' várostól nem messze tartózkodik ama különöz Stenhup Esther Angol asszonyság egy Arabs tsoport között, mellynek mostanság ő a' Herczegnéje. Lakása vagyon a' Libanus hegy' tövében egy igen kellemetes völgyben; tart magának egy házi Orvost, egy Titoknokot, több szoba-leányokat, és inasokat, kik mind törökösen vannak felöltözve. Szüntelen levelez Európában, Ásiában, és Afrikában lévő barátival. Ezen asszonyság erősen eltökéllette magában, hogy életét ezen pusztá vadonságban fogja végezteti.

A' Párisi megtébolodottak.

Olly népes, és nagy kiterjedésű városnak, mint Páris természetesen sok héja-

nossági, és hajai is vannak. A' fő városbeli tartózkodás, 's külömbféle indulatoskodások a' tébolodottak számát nevelik. Párisban többnyire az asszonyok szenvednek ezen nyavalában, és ezek között is legtöbb olyanok vannak, a' kik fény-üzésbeli partékák körül forognak, mert ezen mesterkelt szükséget, a' módit, mindég szemeik előtt látják, de azt magok részekre meg nem szerezhetik.

2641 tébolodott fejr személyek között, kik hat esztendő alatt a' Salpetriére nevű bolond házban valának, volt 755 varróné, 463 szoba-leány, és más leányzók, 104 tsipke-varrónék, és 116 luxus partékával kereskedő asszonyok. Mind annyi között összeségesen tsak 18 volt, kik szerelem miatt lettek bolondokká. A' Bicetre nevű bolondok házában, hol ugyan azon hat esztendő alatt 1763 megtébolodott férjfi őriztetett, valának 76, kiknek tébolodotságának szerelem vala az oka; 134 nagyra-vágyásból, és 78 a' törvénytől való félelem miatt bolondult meg.

Nagy ehető.

Nem régen valamelly Kingston nevű Hungerford-i lakós ajánlotta magát, hogy 40 minutum alatt 48 bárány-hússal készített pástétomot, melly öszveséggel 6 font nehézségű lenne, megeszik, és két Quart erős sert

megiszik azon feltétel alatt, hogy, ha szavának embere nem lenne, a' költséget megfizetni kénytelen lészen, ellenkező esetben pedig a' fizetés neki elengedttessék. Minekutánna a' pástétomokat megette; rosszúl lett, de ő evvel nem gondolván a' sert is kihörpentette; 's mind ezekhez pedig nem 40, a' mint ígérte, hanem tsak 33 minutum kelletett néki, ezen föllúl még egy nagyot ivott, 's haza ment.

A p r ó s á g.

Egy Fr. Űjság azt bizonyítja, hogy a' régi irások' felfödözéséről híres Római könyvtárnok, Mai Angelo Úr, a' Nápolyi Királyi könyv-tárban a' régi Pergamenák között a' deák Classikusoknak nagy betsű gyűjteményére akadt.

Rejtett szó:

Három első három pár;
Két, 's egy végtag gazzal jár.
Egészen
Lészen
Merő
Erő.

Sz. J.

Jegyzet: A' 44-dik Számbeli Rejtett szó: 'Solt, olt.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(46.)

Lord Cochrane.

Angol levelek szerint Lord Cochrane, kiben a' Görögök legnagyobb bizodalmokat helyheztesik, legöregebb fija ama' sok hasznos találmányiért elhiresedett Dundonald Grófnak; az Anyja pedig igen jeles tengeri Tisztnek leánya volt. — Lord Cochrane, született 1775-dik esztendőben December 27-dikén, és minekutánna jó nevelést vett volna oda haza, az attya testvérjének Cochrane Sándor Admirálisnak gondviselésére bízott. Egy üdeig tengeri all-tisztképpen szolgált Amerikában, és a' Biscaya-i öbölben hadnaggyá választatott, később pedig léptsőnként Kapitányságig felment. Első vitéz tette az volt, hogy Barcellonánál a' tágas tengeren El-Gamo nevű Spanyol Brigantint megtámadta, és elfoglalta. Ugyan abban az esztendőben még más 35 hajót foglalt el. Nem sokára ezután különös állásbeli Kapitánnyá lett, és zászlóját

a' 33 ágyús Pallas nevű hajón lobogtatta. Ezen hajóval három Francia hajót, tudniillik egy 18, egy 22, és 24 ágyúst támadott meg, és a' partra kiszorított. 1806-diki Május hónapban népével a' Francia partokra kiszállott, és ottan sok tábori őrállásokat semmivé tett. Néhány napokkal ezután a' Francziáktól egy Fregátát elvett. Ezek után Plimouthba vissza tért, a' hol Sir Francís Burdett-tel Westmünsteri Deputatusnak, és tsaknem azon egy üdőben 40 ágyús Fregátának parantsolójává választatott. Ezen tisztséggel felruházva 1808-dikban Moŋgalt magáévá tette, és a' Francziáktól Roses-t elvette. A' Spanyol partoktól való visszatérése után parantsolatot vett, hogy a' Rochefort nagy kikötő torokban lévő Francia Flottát hánnya szét. E' végre Kapitány Cochrane egy gyújtó hajót készített, mellyen 1500 puskaporral töltött hordó, ezeken 400 Rakettákkal töltött Bomba, és közel 3000 Gránát volt. Ezen pusztító hajón valának Kapitány Cochrane, annak vitéz Hadnaggya, és négy hajós legények, és bátran közelgetett az ellenséges Lineához, noha a' tüzes golyóbisok zápor gyanánt hullanának. De mivel a' gyújtó Rakétta üdőnek előtte meggyúlladt, az egész műv legrettenetesebb durranással a' levegőbe vettetett, és tsak nagy nehezen menekedtek meg. Lord Cochrane ugyan társaival hirtelen egy sajkába ugrott: de a' levegőben elpattant 400 Bomba, és 3000 Gránát ércz

esőt okozott. Lord Cochrane megmentette ugyan életét, de derék, és vitéz Hadnagyát elvesztette, mivel ez a' sajkába tsapkodó habok által megfojtatott, és a' négy hajós-legények közül is alig menthették meg ketten az életöket. Alig, hogy vissza tért Cochrane a' hajójára tüstént megtámadta az ellenséges Lineát, és ő volt azon egyetlen egy az Angol Kapitányok között, ki egy óráig maradt azon öbölben, mellyben a' Calcutta nevű ellenséges hajót elfoglalta. Ezen hajón kívül még három Linea hajót is elvesztettek a' Francziák: a' Flottának többi maradéka pedig nagyon megrontsoltatott. Nem sokára ezen győzelem után Lord Cochrane Bath rendének Vitézévé neveztetett, és vissza tért Londonba. — 1814-ben bevádoltatott, hogy egy más tsalfa emberrel Napoleonnak halálát ő hírlelte volna a' végett, hogy a' tőke summak bötse nevedjék. Lord Cochrane minden módon igyekezett ezen vád alól magát felmenteni, de minden iparkodása sikertelen maradt, mivel 1000 font Sterlingből álló pénzbeli büntetésre, egy esztendei fogságra, és egy óráig a' szegyen kövön való állásra íteltetett; azonban ezen utolsó büntetés alól az Országlószék őtet felmentette. Ezen tselekedetéért az Alsó-Házból kivetteztett, és Bath rendje, mellynek mint föllebb említettük, Vitéze vala, leggyalázatosabb szertartással tőle elvéttetett. Miolta ez a' rend fennáll, még senki sem fosztatott

meg olly gyalázatosan ezen Rendtől, mint Lord Cochrane. Kiszökvén fogságából az Alsó-Házban megjelent, hogy ottan mint Westmünsteri Deputatus felesküdjék. De ülés közben ismét megfogattatott, és erőszakosan a' tömlöczbe vissza vitettetett, a' hol megbetegedett: mindazonáltal, tsak a' kiszabott esztendőnek lefolyta után menekedt meg abból. Azon 1000 font Sterling, mellyet Cochranénak büntetésképpen fizetni kellett, helyette Subscriptio útján igen hamar kifizettetett: noha a' subscribensek közül egyik egyik tsak egy Penny-t adott. A' fogságból lett kiszabadulása napján Lord Cochrane az Alsó-Házban megjelent, és a' Deputátusoktól megkívántató esküvést letette. Ezután pedig eltökéllette magában, hogy azon Házát, melly őtet annyira legyalázta, és megbántotta, elhaggya. Az Amerikai függetleneknek éppen akkor Admirálisra volt szükségök. Ennekokáért Lórd Cochrane butsút vévén küldöitől, és jó barátitól, hajóra szállott, Chilibe utazott, hogy az ottani hajós sereget vezérelje. Mint viselte légyen itt magát, és későbbben a' Brazíliai Tsászár szolgálatjában, T. Olvasóink előtt úgy is tudva vagyon, mivel mind ezek már az újabb üdökben történtek.

A' Szén-trágya.

Ezen Czim alatt a' Vaimárban kijövő Gazdaságról szólló folyó írásban e' következők közöltetnek:

A' növénybeli szénről tudjuk, hogy az a' világoságot, meleget, levegőt, nedvességet, és az elektricitást igen könnyen magába szívja. Battiliart Lyoni Chemicus' nem régen különös észrevétel által új vizsgálódásokra gerjesztetett, t. i. hogy minő befolyása legyen a' szénnek a' növények tenyésztésére. Saint — Laser-nál, nem messze Beaujeantól Rhone vize partján, az úgy nevezett megégett szőlőkben, melyek szén-porral szüntelen belepve vagynak, 50 esztendőktől, mióta ezen szőlők ültetettek, egy szőlő-tőke se fagyott el, mindig többet mint más szőlők, 's azon fellyül igen híres bort teremnek. Ezen tulajonnsági a' most említett szőlőknek egyenest a' szén jelenlétének tulajdoníttatik, mellyért is a' növényekből nyert szénnek trágya helyett való használtatását méltán ajánlhatni. Kissebb mennyiségben már tapasztalhatókép egyenlően, és hathatósan segíti elő a' növények' tenyésztését. Hogy ezen igen hasznos trágyát annál oltsóbban lehessen megszerezni, javasolja, hogy mindennemű dibdáb gazat égessünk össze, és ezen pernyével a' földet trágyázzuk, továbbá e' végre lehet még használni az állati részekből készített szenet, p. o. vérszenet 's a' t.; kőszenet, kiváltképpen pedig a' hasábos kőszenet, mellyben kénkö nem találtatik, noha az ásványok országához tartozó szénnek kevesebb hasznót hajtanak.

A' gőz által okozott szerentsétlenség.

United Kingdom nevű gőz pósta-hajó, melly Londonból Edinburgba ment, November 7-ikén a' rosz üdő miatt a' Grimsby kikötő torokba bémenni akarván öszve találkozott Graham nevű gőz pósta-hajóval, melly a' kikötő tsatornából éppen akkor kiindult, és Hulba szándékozott, ezen utóbbi hajó United Kingdom mellé igen közel állott, hogy az azon lévő utazók, kik Edinburgba szándékoznak Graham hajóra átmehetnének. Alig állott meg a' most említett pósta-hajó, a' midőn a' gőz machinában lévő üst nagy durranással szét hányatott, és kegyetlen szerentsétlenséget okozott, mivel a' kirohanó gőz Blorr John nevű gabona kereskedőt annyira szétszaggatta, hogy annak legkissebb darabját sem lehetett megtalálni, tehát valóságos atomus-sá vált ezen szerentsétlenség által. Blorr felesége, és 10 gyermekei pedig árvaságra maradtak. Ezen kívül egy munkás, és más két személyek a' gőz által helyben megölettek. Egy Úr, és egy Asszony is messzire a' vízbe elvették, a' honnét még is kifogták őket, mind a' két említett személy igen keveset sértetett meg. Egy utazó úgy szólván szalkákra hasogattatott, és többek megtsonkittattak. Mivel pedig azt hirtelik, hogy a' hajó tulajdonossa, vagy annak képviselője tudta a' katlan hibáját, azért most szoros kérdés alá vonattatott mind a' kettő.

Jelességek.

Smyrnában Upolisti nevű Olasz 115. esztendő korában halt meg. Ezen öregnek a' haja 90 esztendő korában megőszült, de 100-ik esztendő korában megszökült ismét. Öt feleségei valának, az utolsóval 98 esztendő korában lépett házaságra, és vele még négy gyermeket nemzett. Öszveséggel 21 gyermeke volt.

Bernában még most is mutogatják azon dobót, mellyel Tell üdejében először jel adatott. A' dobnak magossága $4\frac{1}{2}$ láb; a' dob-verők pedig, mellyek érczből vannak készítve, 26 fontot nyomnak.

Lienzbe (Tyrolisban) az ott találtató Intézetbeli ifjúság között külömbféle ajándékok osztogattattak ki; ezen szertartást egy különös eset tette jelessé: tudniillik valamelly Ferghölla Antal nevű 12 esztendő Szeretsen fiú napkeleti öltözetben igen szívreható beszédet tartott a' jelenvaló vendégekhez.

Felföldözések.

Mintegy 67 esztendő előtt Quebec-en fellyül 9 Angol mértföldnyire a' Szent-Lőrincz folyójában egy Francia fregáta el-

süllyedt. A' Quebec-i levelek szerént most ismét néhány ezüsteel töltött ládákat báláztak ki a' víz' fenekéről. A' fregátán volt kintset egy milliom Dolárra bötösülik.

A' Ranguhn-i templomban egy elrejtett szobát találtak, mellyet az Angolok betörtek, de abban a' várt kints helyett semmit egyebet nem találtak, mint három kitsiny Birman bálvány képet. A' templom mellett egy Pap lakásában pedig három elefánt tsonból készített táblát, mellyeken igen szép Páli-írásbeli vonások, és arany bötük látszatnak, a' vonások kifestése igen helyes, de ezt csak egyedül a' keleti Papok tudják még. Ezen ritkaságok mostanság találtatnak Perthben a' régiség társaságának gyűjteményében.

Rejtett szó:

Mit rettegsz tőlem? csak az ostoba nép' agya
gondolt

Engemet; éjjenként fénybe repülök alá.
A' derekam télnek fia, hó' testvére; ha vé-

gem'
Olvasod, a' fősvény' istene, hogyha ne-
mes.

Jegyzet: A' 45-dik Számbeli Rejtett
szó: Hatalom.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(47.)

Szép Mesterségek.

(A' Magyar Országi nevezetes élők, és holtak képei).

Már máskor több ízben ditséretesen említettük azon szándékot, melly a' nevezetesebb Magyar Országi személyeknek képeiket rézre metszelve közre botsátja. Ezen rendben megjelent most Magyar-Csesztvei Báró Miske Jó'sef Erdély ország Udvari Kancellariájának Ellől-üllője eleven képéről rajzoltatva; hasonlóan Orczi Baró Orczy Lőrincz Tsászári Királyi Generális Fő Strázsa Mester, és Abauj Vármegyének Fő Ispánya a' Méltóságos Familiánál lévő eredeti kép szerint. — A' választás különös figyelmet érdemel, mivel mind az élő, mind a' megholt férjfiú köz tiszteletnek tárgya: amaz ugyan, mint a' felséges Erdélyi Udvari Kancellariának Előlüllője, 's Ő Felsége választása által megbizonyított magas' tulajdonságú férjfiú; emez pedig mint most

is virágzó familiának híres őse, és a' Magyar nyelvnek tudós írója, és gyámolítója, kinek verseit Bartsaynak verseivel néhai Révai Miklós kiadta „két Nagyságos elmének szüleményei” neve alatt. — A' művészi tehetség mind a' két képben elég ditséretes, mert N. M. Báró Miske képében finom lágyság, és szelid nyájasság elevenen kitetsző; Báró Orczy képében pedig a' Méltóságos familia' characteristic vonásai a' nyílt szívű, magyar egyenességű tiszta lélek szóll. Ezt Stunder, amaszt Bernárd rajzolta, 's a' derék rajzolatok szerint Ehrenreich metszőnek szép tökéletesedései reménységet nyujtanak, hogy ezen kép gyűjteménynek folytatása a' mesterségnek előmenetelével mind inkább fog tökéletesedni, a' mit óhajtunk, 's méltán várhatunk is.

A' két Eszkimó Gyermek Plymouthban.

Néhány napok előtt Plymouthban vásár' alkalmatosságával két Eszkimó Nemzetiségből származott gyermekeket mutogattak. Ezek tengeri-kutya bőrbe valónak öltöztetve, nyers-hust ettek, olajt ittak, és minden magok viseletökben példa nélkül vadok voltak. Midőn hirre adatott a' Majornak (Polgár-mesternek), hogy ezen gyermekek fiatal házi-nyulat, melly számokra megöletett nyersen széttépték, és mohon felfalták, 's ez

megbizonyított, a' gyermekek mutogatóját maga elejébe hívta a' Major. A' mutogatónak neve Sanger James', Wilts-hirének Tilburg helységében született; ez azt beszéllette a' gyermekekről, hogy őket valamelly hajós Kapitánytól kapta légyon mintegy két hónap előtt Liverpoolban, hogy azok soha egyebet nem ettek mint nyers-húst, néha egy kevés riskásával, és hogy soha érthető emberi szavat nem bortsátottak ki ajakaik közül. De mind ezekkel bé nem elégedvén a' Major, a' gyermekeket a' munkás házba vitette, és meg nem engedte, hogy ez az ember őket többé láthassa. Így el lévén választva mutogatójoktól a' gyermekek még sem szállamlottak meg, noha minden eszközöket e' végre használtak, azonban estve midőn a' gondviselőné őket lefektette, megszállamlott a' leánya igen helyes Angol nyelven, és ezen szomorú sorsát elő beszéllette, melly beszédből kitetszett; hogy az apjók Mulatt az Anyok pedig született Angol volt. A' szülék ezen két gyermekjeket öreg nénjek' gondviselésére bizván elbújdostak. A' fösvény öreg Néni pedig a' múlt Karátsonkor ezen embertelen Sanger-nek eladta őket 35 Silling-ért, és ezen üdőtől fogva se szüleiket, se öreg Nénjeket többé nem látták. Az embertelen Sanger igen kegyetlenül és gyakran nagy bottal ütötte a' gyermekek vállait; miolta nála voltak, soha sem feküdtek ágyban, hanem éjjel nappal egyenes:

kellett álniok; nyers-huson kívül más ele-
delt nem adott nékik, megtanította őket, a'
nyújtott nyers eledelek után mohón kapni,
harapni, körmölni azokat, kik hozzájuk
nyúlnának, és halál fenyegetése alatt meg-
tiltotta nékiek a' beszédet. A' leánykának,
ki 10 esztendős Eliasa **Tompson**, a' fiu-
nak pedig, ki 7 esztendős **Eduard** a' neve.
A' leányka korára nézve igen elmés. — **San-**
gert, ki elszökött, az ítélő szék minden-
ütt szorgalmasan keresteti, hogy ezen ne-
velésben tett fáradságáért megjutalmazza.

Tigris folyónak kiöntése a' múlt Ta- vaszkor.

Bizonyos levél, melly Bagdából érke-
zett, Tigris folyónak kiöntéséről e'követke-
zendőket közli: Tigrisnek matiarti-tartomá-
nyai az idén szörnyű áradásokkal látogat-
tattak meg. Bagdad városa, és annak vi-
dékje valamelly, nagy kiterjedésű ingo-
ványnak látszott lenni, és noha Májusban
már a' víz apadni kezdett mindazonáltal
a' veszedelemtől való félelem még se irta-
tott ki tökéletesen a' lakosok szívéből. Bag-
dád városa több ízben igen megrémült,
mivel a' habok a' házak falait annyira
tsapdosták, hogy minden szempillantás-
ban tartani kellett attól, ne hogy a' Lako-
sok nyakába dőljenek az épületek. Több
házak, és azon Palotának egy része, melly-

ben a' Basa lakott, ősze omlott. A' fölső Mesopotamiában esett nagy eső, azon kívül Mediának, és Kurdistannak hegyeiben megolvadt hó okozta Tigrisnek ezen szörnyű nagy kiöntését Mesopotamiában alsó részében lakó Arabsok szüntelen élet veszedelem közt lebegtek. Azt is hirtelen némellyek, hogy az egésznek megtartásáért némellyek feláldoztattak. A' szerentsétlenség annyira nevedett, hogy az emberek mintegy kétségbe esve mindent elő ragadtak, hogy tsak a' víz berohanását gátolhassák. Férjfiak, Asszonyok, gyermekek, és házi állatok mind a' nyílásba vettettek, mellyen a' víz berohással fenyegetődött. — Az élelmeknek ára háromszorta nagyobb, mint az előtt volt. Az Arabsok, és Kúrdok között a' legnagyobb zabolátlanság uralkodik.

A' tél' védelme.

A' tél nem érdemli meg azon rossz hírt, mellyet sokan reá kennek. Igaz ugyan az, hogy sok alkalmatlanságokkal, és bajokkal vagyon a' tél ősze szövetkezve; de még a' nyár sem ment ezektől. A' rekedt, 's izzasztó meleget nem kevesbbé terhes eltűnni, mint a' kemény hideget, mivel ez ellen meleg ruhákkal, befűtött szobával védelmezhetjük magunkat könyebben, mint a' nyári hévség ellen. A' téli száraz hideg az emberi egészségre nézve

hasznosabb , mint a' nyári forróság , és mind az őszi két első hónapoknak nedves kidege. A' Tél meg keményíti a' testet , és az eledel kívánást öregbíti. Tél nélkül nem volna tavasz , 's így nem gyönyöködhetnénk azon tavaszi kelemetességekben , melyek venünk a' téli bús napokat elfelejtetik , és a' következő nyár kedveskedéseit nevelik. Szomorú 's unalmas volna a' szünetnélkül tartó nyár , de még unalmasabb lenne a' hosszú Ősz , ha ez közvetlenül egész a' tavaszig tartana , mivel akkor egész öt hónapig folyvást sáros , és hideg napjaink volnának , melly miatt az ember egészsége mennyit szenvedne , kiki könnyen által látja. Az Ősz megfosztja a' fákat leveleiktől , 's a' mezőket Majusi zöld köntösöktől , és noha az Ősz a' virágokat hóval , 's jéggel nem födi-be úgy mint a' tél , azonban még is elhervasztja azon virágokat , melyeket a' nyári hévség megszánt ; de nem tsak a' virágok , hanem a' nyáron által megmaradt füvek is többnyire Őszkor elhervadnak.

Tagadhatatlan dolog az , hogy télen a' föld igen szomorú képet mutat , midőn a' hatalmas éjszaki szellők minden ligeteket fejár köntösbe öltöztetnek ; ha a' sivitó szellők havas fölhőket kergetvén magok előtt embereket , és barmokat a' mezőkről biztos rejtekeikbe szoritják ; midőn vastag jég a' patakokat kissebb , 's nagyobb folyókat , tavakat födi ; midőn a' nap tsak hevés üdeig mulatoz láthatárunkon ; midőn

egy részről a' kopasz füzes ligetek, más részről pedig a' mindég zöldellő fenyők hóval 's jéggel beboritva szemléltetnek, midőn a' gyümölts fák megmerevedve, és az egész természet meghalva lenni tetik; midőn füleinket nem hizlalja éneklő madarakák' bájoló hangja, melly által gondolataink fellengezésre gerjesztetnek hanem az ehhez varjúk károgási hasítják a' jobb izlésű füleket. — Azonban vannak a' télnek is tulajdon kellemei. Télen a' természet ragyagó fejeér köntösbe öltözködik; a' fölhöttlen, és köd nélkül való napokban a' jéggel beborított patakokon, 's tavakon a' nap, noha rövid üdeig, mint valamelly nagy kiterjedésű tükörön játszik és jobban világít a' kék égről. Téli derült éjszakákon a' Hold tisztábban világít, 's a' tsillagok bájolóbban ragyognak. A' száraz hideg téli napokban tisztább, egészségesebb, és erősítőbb mint az esztendőnek akarmelly részében; továbbá mennyi mulatságok nem történnek télen, a' mellyekben nyáron, és az esztendő más részeiben nem részesülhetünk, ilyen a' szánkázás, tsuszkálás 's t. effélék. — Végtevére kinek a' téli napok mind e' mellett is unalmasak, vígasztalja magát azon gondolattal, hogy a' tél után következik a' kellemetes, és bájoló Tavasz.

A p r ó s á g o k.

Franciaországban él bizonyos Hendrich Jósef nevű kártya vető, kit közönségesen Czigánynak hívnak; ez noha pénzért megtudta mondani az ötlet megfizetők' jövőendő sorsát, 's még a' föld gyomrában elrejtett kintseket is meglátta, mindazonáltal azt előre nem láthatta, hogy három esztendő't néki fogházban tölteni kell, melyre azért ítéltetett, mivel valamelly együgyű polgártól 500 Francot kitsalt hitegetvén őtet, hogy 45,000 Francból álló kintset fog mutatni néki, és végre hajtani, hogy fel-emelhesse,

Rejtett szó:

Három betű valóságom,

Elő, 's hátra forgasd bár,

Tsak egy lesz kimondatásom,

A' mi nekem nem kis kár;

Mert arczba mindég koptatnak,

Pedig enni sem adatnak;

Sőt én adom nekik azt,

Ha nem lebzsel a' paraszt.

Jegyzet: A' 46-dik Számbeli Rejtett szó: Lidércz, dér, ércz.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(48.)

Kún Kérdés.

Fájdalommal tapasztalja a' figyelmetes Hazafi, hogy hazánknek historiai régiségei, sőt a' nemzeti szokások is, szemünkláttára elenyésznek, és így észrevehetetlenül kivetkezünk nemzetiségünkől. Illy figyelemre méltó példát mutat Oláh Miklós Érsek azon munkájában, melyet illy nevezet alatt kiadott: „Hungaria, et Attila”. Ennek 18-dik részében, minekutánna elmondaná, hogy Magyar-ország igen termékeny, és kiváltképpen tüzes, és nemes borokat terem; ezt teszi hozzá: „A' Kúnok a' bevített borokon kívül élnek még bizonyos itallal is, melyet ők B ó z á n a k neveznek” — Ezen állításból kétségkívül való dolog, hogy a' Kúnok Magyar-Országban Oláh Érsek üdejében bizonyos régi Kún italt is készítettek, melly nálok B ó z a név alatt volt isméretes. Az Érsek 16-dik században élván mint akkori szokásról szóllott. Ez fenma-

radt-e a' mai üdőkig, vagy, mint sok szá-
 szép nemzeti szokások kiveszett-e? méltán
 lehet kételkedni; mert a' közönséges élet-
 ben a' Kúnok között forgó utazók nem a-
 kadtak nyomára. Azért mind a' Kúnok bö-
 tsületére, mind a' Nemzeti szokásoknak
 szorgalmasabb fentartására nézve érde-
 mesnek tartottuk nyilván e' kérdést tenni :
 „Fenn van-e még a' Kúnoknál a' Bóza
 ital? Ha nintsen, van-e valamely nyoma,
 hogy miből készítették, 's mi módon lehet-
 ne azt még most is készíteni? „— Ezt an-
 nyival inkább méltó volna tudni, mivel
 némelly utazók a' Kúnoknak régi - régi
 lakhelyeiken még a' múlt században is, mint
 tulajdon italtól, úgy emlékeznek, és így
 Oláh Érseknek mostani Hazánkról való
 állítását megbizonyítják. — Kérjük azért
 Nemzetünknek velünk lakó nevezetes ágát,
 hogy bennünket tudósítani ne terheltes-
 sék: „Van e' nyoma, vagy legalább híre
 a' Kúnok között a' Bóza italnak, 's ha va-
 gyon; ezt miből, és miképp' készítették???

Yermolow Generalis' felszólamlása a' Georgiaiakhoz.

A' mostani háború, a' Persák, és Oro-
 szok között, külömbféle historiai emlékeze-
 teket újított meg. Némelyekről már az Új-
 ságok bővebben emlékeztek: a' Hamburgi
 Correspondent pedig Dec. 1-ső napján köz-

li azon felszólamlást , mellyet Yermolow Generalis Aug. 22-dikén intézett a' Georgiai lakósokhoz. Ezt mi historiai tekintetben közölni érdemesnek tartottuk, A' Generális így szól :

„A' Persák, vagy jobban mondva, a' Kiszilbasák Georgiának lakói, már régen isméretesek az ő bűntelen szemtelenségökről. Ezek most váratlanul a' kapkodva össze szedett tsoportjaikkal megtámadák a' mi földünk határit. Tudták ők jól, hogy a' mi nagy Uralkodónk, valamint mi is, hív alattvalóinak megtartja azon jussaikat, mellyeket 13 esztendőök előtt kötött békesség által fogadott, ajánlott, és eddig szentül megtartott. Mi az ő részökről olly gyalázatosan kezdett ellenségeskedést, midőn még a' mi követünk nálok vala, lehetetlennek tartánk. Ti Georgiaiak tellyesen ismértek; nem szükséges, hogy nektek a' Persákat bővebben lerajzoljam. De azt el nem hallgathatom, hogy ők már annyira mentek, hogy az ő Tatár hit-sorsosaikat a' mi tartományainkban az ő részekre tsábították, hogy az ő seregeiknek, a' Georgiaiaknak minden vagyonait prédára ígérték, a' mit ők a' régi üdőkben is olly barbarus módra tudtak végbe vinni: de elfelejtették, hogy a' Georgiaiak az ő vallások' igaz egyházához, és az ő hazájokhoz való hajlandóságba őket Persiai Országba vissza verék, midőn még az Orosz Császár kardja őket nem védelmezte. — A' Georgiaiaknak vitéz tetteikről, és az ő Czáraik

alatt az ő megrettenthetetlen erősségekről elég bizonyosság ezen Országnak Históriája. Ez említi Wochlung - Gorgaszlaw vitézségét, ez említi Davidnak, kit külömbben Ország újítónak neveztek, jeles tetteit. De nálatok friss emlékezetben vagyon, hogy a' bátor Heracliusz Czar kisdéd sereggel Asadavnes Persiai vezéren győzedelmeskedett, és az Erivani Kánt meggyőzván, őtet adózóvá tette. — Most tehát, midőn a' Persák a' mi Tsászarunknak méltó bosszúállását magok-
ra várhatják, a' mi földünkre tett rabló be-
ütéseikért, bizonyára szietni fogtok, hogy az Orosz birodalom ellenségei ellen, mint a' Georgiaiak vérét szomjúhozó ellenség ellen, felfegyverkezzetek. — Ki nem emlékezik, vagy, ki nem tudja, hogy Asimagmed Kán a' mostani Persiai Sahnak nagy bátja Tifliszt elpusztította? Vallyon nem e' a' Persák, ezek az embertelenek, azon áldozatokkal dísekesznek, mellyeket az ő zabolátlan indulataiknak a' ti kebeleitekből hordanak, és a' mellyekkel az ő Haremeiket, és Szerályaikat megtöltik? Vallyon nem e' ők kényszerítik a' ti keresztény társaitokat a' Mahomed' hitére? Noha a' Tatárok a' Persákkal egyenlők lévén a' hitetlenségben az ő törvényes Országlások eránt árulókká lettek: de titóletek, mint keresztényektől, és Ő Felségének hatalma alatt lévő tartományok' lakósítól állandó hívséget lehet várni. Ti mindnyájan ismeritek a' ti kötelességeiteket. Azért titeket, 's köztetek minden

rendű lakósokat, Herczegeket, Nemeseket, és földművelőket fegyverre szólítlak. Hagyatok a' ti lakó helyeiteknek, 's gunyhóitoknak őrzésére bizonyos számú őrzőket, többi pedig felfegyverkezve siessen Tiflisbe 's a' t.

A' Káspiumi Tenger.

Azon vélekedés, hogy a' Káspiumi tenger földalatti tsatorna által közösül a' Persiai öböllel, szinte a' régi üdökből veszi eredetét. Még mostani üdőkben is azt állítják, hogy őszkor, midőn a' fák levelei hullanak, a' Káspiumi tengerhez közelebb fekvő Persiai öbölben olyan fáknek levelei, és gallyai úszkálnak, a' minő fák déli Persiában nem talátnak. Akár mikép legyen a' dolog, historiaiképp' bizonyos az, hogy a' Káspiumi tenger vize gyakran akkor is apad, midőn Ural, Volga, 's más beleömlő folyók' vize nevededik. Mostanában a' Káspiumi tenger fogyni 's mintegy kiszáradni látszik olly annyira, hogy rajta csak ollyan hajókkal lehet jární, mellyek legfölyebb 15 lábnyira süllyednek a' vízbe, holott hajdan olly terhes hajók is járhattak mellyekből 13 lábnyi a' víz alatt vala. Régenten a' Káspiumi tenger vize szinte Baku váranak falainál volt, most pedig innét annyira eltávozott, hogy az Orosz hadi hajók többé nem a' Bakui öbölben, hanem

Sara szigetnek kikötő helyében fekszenek. Ezen apadás által először valamelly tsoportosan utazók' tanyájának a' teteje, később pedig annak az allja is láthatóvá lett, melly szállás közel két verstnyire fekszik a' parttól. Köz rege szerint hajdan ország-út ment vala a' part mellett Lankarából Saliánba, de ezen utat mostanság még a' tenger-vize borítja. Közelebbi üdőkben új szigetek támadtak, mellyek minthogy mivelhetők, kétségkívül úgy mint a' többi szigetekre halászok fognak telepedni.

Európai külömbféle Státusokban mennyi adó esik egy egy lakósra?

Az „Allgemeine Zeitung” név alatt megjelenő Újságban felszámláltatik, hogy az Európai külömbféle Státusokban mennyi adót kell egy általjában vévén minden lakósnak fizetni. Ezen felszámlálás szerint Helvecziában minden lakósra esik 1 fr. 20 kr. — Meklenburg - Sverinben 1 fr. 45 kr. — Hildburghausenben (mostanságig) 2 frt. 18 kr. — Anhalt - Dessauban 2 fr. 20 kr. — Meklenburg - Strelitzben 2 fr. 27 kr. — Török Birodalomban 2 fr. 30 kr. — Svarczburg-Rudolstadtban 2 fr. 40 kr. — Schvarczburg-Sondershausenben 2 fr. 45 kr. — Az Egyházi Fejedelemségben 2 fr. 48 kr. — Norvegiában 2 fr. 52 kr. — Parmában 3 fr. — Mo-

denában, és Masszában 3 fr. 9 kr. — Krakóban 3 fr. 15 kr. — Orosz Birodalomban 3 for. 18 kr. — Hohenczollern - Hechingenben és Hohenczollern - Sigmariningban 3 for. 20 kr. — Lichtensteinban 3 fr. 25 kr. — Lippe - Detmoldban 3 for. 40 kr. — Oldenburgban 3 fr. 48 kr. — Valdekben 3 fr. 50 kr. — Meiningenben (mostanáig) 4 fr. — Lucában is 4 fr. — Nassauban 4 fr. 3 kr. — Vürtembergben 4 fr. 6. kr. — Hannoverában 4 fr. 8 kr. — Schaumburg - Lippében 4 fr. 12 kr. — Reusz fiatalabb, és öregebb ágában 4 for. 15 kr. — Toskanában hasonlóképpen 4 fr. 15 kr. — A' két Szicziliában 4 for. 20 kr. — Góthában (mind eddig) 4 fr. 24 kr. — Portugalliában 4 fr. 30 kr. — Schvechiában (Norvegián kívül) 4 fr. 30 kr. — Austriában 4 fr. 30 kr. — Anhalt-Bernburgban 4 fr. 36 kr. — Anhalt-Köthenben 4 fr. 50 kr. — Szász - Koburgban mindeddig 4 fr. 50 kr. Braunsveigban, és Hessen - Homburgban 5 fr. — S. Marinóban 5 fr. 8 kr. — Badeni Herczegségben 5 fr. 15 kr. — Dániában 5 fr. 24 kr. — Szász-Vaimárban 5 fr. 30 kr. — Sardiniában 5 for. 40 kr. — Hassiai Nagy-Herczegségben 5 fr. 50 kr. — Bajor-országban 5 for. 56 kr. — Saxoniában 6 fr. 20 kr. — Hassiai Választó Herczegségben is 6 fr. 20 kr. — Burkus-országban 6 fr. 24 kr. — Spanyol-országban 6 for. 50 kr. — Bremában 9 for. 20 kr. — Lübeckben 9 for. 30 kr. — Frankfurtban 11 fr. — Hamburgban 11 for.

50 kr. — Belgiumban 12 for. 24 kr. — Franciaországban 13 for. 40 kr. — Nagy-Britanniában 22 for. 25 kr.

A p r ó s á g.

Tabukaya szép városka, hova a' déli Amerikai Congressus Panamából székét által tette, tsak három negyed mért földnyire, fekszik délnyúgotra Mexikó Fő várostól, és a' Mexikobelieknek sok szép mezei házai-
kon kívül, vagyon benne egy gyönyörű palota, mellyben az egykori Mexikói Érs-
sek lakott.

M e s e.

Hajó, hajós-legény, evező lápátom,
Mind egy testbe nőve van édes Barátom,
De, ha a' vizekben szükségét szenvedek,
Már a' föld hátán is szintúgy eligetek.

Budai Menyh.

J e g y z e t: A' 47-dik Számbeli Rejtett
szó: Eke.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(49.)

Lipsiai Könyv-vásár.

Az idei őszi (Sz. Mihályi) Vásár alkalmatosságával Lipsiában több új Könyvek valának, mint akármellyik eddig tartatott őszi vásárkor. Öszveséges száma az elkészített, és a' német Kiadóknál megjelent munkáknak 2125, mellyeket 338 kiadó Könyvkereskedés nyomtattatott ki. A' föllebb említett könyvek között valának 222 régibb munkák új kiadási; ezen utóbbiak között vala Bogatzky Aranyos Kints-szekrényének" 33-dik, és Wilmsen „Német-gyermek barát" nevű munkájának 36-dik kiadása. A' vásárban megjelent könyvek' lajstromából láthatni, hogy ama 2125 munka, 239-et kivéven, mind német nyelven volt írva; a' 239 idegen nyelven írott munkák között volt 160 Deák, és 37 Görög; továbbá 156 fordítások résszerént Franczia, résszerént Angol nyelvből. Ezen könyvek lajstromában találta Walter Scott mun-

káinak öt német, és egy Angol kiadása. Új Zseb -könyv volt 60. A' 2125 könyvek tárgyát megtekéntvén találkozik közöttök: 327 theologiai; 21 filozofiai; 167 történetbeli; 110 politikai, és törvénybeli; 150 nevelésbeli; 208 mesterségbeli; 88 természeti; 159 orvosi; 39 matematikai; 44 Föld ismérési tudományhoz tartozó tárgyakat magában foglaló; volt továbbá 50 nyelvtanítást magában foglaló munka; 87 régi klasszikus; 11 vitézi; 58 lantos verses; és 38 drammatikus munka; 186 Román; 69 föld-abrosz; 27 muzsikai darab. A' többi munkák pedig külömbféle tárgyat foglaltak magokban.

Tsillag-vizsgálói Jelességek.

Gambart Úr Marseille-ből Olbers Dr. Úrral, és Schümacher Professzorral e' következendő értekezést közlötte azon Üstökös-tsillagról, melyet Pons Úr October 22-ikén Gambart pedig ugyan azon hónap 28-ikán fődözött fel.

Átmenetel a' naphoz való közel létén (perihelium) 1826-iki Novemberben 18,7172 a' közép üdő, éjféli előtt számlálva.

A' naphoz való közellétében való távulság
0,0174

A' nap közellétének hossza $160^{\circ} 32' 43''$

A' felemelkedő gomb hossza $23^{\circ} 17' 50''$

Hajlása (declinatio) $89^{\circ} 39' 43''$

Mozdulása egyenes

Gambart Úr ezekből azt következteti, hogy ezen Üstökös-tsillagnak November 18-kán kellett átmenni a' nap-tányéra előtt. Doctor Olbers azt az észrevételt teszi; hogy ha Gambart Úrnak értekezése igaz; mi ezen Üstökös-tsillagot nem sokára, az estveli égen megláthatjuk, mellynek feltalálása megkönnyébbítésére e' következendő tsekély üdő jegyzést készítette:

AR. Éjszaki hajlása

November 28-ikán 4 órákor $247^{\circ} 40' 2^{\circ} 28'$

December 6-ikán $256^{\circ} 35' 12^{\circ} 1'$

December 16-ikán $265^{\circ} 23' 20^{\circ} 56'$

Lehetséges, hogy ezen Üstökös-tsillagot már November 24-ikén alkonyodáskor meglehet látni.

Ugyan ezen híres Marsellei tsillagvizsgáló, Gambart Úr, e' folyó esztendőnek November' 11-én Bouvard Úrkoz írt levelében, mellyben November' 7-ikén 8-án és 9-ikén tett észrevételeit az új Üstökös-tsillagról Bouvard Úrral közli, említést télesen egyszer'smind még más valamelly minden eddig ismért tsillagoktól különböző tsillagról, melly Gambart Urat bámúlásra hozta. „Midőn messzelátó-tsómmel, így mond Gambart Úr, a' láthatárt vizsgálnám, egyszerre egész figyelmetességet magára vonta, valamelly eddig nem láttatott tellyes fényességű tárgy, mellyet messze látom a' kigyó tsillagzat' (constellatio) Alpha nevű tsillagával egy arányban lenni mutatott. Ezen tsillag, mellynek

mind eddig semmi nevet sem adhattam, fényességre az Alpha tsillagot sokkal föllül halladja. Dollondtól készítettett messzelátó-tső által vizsgáltatva, tányérjának átmérője a' Merkurséhoz igen hasonlónak lenni tetszik. Minő tsillag ez? vagy talán üstök, és köd-kör nélkül való Üstökös- tsillag, mellynek nints magva; hanem húzásos tányéra, valamint a' Jupiternek? Az 1819-iki Üstökös-tsillagnak fényes, magva volt ugyan, de koránt sem olly fényes mint ezen most fölfödözött tsillagé. Ez talán valamelly új tsillag, vagy különös nemű Üstökös-tsillag? — Gambart Úr vizsgálódásit, és észrevételét tovább nem folytathatta, mivel a'mint írja a' fölhős idők gátolták szándékát!

Az altatónak (Opium) hathatós ereje a' szem-foltok' eloszlatásában.

Lallemand híres Orvos, és egyszerűsmind Montpellierben az Orvosi karnál tanító, új bizonyságokat hoz elő az altató hathatóságáról a' szem foltok eloszlatásában, akár- melly régiék is legyenek azok, A' használás módja következő: A' foltokat 20—30 egymásután következő napokig szorgalmasan az altatónak híg kivonatjával (Laudanum liquidum Siedenhaimii) kell áztatni; ezen bánás által egy hónap alatt tökéletes meggyógyulás eszközöltetik. — Azt regélik, hogy az altatónak ezen

ereje a' Lengyeleknél már régolta isméretes, és hogy Lallemand Úr is valamelly, Lengyeltől tanulta légyen. Akár miképp van a' dolog; azt állítja a' fellyebb tisztelt Orvos Úr, hogy ezen szernek az ereje már megvagyon bizonyítva, mellyről így szól: „Használván a' híg altatót olly nyakas, és veszedelemmel tellyes foltokat láttam eloszlani, hogy azon méltán bámulhatok, és sajnálódok is, hogy ezen jeles orvosi szernek hathatósága illy sokáig isméretlen volt.

A' Montpellierben hónapokként megjelenő Újság 1826-ik Januariusi kötetjében több példák említettnek, mellyek között különös figyelmet érdemel bizonyos 30 esztendőss Asszonyságnak meggyógyítása, ki-nek egyik szemén fejr hályog (Pteprygi-um), a' másikanak pedig lentse forma kristály teste meghomályosodva volt, és ezen kettős okból szemének tsak uem semmi hasznát se vehette, és még is híg altató által szeme tökéletes fényét vissza nyerte, noha ettől, már 22 esztendőktől fogva megfosztatva vala.

A' növények élete, és kiveszte.

Akár merre vetjük szemeinket, mindenütt látjuk a' természet bujálkodását, — kopasz kősziklák mohhal vannak beborítva, — a' nap-hévségétől megpörkölt sivatag homok pusztákon imitt, amott zöldellő fűvet

találunk, — a' tengerek feneke, és gyakran tetejei is a' leggazdagabb rétekhez hasonlít, — mi több; még a' templomokon, régi épületeken, és fal-omladékokon is legalább egy élő bokrot láthatunk, melly a' falakból szívja élelmét; szóval, mindenütt munkás életet pillantunk meg. A' növények magvai szél által gyakran oda vitetnek, a' hol ez előtt semmi sem termett, ott a' földben letétetnek, és tenyészni kezdvén a' sivatag vadonságot megvidámítják. A' madarak hasonlóképpen, mellyek külömbféle gyümölcsökkel élnek, mellyeknek magvát meg nem emésztik, azokat szerte széjjel, gyakran igen messze tájékokra is elhordják, — némelly mag-tokok olly rúgó erővel bírnak, hogy éret korokban felpattanván a' benne lévő magokat messzire elszórják: e' szerént tehát a' növények szaporodása elősegítették; nem kevesbbé gondoskodott a' jótévő természet azoknak megtartásáról! A' növények termékenysége kimondhatatlanul nagy, és végtére annyira szaporodnának, hogy az egész föld hátát béboríttanák, e' végre vannak a' növényeknek ellenségei is, mellyek azoknak szerfelett való szaporodását korlátok között tartják, — továbbá a' nyavalyák, és más környüállások is akadályoztatják a' növények' szerfelett való szaporodását. A' felesleg való nedvesség, a' kevés, vagy haszontalan táplálás sok növények nyavalyáinak az oka. Minden nedvesség nélkül va-

ló hévség az olyan növényeket, melyeknek gyökerei nem igen mélyen hatnak a' földbe, kiszárítja. A' mohok gyakran a' nap-sugáritól elégettetnek, és a' következő eső azokat ismét új életre hozza. Kemény telek, melyek korán kezdődnek, míg a' fák nedvessége azoknak gyökereikbe nem szállott, sokat árt a' fáknek, elhasítván azoknak éltető nedvességet hordó edényeiket. Erős szelek sok fákat eltörnek, vagy gyökerestől a' földből kiszaggatnak. Zápor esők, felhő szakadások a' növények gyökereiről a' földet elmosván, azoknak sokat ártanak; a' rothadás melly a' növényeknek mind külsőjét, mind belsőjét megtámadja, azoknak kivesztét sietteti, 's t. e'f.

Minekutánna a' fa kiveszet, annak gyökerét a' fagy a' földből kiemeli; mohok teremnek rajta, melyek elegendő nedvességet tartván a' rothadást siettetik. Az elrothadt növény másnak eledelévé válik; így munkálkodik a' jótévő természet, így változtatja, egyik teremtmény halálát a' másik élete fentartására.

A p r ó s á g o k.

Éjszaki Amerikából esztendőnként 1000 halász hajó megyen Labradorba, melyek közül mindegyik általjában 1000 mázsa halat fog. Minden hajón 12—15 ember va-

gyon ; következésképpen 25—30,000 ember foglalatostokodik itten halászattal, kik öszve-ségesen 2,000,000 mázsa halat fognák. Ezen kívül 4.000 Angol esztendőnként 60,000 Tonna halat fog ugyan itten, és a' Francziák is több ezer mázsa halat visznek el onnan esztendőt által.

Moll Ur az Óra-tsinálóknak azt javasolja, hogy az ő mesterségekhez megkíván-tató olajt ekképpen készítsék : a' közönséges, de még is jó fa-olajt haggyák megfagyni, 's minekutánna megfagyott azt sajtolják ki, az illy módon nyert kevés olaj legjobb az Óra-tsinálóknak.

Rejtett szó:

Én őrzöm az udvarodat,
Két szárnyam is van nekem ;
Ha a' sarkam keményen jár
Tsikorgó az énekem.
Forgass engem össze-vissza,
Bezzeg örömet megissza
A' Magyar a' bort belőlem,
Erdély többet tud felőlem.

J e g y z e t : A' 48-dik Számbeli Mese :
Béka.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(50.)

A' gyapjú' megnemesítésnek hasznai
Franciaországban.

Cordier Úr a' Francia Országi gyapjú nemesítő társaságnak tagja olly könyvet adott ki, mellyben a' hosszú gyapjas Juhoknak behozatását, és tartását igen ajánlja. Ezen munkájával különösen arra czéloz, hogy a' Francia Jószág-birtokosokat figyelmetessé tegye azon hasznokra, mellyek a' nemesítésben behozandó jobb rend által következhetnek. Különösen azon okból ajánlja, hogy lassan lassan azon nagy költségek megkevesedhetnének, a' mellyeket tesz mostanság Francia-ország az ő Fabrikáiban megkívántató finom gyapjakra. Ezen pénzt esztendőnként 67 milliom Frank-ra teszi; de még azt is hozzá adja, hogy ha a' gyapjú fonalak, gyapjú-szővevények, posztók, szőnyegek, sálók, és egyébbb külföldi gyapjú portékák, számba vetettnék, mellyekért, minden tilalom mellett is, sok

pénz kimegy. Az egész költséget könnyen 100 milliion Frankra lehet tenni, melly magában szörnyű nagy adózás. — Ettől a' külföldnek teendő adótól Franczia-ország magát megszabadíthatja, úgymond Cordier Úr, hogy ha juhait 5 milliommal megsza-
porítja olly módon, hogy kiváltképpen a' Fabrikák' számára alkalmas gyapjút adó juh fajtákat válasszanak, 's azokat a' drágább Anglus fajtákkal össze ereszték. Álmélkodni kell, így szól Cordier Úr, hogy Franczia-országban tsak 30 milliion juh van, ezek is nagyobb részén közönséges fajták; melyekből esztendőnként nem vesz be többet 105 milliion Franknál, a' midőn Anglia, melly $\frac{3}{8}$ résszel kisebb Francziánál, és igen rossz földe van 40 milliion legválogatottabb fajta juhokat tart, melyeknek három annyira megy a' bötse, és esztendőnként 328 milliion Frank jövedelmet hoznak. — Franczia-országnak földje, 's éghajlata sokkal kedvezőbb mint az Angliáé, és egyéb segedelem módjai is sokkal kedvezőbbek a' juhok szaporításának, és meg-nemesítésének, 's a' már eddig tett próbák a' legdrágább Angol ju-fajtákkal való össze-eresztésben legszerentséssébb következe-
ket ígérnek. Hogy ezeknek megkedvelésére gerjessze hazafiai Cordier Úr, azt mondja, hogy a' hosszú gyapjas Juhok mindenütt szerentsésen tenyésznek, és, ha valamelly száraz terméketlen tájakon a' közönséges táplálás mesterséges takarmánnyokkal kipó-

oltatik, tehát két annyi hasznót hajtának, mint a' Merinos juhok. E' végre pedig nem szükséges nagy tőke-pénz; mert kevés esztendő alatt tsupán a' nemesebb fajtákkal öszve eresztés által annyira lehet vinni, hogy igen szép juh-nyáját szerezhetünk, mellynek gyapja nehezebb, 's jobb tulajdonságú lesz úgy, hogy 20 Frankon is el fog kellni, a' midőn közönségesen a' Merinos juhokét tsak 12 Frankon adják.

A' Nap-foltok.

Gruithuisen Münchenben Tsillag-vizsgálás tudományának Tanítója ismét figyelmetessé tesz bennünket a' nap foltok által okoztatni látszó levegőnk hévségének változásira. Ezt leginkább azért közöljük T. olvasóinkkal, mivel az idei nyárban, főképpen pedig Septemberben a' hévmérő magassága a' napban láttatott foltokkal egy időben esett. Midőn ezen tudós férjfiú tavali esztendőben Bonnoniában mulatozna, észre vette, hogy már Julius' 12-ikén reggel az árnyékban a' hévmérő $+ 26^{\circ}$ mutatott: ezen hévség tartott ugyan azon hónap' 20-ig; éppen ekkor végezte forgását a' nap' tányérának közepe előtt ama nevezetes, és nagy folt, mellynél nagyobbbat még észre nem vettek; ez történt délutáni 3 órakor, és ezen időben a' hévmérő az árnyékban 26° ; a' nap-fényben pedig szinte

35° mutatott. Tsak nem tíz esztendei tapasztalásim (úgymond Gruithuisen) bizonyítják azt, a' mit már hajdan Herschel állított, noha azon állítását, hogy levegőnk' nagyobb hévségét a' napnak nagyobb foltjai okozzák, akkori üdőben kikaczagták. — Én is tapasztalásimat, mellyek Herschel állítását erősítettik a' Müncheni Újság levelek által a' Judós világgal közöltem, mellyre ezen ellenvetést tették: ha ez igaz volna: megtörténhetne, hogy midőn nálunk felettébb nagy a' hévség, akkor Amerikában, és a' Chinai birodalomban hideg légyen, és viszont; — valamint a' Barometrum, és hévmérő magassága ugyan azon ég-hajlat' külömbféle helyein külömböz; holott a' tenger fölött való felemelkedés külömböző helyein akkor is megegyez, a' midőn szél, fergeteg, 's több effélék a' levegő állapotját háborgatják. — Azonban efféle tsavegések a' munkálkodó természetet meg nem czáfolhatják, melly 1825-ikben olly világosan kinyilatkoztatta magát, hogy minden tűnemény-vizsgálók' (Meteorologus) figyelmetessé tettétvén, ama föllebb említett híres férjfiúnak hajdan kikaczagott állítása' igazságát megismérnék; ekkor éjszaki Amerikában több erdők, a' nap hévségétől meggyúlladtak; a' Jó-Reménység fokánál a' vetések, és több folyók kiszáradtak, Pekingában a' Chinaiak nem szenvedhették a' hévséget, melly szint a' 30-dik grádusig volt. Igen hasznosnak gondolná Gruithui-

sen Úr, a' nap foltokat, bolusokat, és levegői köveket szorgalmasabban megvizsgálni. A' tapasztalás azt is bizonyítani látszik, hogy számos futó, vagy esső tsillagok a' megjelenendő nap foltjainak hirmondói, melyeknek levegő körünkön kívül lévő támadásáról már senki sem kételkedik. — A' föllebb említett nap-foltok Januarius 5-kétől October 18-ig tizenegyszer jelentek meg. October 12-én igen szép tűneménnyel ke-tsegtették ezen foltok a' vizsgáló szemeket, mivel a' mesterség tudósoktól pot-a-feu-nak nevezett tűzi-játékhoz hasonló tűneményt, mutattak. October 18-ikán délután a' napnak nyugoti karimáján lévő foltok eltűntek ugyan, de minekelőtte eltűnnének, t. i. reggeli 10 órakor, ugyan azon a' napon más folt csoport láttatott a' nap tányérének keleti részén az előbbeninek által ellenében; ezen utóbbi folt-csoport a' nap' tányéra előtt való átmenetelét végezte November másodikán, a' mikor az előbbeniek ismét megjelentek.

Dániának népessége.

Hafniában Skilderie név alatt megjelenő Újság szerint magában Daniában 1,171,278, a' Schlesviczi Herczég-ségben 323,225, a' Holzáczi Herczég-ségben 401,520, és a' Lauenburgi Herczég-ségben 35,000, öszveségesen tehát 1,931,000 lélek

vagyon Dániában. Ide tartozik még Islandia, mellynek 50,000 lakosa van, a' Faroe szigeteken 5200: Grönlandiában 5000, és a' nyugoti Indiai szigeteken 46,600 ember lakik. Így tehát egész Dánia, a' hozzá tartozandó tartományokkal együtt 2,350,000 lakóst foglal magában.

Angliának mostani személyes Méltóságai.

A' November' 22-ikén tett felszámlálás szerént Nagy-Britanniának Méltóságai mostanság ezek:

Hat Királyi vérből származott Herczeg.

Többi Méltóságai

Az egyesült Anglia—Skoczia—és Hib. Országban Öszv.						
Herczeg	18	—	8	—	1	27
Marquis	17	—	3	—	12	32
Gróf	99	—	38	—	74	211
Vice-Gróf	22	—	4	—	53	79
Báró	135	—	22	—	75	232
Asszony Pair	9	—	3	—	4	16
Öszveség.	300	—	78	—	218	596

Bode Berlihi híres^o tsillag-vizsgáló.

Ezen híres^o, és munkáiról igen nevezetes férjfiú, kit nem csak Berlin városától, hanem az egész tudós világtól a' válogatást tenni nem tudó kegyetlen halál e' folyó

esztendőnek November' 24-ikén elragadott, Hamburgban látta meg először e' földi világosságot Januarius 19-ikén 1747-ben. Már ifjú korában többi tanuló társai között úgy ragyogott, mint a' nap a' többi tsillagok közt. Különösen kedvelte a' Mathematikát, és ebben olly nagy előmeneteleket tett: hogy más 25 esztendő korában az az 1772-dik esztendőben Berlinbe Királyi tsillagvizsgálónak meghívattatnék. — A' tsillagvizsgálódásban tett érdemei, és többféle tárgyakról, de kiváltképpen az ég alkotásáról írt munkái ismeretesebbek, hogy sem azokról bővebben szólni szükséges lenne. Tudományának kiterjedségét az is bizonyítja, hogy nem csak Európának legtöbb tudós társaságai ötet tagjokká választották, hanem 1813-ban Ő Felsége a' mostan uralkodó Vilhelm Burkus Király is a' harmadik osztálybeli Vörös-Sas rendjével ajándékozta meg. 1822-ikben pedig, midőn ezen tudós, és érdemekkel tellyes férjfiú tiszti hivatalának 50-dik esztendejét ünneplené, a' Burkus Királytól ugyan ezen Vörös-Sas rendtőlylevelés második osztályával, és a' megholt Sándor' Orosz Tsászártól második osztálybeli Sz. Anna rendjével tiszteltetett meg. — 1824-ik esztendő végével testi ereje hanyatlani kezdvén, tudományos gyakorlatát félben szakasztani kénytelenített. De még ekkor sem szűnt meg a' tudományokban fáradhatatlan tudós munkálkodni, míglen tüdő-gyulladásban sínlődőnek lelkét a'

halál angyala édes szenderedésben nem ragadta azon tsillagok közé, mellyek már fél századon föllül tudományos vizsgálódásinak tárgyai valának.

A p r ó s á g o k.

Zeno híres' Görög Filozofus valamelly tsevegő ifjat imígy szóllított meg. Tudod-e miért adott a' természet nekünk két fület, és egy szájat? azért tudniillik, hogy többet haljunk, 's kevesebbet beszéljünk. Ezen okból a' sok beszédűekről azt szokta mondani, hogy azoknak fülei nyelvekké változtak.

Óvjad magadat a' mézes nyelvektől, és borsós szívektől.

Valamelly beteg kérdeztetvén, hogy minő orvosi-szer használhatna néki legjobban? a' hideg föld, felele a' beteg, és nem sokára meghalt.

Rejtett szó:

Nem vagyok én halász legén',

Még is járok víz' tetején:

Végem' mond vissza, és fejem'

Tedd hátra, edény lesz nevem,

Mellyből ha jól felhörpentesz

Tudom, mindjárt jobb kedved lesz.

J e g y z e t: A' 48-dik Számbeli Rejtett szó: Kapu, Kupa.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(51.)

A' Vágyódások.

Oh nagy Világ! melly szép virág
Vagy te imádóidnak;
Széles, és tág, aranyos ág
Hozzád kaptsolódóknak.

De engemet rá nem szedhet
Szédítő nagy hatalmad;
Reményeket, nem is tehet
Tsalogató jutalmad:

Ha megnézem, 's észbe veszem
Minden alkotmányidat;
Ha felveszem, 's latra teszem
Vesző boldogságidat,

Arra intriek, 's elhíttetnek:
Hogy ezen mulandóság
A' mint egynek, úgy mindennek,
Andalító kábaság.

Itt a' Nagyok, Hatalmasok
Fellyebb, fellyebb vágyódnak

Országosok, 's vagyonosok
Többet- többet óhajtnak.

A' nőtelen, és egyetlen
Hű párotskát emleget;
Elégtelen, és kedvetlen
A' ki bir bár szép nejet.

Ó halandó! nagyra vágyó
Mért epezted magadat?
Látod gyarló, és fogyasztó
A' mi téged ragadtat.

Haj! az érzés, mint egy rémzés
Zavarja a' szíveket;
A' fényűzés, tsalfa képzés,
Nem nyugtatja lelkeket;

Innét vagyon, hogy olly nagyon
Vágy az ember mindenre;
A' nagy Vagyon, bár ki hagyjon;
Mégis kevés kényére.

Innét vagyon, hogy kiálljon
Mindenféle veszélynek,
Innét vagyon, hogy felhágjon
Fő polczára kényének.

Jaj! de mégis, ha érte is
Óhajtott boldogságát;
Ha birja is, ha érzi is
Világnak hódolását;

Nints megszűnve, elégedve
Határtalan képzése;
Tsak mindegyre, felhevülve;
Többet kíván érzése.

Sallay Imre.

Epigrammák.

1. Festett Rózsa-bokor.

Rózsa-bokor! melly szép, melly bájos szí-
ned (az illat'

Istene hogyha reád szállana, égi lehetsz.
Most tsupa szín, inted szép részét drága
Hazánknak,

Hogy szépség nem elég, hol vele nintsen
erény *).

2. Szóllás-mód.

Egy dolgot szóllás sokszor több névre fel-
osztott,

Es több dolgokat egy névre gyakorta
szorít:

Igy feleség társát férjének mondja, 's Urának:
Bár ne ezen néven tartana társokat is!

3. Falusi-leány.

Fut, Pere mindenkor, mikoron városba be-
futhat —

Fél? Tsak azért siet ő, fogja el egyki ha-
mar.

Ordódy.

*) Néhai nagy érdemű Virthi-lakos, Szabó Dávid Úr, az erkölts szó mellett a' Szótárában ezt is ajánlani látszott. Egy valaki (K.) neki ment, és azt, a' mi benne legjobb volt, úgymint az erő nyomát (vis, virtus) elvetvén, tsinált belőle rényt, az az semmit.

Első Felelet a' Kún-kérdésre.

A' Magyar Boza név, és a' Török Boza név igen hasonló, igen reá vezetnek a' Boza ismeretére, melly még mostanába is igen közönséges ital a' Törököknél, Tatároknál, 's más kelet Európai népeknél. Hihető, hogy régi, sőt igen régi ital a' Boza ital. De Magyar-országban, sem a' Kúnok, sem a' Székelyek, sem a' M. nemzetnek más része, vagy M. Országban lakó más népek tudtomra most véle nem élnek. — Ha a' 16. században a' Kúnok éltek vele azt ők vagy előbbeni lakhelyeikből hozták M. Országba, vagy a' Törököktől 's Tatároktól jött által hozzájuk ezen ital neve, a' kik a' 16. században M. Országban több részeiben voltak. — Kétféle név alatt ismeretes t. i. édes, és savanyú Boza név alatt: készítettik pedig köles-kásából, vagy némelly helyen árpából is készítettik: A' köles-kásából való Bozát ekképen készítik, a' mint azon Boza főző házakban, a' mellyekben egynéhányszor Boza innya bértérte, láttam; a' köles-kása, valamint szintén az olajnak való len-mag meleg kövön megpörköltetik, innét egy kis kézi malomban megdaráltatik, 's egy főző üstben, lassú tűznél kemény kásává főzetik, — mikor már megfőtt, meghűlni hagyják egy keveset, 's az üstből kivévén, egy fa edényben, vagy hordóban lágy - meleg vízzel keverve feleresztik: így hagyják legalább 8 óráig

megállapodni, 's ez az édes Boza: ha pedig savanyút akar készíteni, a' készítettéskor egy kevés kovászt is tészen beléje, és így hagyja állani két, vagy három napig. Az alatt az idő alatt megsavanyodván, lesz belőle a' savanyú Boza, Hasonló ez az ital így a' híg kásához, a' mely nem minden embernek tetsző; de a' köz nép, az asszonyok, és a' gyermekek minthogy egészségesnek, és táplálónak tartják, gyakorta élnek véle.

Márton Pál *)
Chir. Halg.

Angliának vesztesége a' mostani költsönözésekben.

Tudva vagyon, hogy az új Amerikai Státusok mind Angliában vettek fel költsön pénzt az Országos költségekre. A' kötelező Levelek többről szóllottak ugyan, mint a' mennyi pénz valósággal letétetett: de mégis most annyira leszállott a' bötsök, hogy a' Brazíliai adós-levelek a' mostani Cursus

*) Ezen Székely Hazafi már máskor is járt Török-országoknak több részeiben: most utóbb Hudson Lowe Ő Excellentiájával, a' Ceyloni Anglus Kormányzóval, mint Tolmáts, utazott Konstanczinápolyon keresztül egészen Szmirnáig, 's onnan tért vissza Pestre. Volt tehát több alkalmatossága a' Török szokások tapasztalására. Pesten a' Chirurgia tanulását folytatja, 's minthogy külföldi tapasztalásai, és több nyelvek tudása ötet ajánlhatják, méltó a' Publicum figyelmére.

szerént összeségesen vesztenek 960,000 font Sterlinget; a' Buenos-Ayresi 360,000; Chilli 444,000; Kolumbiai 1,160,000; ugyan más Kolumbiai Státus levelek 2,873,750; mellyekhez ha hozzá tudjuk, a' mit az Angliai költsönözők vesztenek, a' Mexikóit, melly 640,000-re; ismét Mexikóit, melly 1,440,000-re; a' Peruit, melly 202,500; ismét a' Peruit, melly 450,000-re megyen, kiteszik, hogy az Angliai költsönözők irtóztató nagy summákat vesztenek. — Külömben a' Görögöknek, Spanyoloknak, Nápolyiaknak, Dánusoknak költsönözött kapitálisokkal együtt a' mostani Cursus szerént Anglia veszt összeségesen 19,239,750 font Sterlinget !!!

Athénásbeli Fócziionnak Fontos Mondási (Apophtegmaí).

Athenásbéli Fóczion soha sem látta senki nevetni, sem sírni. — Demosthenes őtet többször (fejszéjének) szavai környűlmetéllőjének nevezé. — Gyülekezet lévén, őtet megszóllítá valaki, hogy gondolkoznál; jól vevéd észre, mondá, mivel azon gondolkozom, a' mit az Athenásbelieknek akarok mondani, vehetek-e el abból valamit? — A' jövendőelő azt mondá, hogy tsupán egy Ember van Athenásban, a' ki legtöbбекnek vélekedéseikkel ellenkezik, a' mire parantsolat adatott, hogy azon Em-

ber kerestessék fel; erre többen felkiáltá-
nak: Fóczion az, a' ki olyan szokott len-
ni! mivel egyedül tsak ő néki nem tetszik
a' mit többen tselekesznek, és beszéllnek. —
Egyszer beszédet tartván a' közönséghez,
a' beszédnek nagy benyomását, és hódu-
lásokat tapasztalt; a' mellyért magasztaltat-
ván, barátjaihoz fordúlt, 's kérdé, ne talán
valamelly oktalan és vakmerő szót ejthe-
tett légyen. — Demosthenes Rhétor azt
mondá neki egy ízben: téged megölnék az
Athenásbeliek, ha megdühödnek; igen is
felele, engem, ha megdühödnek; téged pe-
dig ha észre jönnek. — Aristogiton, a' ki
ötet sokat, de másokat még inkább rágal-
mazott; halálra lévén ítéltetve, a' fogság-
ban Fóczionat kívánta hozzá jönni; a' mire
Fóczionnak azt mondák, nem tulajdona a'
barátságnak a' rossz és erköltstelen ember-
hez való járulás! mi móddal szálljunk tehát
tulajdonképpen Aristogitonnal?

Nagy Sándor, száz Talentomokat kül-
dött néki ajándékul. Az azt hozótól kérdé,
hogyan miért egyedül ő néki? holott Athe-
násbeliek nagy számmal vannak, — mert
egyedül tégedet tart mindenek felett arra
méltónak. — Engedje meg tehát az ajándék
elfogadása nélkül léhessek az, a' kinek
tart lenni. — Ugyan Nagy Sándor hadi-
hajókat kérvén tőlök segítségül. — Erre a'
község nyilván Fóczionat kívánta megjelen-
ni, tanátsolni, a' ki azonnal, hogy meg-
jelent, felszállalt; tanátslom tehát! hogy

fegyvert fogjatok. — Sándor haláláról bizonytalan hír támadván, mire nézve azonnal megjelentek a' Rhetorok az óráló széken; hogy semmivel ne gondoljanak, 's ne is késsenek, hanem csak fegyvert fogjanak, parantsolták. Jelenlétén Főczion, azt javasolá, hogy először járjanak tökéletesen végére, hogy meghalt-é? mért, a' ki ma meghalt, holnap is, és annakutánna is annak fog maradni. — Más gyűlés alkalmatosságával is, egy a' Demagogusok közül azt mondá: mikor tanátslod tehát Főczion, hogy az Athenásbeliek fegyvert fogjanak? a' midőn az Ifjak' mondá, rendtartók lesznek, a' Gazdagok adakozók a' haza' szükségeire, és a' Rhetorok megszűnnek a' közönségét tolvajlani.

Rejtett szó:

Tsalni szeret, de négy lábú:
Szívét kétszerezzed,
Rövid hangon, asszony', leány'
Műszerének nézzed.

Sz. J.

Jegyzet: Az 50-dik Számbeli Rejtett szó: Tsónak, Kantsó.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(52.)

Epigrammák.

Nincs Új Esztendő.

A' Krisztus születése után mink kezdeni
szoktunk

Új esztendőt, 's őt végzeni Krisztus után
Ez hiba: — Nincs Új esztendő, már széltibe
mind ó ;

Melly Ádám' első évibe folyt ; vala új.
Lám ! nap keltével nem szoktuk mondani :
új Nap ;

A' mikor elsőször felfuta Nap, vala új.
Krisztus Urunknak is ám első esztendeje
volt új,

Nincs új esztendő : semmi sem új nap alatt.

Világok.

Nézd a' csillagokat, mit láatsz ? sok ezernyi
világot ;

Élik amott magokét, éld te világotat itt.
Vidényi.

Arany - érben szenvedő az Aranyérhez.

Oh hogy tolhatták Aranyérnek drága nevét rád
Két ellenség egy névre hogyan jöhetett
Annak arany-kintsel vígságokat adni szokása
Általad ám de hamar mind elenyésznek azok.

Második felelet a' Kún kérdésre.

Tetszett az Úrnak 48-dik Hasznos Mulságában ezen gondos Hazafiui Kún kérdést feltenni: Van-e nyoma, vagy legalább híre a' Kunok közt a' Bóza italnak, 's ha vagyon, ezt miből és miként készítenék?

Ezen kérdésre szinte hazfiúi indulatból kívánok felelni, 's Uraságotat tudósítani, hogy a' Boza italnak, 's abból készült Cziberének a' Kunok között nem csak híre, és nyoma vagyon, hanem azt némellyek, kiválta' szegényebbek, még ma is készítik, 's élnek vele. Meglehet azomban, hogy az azzal való élés Oláh Miklós idejében, vagy ez előtt csak egy Századdal is mig tudnillik a' Kunok búza termő kövér földeknek egy részét teméntelen szőlőkkel be nem ültették, 's a' szerint a' bor nálok szűkebb volt, nagyobb divatjában volt.

Ezt a' Bozát a' Kunok valamint most, úgy az előtt is kukoricza (Török-búza, tengeri) lisztből készítették, mellyet tésztának tsinálván, 's pogácsákra szaggatván, kemencében megpirítottak, osztán darabokra

tördelvén dézsára, vagy ha tetszett cserép edényre raktak, rá lágy - meleg vizet töltenek (tettek-é hozzá valami más szert, nem tudom) melly tsak hamar forrásba jövéen, fermentálódván, megsavanyodott, és szőke színt váltott, mellyből még máig is fenn álló köz mondások, vagy példa beszédek származtak; nevezetesen a' jó kedvű 's tsintalankodó emberről azt szokták mondani: hiszem feléledt, mint a' boza cizibere; a' szőke, fejér hajú gyermeket pedig, szőke bozának tsufolják.

Ennyit tudok az Úrnak kérdésére felelni, szerentsésnek tartom magamat, ha ezzel megelégszik,

Laczka János

Ns. Nagy Kun Kerület Kapitánya.

Ítéletek T. T. Horváth István Úrnak „Rajzolatok a' Magyar Nemzet' legrégibb Történeteiből" név alatt közre bocsátott munkájáról.

Esztendeje mult, hogy Újságunk mellé árkusonként ragasztók a' Magyar Régiségeknek ezen feszegetéseit. Az első három árkusok mintegy külső vonásait húzták ezen fontos vizsgálódásoknak, 's ugyan azért tellyesebb ismételre, 's ítélet hozásra sem nem voltak készítve, sem nem szelgálhattak. Az utóbbi levelek, ne hogy a'

bővebb historiai ismértekkel nem bíró olvasó ezeket álmodozásoknak tarthassa, mint hogy a' tudós Világban is kiki a' tárgyakat csak maga elméjeknek mértékével szokta mérni, már némelly bizonyításokkal is felvilágosítottak, és sokakban nem csak figyelmet, de álmélnködást is gerjesztettek, mivel ezekből a' Magyar Szittyáknak a' régibb Világ' részeiben nem csak meg jelenését hanem ditsőséges vitézkedését is sajdították, és ebből valamint a' régi történeteknek addig ismételten, úgy váratlan felvilágosítását is lehetségesnek látták; 's ennél fogva a' Nemzetek' Historiájának egészen új általváltozását bizonyosnak tartották.

Tudós Gruber Károly Úr, Bétsben Bibliothekárius, illy meggyőződésből ezen Rajzolatokat Német nyelvre fordította, és Párisban lévő nagy hírű, és a' Napkeleti történetekben igen jártas Merian követségi Tanátsos Úrral közlöt, ki ezen ritka felföldözések által elragadtatván, nem kételkedett azt vallani; hogy ő végnélkül óhajtja a' Rajzolat' tárgyának bővebb kidolgozását látni; mert az által az egész régi Historiának új ábrázatba való öltöztetését, 's a' Görög, és Római Classikusoknak nagy felvilágosítását várja.

A' Bétsi Theátrumi Újság 1825. 649-ik lapon ezen tudós ítéletet közli: „Legnagyobb figyelmet gerjeszt ama Tisztelt Historikusnak, és Diplomatikusnak Horváth

István Úrnak a' Magyarok' Eredetéről való Értekezése, mellyben ő ezen tárgyat a' régi Világ legmélyebb homályáig nyomozza, és ezen Nemzetnek első lakhelyeit meghatározni igyekezik. Horváth Úrnak ezen tárgyról kéziratokban olly munkája vagyon, melly a' legbövebb tudománytól dagadozó, és legélesebb itélettel tett vizsgálódásokat mutató. Temérdek sok, és minden képzelődést meghaladó számos munkákon, és Diplomákon építi az ő új, és akárkit is megillettek tekinteteit, mint valóságos eredeti Tudós. A' mit most közöl, olly szorosán öszve húzott kivonás, hogy abból valamit kiszakasztani lehetetlen. Az olvasó első tekintetre a' tárgyak' váratlansága által mosolygásra indul; de tsak hamar elátja száját, és bámúlásra fakad, 's álmélkodásától elfogattatván, tsak a' nagy dicséretet önti".

T. T. Csaplovics János Úr, a' Tudományoknak nagy barátja, gondolatait ezen tárgyról a' f. 1826-dik Nov. 17-iki levélben a' Pozsonyi Német Újság Toldalékában közölte, 's minekutánna más Tudósoknak igyekezeteit a' Magyarok' eredete nyomozásában előadta volna, T. T. Horváth István Úrról e'képpen szól: „Ezen nyomos tudományú férjfiú, qui nil molitur inepte, a' ki általjában a' Históriában, Diplomatikában, Törvényben sokkal előbbre ment, mint minden más előtte való Tudósok öszveségesen, olly dolgok eránt,

világosított fel bennünket, mellyekről senki tsak nem is álmodott. Többek között a' árkusokra terjedő Rajzolatokban az ő vakmerő bátorságú historiai nyomozásainak következteit úgy terjesztette elő, hogy ezekről őtet, mint az Oroszlányt körmeiről, ismerni tanultuk. Egyik legfontosabb következtetése az ő nyomozásainak az, hogy a' Magyarok minekelőtte még ezen Országba béköltöztek volna, már a' Világ' Historiájában isméretes nagy Nemzetet tettek: noha Szittya, Parthus, Pelagus, Philisteus, 's más e'féle nevezetek alatt; és így a' Kanaanusok, Gergeseusok, Amorrheusok, Jebuseusok, sőt a' Sabinusok is nem voltak egyebek, hanem a' régi Magyaroknak Ágai, kiknek ő s régi Historiája a' Bibliában is fen maradt, és egész Mósesig felvitethetik. — Ezen állítások tsak azoknak látszhatnak megfoghatatlanoknak, kik magát a' munkát figyelmetesen olvasni restellik. — Nemde egykor Copernicusnak sem akarák hinni, hogy a' Föld a' Nap körül forog, noha mi már most arról tellyesen meg vagyunk győződve".

A' régi Róma', és London' népessége.

Az ember most tsudálja a' Lakosoknak azon nagy számát, melly Londonban van, 's nem gondolja meg, hogy haj-

dan Roma Városában még több volt. Caesar, és Pompéjus között viselt polgári háboru előtt történt utolsó felszámláláskor Romában 320,000 familia-Atyák (Patresfamilias) és így 1,600,000 lelkek találtattak, ide nem számlálván a' rabszolgákat, kiknek száma felette sokra mehetett. Ebből lehet látni, hogy akkor Romának sokkal több lakosa volt, mint most a' világnak ama' legnagyobb kereskedő városában (Londonban) mellynek népessége 1,274,000 lakosra tétetik. De majd minden Europai országok is u. m. egész Olasz, Spanyol Országok, Portugallia akkor sokkal népesebbek voltak, mint most.

A' megtsalattatott nyerekedni akaró.

Angliában megtudták hogy Déli Amerikában a' la Plata folyó melletttsuda - szép szarvas marhák találatnak, és ott senki nek sem jut eszibe, hogy azokból tej-
jet, és vaját nyerne. Sofort, hogy ebből hasznót hajtson, egy spekuláló társaságot állított össze, és Skócziából fejő leányokat egész hajóval küldött Buenos - Ayresbe. A' kedves jó gyermekek szerentsésen kiállották a' hosszú tengeri utat; de a' lakosok megijedtek az idegen leányzókból álló nagy csoporton; és még inkább megijedtek a' házi bészaratáshoz, vagy is akolhoz nem szo-

kott vad tehenek a' fejéstől. Az Indusok segítségéhez kellett e' végre folyamodni. Utóljára tehát még is megvolt a' téj, 's abból a' vaj; de Buenos - Ayresben senki sem akart vajat enni, annál kevesebbé az ételt azzal készíttetni; mivel az emberek ottan olajhoz szoktak. Így a' spekulatio rosszúl ütött ki, 's a' szegény leánykáknak ismét vissza kellett térni Skóciába.

A p r ó s á g.

Párisban most 10,053 kotsi vagyon, melly a' városban 733 a' városon kívül, és 500 a' környékben teszen szolgálatot. Ezek között vagyon 6000 kis kotsi (cabriolet) magános személyeké; 900 Fiaker 's a' t. 178 nagy Királyi gyors szekér, és 306 rendszerint való gyors szekér, 's a' t.

M e s e.

Tsak hideg adja, miként tartós hideg élteti;
Szebb ez az annyanál, mégis az annya le-
szen.

J e g y z e t: Az 51-dik Számbeli Rejtett szó: Róka, rokka.

Vége a' második fél Esztendőnek.

Mutató Tábla

a' Hasznos Mulatságok

1 8 2 6

Második Félesztendejére.

I. A' Magyar Nyelv.

1.) Dallok.

	Lap.
A' Bográtsra	1
A' vágyódások	399
Béla futása énekes Játékból a' végső Kar-Ének	169

2.) Ódák.

Báró Kemény Simon' sírhalmára	287
Hunyadi' várának megújítására	207
Idősb Gr. Nádasdy Mihály' halálára	73
Tiszteletes Tudós Medgyessy Pál' halálára	121

3.) Epigramma.

A' festett Rózsa-bokor	401
Falusi Leány	
Szóllás mód	
Nints Új Esztendő, — Világok, — T. Kultsár István	
Úrhoz.	107—108

4.) Nyelv-vizsgálás, Értekezések, Intézetek.

A' Mi Atyánk 155 nyelven	256
A' Moszkvai híres Kéziratok' gyűjteménye	215
Atlás név alatt legnagyobb Újság	214
Az Egyiptomi V. Király Könyv-tárában lévő könyvek	310
Fenyítő Intézet	307
Mélt. Vay Jósef' különös végső rendelése	297
Kún kérdés	375
Erre első felelet — 402 — második Felelet	408
Körösi Csoma Sándor' útazása	161
Moszkvában találtató Intézetek	232
Moszkvai Könyv-tárak, 's más Gyűjtemények	268

)

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1.) Poesis.

	Lap.
A' gyümöltshozó Ősz (versezet)	193
Allegoria	344
Az esztendő 12 hónapjainak természeti munkái	137
Egyed Antalhoz Alagya	263
Londoni Theátrumok	25
Sonet Király Jó'sef Árnýkához	9
Vörösmarty Mihály Hős Költeményére	121

2.) Szép Mesterségek.

A' Magyar Országi nevezetes élők', és holtak' képei	155-367
Drága kőbe vésett kép	251
Eredeti Magyar Nóták	231
Ő Felsege meggyógyulására vert emlék-pénz	85
Veszprém Vármegyei Muzsika	155

III. Természeti Tudomány.

A' Bambus nád' rothadása	310
A' dühödésben meghalt leány' története	123
A' férgek' nagy szaporasága	126
A' Francia Kir. Muzeum' új felosztása	229
Agó, új gabona neme	118
A' hideg víznek különös haszna	138
A' Hóld' sugárainak melegsége	119
A' kártékony menykő	100
A' nap foltok	393
A' növények' élete, és kiveszte	387
A' Pamuknak gyógyító ereje	12
A' Paraditsom madár	126
A' réz- edényben készült étkek által történhető megétetés ellen	227
Astronomiai felszámlálás	234
A' természetes babér-olaj	347
A' tsergő-kigyó	128
Az állatok szarvai	62
Az emberi halandóságról való tapasztalás	53
Az Ópium ereje a' szem-fóltok' eloszlátásában	386
Bihirtes hegyi borsó (orobus tuberosus)	38
Coca levél' haszna	44
Észrevétel a' Nisnei-Turai Platina-homokról	292
Hortensia	107
Jég a' sárga-hideglelés ellen	221
Jegyzések az Üstökös-tsillagról	84-176
Karamáni Juh	93
Különös giliszta betegség	7-10

	Lap.
Marmotta	223
Meggondolás az állatoknál	323
Miképpen lehet megtudni, hogy a' hol kútat ásunk, mennyire legyen a' víz a' föld alatt	103
Mitsoda időt lehet várni 1826. Juliusban	14
— — — — — Septemberben	129
Nedvesség, 's szárazság mérő (Hygrometrum)	27
Tsillag vizsgálói Jelességek	384
Varioloides	331
Vaurali méreg	264

IV. Kézi, 's egyéb hasznos Mesterségek.

A' hajók' fődésére való söveg-posztó készítésének módja	27
Megégetés ellen	317
A' moly ellen	340
A' vörös, vagy ősz-hajat feketére festeni	200
Az Angol pázsit	225
Az öntött vashól készült új fazekak' használásáról	191
Chinai mód törött porcellánt össze-ragasztani	191
Éghetetlen máz a' födelek' bevonására	111
Gyomor-kefe	20
Hamuzsir' készítése vad-gesztenyéből	218
Hollandiai toll-készítés	143
Tsudálkozásra méltó sebes készítése a' tőknek	45
Vitorlás kotsik	22

V. Házi, 's mezei Gazdálkodás.

A' gyapjú megnemesítésnek hasznai Fr. Országban	391
A' gyümöls-fák' virágának elhullása ellen való szer	190
A' krumplinak szaporasága, ha a' kukuriczával vegyest ültetetik	108
A' sárga-répa nád-méz, 's kávé helyett	204
A' szappan-fű gazdaságbeli hasznairól	172
A' széna-trágya	362
A' vad-gesztenye mint abrak	141
Az ásás, és szántás külömbsege	276
Az egereket a' gabonától eltávoztatni	289—267
Az írós-vajat sokáig eltartani	250
A' zsizsikek ellen	22—348
Cochenillának Európában való tenyésztése	107
Külobbféle-gyümölsöt oltson, és jól befőzni	188
Muhar (Panicum Germanicum)	55
Spárgát jól eltartani	228
Veréb-ijesztő	316

VI. Új Találmányok, 's Felfödözések.

A' Sz. Lörincz folyóban elsülyedt Fr. hajónak fel- találása	365
--	-----

	Lap.
Elsülyedhetetlen hajó	340
Felfödözött régi sírek	285
Honorius Tsászár' drága koporsója	17
Különös szekér	266
Mesterséges találmányok (gőz-hajó, 's új forma harang)	46
Nevezetes Régiségek' felfödözése	150
Papiros órák	325
Taragoniai Oresen kézírásának felfödözése	809
Titus fürdői Rómában	258
Zseb-ágyú	244

VII. Élet-írások.

Abbas-Mirza Persa Korona Herczeg	295
Adanson híres Fűvész	197
A' mostani Pápának első szerentséje	271
Bode, Berlini híres tsillag-vizsgáló	396
Erskine Lord Cancellarius Özvegye	97
Három utazó	319
Holmann vak útas	81
Infantado Herczeg Élet-írása	177
Klobusitzky Jó'sef	65
Lord Cochrane	359
Piazzí	279
Valter Scott	338

VIII. Külömbbféle Értekezések.

A' kéznek ékességei	57
A' közönséges Bibliothékák' haszna	555
A' Nevelés' három fő oszlopai	327
A' tél védelme	571
Itéletek T. Horváth István Úr' Rajzolatairól	409

IX. Historiai, Topographiai, és Statistikai Nevezetességek.

A' győzedelmes Suvarov Varsónál	120
A' Jantsár név	123
A' Nagy Britanniai Parlamentum tagjai	226
Angliának mostani pénze	303
Angliának mostani személyes Méltóságai	396
Angliának vesztesége a' mostani költsönözésekben	403
A' nép ünnepe Moszkvában	291
A' Párisi megtébolodottak	356
A' R. Kath. Iskolákban M. Országban a' tanulók száma 1824-ben	351
Ascensio szigete	299
A' Törökök által vissza kívánt várak	274
Bornui Királynak az Angol Királyhoz irt levele	169

	Lap.
Dániának népessége	395
Első Károly Anglia Király' koporsója	49
Európai különbféle Státusokban mennyi adó esik egy - egy lakosra	380
Hálában a' tanulók' száma	221
Hazai szeretet Calé ostromoltatásakor	3
Jegyzések Angliáról	116
Jegyzések Chináról	259
Keleti Indiában kijövő Újságok	305
Két Orosz Kapitány' útazása a' Világ' tsendes ten-gerén	329
Klapperton új felfödözése	342
Kolumbiai Platina-bánya	346
Lipsiai Könyv-vásár	382
Millebanki fenytő ház	236
Misisippi völgye	33
Mocho szigetről	281
Moszkva városának története	153
Narants fák az Azori szigetekén	278
Olasz országnak története a' Franczia uralkodás alatt röviden	119
Persiai kereskedés	195
Potosi hegyben találtató ezüst-bányák	204
Sandvichi Királynének Kotzebuehoz írt levele	166
Sanson levele XVI. Lajos' haláláról	282
Statistikai Jegyzések	237—333—341
Svédziai kereskedés Amerikában	100
Tavoy tartomány' ismérte	198
Tigris folyónak kiöntése a' múlt Tavaszkor	370
Utazás a' Syriai Arabsok között	354
Vallás Hirdetés Missuriban	343
Yermoloff Grlisnak felszóllamlása a' Georgiaiakhoz	376

X. Természet, 's Mesterségheli Ritkaságok, 's Tsudák.

A' föld alatt kőszénné változott fa	265
Astronomiai Jelességek	324
Az okos német kutya	209
Bogotai irtóztató föld-indulás	211
Bőr-hajók	30
Egyiptomi Régiségek	212
Fejbeli számadásban való ügyesség	284
Hattonnak egér-fonó háza	70
Helvetiai régi dob	365
Hét napos ájultság	41
Hosszú élet	110—149—363
Idei második virágú szőlő	308
Kanadában ritka természetű tó	203
Ketske düh' különös tulajdonsága	235

	Lap.
Kid Mark vak egy linea hajó kisded mássát készített	203
Levegői tűnemény Francia Országban	247
Magdeburgi Káptalan templom' orgonája	68
Mesterséges kötés	347
Moszkvai harangok	186
Mulatságos utazások az éjszaki sark' tájékira	145
Nagy Orgona	244
Nagy tekenyös-békák	302
Nöstény öszvér megellett	309
Pesti új vas-híd	311
Régen megfagyott embernek felelevenedése	54
Rigában Hóld-szivárvány	222
Sütő kemenczébe bébújva sütni a' húst	47
Tengeri emberek	244
Természeti tsuda (a' változó tó Orosz Országban)	199
Tintó folyó' természet	315
Tsudálatos kút Tyrusnál	182
Tündér barlang	277
Veszedelemes légy tsípés	131

XI. Nemzeti szokások , régi Épületek , 's Hely-írások.

A' Birmánok élés módja	205
A' Chinaiakról	219
A' Kaspiumi tenger	379
A' Persa Király' palotája Ispahanban	187
A' Ranguhni templom	366
A' tolvajok országa	109
A' Török Tsászár' különös jussa	96
A' violák' ideje	127
Az Elyzeumi mezők	239
Di Bramante Kápolna Rómában	206
Formósa szigetek' lakosi	89
Gustav Vasa Sír-köve	262
Házasulandók jelentése Párisban	117
Konstantinápolyi nevezetesebb Metsetek	35
Lemberg városa tornyának öszve omlása	76
Moszkvának Klastromai, és templomai	201
Tabukaya kis város	382

XII. Ritka Történetek , 's elmés Apróságok.

A' böltésesség' jele	250
A' hamis barát	105
A' hangok' zavarja	98
A' Genti két képszobrook	78
A' gőz által okozott szerentsétlenség	364
A' jó mostoha Anya	36
A' jövendőlo	23
A' két Eszkimó gyermek Plymouthban	368

	Lap.
A' kérkedő szava	245
Alkalmatlan emberek	252
A' malom kö drágasága	79
A' megszegyenítettett rágalmazó	294
A' Prókátor Nelson oszlopa alatt	104
A' puskapor' különös meggyúládása	88
A' szerelem féltés dühös indulatja	132
A' táncz	298
A' természet diadalma	243
Athénásbeli Főzionnak fontos mondási	404
A' vitéz asszonyok	180
Az élethen, és halálban lévő barátság	299
A' váratlan éjtszakai vendég	43
Az arany nyereg	39
Az emberek' bűneinek száma	79
Az Orosz Tsászár imádsága	242
Betsület taxája	42
Boszúálló indulat	60
Caligula Tsászár' mely-képe	87
Charlin, és egy Doctor	40
Chronologiai különös öszve hasonlítások	19
Claudius Burmannál	159
Drummond Tamás köszén ásó	189
Elmés mondások	31—207—253—310
Fridrik Király, és egy Tiszt	191
Grenville levele Napoleonhoz	87
Hajó-törés a' Czethal által	305
Hallatlan fősvénység	140
Hibás tudósítás	314
Jó leczke	95
I. Károly Angl. Király' inge	80
Káros boszúállás	74
Két vőlegény, egy menyasszony	273
Labradori halászok	389
Lavalette Nápoleonnal	94
Lorettói betses vas-rostély	200
Maga feltalálása a' veszedelemben	144
Nagy chető	357
Nápoleon, és az öreg hajós-legény	220
Nápoleon, és Talma	6
Nápoleon megmenekedése	181
Ó köntös	140
Orpheus meséje	16
Ostendei szerentsétlenség	257
Philaret Érsek' beszéde Miklós Tsászárhoz	255
Reménytelen megmenekedés	153
Ritka katonai elszánás	95
Ritka maga megkeményítése	136
Sátor adó a' Töröknél	303
Sertésekkel kotsikázó	118

Spanyol gög	Lap.
Számbeli feladás	243
Születés által lett meggazdagodás	321
Testvéri megbetsülés	240
Tudós Familia	301
Veszedelmes élet mentés	304
Vigyázva higyj	29
Voltaire, és egy Lord	157
	160

XIII. Mesék, és Rejtett szavak.

1.) Mesék.

Menyasszony 32 l. — Toll 48 l. — Tsép 56 l. — Háló 64 l. — Höröm 82 l. — Fűrész 96. — Fújtató 126. — Tréfa 128. — Korsó 250. — Must, bor, eczet 246. — Köszörűkő 278. — Hang 326 l. — Béka 390 lap.

2.) Rejtett szavak.

Irigy 8 lap. — Sunyog 16. — Lentse 24. — Korom 40. — Szerda, Adresz 72. — Eper 80. — Konty, Ponty 104. — Túró, rút 112. — Ajtó 136. — Sor, ro's 144. — Tsikó, kotsi 152. — Dohány 160. — Kapor, Apor, por 168. — Eger, Rege 176. — Fűrész 184. — Szivárvány, sziv, vár 192. — Gábor 200. — Öv, vő 206. — Szín, in 214. — Torok, tor, ok 238. — Szőlő 254. — Széna 262. — Törvény, örvény, tör, tő, ör, örv 270. — Tolvaj 286. — Nád 294. — Ha-vas 302. — Kend-er 310. — Újság, újág 318. — Zsoltár, oltár, tár, ár 334. — Banya, banya, anya 342. — Rabló 350. — Solt, Olt 358. — Hatalom 366. — Lidércz, dér, ércz 374. — Eke 382. — Kapu, kupa 398. — Tsónak, kantsó 406. — Róka, rokka 424 lap.
